

**Concept
Jaarstukken 2023
DORDRECHT**

Inhoudsopgave

1 Algemeen	4
1.1 Samen een stevige stap vooruit!	4
1.2 Dashboard Agenda Dordrecht 2030	6
1.3 Financieel resultaat in perspectief	10
1.3.1 Financiële beschouwing 2023	10
1.3.2 Toelichting Jaarrekeningresultaat 2023	11
1.4 Financiële positie	14
1.4.1 Eigen vermogen	14
1.4.2 Financiering	15
1.4.3 Weerstandsvermogen en -ratio	16
1.4.4 Grondexploitatie	16
1.4.5 Structurele exploitatieruimte	16
1.4.6 Belastingcapaciteit	16
1.5 College	17
1.6 Kerngegevens van de stad	18
2 Programmaverantwoording	21
2.1 Leeswijzer programma's	21
2.2 Programma's	22
2.2.1 Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht	22
2.2.2 Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht	27
2.2.3 Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	34
2.2.4 Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	49
2.2.5 Lerend en Ondernemend Dordrecht	57
2.2.6 Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	68
3 Financiën van Dordrecht	77
3.1 Algemene Dekkingsmiddelen	77
3.2 Overhead	79
3.3 Vennootschapsbelasting	81
3.4 Onvoorzien	81
4 Paragrafen	83
4.1 Lokale heffingen	83
4.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	95
4.3 Onderhoud kapitaalgoederen	103
4.4 Financiering	113
4.5 Organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering	120
4.6 Wet Open Overheid	127
4.7 Verbonden partijen	128
4.8 Grondbeleid	150
5 Financiële verantwoording	155
5.1 Inleiding	155
5.2 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	155
5.3 Balans en toelichting	157
5.3.1 Balans per 31 december 2023	158
5.3.2 Vaste activa	161
5.3.3 Vlottende activa	172
5.3.4 Vaste passiva	178
5.3.5 Vlottende passiva	190
5.3.6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen	195
5.4 Financiële positie en toelichting	196
5.4.1 Financieel resultaat 2023	196
5.4.2 Overzicht incidentele baten en lasten	197
5.4.3 Incidentele onttrekkingen en toevoegingen reserves	202

5.4.4 Structurele exploitatieruimte.....	202
5.4.5 Verschillenanalyse programma's	203
5.4.5.1 Overzicht baten en lasten in de jaarrekening	204
5.4.5.2 Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht.....	208
5.4.5.3 Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht.....	210
5.4.5.4 Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	215
5.4.5.5 Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	219
5.4.5.6 Lerend en Ondernemend Dordrecht.....	224
5.4.5.7 Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	228
5.4.5.8 Algemene Dekkingsmiddelen.....	232
5.4.5.9 Overhead.....	235
5.4.5.10 Vennootschapsbelasting.....	237
5.4.5.11 Onvoorzien	238
5.5 Projecten	238
5.6 SiSa-bijlage 2023.....	242
5.7 Controleverklaring van de accountant.....	242
6 Bijlagen	243
6.1 Beleidsindicatoren	243
6.2 Overzicht primitieve begroting en afwijkingen 2023.....	247
6.3 Overzicht taakvelden	251
6.4 Toelichting op de Staat van de reserves	257
6.5 Investeringskredieten	262
6.6 Vereenvoudigde staat van gewaarborgde geldleningen	263
6.7 Overzicht EMU-saldo.....	265
6.8 Aanbevelingen rekenkamercommissie.....	265
6.9 Bestuurskosten	267
6.10 Interbestuurlijk Toezicht (IBT)	267
6.11 Formele WNT-overzicht	270

1 Algemeen

1.1 Samen een stevige stap vooruit!

In het afgelopen jaar hebben we stevig ingezet op de vijf focuspunten uit het Politiek Akkoord, in samenhang met onze lange termijn investeringsagenda van de stad: de Agenda Dordrecht 2030. In 2023, het eerste volledige jaar van deze bestuursperiode, is daarom ingezet op (1) het realiseren van meer betaalbare woningen; (2) een duurzame en groene stad; (3) het vergroten van de bestaanszekerheid en gelijke kansen; (4) de inzet op de groei van de economie en arbeidsmarkt; (5) en op een veilige, leefbare en levendige stad. Dit is nodig om vast te houden aan het doel een groene en levendige stad te zijn met meer inwoners, meer werk en een hoger welvaartsniveau. Uiteraard hebben we daarbij oog voor de zorgen die spelen rond gezondheid en milieu. Wij willen een gezonde en veilige leefomgeving voor onze inwoners. PFAS hoort niet thuis in ons milieu. Onze focus is daarom driedelig: zo snel als mogelijk "nul-uit-de-pijp" als het gaat om de uitstoot van Chemours. Daarnaast moet de vervuiling uit het verleden worden opgeruimd. En als dat niet kan, willen we schadeloosstelling. In september 2023 is in een tussenvonnis in de rechtszaak met Chemours een uitspraak in ons voordeel gedaan. Het is ons gelukt om een gerechtelijke uitspraak te krijgen over de aansprakelijkheid van Chemours voor het vervuilen van onze gronden en de verantwoordelijkheid om dit op te ruimen of te compenseren. Tot slot het EU restrictieverbod, hiervoor hebben we een zienswijze ingediend om dit sneller in te laten voeren, en dat er een duidelijke definitie van essentiële producten moet komen. We hebben ook oog voor de nationale vluchtelingenproblematiek. We willen bijdragen aan een veilige en menselijke opvang, daarom hebben we in 2023 een bestuursovereenkomst gesloten met het COA voor de komst van een Asielzoekerscentrum (AZC) voor 10 jaar, voor maximaal 580 plekken. Het COA is en blijft verantwoordelijk voor de opvang. Daarnaast zijn afspraken gemaakt en is extra aandacht voor de bereikbaarheid van het AZC, de veiligheid, het onderwijs en de zorg. Het AZC opent naar verwachting eind 2024. We zijn het afgelopen jaar ook gestart om te zorgen dat onze begroting op middellange en langere termijn sluitend blijft. Dit is een uitdaging, net als voor de meeste andere gemeenten, door kortingen van het Rijk vanaf 2026. Met de val van het kabinet, de landelijke verkiezingen en de lange formatieduur, is nog altijd onduidelijk hoe het Rijk gemeenten tegemoet komt. We zijn daarom een traject gestart om te kunnen komen tot een sluitende meerjarenbegroting, het raadsvoorstel naar de kadernota 2025 is daarop eind 2023 vastgesteld in de raad.

In deze jaarstukken kijken we ook specifiek terug op de activiteiten van de zes begrotingsprogramma's die voor 2023 waren opgenomen en een uitwerking zijn van de focuspunten uit het Politiek Akkoord. Binnen **programma gezond, sociaal en zorgzaam Dordrecht** richten we ons primair op het versterken van de sociale cohesie, het bestrijden van eenzaamheid en het ondersteunen van kwetsbare groepen, zoals ouderen, jongeren en mensen met een beperking. In 2023 is het beleid op het gebied van sociaal welzijn, gezondheid en zorg verder geactualiseerd en zijn drie grote beleidsstukken geschreven en voor een groot deel ook opgeleverd: de sportvisie, het diversiteitsbeleid en de visie sociaal domein. De uitvoeringsplannen die uit deze stukken voortkomen, zijn voor een deel ook terug te vinden in de activiteiten in de begroting 2024.

In **programma levendig, leefbaar en veilig Dordrecht** zijn in 2023 stappen gezet naar een nieuw evenementenbeleid, en is nieuw (economisch) beleid voor de horeca opgesteld. Tevens is het participatieproces voor de nieuwe cultuurnota afgerond. Belangrijke stappen omdat het toerisme een belangrijke bijdrage kan leveren aan een aantrekkelijke en levendige binnenstad. Op gebied van veiligheid is het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 afgelopen jaar vastgesteld in de raad. De uitvoering kent een gebiedsgerichte aanpak door te werken aan veilige wijken, een themagerichte aanpak voor de sociale stabiliteit, digitale veiligheid en ondermijning en een doelgroepgerichte aanpak voor jeugd en veiligheid. Tevens is het Nationaal Programma Dordt West 2023-2043 vastgesteld en is de programmaorganisatie ingericht. Bij handhaving is geïnvesteerd in

het transformeren van het team van 38 geschikte inhuurkrachten naar eigen medewerkers in vast dienstverband.

Binnen **programma groen, duurzaam en ruimtelijk Dordrecht** zijn goede stappen gezet op weg naar het realiseren van een klimaatneutrale stad in 2040. Afgelopen jaar hebben we de startnotitie klimaatneutraal opgeleverd waarmee de raad het vertrekpunt en de ambitie heeft vastgesteld. Tevens is de aanpak Energiebesparing vastgesteld en zijn we gestart met het verduurzamen van ons maatschappelijk vastgoed. Ook hebben we aandacht gehad voor klimaatbestendigheid en waterveiligheid, en hebben we met het Waterschap gewerkt aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Op gebied van **bouwend en bereikbaar Dordrecht** is het gelukt om meer differentiatie in het woningaanbod te brengen, ook hebben we een groot aantal betaalbare woningen kunnen toevoegen en is de kwaliteit van de woningen opgeschroefd. Ondanks dat de omstandigheden voor het bouwen moeizaam zijn gebleven, is het bouwdoel van dit jaar toch met 80% bereikt. Ook is afgelopen jaar de startnotitie in aanzet tot het mobiliteitsplan 2040 vastgesteld door de raad, en zijn in november daarop de 14 uitgangspunten vastgesteld. Tevens heeft in december een drukbezochte participatieavond plaatsgevonden. Het mobiliteitsplan wordt, inclusief uitvoeringsprogramma en monitoring en evaluatieplan, in het tweede kwartaal van 2024 ter besluitvorming aangeboden aan de raad.

In **programma lerend en ondernemend Dordrecht** ligt de focus op de impact van banen en ondernemerschap voor de stad. Dat doen we onder meer via het programma Ruimte voor Banen, gericht op het beter benutten van onze werklocaties. Het gaat naast de schaarser wordende fysieke ruimte om te ondernemen, vooral ook om banen die aansluiten bij de eigen (potentiële) beroepsbevolking. Daarbij hoort ook een kennis- en onderwijsstructuur die gericht is op de vraag van ons bedrijfsleven en de Dordtse organisaties. En verder ook om plekken waar bedrijven en onderwijs samenwerken aan maatschappelijke vraagstukken als energietransitie en verduurzaming. Dat doen we via de formule van werken, leren en innoveren. De Duurzaamheidsfabriek symboliseert daarbij deze aanpak. Daarnaast is het van belang dat naast de overheid ook ondernemers en instellingen de verantwoordelijkheid nemen om te investeren in de collectieve omgeving. Om dit gestructureerd op stedelijk niveau te gaan doen is in 2023 de stap gezet in de voorbereiding naar een stedelijk ondernemersfonds, met daaronder een stadsbrede, gebiedsgerichte samenwerkingsstructuur.

Tot slot hebben we in **programma bestuurlijk en ondersteunend Dordrecht** afgelopen jaar ingezet op activiteiten die participatie stimuleren en ruimte geven aan initiatieven uit de samenleving. Met het online participatieplatform www.doemeedordrecht.nl bieden we informatie over onze plannen en nodigen inwoners uit om digitaal te reageren. Tevens hebben we gewerkt aan een toolbox voor (burger)participatie met oog op de omgevingswet die 1 januari 2024 in werking is getreden. Op gebied van gemeentelijke dienstverlening is gewerkt aan de verdere verbetering en toegankelijkheid van de gemeentelijke website en de virtuele assistent Gem. Ook hebben we geïnvesteerd in onze strategische lobbykracht en werken we in het samenwerkingsverband 'Smart Delta Drechtsteden' slagvaardig regionaal samen op onze ruimtelijke-economische ambities. Op basis van de in 2023 door de lokale raden vastgestelde regionale groeistrategie bouwen we verder aan versterking van onze gezamenlijke uitvoeringskracht.

Servicegemeente Dordrecht

In 2022 is de voormalige Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden (GRD) ontmanteld en zijn alle onderdelen, behalve de sociale dienst, ondergebracht als serviceorganisatie binnen de gemeente Dordrecht. Met het ontstaan van de Servicegemeente Dordrecht (SGD) is bij de start afgesproken dat tussen de gemeente Dordrecht, de zes andere gemeenten en de drie verbonden partijen na twee jaar een gesprek wordt gevoerd gericht op de inhoudelijke bijsturing van de taakuitvoering van de overeenkomst. Met het uitvoeren van een evaluatie door een externe partij hebben we in 2023 hier invulling aan gegeven om te komen tot een verdere versterking van de samenwerking. Het rapport hierover verschijnt in 2024. Tevens moesten de drie GR-en volgens

contract voor 31 december 2023 aangeven of zij gebruik wilden blijven maken van de SGD na 1 januari 2026. Om de uitkomsten van de evaluatie van de dienstverlening SGD in hun besluit mee te kunnen nemen, is aangeboden om deze beslisdatum voor verlenging op te schuiven. De GR OZHZ heeft aangegeven na 1 januari 2026 gebruik te willen maken van de verlenging van twee jaar. De GR Sociaal en GR DG&J zijn voornemens voor 31 december 2024 aan te geven of zij na 1 januari 2026 met de SGD verder willen.

Financieel resultaat 2023

Met de Jaarstukken 2023 legt het college verantwoording af aan de raad over het gevoerde beleid en financiën in 2023. Het rekeningresultaat 2023 vóór bestemming bedraagt € 30,1 miljoen positief. Dit is € 27,4 miljoen meer ten opzichte de laatstelijk vastgestelde (gewijzigde) Begroting 2023. Dit verschil is als volgt opgebouwd.

	Bedragen x € 1.000.000
Saldo primaire Begroting 2023	4,6
Tussentijdse bijstellingen	-11,9
Tweede Bestuursrapportage 2023	8,1
Septembercirculaire 2023	1,9
Verwacht resultaat 2023	2,7
Rekeningresultaat 2023	30,1
Verschil	27,4

Het resultaat werd naast macro-economische ontwikkelingen zoals inflatie, de stijging van de rente en de krapte op de arbeidsmarkt vooral beïnvloed door een aantal incidentele meevallers. Een groot financieel voordeel hangt samen met de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Hiervoor werd over 2023 afgerond € 17 miljoen meer ontvangen dan de hiervoor gemaakte kosten. Een ander groot voordeel betreft de vrijval van een deel van de reserve Afschrijvingen ter grootte van € 9,3 miljoen. Eind 2023 is deze reserve Afschrijvingen opnieuw beoordeeld. Er is geen reservevorming nodig voor het afschrijven op gronden en terreinen. Op gronden en terrein wordt, volgens de financiële verordening, niet afgeschreven. Daarnaast is de reserve Afschrijving gescreend op stortingen die geen relatie hebben met toekomstige afschrijvingslasten. Het betreffen activa waar niet meer op wordt afgeschreven en activa waarvoor op basis van investeringsramingen teveel is gestort. Deze bedragen zijn onderdeel van het positieve resultaat. De grootste mee- en tegenvallers staan toegelicht in tabel bij de Toelichting Jaarrekeningresultaat 2023. Per programma worden de mee- en tegenvallers toegelicht bij de Verschillenanalyse programma's.

Door diverse maatregelen vanuit het Rijk staat de begroting op de langere termijn onder druk. We hebben op moment van schrijven dan ook te maken met grote tekorten vanaf 2026. De weerstandsratio, wat wil zeggen in welke mate de risico's kunnen worden opgevangen door de vrij besteedbare Algemene Reserves, komt ultimo 2023 uit op 1,1. De ratio is nagenoeg gelijk aan dat wat afgesproken is in het Politiek Akkoord 2022-2026 (1,0). Hierbij is nog geen rekening gehouden met het onverdeelde rekeningresultaat, waarvan de incidentele inzet bij de integrale afweging van de Perspectiefnota 2025 wordt betrokken.

Tot slot; ondanks de uitdagingen van de huidige tijd met geo-politieke spanningen, krapte op de arbeidsmarkt en druk op de financiën, zetten we de ingezette koers voort. Het richten van samenwerkingsgerichte energie en het stimuleren van verbindende kwaliteiten is een zaak van niet alleen overheid, maar van alle maatschappelijke geledingen. Samen werken we zo aan een veerkrachtig Dordrecht, om ook in 2030 en verder een stad te zijn waar het goed wonen, werken en vertoeven is.

1.2 Dashboard Agenda Dordrecht 2030

Het Dashboard van de Agenda Dordrecht 2030 is een uitwerking van de toezegging die is gedaan in de raadsinformatiebrief 'beantwoorden motie 200714/M10 – Regie op bezuinigingen' van oktober 2020 ([zie RIS-dossier 2636385](#)). Het uitgangspunt daarbij was om met hulp van een dashboard (overzicht in één A4) financiële kengetallen beter te verbinden en inzichtelijker te combineren met de inhoudelijke doelstellingen uit de Agenda Dordrecht 2030. Dit dashboard is dan ook een element van de monitoring van de voortgang van de Agenda 2030.

Bij de uitwerking van onderstaand dashboard is het Prioriteringskader van de Agenda Dordrecht 2030 gebruikt. In dit prioriteringskader, vastgesteld in januari 2020 ([zie RIS-dossier 2510937](#)), zijn de doelen en uitgangspunten voor de Agenda Dordrecht 2030 beschreven samen met de factoren en variabelen waar we prioriteit aan willen geven. Het maakt concreet dat we de inzet van Enecomiddelen gebruiken voor strategische investeringen in de stad, die de verdien capaciteit van de stad bevorderen. De hoofddoelstelling van de Agenda Dordrecht 2030 luidt: Dordrecht is een sociaal en economisch sterke centrumstad in het metropoolgebied Rotterdam. Om deze hoofddoelstelling te concretiseren zijn in het prioriteringskader vier subdoelstellingen opgesteld. Te weten:

- Groei van de bevolking in Dordrecht: het aantal inwoners in Dordrecht neemt toe (1) in de tijd en wordt (relatief) jonger (2), hoger opgeleid (3) en welvarender (4).
- Groei van de werkgelegenheid in Dordrecht: de werkgelegenheid van Dordrecht neemt toe (1) in de tijd.
- Groei van de economie van Dordrecht: de inkomens uit arbeid en kapitaal nemen in Dordrecht toe (1) in de tijd.
- Behoud van voorzieningen in Dordrecht: het aanbod van publieke voorzieningen in Dordrecht, zoals zorg, sport en cultuur, blijft minimaal in stand.

De variabelen die in deze subdoelstellingen worden benoemd, waaronder de toename van het aantal inwoners, het welvaartsniveau en bijvoorbeeld werkgelegenheid, zijn uitgewerkt in negen afzonderlijke grafieken die hieronder het beleidsdeel van het dashboard vormen. De titel van de grafiek geeft steeds het onderwerp aan zoals 'inwoners' of 'jongeren'. De subtitel geeft daarnaast steeds de subdoelstelling aan waar deze betrekking op heeft, zoals in bovengenoemd geval 'groei van de bevolking'. De subdoelstelling 'behoud van voorzieningen' geeft geen specifieke richtwaarde aan en is daarom niet vertaald naar afzonderlijke grafieken. Naast de negen beleidsinhoudelijke grafieken zijn ook drie financiële grafieken opgenomen die respectievelijk de structurele exploitatieruimte laten zien, de netto schuldquote en de omvang van de reserves van de Agenda Dordrecht 2030. De 12 grafieken samen geven zo een complementair overzicht op de doelen van de agenda en de financiële randvoorwaarden. De data uit de grafieken is voornamelijk afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Waar mogelijk wordt altijd de meest recente data gebruikt, soms is dit 2023, in bepaalde gevallen ook 2022 of ouder. Het dashboard zal steeds worden gepresenteerd in begrotingen en jaarstukken en worden aangevuld met de meest recente data. Zo ontstaat een toekomstig meerjarig overzicht (met data van 2017/2018 tot aan 2030) waarbij de bestedingen van de reserves van de agenda moeten uitmonden in resultaten op de beleidsmatige grafieken.

Inwoners: Bevolkingsgroei in aantallen	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bevolking Dordrecht in aantallen	118.426	118.654	119.284	119.115	119.537	121.434	122.089

De grafiek toont het totale aantal inwoners in Dordrecht gemeten op 1 januari van het betreffende jaar. Bron: CBS, Bevolkingstotaal op 1 januari; aantallen en relatieve groei ten opzichte van het vorige jaar.

Inwoners: Relatieve bevolkingsgroei in procenten	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bevolkingsgroei Dordrecht in % t.o.v. vorig jaar	0,26	0,19	0,53	-0,14	0,35	1,59	0,54
Bevolkingsgroei Nederland in % t.o.v. vorig jaar	0,58	0,59	0,73	0,39	0,66	1,25	0,77

De grafiek toont de groei of afname van de bevolking in Dordrecht en Nederland ten opzichte van het vorige jaar in procenten. Zo wordt de relatieve groei (of afname) zichtbaar tussen de jaren en ook in vergelijking van Dordrecht tot Nederland in totaal. Bron: CBS, Bevolkingstotaal op 1 januari; aantallen en relatieve groei ten opzichte van het vorige jaar.

Jongeren: Relatieve aandeel jongeren t/m 35 jaar in procenten	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inwoners Dordrecht t/m 35 jaar in % t.o.v. totale Dordtse bevolking	41,92	41,73	41,70	41,50	41,58	41,83
Inwoners Nederland t/m 35 jaar in % t.o.v. totale Nederlandse bevolking	42,15	42,09	42,07	41,93	41,94	42,02

De grafiek toont het aandeel jongeren in de bevolking, waarbij jongeren is gedefinieerd in de leeftijdsgroep tot en met 35 jaar. Het aandeel van deze groep wordt getoond in Dordrecht en in vergelijking met Nederland in totaal. Bron: CBS, Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio.

Opleiding: Aantal leerlingen en studenten dat hoger onderwijs volgt	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal studenten dat hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs volgt en in Dordrecht woont	3.515	3.564	3.628	3.858	3.868	3.689

De grafiek toont het aantal leerlingen en studenten dat in Dordrecht woont en hoger onderwijs volgt. Hoger onderwijs is hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs. Bron: CBS, Regionale Kerncijfers Nederland/Onderwijs.

Welvaart: Gemiddeld besteedbaar inkomen	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gemiddeld besteedbaar inkomen in Dordrecht van particuliere huishoudens (excl. Studenten) *€ 1.000	39,6	40,7	43,9	44,7	46,3	49
Gemiddeld besteedbaar inkomen in Nederland van particuliere huishoudens (excl. Studenten) *€ 1.000	42,6	43,5	46,8	47,5	49,5	52

De grafiek toont het gemiddeld besteedbaar inkomen van particuliere huishoudens (exclusief studentenhuishoudens) in Dordrecht en Nederland in totaal. Het besteedbaar inkomen bestaat uit het bruto-inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten, premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen en belastingen op inkomen en vermogen. Bron: CBS, Regionale Kerncijfers Nederland/Inkomen & Vermogen.

Werkgelegenheid: Aantal werkzame personen	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal werkzame personen bij bedrijven Dordrecht in totaal	54.919	56.813	58.063	58.714	61.973	63.468

De grafiek toont het totaal aantal werkzame personen bij bedrijven in Dordrecht, exclusief uitzendkrachten. Bron: LISA, via Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD).

Werkloosheid: Relatieve werkloosheid in procenten	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Werkloosheid in Dordrecht in procenten	6,4	5,3	5,1	5,6	4,7	3,8	3,7
Werkloosheid in Nederland in procenten	5,9	4,9	4,4	4,9	4,2	3,5	3,6

De grafiek toont het werkloosheidspercentage in Dordrecht in vergelijking met Nederland in totaal. Het werkloosheidspercentage is de werkloze beroepsbevolking (15-75 jaar) afgezet tegen de totale beroepsbevolking. Bron: CBS/arbeidsdeelname, www.waarstaatjegemeente.nl.

Economie: Bedrijfsvestigingen in aantallen	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bedrijfsvestigingen met één werkzame persoon	5.378	5.938	6.393	6.917	7.659	8.622
Bedrijfsvestigingen met 2 t/m 19 werkzame personen	2.689	2.592	2.746	2.790	2.802	2.860
Bedrijfsvestigingen met 20 werkzame personen en meer	472	449	498	505	521	522

De grafiek toont enerzijds het totaal aantal bedrijven dat in Dordrecht is gevestigd, en tevens respectievelijk het aantal bedrijven hiervan met één werkzame persoon, twee tot en met negentien werkzame personen en het aantal vestigingen met twintig werkzame personen of meer. Bron: LISA, via Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD).

Economie: Bbp per inwoner	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bruto binnenlands product (Bbp) per inwoner in de Drechtsteden	41.546	43.211	45.801	44.636	49.038	53.059
Bruto binnenlands product (Bbp) per inwoner in Nederland	43.088	44.917	46.876	45.669	49.654	54.671

De grafiek toont het Bruto binnenlands product (Bbp) van de Drechtsteden en van Nederland in totaal. Het Bbp is de totale toegevoegde waarde van alle in een land geproduceerde finale goederen en diensten. Het CBS publiceert cijfers over Nederland, provincies en COROP-gebieden, zoals de Drechtsteden. Een COROP-gebied is een cluster van één of meer aangrenzende gemeenten in dezelfde provincie, ontworpen voor regionaal onderzoek. Er zijn geen gegevens van het Bbp afzonderlijk voor Dordrecht beschikbaar. Bron: CBS, Regionale Kerncijfers Nederland/nationale rekeningen.

Structurele exploitatieruimte	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
	16.928	8.869	16.370	-4.018	12.831	9.144	2.397	-1.875	-26.028	-25.539

De grafiek toont de structurele exploitatieruimte van de Gemeente Dordrecht, een belangrijke financiële randvoorwaarden. De cijfers van 2018 t/m 2023 zijn afkomstig uit de jaarrekeningen, de cijfers 2024 t/m 2027 uit de begrotingen.

Netto Schuldquote	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote gemeente Dordrecht in %	58	58	-6	-3	7	19	43	46	50	50

De grafiek toont de netto schuldquote van de Gemeente Dordrecht, een belangrijke financiële randvoorwaarde. De cijfers van 2018 t/m 2023 zijn afkomstig uit de jaarrekeningen, de cijfers 2024 t/m 2027 uit de begrotingen.

Omvang Reserves Agenda Dordrecht 2030	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Omvang reserves Agenda Dordrecht 2030 in € miljoenen in totaal	0	0	345,7	342,9	341,1	312,8	298,8	295,0	292,6	292,8

De grafiek toont de totale omvang van de reserves Agenda Dordrecht 2030; dit zijn de middelen die beschikbaar zijn om de doelen te realiseren. De cijfers van 2018 t/m 2023 zijn afkomstig uit de jaarrekeningen, de cijfers 2024 en verder zijn herrekend.

1.3 Financieel resultaat in perspectief

De jaarrekening is een omvangrijk product dat voor een groot deel vanuit de financiële techniek is opgesteld. Om de jaarrekening beter te kunnen duiden, presenteren we hier een samenvattend beeld van de financiële positie van Dordrecht per 31 december 2023 en de resultaten over het boekjaar 2023.

Vooraf

Gemeentefinanciën zijn complex. Toch werkt de financiële huishouding van een gemeente in de basis zoals iedere andere financiële huishouding. Naast de jaarlijkse baten en lasten die in de exploitatie staan, kan er voor aanvullende lasten geld uit reserves worden gehaald. Via de balans en de exploitatierekening kan snel inzicht worden verkregen in de financiën van Dordrecht. In de balans komt de verhouding tussen de bezittingen (activa) en de daarvoor beschikbare eigen middelen (reserves) en financieringsmiddelen van derden (schulden) tot uitdrukking.

In de exploitatierekening wordt duidelijk welke inkomsten de gemeente heeft en waar het geld aan wordt uitgegeven. Het jaarrekeningresultaat volgt uit het saldo van de inkomsten en uitgaven in dat jaar (gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten) en de verrekening met de reserves (gerealiseerd resultaat). Het saldo van inkomsten en uitgaven voor verrekening met reserves geeft aan of er per saldo middelen aan het eigen vermogen kunnen worden toegevoegd (bij een positief saldo), of dat er middelen aan het eigen vermogen moeten worden onttrokken (bij een negatief saldo).

In de hierop volgende paragrafen geven we een korte financiële beschouwing van de jaarrekening inclusief de vermogenspositie, lichten we toe hoe het resultaat over 2023 is opgebouwd en hoe dit zich verhoudt tot het door de raad vastgestelde begrote resultaat.

1.3.1 Financiële beschouwing 2023

Resultaat

In het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV), de verslaggevingsregels van gemeenten, wordt onderscheid gemaakt tussen het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten en het gerealiseerd resultaat. Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten bedraagt € 19,0 miljoen nadelig over 2023. Per saldo is tussentijds € 49,1 miljoen van de reserves geboekt, zodat het gerealiseerd resultaat € 30,1 miljoen voordelig bedraagt. Dit is 4,0% van de werkelijke lasten.

In onderstaande tabel ziet u hoe dit resultaat tot stand is gekomen:

	Bedragen x € 1.000
Financieel resultaat 2023	
Werkelijk baten	728.523
Werkelijke lasten	747.534
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	-19.011
Onttrekkingen uit de reserves	121.427
Stortingen in de reserves	-72.343
Gerealiseerd resultaat (afgerond)	30.073

Bij de jaarrekening vergelijken we het werkelijke resultaat met het door de raad vastgestelde begrote resultaat. Het rekeningresultaat is bij de primaire [Begroting 2023](#) op € 4,6 miljoen begroot. Tussentijds is dit begrote resultaat met tussentijdse wijzigingen (raadsbesluiten) bijgesteld met -/€ 3.812 naar € 0,8 miljoen voordelig, zie hiertoe het overzicht in de [Tweede Bestuursrapportage 2023](#). Middels het verwerken van het voorstel '[Vaststellen Septemercirculaire 2023](#)' is het begrote resultaat 2023 nog bijgesteld met € 1,9 miljoen naar afgerond € 2,6 miljoen

voordelig. Het werkelijke jaarrekeningresultaat is € 30,1 miljoen voordelig. Het verschil tussen de bijgestelde begroting en het jaarrekeningresultaat is daardoor afgerond € 27,4 miljoen.

Evenals vorig jaar worden de budgetoverhevelingen, ditmaal van 2023 naar 2024, niet separaat meer voorafgaand aan het jaarstukken-traject, voorgelegd middels een voorstel aan de raad. Conform de afgesproken lijn in de [Financiële verordening gemeente Dordrecht](#), zijn deze nu onderdeel van de beslispunten inzake resultaatbestemming bij het vaststellen van deze Jaarstukken 2023. We verwijzen naar dan ook naar het onderdeel [budgetoverhevelingen](#) in deze jaarstukken en naar het raadsvoorstel behorend bij deze Jaarstukken 2023 in het [raadsinformatiesysteem](#) van de gemeente Dordrecht.

Net als voorgaande jaren zien we in 2023 een relatief groot voordelig resultaat en een grote afwijking tussen het begrote en het gerealiseerde resultaat. Dit wordt net als in voorgaande jaren voor een groot deel veroorzaakt door een aantal incidentele voordelen. Een groot financieel voordeel hangt samen met de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Hiervoor werd over 2023 afgerond € 17 miljoen meer ontvangen dan de hiervoor gemaakte kosten. Een ander groot voordeel betreft de vrijval van een deel van de reserve Afschrijvingen ter grootte van € 9,3 miljoen.

1.3.2 Toelichting Jaarrekeningresultaat 2023

Om een goed beeld te krijgen van de oorzaak van afwijkingen laat de volgende tabel zien binnen welke programma's verschillen optreden en hoe groot die verschillen zijn. Op de volgende pagina worden de [grootste afwijkingen](#) toegelicht. Voor een uitgebreide analyse per programma verwijzen wij naar de [financiële analyses](#).

Bedragen x € 1.000						
Programma's	Begroot lasten	Werkelijk lasten	Vershil lasten	Begroot baten	Werkelijk baten	Vershil baten
Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht	25.071	23.982	1.089	11.404	11.506	-102
Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht	85.527	73.299	12.227	40.872	45.028	-4.157
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	77.499	78.925	-1.427	44.524	47.333	-2.809
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	331.104	326.229	4.875	79.188	77.520	1.668
Lerend en Ondernemend Dordrecht	43.451	45.388	-1.938	17.724	21.889	-4.165
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	79.625	87.065	-7.440	77.151	72.667	4.484
Algemene Dekkingsmiddelen	14.132	15.533	-1.401	404.781	412.790	-8.008
Overhead	96.814	97.057	-243	39.190	39.790	-600
Vennootschapsbelasting	106	50	56	0	0	0
Onvoorzien	2	6	-4	0	0	0
Saldo*	753.330	747.535	5.795	714.834	728.523	-13.689
Afwijking t.o.v. actuele begroting						19.484
Mutatie reserves	83.976	72.343	11.633	122.472	121.425	1.046
Afwijking mutatie reserves						10.587
Totaal saldo incl. mutatie reserves	837.306	819.878	17.428	837.306	849.948	-12.643
Gerealiseerd resultaat						30.070

* Gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten

1.3.2.1 Grote verschillen t.o.v. gewijzigde Begroting 2023

Bedragen x € 1.000					
Financieel resultaat	2019	2020	2021	2022	2023
Gerealiseerd resultaat	9.369	26.467	25.790	38.198	30.073
Begroot resultaat	1.805	6.632	3.068	2.335	2.638
Afwijking begroot en gerealiseerd	7.564	19.835	22.722	35.863	27.435

Onderstaande tabel geeft inzicht in de belangrijkste oorzaken van het verschil van afgerond € 27,4 miljoen positief tussen het geprognosticeerde resultaat van € 2,6 miljoen positief en de werkelijk gerealiseerde baten en lasten bij de Jaarrekening 2023 van € 30,1 miljoen positief. Voor een uitgebreide analyse per programma verwijzen wij naar de [financiële analyses](#).

Bedragen x € 1.000	
Grote verschillen ten opzichte van gewijzigde begroting	
1. Oekraïne	17.000
2. Reserve Afschrijving	9.315
3. OZB	2.300
4. Beschermd wonen	1.700
5. Algemene Uitkering	1.700
6. Bijstand	-2.100
7. WMO	-1.400
8. Zuidelijk stationsgebied	-1.902
9. Rente	2.164
10. Budgetoverhevelingen	2.174
11. Overige kleine verschillen	-878
Totaal afwijkingen	30.073

Voor de analyses per begrotingsprogramma met de afwijkingen ten opzichte van de actuele begroting verwijzen wij u naar de [financiële analyses](#).

1.3.2.2 Budgetoverhevelingen

Bedragen x € 1.000	
Budgetoverhevelingen	
1. Sportvisie	163
2. Fietspaden	219
3. Onderwijshuisvesting	591
4. Steiger- en halteerplan	348
5. Cultuurnota	200
6. Wantij-West	234
7. Fundament op Orde	219
8. Robotisering	200
Totaal budgetoverhevelingen	2.174

Niet alle activiteiten waarvoor een incidenteel budget beschikbaar is, zijn geheel of gedeeltelijk afgerond in 2023. Deze werkzaamheden zijn om verschillende redenen uitgesteld of vertraagd. Een deel van de uitgestelde werkzaamheden voeren we in 2024 uit. De hiervoor beschikbare budgetten hevelen we met de goedkeuring van de raad over naar 2024. Bovenstaande tabel geeft inzicht in de voorgestelde budgetoverhevelingen.

Toelichting

1. Sportvisie

In het raadsvoorstel voor de geamendeerde begroting 2022 (2021-0135173) is, onder programma sportparken, budget vrijgespeeld voor de eerste stappen voor de uitvoering van het programma sportparken (sportvisie). Zie ook het amendement A3 Programma sportparken, waarin dit nog eens door de betrokken partijen expliciet wordt aangehaald. Er is vertraging geweest bij het vaststellen van de sportvisie 2030 'Niemand buitenspel'. Hierdoor heeft ook de tweede fase van een aantal onderzoeken vertraging opgelopen (glasvezel, parkeren, tarievenbeleid). De middelen ad. € 163.000 zijn nodig om de (vervolg)onderzoeken alsnog af te ronden.

2. Fietspaden

De lasten zijn incidenteel € 219.000 lager dan begroot, omdat het 'overlagen' van de fietspadenstructuur op sportpark Schenkeldijk ([RIS 1369185](#)) is uitgesteld vanwege de bouw van de nieuwe accommodatie van v.v. Dubbeldam en de ontwikkelingen inzake Stadspark XXL. De voorbereiding voor de bouw van de nieuwe accommodatie van v.v. Dubbeldam is nog in volle gang. Hier heeft onlangs aanvullende besluitvorming op plaatsgevonden (2023-0145968), waarna uitvoering begin 2024 zal starten. De huidige staat van de fietspaden is door slijtage (door tijd, gebruik en weersinvloeden) dermate verslechterd, dat de veiligheid in het geding is en herstel daardoor noodzakelijk is.

3. Onderwijshuisvesting

Conform de afspraken in de doordecentralisatie (raadsbesluit van 19 december 2017; zie RIS-dossier 2063876) wordt het eigendom en beheer van de Statenschool overgedragen aan stichting Arcade. Voorafgaand is voor de kaderbrief 2023 budget voor het noodzakelijke onderhoud beschikbaar gesteld. Onlangs is een projectleider gestart. Het budget moet worden overgeheveld naar 2024, om het onderhoud uit te kunnen laten voeren.

4. Steiger- en halteerplan

Het exploitatiebudget van € 415.000 voor het 'steiger- en halteerplan' is als knelpunt in de begroting 2023 ingebracht. De lasten zijn € 348.150 lager dan begroot, omdat de uitvoering van de maatregelen die gepland waren in 2023 zijn vertraagd naar 2024. Oorzaak hiervan is dat in eerste instantie geen aanbesteding was voorzien, maar dit wel noodzakelijk bleek om overschrijding van de aanbestedingsnormen te voorkomen. De voorbereidingen voor de aanbesteding en doorlooptijden voor de aanbesteding en realisatie kostten de nodige tijd. De aanbesteding is in 2023 afgerond en de opdracht voor het leveren van de steigers is verstrekt. Ook zijn de benodigde vergunningsaanvragen ingediend bij OZHZ. De verwachting is dat deze op korte termijn worden afgegeven. Daarna kan de levering van de eerste steigers plaatsvinden.

5. Cultuurnota

Bij het vaststellen van de Cultuurnota is € 300.000 gereserveerd voor bijzondere producties. De middelen staan op de Cultuurbegroting 2023. Met € 100.000 per jaar kan deze regeling drie jaar lopen. In 2023 is € 100.000 besteed. Voorgesteld wordt om bij het vaststellen van de jaarrekening ter uitvoering van deze regeling het nog resterende budget van € 200.000 over te hevelen naar 2024.

6. Wantij-West

In mei 2023 heeft de raad het ontwikkelplan voor Wantij-West vastgesteld. Om het ontwikkelplan te kunnen realiseren is een uitwerking van een Plan van Aanpak noodzakelijk. Daarvoor was in de kadernota voor 2023 en 2024 een budget opgenomen. Pas in september 2023 was er ambtelijke capaciteit beschikbaar om dit op te pakken. De onderzoeken en ontwerpen die een uitwerking naar een plan van aanpak vereisen, hebben een langere doorlooptijd. In 2024 wordt dit Plan van Aanpak opgeleverd. Het restant budget van 2023 is noodzakelijk om de opdracht in 2024 goed af te kunnen ronden en een start te kunnen maken met de uitvoering van enkele onderdelen van fase 1.

7. Fundament op Orde

In de raadsvergadering van 7 november 2023 is voor het Programma het fundament op orde een bedrag beschikbaar gesteld voor 2023 van € 100.000 en voor 2024 van € 200.000. Als dekking is hierbij aangegeven: ten laste van begrotingsresultaat 2023, welke na vaststelling van de 2e bestuursrapportage 2023 enige ruimte biedt. Om het restant van 2023 en het budget van 2024 beschikbaar te hebben in 2024 is een budgetoverheveling nodig.

8. Robotisering

Bij de 1e bestuursrapportage 2023 is een innovatiebudget van € 200.000 toegekend om projecten met betrekking tot robotisering op te starten. Doordat robots na realisatie betaald worden door de afnemers die de baten genieten, is er sprake van een revolverend budget. Doordat in 2023 nog geen projecten zijn opgestart is er nog geen revolverend budget beschikbaar voor 2024. Hierbij vragen we derhalve het budget in 2024 ter beschikking te stellen middels een budgetoverheveling.

1.4 Financiële positie

We geven hier een financiële beschouwing op het eigen vermogen, de financiering en het weerstandsvermogen. Voor de beoordeling van de financiële positie is het namelijk belangrijk om zowel naar de exploitatie als de balans te kijken. In de balans komt de verhouding van de bezittingen (activa) in beeld en de daarvoor beschikbare eigen middelen (reserves) en financieringsmiddelen van derden (schulden). Ook voor het bepalen van het eigen vermogen kijken we naar de balans. Waarbij het eigen vermogen de uitkomst is van de waarde van alle bezittingen (activa) minus de schulden.

Kengetallen

Om nog meer transparantie te creëren en een benchmark tussen gemeenten mogelijk te maken, geeft onderstaande tabel inzicht in zes financiële kengetallen, die in deze paragraaf verder worden toegelicht.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024
Netto schuldquote	7%	12%	19%	43%
Netto schuldquote gecorrigeerd	0%	4%	6%	31%
Solvabiliteitsratio	69%	68%	64%	58%
Grondexploitatie	10%	12%	9%	9%
Structurele exploitatieruimte	1,9%	1,2%	1,3%	0,4%
Belastingcapaciteit	93%	88%	89%	98%

1.4.1 Eigen vermogen

Het eigen vermogen is opgebouwd uit de algemene reserve, bestemmingsreserves en het saldo van de jaarrekening. De reserves zijn in 2023 met een bedrag van € 49,1 miljoen afgenomen. Het jaarrekeningsaldo is € 30,1 miljoen. Per saldo daalt het eigen vermogen in 2023 met € 19,0 miljoen (stand van 31-12-2023: € 678,3 miljoen) ten opzichte van de stand 31-12-2022 (€ 697,3 miljoen). De solvabiliteit daalt hierdoor naar, 64% wat nog steeds solide is. Dit betekent dat het eigen vermogen eind 2023 een kleiner deel van het totale vermogen uitmaakt als in 2022.

	Bedragen x € 1 miljoen	
Ontwikkeling eigen vermogen	2022	2023
Stand per 1 januari	702,9	697,3
Invlechting Servicegemeente Dordrecht per 01-01-2022	1,8	-
Tussentijdse mutaties reserves (per saldo)	-45,6	-49,1
Nog te bestemmen resultaat	38,2	30,1
Stand per 31 december	697,3	678,3
Eigen vermogen als balanstotaal	69%	64%

De reservepositie bestaat voor een groot gedeelte (€ 625,8 miljoen) uit bestemmingsreserves. Aan deze reserves heeft de raad eerder een bestemming gegeven. Deze reserves zijn zonder (nieuwe) besluitvorming van de raad niet vrij besteedbaar. De algemene reserve van de gemeente is binnen de financiële beleidskaders wel vrij aanwendbaar en bedraagt eind 2023 € 22,4 miljoen (exclusief het nog te bestemmen resultaat bij de jaarrekening, inclusief algemene reserve Grondbedrijf). In de [toelichting op de Staat van reserves](#) (zie bijlagen) bij deze jaarrekening worden de verschillen (> € 100.000) tussen begrote en werkelijke mutaties per reserve toegelicht.

1.4.2 Financiering

De houdbaarheid van de gemeentefinanciën op de langere termijn hangt af van de ruimte om, naast de noodzakelijke uitgaven voor publieke voorzieningen, de schuldverplichtingen in de vorm van rente en aflossingen te betalen. Daarom letten wij naast de baten en lasten (exploitatie) ook nadrukkelijk op de geldstromen en de hoogte van de schuld. Het is wenselijk dit goed te monitoren omdat een oplopende schuldenpositie de begrotingsruimte kan verminderen.

De netto schuldquote geeft het niveau van de schuldenlast van de gemeente weer ten opzichte van de totale baten. Daarmee geeft dit kengetal een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. Lagere baten of hogere investeringen zorgen voor een stijging van de netto schuldquote. De netto schuldquote wordt ook inclusief doorgeleende gelden weergegeven via de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) stelt dat voor een gemeente geldt dat bij een netto schuldquote boven de 100% het licht op oranje springt en boven de 130% op rood. Er blijft dan namelijk weinig leencapaciteit over om de gevolgen van financiële tegenvallers door bijvoorbeeld een economische recessie op te vangen. De netto schuldquote van de gemeente Dordrecht is 19% en valt daarmee binnen deze signaleringsgrenzen. Dit geeft aan dat de gemeente Dordrecht in staat is om met haar eigen middelen aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Vanaf 2024 loopt de netto schuldquote geleidelijk op (zie ook de [Begroting 2024](#)).

Naast de netto schuldquote kan de totale schuldpositie ook worden afgezet tegen de bezittingen. Dit is in onderstaande tabel gedaan. Het vreemd vermogen (bruto schuld) bedraagt ultimo 2023 € 376 miljoen en maakt daarmee 36% van het totale vermogen van € 1.055 miljoen uit.

	Bedragen x € 1 miljoen	
Ontwikkeling vreemd vermogen	2022	2023
Stand per 1 januari	335	320
Stand per 31 december	320	377
Vreemd vermogen als balanstotaal	31%	36%

1.4.3 Weerstandsvermogen en -ratio

Dordrecht is een stad die blijft investeren. Hieraan zijn onlosmakelijk financiële risico's verbonden. Daarom is en blijft het van belang te sturen op het beheersen van deze risico's. Dordrecht kent daartoe een actief risicomanagementbeleid, een relatief compleet risicoprofiel en een door de raad vastgestelde norm om het weerstandsvermogen in evenwicht te houden met de gekwantificeerde risico's.

Bij de totstandkoming van deze jaarrekening zijn de risico's geactualiseerd. Vervolgens is berekend welk bedrag nodig is om deze risico's financieel af te dekken. Dit bedrag is afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio van het weerstandsvermogen die in onderstaande berekening is gepresenteerd.

Voor de ratioberekening is met de raad de volgende berekeningswijze vastgesteld:

$$\text{Ratio} = \frac{\text{Algemene Reserve} + \text{Reserve Grondbedrijf} + \text{post onvoorzien}}{\text{risicoprofiel Dordrecht (simulatie Naris)}} = \frac{\text{€ 22,3}}{\text{€ 19,5}} = 1,1$$

De weerstandsratio komt bij de Jaarstukken 2023 uit op een stand van 1,1. Dat is net boven de met de raad afgesproken grens van 1,0 en is gelijk aan de in de Begroting 2024 opgenomen ratio.

In de ratio van 1,1 is nog niet het onverdeelde jaarrekeningresultaat 2023 van € 27,9 miljoen behorende bij deze jaarrekening opgenomen, almede de eerder bij de Kadernota 2024 besloten 'harde' onttrekkingen uit de Algemene Reserve vanwege incidentele dekking van knelpunten en beleidswensen. Het is daarmee een feitelijke ratio met peildatum 31/12 voor de algemene reserves en het bijbehorende geactualiseerde risicoprofiel ten tijde van het opstellen van de jaarstukken.

1.4.4 Grondexploitatie

Resultaten van grondexploitaties kunnen de financiële positie van een gemeente sterk beïnvloeden. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de waarde van de grondpositie is ten opzichte van de totaal gerealiseerde baten. Dit kengetal zegt daarmee iets over het effect dat grondexploitatie risico's op de gemeentelijke exploitatie kunnen hebben. In samenhang met de netto schuldquote kan het ook iets zeggen over de mate waarin de gronden op de balans zijn gefinancierd met eigen vermogen.

Voor Dordrecht is het percentage grondexploitatie in 2023 9% (2022: 10%). De waarde van de bouwgronden is ten opzichte van 2022 iets afgenomen. Deze waarde wordt afgezet tegen de totaal gerealiseerde baten.

1.4.5 Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerendezaakbelastingen (OZB). Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De realisatiecijfers van 2023 laten een structurele exploitatieruimte van 0,7% zien. Bij het onderdeel [overzicht van incidentele baten en lasten - structurele exploitatieruimte](#) staat meer informatie over dit cijfer.

1.4.6 Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen. Deze wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden te vergelijken met het landelijk gemiddelde, uitgedrukt in een percentage.

Met ingang van 2022 heeft het CBS de berekeningsmethode van de gemiddelde WOZ-waarde gewijzigd, zie voor een uitgebreide toelichting hierop de passage [belastingcapaciteit in de Begroting 2023](#). De percentages belastingcapaciteit over de jaren 2014 tot en met 2022 zijn via de oude berekeningswijze tot stand gekomen en onderling te vergelijken. Vanaf de Begroting 2023 (november 2022) wordt conform de nieuwe berekeningswijze gerapporteerd over de [belastingcapaciteit](#), hiertoe is ook de kolom 2022 herrekend op basis van de nieuwe methode. Hoewel de herberekening wel resulteert in een andere financiële opstelling voor 2022, blijft het percentage belastingcapaciteit hetzelfde met 93%. In 2023 is er sprake van een flinke daling naar 89% door de verstrekking van een eenmalige tegemoetkoming in de gestegen kosten van levensonderhoud. Per 2024 komt de belastingcapaciteit momenteel uit op 99%, bij Begroting 2024 98%. Dit houdt in dat Dordrecht in 2024 qua woonlasten ongeveer 1% onder het landelijk gemiddelde van € 944 zit. Meer informatie staat in de [paragraaf Lokale Heffingen](#).

1.5 College

A.W. Kolff, burgemeester

Portefeuilles:	Algemene & Kabinetszaken; Handhaving openbare orde & veiligheid; Politie; Voorzitter Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (Brandweer en crisisbeheersing); Integraal veiligheidsbeleid; Vergunningen (Horeca, evenementen, APV en Wet Bibob); Bestuurlijke betrekkingen & Public Affairs; Regionale samenwerking; Voorzitter Smart Delta Drechtsteden; Internationale samenwerking; Publiekszaken (wettelijke taken en verkiezingen); Mediabeleid & Communicatie.
----------------	---

M.D. Burggraaf (VVD), wethouder

Portefeuilles:	Stadsontwikkeling (RO en bouwen); MKB & Innovatiebeleid, Zakelijke dienstverlening, Maritieme Maakindustrie (incl. havens), Ambulante handel; Agenda 2030: Levendige Binnenstad; Toerisme & Evenementen; Digitalisering (Smart Society); Dordthuis; Servicegemeente (bedrijfsvoering en coördinatie Groei-SmartDeltaDrechtsteden-agenda).
Verbonden partijen:	ROM-D (Holding Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden NV, ROM-D Capital BV, ROM-D Beheer NV, ROM-D CV Projecten en ROM-D CV Kil III); Innovation Quarter; Stichting Administratiekantoor Breedband Drechtsteden.

C.C. van Benschop (GroenLinks), wethouder

Portefeuilles:	Arbeidsmarkt & Economie (incl. bedrijventerreinen, maatschappelijk betrokken ondernemen); Agenda 2030: Ruimte voor banen & Glansrijke Toekomst; Westelijke Dordtse Oever (exclusief Zeehavengebied); Smart Campus Leerpark; Hoger onderwijs (MBO/HBO); Voortgezet onderwijs; Inclusiviteit, Diversiteit & Kansengelijkheid; WMO (regionaal: Maatwerk, lokaal: Wijkteams en Buurtwerk); Mantelzorg.
Verbonden partijen:	GR Sociaal (GRS); GR Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid (GR DG&J ZHZ); Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.

H. van der Linden (ChristenUnie/SGP), wethouder

Portefeuilles:	Mobiliteit, Bereikbaarheid, Spoorveiligheid & Parkeren; Infrastructuur (Weg- en waterwegenonderhoud, riool, bruggen en viaducten); Groenblauwe stad inclusief Klimaatadaptie(programma); Publieke gezondheid; Jeugdzorg (incl. regionale/SOJ taken, jeugdhulpverlening inclusief jeugdhulp naar voren en stichting jeugdteams); Cultuur, Monumentenzorg & Archeologie; Dienstverlening/burgerzaken.
Verbonden partijen:	GR Sociaal (GRS); GR Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid (GR DG&J ZHZ); GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZH); B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides; Merwedelingelijn beheer B.V.

P.J. Heijkoop (CDA), wethouder

Portefeuilles:	Volkshuisvesting (inclusief beschermd wonen & maatschappelijke opvang); Financiën; Werk & Inkomen; Armoede & Schulden; Inburgering; Kinderopvang & Primair onderwijs; Bibliotheek; Dordtpas; Vrijwilligersbeleid.
Verbonden partijen:	GR Sociaal (GRS); GR Sociale Werkvoorziening Drechtsteden (Drechtwerk); GR Gemeenschappelijke vuilverwerking Dordrecht en omstreken (GR Gevudo); Bank Nederlandse Gemeenten.

M.P.P.M. Merx (VVD), wethouder

Portefeuilles: Leefbaarheid & overlastbestrijding, Handhaving & toezicht openbare ruimte (boa's); Wijknaarpak; Vergunningen (bouwen, milieu, leefomgeving, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid); Stadsbeheer-Ruimtelijke kwaliteit: afval, groenonderhoud, verlichting, speelplekken; Sport & Recreatie; Preventie jeugd; Personeel en Organisatie; Essenhof; Straatnamencommissie.

Verbonden partijen: GR Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid (GR DG&J ZHZ); GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ).

T.F. de Jonge (GroenLinks), wethouder

Portefeuilles: Duurzaamheid, Klimaat, Energie & Milieu; Gemeentelijk Vastgoed (incl. onderwijshuisvesting); Agenda 2030: Duurzame Stad; Grondbedrijf; Biesbosch; Weizigt; Dierenwelzijn; (Burger)Participatie.

Verbonden partijen: GR Sociaal (GRS); GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ); GR Gemeenschappelijke vuilverwerking Dordrecht en omstreken (GR Gevudo); Stedin Holding NV; Energie Coöperatie Dordrecht.

C.H.W.M. Post, gemeentesecretaris

Algemeen directeur en eerste adviseur van het college.

1.6 Kerngegevens van de stad

Dit informatieve onderdeel van de jaarstukken geeft de ontwikkeling weer van een aantal [kengetallen](#) van de gemeente onderverdeeld in demografie, sociale zekerheidsuitkeringen en fysieke structuur. Daarnaast geven we een korte samenvatting van de [lokale lasten](#).

1.6.1 Kengetallen

In onderstaande tabel zijn enkele kengetallen voor de gemeente Dordrecht weergegeven op het gebied van inwoneraantallen, sociale zekerheidsuitkeringen en het aantal huur- en koopwoningen.

Demografie	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024
Inwoners < 20 jaar	25.188	25.138	25.230	25.080
Inwoners van 20-64 jaar	70.755	70.911	72.290	72.571
Inwoners > 64 jaar	23.172	23.488	23.914	24.419
Aantal inwoners	119.115	119.537	121.434	122.070

Sociale zekerheid	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	5.790	5.950	6.000	nbn
Werkloosheidsuitkeringen	1.620	1.120	930	nbn
Bijstandsuitkeringen	3.910	3.810	3.670	nbn
Aantal uitkeringen	11.320	10.880	10.600	nbn

Fysieke structuur	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024
Koopwoningen inclusief onbekend	32.165	32.507	32.710	nbn
Huurwoningen	23.648	23.740	23.886	nbn
Aantal woningen	55.813	56.247	56.596	nbn

1.6.2 Lokale lasten

De lokale lastendruk wordt grotendeels gevormd door de woonlasten. Tot de woonlasten eigenaren-bewoners worden gerekend de onroerendezaakbelastingen (OZB) en de riool- en afvalstoffenheffing.

Door de gewijzigde berekeningsmethode van de gemiddelde WOZ-waarde zoals in het COELO-rapport 2022 is toegelicht hebben we, evenals in de [Begroting 2023](#) twee tabellen opgenomen voor de eigenaren-bewoners. Tot en met 2021 publiceerde het CBS alleen de gezamenlijke gemiddelde WOZ-waarde voor zowel koop- als huurwoningen. Sinds december 2021 publiceert het CBS ook de afzonderlijke gemiddelde WOZ-waarde van koop- en huurwoningen. Omdat de gemiddelde WOZ-waarde van koopwoningen een beter beeld geeft van de gemiddeld betaalde OZB door huishoudens met een koopwoning gaat het COELO voortaan uit van deze waarde en wij sluiten ons hierbij aan. De waarde van koopwoningen is over het algemeen hoger dan die van huurwoningen.

In onderstaande tabellen wordt de ontwikkeling van de gemiddelde WOZ-waarde - van alle woningen samen en die van koopwoningen - en de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens weergegeven. Hierbij moeten we in ogenschouw nemen dat er in 2023 een eenmalige tegemoetkoming in de gestegen kosten van levensonderhoud van € 75 is verstrekt ([zie Begroting 2023](#)) waardoor de werkelijke ontwikkeling van de lastendruk ten opzichte van 2022 aanzienlijk lager was dan de € 813 en € 875 gepresenteerd in onderstaande tabellen, namelijk € 738 en € 800.

Eigenaren-bewoners met woning met een gemiddelde WOZ-waarde

Bedragen x € 1

	2020	2021	2022	Toegepaste indexering 2023	2023 ²
Gem. WOZ-waarde	206.000	227.000	248.000	16,3%	296.000
OZB-eigenaar	224,33	231,54	241,55	6,3%	263,44
Afvalstoffenheffing ¹	286,32	301,20	312,60	6,3%	332,28
Rioolheffing eigenaar	102,81	106,92	108,31	6,3%	115,13
Rioolheffing gebruiker ¹	91,56	95,16	96,36	6,3%	102,36
Ontwikkeling lastendruk	705	735	759		813 ²
Stijging	2,4%	4,2%	3,3%		7,2% ²

Tot de woonlasten huurders worden gerekend de afvalstoffenheffing en de rioolheffing gebruiker. Huurders betalen geen OZB en rioolheffing eigenaar. Ook bij de tabel voor huurders dienen we mee te nemen dat er in 2023 een tegemoetkoming in de gestegen kosten van levensonderhoud van € 75 is verstrekt ([zie Begroting 2023](#)) waardoor de werkelijke ontwikkeling van de lastendruk ten opzichte van 2022 aanzienlijk lager was dan de € 435 gepresenteerd in onderstaande tabel, namelijk € 360.

Eigenaren-bewoners met woning met gemiddelde WOZ-waarde voor koopwoningen

Bedragen x € 1

	2020	2021	2022	Toegepaste indexering 2023	2023 ²
Gem. WOZ-waarde	257.000	283.000	308.000	16,3%	365.000
OZB-eigenaar	279,87	288,66	299,99	6,3%	324,85
Afvalstoffenheffing ¹	286,32	301,20	312,60	6,3%	332,28
Rioolheffing eigenaar	102,81	106,92	108,31	6,3%	115,13
Rioolheffing gebruiker ¹	91,56	95,16	96,36	6,3%	102,36
Ontwikkeling lastendruk	761	792	817		875 ²
Stijging	2,4%	4,1%	3,2%		7,0% ²

Voor meer informatie en relevante uitgangspunten over de lokale heffingen verwijzen we naar de [paragraaf Lokale heffingen](#).

Huurders

Bedragen x € 1

	2020	2021	2022	Toegepaste indexering 2023	2023
Afvalstoffenheffing ¹	286,32	301,20	312,60	6,3%	332,28
Rioolheffing gebruiker ¹	91,56	95,16	96,36	6,3%	102,36
Ontwikkeling lastendruk	378	396	409		435
Stijging	1,9%	4,9%	3,2%		6,3%

¹ Voor een uitvoerbare inning dienen de tarieven deelbaar te zijn door 12.

² In 2023 is een tegemoetkoming in de gestegen kosten van levensonderhoud verstrekt waardoor de werkelijke lastendruk lager was dan in de tabellen is opgenomen. Door deze € 75 te betrekken in de opstelling was er sprake van een daling van de woonlasten in 2023 ten opzichte van 2022. Voor eigenaren-bewoners met een gemiddelde WOZ-waarde betrof dat in werkelijkheid -2,7%, voor eigenaren-bewoners met een gemiddelde WOZ-waarde voor koopwoningen -2,2 en voor huurders was dat -12,6%.

1.7 Disclaimer

DISCLAIMER

Deze website is met zorg samengesteld. Desondanks is het mogelijk dat deze informatie onvolledig of verouderd is en/of onjuistheden bevat. De gemeente aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade van welke aard ook die het gevolg is van eventuele onjuiste informatie op deze website. De gemeente is niet verantwoordelijk voor informatie op internetpagina's van derden waarnaar op deze website wordt verwezen. Ook neemt de gemeente geen verantwoordelijkheid voor de gevolgen van het gebruik van de op de website aangeboden informatie.

PRIVACY

Er worden uitsluitend statistische gegevens verzameld gericht op klikgedrag en geen privacygevoelige informatie.

2 Programmaverantwoording

2.1 Leeswijzer programma's

Programmakaart structuur

In dit hoofdstuk vindt u de zes beleidsprogramma's waarover verantwoording wordt afgelegd. Elk programma wordt onder de noemer '*Wat hebben we bereikt?*' voorafgegaan door een korte inleiding. Onder het tabblad '*Verantwoording over beleid*' kunt u vervolgens per programma de doelstellingen van het gemeentebestuur vinden, zoals vastgesteld in de [Begroting 2023](#), en daarbij de verantwoording op activiteitsniveau.

Leeswijzer activiteitsverantwoording

Voor de activiteitsverantwoording geven we met drie symbolen aan in hoeverre de activiteiten zijn gerealiseerd/behaald, zo ziet u in één oogopslag de status van de activiteit. Indien u vervolgens op het 'plusje' naast de activiteit klikt, leest u in het uitklapscherm eerst de activiteit zoals deze in de [Begroting 2023](#) was opgenomen, gevolgd door de activiteitsverantwoording van het jaarverslag. Deze activiteitsverantwoording 'spiegelt' hierbij in feite aan de begrotingstekst. De legenda van de gebruikte symbolen is als volgt:

De activiteit is gerealiseerd/behaald.

De activiteit is deels gerealiseerd/behaald of iets vertraagd, waarbij de voortgang wel zodanig is dat realisatie in 2024 plaatsvindt.

De activiteit is niet gerealiseerd/behaald.

Indicatoren

Elk programma kent een set basis indicatoren, deze komt voort uit het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV), dit is een vaste set verplichte beleidsindicatoren gehanteerd door het Rijk om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te bevorderen. Deze basis BBV-indicatoren zijn onderverdeeld naar taakvelden, er is een koppeling gemaakt tussen de taakvelden en de beleidsprogramma's waar deze een logische link vormen. Een totaal overzicht van de BBV-indicatoren treft u tevens aan onder de bijlage van deze Jaarstukken.

Vanaf de P&C-cyclus 2024 en verder zijn ook een set aanvullende indicatoren opgenomen, met hierin een eerste invulling in de reeds gepubliceerde Begroting 2024. Deze aanvullende indicatoren komen respectievelijk terug in volgende producten; de Begroting 2025 en Jaarstukken 2024.

2.2 Programma's

2.2.1 Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht

2.2.1.1 Wat hebben we bereikt?

We willen participatie stimuleren en ruimte geven aan initiatieven uit de samenleving. In 2023 hebben we daarop activiteiten gerealiseerd m.b.t. het faciliteren en begeleiden van initiatieven en het ontwikkelen van een online participatieplatform. Met het platform www.doemedordrecht.nl bieden we informatie over onze plannen en nodigen we inwoners uit om digitaal te reageren en hierbij betrokken te raken. Ook hebben we gewerkt aan een toolbox voor (burger)participatie met oog op de Omgevingswet, die werd uitgesteld tot 1 januari 2024, en inmiddels dus in werking is getreden.

Ook willen we een zo toegankelijk en makkelijk mogelijke gemeentelijke dienstverlening bieden. Daarvoor hebben we in 2023 onder meer gewerkt aan de toegankelijkheid van de gemeentelijke website en aan de verdere verbetering van de virtuele assistent Gem. We verbeterden tevens de klanttevredenheidsonderzoeken voor de drie meest gebruikte dienstverleningskanalen web, telefonie en balie. Als derde doelstelling in dit programma werken we aan Dordrecht als centrumstad voor de regio. Daarvoor hebben we geïnvesteerd in onze strategische lobbykracht en werken we in het samenwerkingsverband 'Smart Delta Drechtsteden' regionaal samen op onze ruimtelijke-economische ambities. Daarnaast wordt ook rond specifieke dossiers zoals Chemours/PFAS intensief regionaal samengewerkt met onder andere Papendrecht, Sliedrecht en Molenlanden.

2.2.1.2 Verantwoording over beleid

Doelstelling 1: (Burger)participatie stimuleren en ruimte geven aan initiatieven uit de samenleving.

We willen laten zien dat de overheid luistert en betrouwbaar is. Bestuurlijke keuzes leggen we goed uit. Zo voorkomen we dat kritische burgers afhaken. We willen ook ruimte geven aan initiatieven uit de samenleving en vinden gezamenlijk eigenaarschap - van gemeente, organisaties, inwoners - op maatschappelijke opgaven belangrijk.

We faciliteren en begeleiden initiatieven uit de samenleving.

Begroting 2023

Initiatiefnemers vinden relevante, actuele informatie op onze goed bijgehouden website [Dordrecht.nl/Onze stad/Initiatieven](http://Dordrecht.nl/Onze%20stad/Initiatieven). Bij een aanvraag vindt er een snelle koppeling plaats van de initiatiefnemers aan een ambtenaar die het proces begeleidt. Een initiatieventeam zorgt voor overzicht over complexe (maatschappelijke) initiatieven en vervult een makelaarsrol in het met elkaar verbinden van initiatieven.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 hebben we buurtbewoners ondersteund bij het realiseren van hun ideeën voor de wijk. Daarbij is veelvuldig gebruik gemaakt van het budget vanuit wijkwensen wat bewoners zelf aan kunnen vragen. Hiervoor was in 2023 € 163.000 beschikbaar. In tegenstelling tot andere jaren waarin het budget volledig op ging, is er over 2023 een restant van € 65.000. Met de regiegroepleden is gesproken over het beter benutten van deze middelen.

Ook is ingezet op het faciliteren van initiatieven en het creëren van verbinding tussen verschillende initiatieven door onze gebieds- en wijkmanagers. Initiatieven die niet binnen de reguliere regelgeving konden worden opgepakt, zijn via een centrale mailbox van het Initiatieventeam gekoppeld aan een ambtelijk procesbegeleider.

We ontwikkelen een online participatieplatform en organiseren professionele online bijeenkomsten met inwoners.

Begroting 2023

In 2022 kiezen we een online platform waar inwoners terecht kunnen voor informatie over participatieprojecten. Inwoners kunnen in de verschillende fases van een project reageren en meepraten over het project. Naar verwachting gaat het platform in het eerste kwartaal van 2023 online. Tot die tijd werken we aan een plek binnen de organisatie, geschikte apparatuur, software en benodigde capaciteit om het online platform en de online bijeenkomsten te kunnen organiseren.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is het online participatieplatform Doe Mee Dordrecht in gebruik genomen: www.doemeedordrecht.nl. Op dit platform bieden we informatie over onze plannen en nodigen we inwoners uit om daarop digitaal te reageren, en hierbij betrokken te raken. In de tweede helft van 2023 hebben we de eerste ervaringen opgedaan met digitale participatieprojecten. We hebben geanalyseerd dat circa 5.500 mensen Doe Mee Dordrecht hebben bezocht. Bezoekers zijn belanghebbenden die de informatie op de website bekijken en er actief op reageren. Het bezoek en de activiteit op Doe Mee Dordrecht wisselt in de tijd en piekt bij grote participatieprojecten die veel impact hebben op de samenleving. Ook voor projecten, zoals de werkzaamheden bij het Kromhout, hebben we een app ontwikkeld. Hierin is informatie te vinden over de werkzaamheden en de planning.

We werken aan een toolbox voor (burger)participatie met het oog op de Omgevingswet.

Begroting 2023

De toolbox bestaat uit een dynamische website die - samen met de Handreiking Participatiebeleid met het oog op de Omgevingswet - initiatiefnemers en aanvragers van een omgevingsvergunning moet stimuleren om participatie te organiseren. De toolbox is ook beschikbaar voor gemeentelijke initiatieven, projecten en omgevingsplannen en heeft dan als doel om zowel te inspireren als te komen tot betere participatie. Bezoekers van de toolbox vinden er voorbeelden van participatie instrumenten en 'best practices'. In 2021 is een toolbox ontwikkeld en in 2022 is hiermee geoefend. Eind 2022 stellen we de toolbox online beschikbaar. Na de inwerkingtreding van de Omgevingswet medio 2023 wordt de toolbox waar nodig verbeterd of uitgebreid.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In maart 2023 werd bekend dat de Omgevingswet werd uitgesteld tot 1 januari 2024, deze is inmiddels in werking getreden. Eind 2023 is de webpagina "Participatie en (bouw)plannen in uw omgeving" gelanceerd. In de communicatie naar onze inwoners en ondernemers wordt benadrukt dat het bij ieder initiatief, ook bij niet vergunningplichtige activiteiten, belangrijk is de omgeving te betrekken. Bij vergunningaanvragen wordt sinds 1 januari 2024 altijd gevraagd naar de wijze waarop participatie is ingevuld. De toolbox richt zich op laagdrempelige voorbeelden en participatie-instrumenten.

We monitoren en evalueren het Beleidskader Participatie 1.0 in het kader van de Omgevingswet.

Begroting 2023

We vinden het belangrijk om het Participatiebeleid regelmatig te monitoren en evalueren. Dit leidt regelmatig tot actualisaties van het beleid en zogeheten buitenplanse activiteiten. De evaluatie van het Beleidskader vindt een jaar na de inwerkingtreding plaats. In 2023 gaan de Omgevingswet en het daarbij behorende Beleidskader in werking.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In maart 2023 werd bekend dat de Omgevingswet werd uitgesteld tot 1 januari 2024, deze is inmiddels in werking getreden. Daarmee ontstaan hiermee ook pas recent de eerste ervaringen t.a.v. participatie.

Doelstelling 2: Een toegankelijke en zo makkelijk mogelijke, gemeentelijke dienstverlening.

De samenleving vraagt om een eerlijke, begripvolle overheid met een menselijke maat. Iedere inwoner heeft daarin zijn eigen behoefte. Daarop inspelen vormt de rode draad door onze dienstverlening. Wij maken het verschil voor de inwoners door hen waar nodig extra tijd en aandacht te geven. We innoveren en werken hard aan het verbeteren van de bestaande dienstverlening. Kwaliteit en het gebruikersgemak staan daarbij voorop.

We verbeteren de gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid van onze dienstverlening en bewaken de privacy.

Begroting 2023

In al onze dienstverlening stellen we de inwoner/bedrijf centraal en gaan we uit van de menselijke maat. We werken aan:

- Open en heldere communicatie in begrijpelijke taal voor alle inwoners.
- Innovaties en vernieuwingen, zoals videobellen.

We zorgen ervoor dat gebruikte persoonsgegevens goed beveiligd zijn.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

We hebben verschillende schrijftrainingen voor het hanteren van begrijpelijke taal gegeven binnen de organisatie. Ook hebben we in 2023 intensiever gewerkt aan de toegankelijkheid van de website. Hierdoor ervaren inwoners dat informatie op de website beter is te gebruiken. Onze virtuele assistent Gem is uitgebreid met het beantwoorden van vragen over bouwvergunningen, geluidsoverlast, subsidies, laadpalen en geldzorgen. Ook bij een crisis kan Gem nu snel en duidelijk reageren. Uit onderzoek blijkt dat videobellen als extra dienstverleningskanaal nog te weinig toegevoegde waarde biedt. Daarnaast hebben we de digitale dienst Uittreksel BRP in gebruik genomen, waarmee nu ook uittreksels voor minderjarige kinderen online kunnen worden aangevraagd, hiervoor hoeft men nu niet meer naar de Stadswinkel te komen.

We werken samen met alle delen van de gemeente en de overheidspartners: we zijn één overheid.

Begroting 2023

Voor alle inwoners is een makkelijke hulpstructuur nodig bij de contacten met de gemeente. We helpen hen zoveel mogelijk op één plek en in één keer, juist en volledig. We stemmen de diverse communicatiekanalen goed op elkaar af: web, balie, telefonie, sociale media, chat, WhatsApp et cetera. Dit bevordert inclusie: we bedienen iedereen en sluiten niemand uit. Daarmee leggen we een goede basis voor de toekomst. Het goed inrichten en afstemmen van de communicatiekanalen noemen we omnichannel. De eerste stap die we hierin zetten is het opstellen van een omnichannel strategie.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

We verbeterden de klanttevredenheidsonderzoeken voor de drie meest gebruikte dienstverleningskanalen web, telefonie en balie. We verwachten in 2024 een snellere, hogere en betere respons op te kunnen halen. Hiermee verbeteren we de dienstverlening. In 2023 hebben we ook een aantal werkzaamheden geautomatiseerd. Hierdoor is er meer ontstaan tijd voor de meer ingewikkelde vragen van inwoners en kunnen we gerichter doorverwijzen. Met het opstellen van een omnichannel strategie is een start gemaakt en dit ronden we af in 2024.

We zorgen voor ruimte en expertise in de uitvoering en bieden daardoor maatwerk.

Begroting 2023

Een grote groep inwoners vraagt extra persoonlijke aandacht en (uitzoek)tijd. We willen een goed beeld krijgen van hun situatie. Soms is het nodig de vraag achter de vraag te ontdekken. Dit willen we onder andere bereiken door:

- Onze medewerkers verder te trainen en te ondersteunen in vraaggericht werken.
- Extra tijd en aandacht te geven aan producten en diensten die complex zijn.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 hebben we een team- en individueel ontwikkelplan aangeboden aan alle medewerkers, om verdere ontwikkeling te stimuleren. Medewerkers zijn periodiek gecoacht op gesprekstechnieken en op het volgen van diverse vakgerichte opleidingen. Met deze extra inzet op het verhogen van de deskundigheid, zijn medewerkers in staat om de complexere vragen te beantwoorden en waar nodig maatwerk te bieden. Ook hebben we gestimuleerd dat alle medewerkers actief gebruik maken van de kennisbank bij het beantwoorden van vragen. Daarnaast hebben we de manier waarop signalen over ontbrekende informatie wordt doorgegeven verbeterd. Zo wordt de kennisbank sneller aangevuld en de inwoner beter en sneller geholpen.

Doelstelling 3: Dordrecht functioneert als centrumstad van de regio.

De Brede Welvaart in Dordrecht en de regio staat onder druk. Daarnaast zien we wereldwijde ontwikkelingen die een beroep doen op de veerkracht en weerbaarheid in onze regio. Nederland bevindt zich midden in een aantal grote transitie's. Wij helpen die transitie's graag mee vormgeven. We zorgen dat we voor elk van onze ambities: aan de juiste tafels zitten met de juiste partners, de juiste informatie uitwisselen, kunnen inspelen op subsidiemogelijkheden en onze gezamenlijke uitvoeringskracht versterken.

We werken slagvaardiger samen in de Drechtsteden en zuidelijk Zuid-Holland.

Begroting 2023

We nemen het voortouw bij het uitdragen van de regionale visie en ambities. Afhankelijk van het onderwerp kiezen we het meest effectieve schaalniveau van samenwerking met publieke en private partners in de Drechtsteden en zuidelijk Zuid-Holland. Zo werken we in wisselende coalities samen op specifieke onderwerpen. Daarbij is er ook aandacht voor informele (netwerk)samenwerking. We coördineren de inhoudelijke afstemming en planning en control en integreren tevens de bestaande visie- en uitvoeringsdocumenten van overheid, bedrijfsleven en onderwijs tot één gezamenlijke agenda Smart Delta Drechtsteden. Zodoende kunnen wij ons steviger profileren.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Onder de noemer 'Smart Delta Drechtsteden' wordt regionaal samengewerkt t.b.v. de ruimtelijke-economische ambities (bouwen en wonen, economie en werken, bereikbaarheid en mobiliteit, energie en duurzaamheid). In 2023 is het visiedocument Groeiagenda Smart Delta Drechtsteden geactualiseerd en vastgesteld door de gemeenteraden van de Drechtsteden gemeenten (de strategische visie voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling). Jaarlijks wordt ook een Uitvoeringsprogramma inclusief begroting vastgesteld door de gemeenteraden. In 2023 zijn we gestart met het opstellen van een Smart Delta Agenda samen met onderwijs, bedrijfsleven en maatschappelijke partners. Deze agenda krijgt in de loop van 2024 zijn beslag. Tegelijkertijd is in 2023 bureau Common Eye gestart met een onderzoek naar zowel het functioneren als de doorontwikkeling van de regionale netwerksamenwerking. Daarnaast wordt ook rond specifieke dossiers zoals Chemours/PFAS intensief regionaal samengewerkt met onder andere Papendrecht, Slidrecht en Molenlanden.

We investeren in onze strategische lobbykracht.

Begroting 2023

We behartigen samen met onze partners onze belangen in bestuurlijke netwerken (VNG, G40, de Verstedelijkingsalliantie) met een actieve opstelling richting provinciale, nationale en Europese overheid. Samen met onze partners vanuit onderwijs en bedrijfsleven agenderen we middels lobbymissies kansen en knelpunten rondom (externe) veiligheid, infrastructuur, woningbouw en de maakindustrie – op nationaal en Europees niveau. Door Brussel en Den Haag op deze manier te voeden met praktijkkennis en -ervaring vanuit de regio, stellen we ons als constructieve partner op bij de grote transitie's rondom klimaat en energie. In de Strategische Samenwerkings- en Lobbyagenda vindt een nadere uitwerking van bovenstaande elementen plaats.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 hebben we de strategische positionering van Dordrecht en de Drechtsteden verder versterkt. Zo is aandacht bij het Rijk gevraagd voor actuele dossiers zoals energiearmoede en bestaanszekerheid (via de VNG). Daarnaast is via de G40 ingezet op thema's als duurzaamheid, vitale binnensteden en slimme verstedelijking. Door deelname aan de Verstedelijkingsalliantie 'oude lijn Leiden-Dordrecht' kan Dordrecht rekenen op een aanzienlijke rijksbijdrage voor de stations-infrastructuur en de woonopgave in het gebied Spoorzone/Stadsas.

Vanwege Tweede Kamerverkiezingen zijn politieke partijen en hun vertegenwoordigers benaderd met onze regio boodschappen. Daarnaast is er een inhoudelijke lobby gestart om de regiobelangen op het terrein van maritieme maakindustrie goed te verankeren in de voorstellen van de ministeries van EZK en I&W. Voor een nieuwe ronde Regio Deals is vanuit de Drechtsteden gemeenten en Gorinchem samen met onze triple helix partners een aanvraag bij het Rijk gedaan.

We gaan de mogelijkheden van Smart Society meer benutten.

Begroting 2023

We doen ervaring op met de inzet van digitalisering en datagestuurd werken bij de aanpak van maatschappelijke opgaven (Smart Society). We willen de kansen die dit kan opleveren benutten. Drie elementen staan centraal in het koersdocument: datagestuurd werken; digital twin en innovaties met partners. Daarnaast investeren we in het versterken van onze basis en het opzetten van ons ecosysteem. Ook participeren we in bovenregionale netwerken, zoals G40-DEMS en CityDeal Slim Maatwerk.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitenrealisatie of afwijking

In 2023 zijn de ambities uit het koersdocument Smart Society uitgewerkt in een programmaplan. De drie sporen die hierin centraal staan zijn (1) meewerken aan realisatie opgaven; (2) digitaal en datafundament; en (3) ontwikkeling vaardigheden. In 2023 is een aantal opgaven gefaciliteerd, rond onder andere de thema's bestaanszekerheid, vastgoedbeheer, duurzaamheid en online participatie. Deze projecten lopen ook deels in 2024 door. Ook wordt de mogelijkheid van camera's bekeken bij afvalcontainers, in verband met dumpingen/bijplaatsingen van afval. Hierbij is zorgvuldigheid nodig vanwege privacy.

2.2.1.3 Wat zijn de indicatoren?

De basis: BBV-indicatoren

Vanuit de basis BBV-indicatoren is geen logische koppeling te maken met dit begrotingsprogramma, BBV-indicatoren zijn hier dan ook niet opgenomen. Lees in de leeswijzer meer informatie over de werking van en het verschil tussen aanvullende en BBV-indicatoren.

2.2.1.4 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

	Bedragen x € 1.000	
Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	25.071	23.982
Baten	11.404	11.506
Saldo	13.667	12.475
Toevoeging reserves	11.786	11.786
Onttrekking reserves	17.631	25.912
Totaal programma	7.822	-1.651

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Product	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Basisregistratie Vastgoed	1.223	1.164	59	358	476	118
Griffie	2.567	2.656	-89		34	34
Rekenkamer	305	272	33			
Bestuur	4.932	4.298	634	535	1.107	572
Bestuurlijke samenwerking	1.471	1.455	16			
Publieke dienstverlening	6.946	7.668	-722	4.800	5.192	392
Internationale betrekkingen	205	174	31			
Stelposten	-31		-31	1.570	1.568	-2
Bedrijfsvoering stad						
Leefbare wijken	1.634	1.882	-248	25	27	2
Organisatie meervoudig lokale taken	32	3	29			
Regiodeal						
Onderzoek	1.134	1.350	-216	1.021	1.151	130
Werken derden	4.653	3.061	1.592	3.096	1.952	-1.144
Totaal	25.071	23.983	1.088	11.405	11.507	102
Verschil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a)						1.190
Reserves	Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Mutaties in de reserves	11.786	11.786		17.631	25.912	8.281
Mutatie in de reserves (b)						8.281
Totale verschil t.o.v. actuele begroting	36.857	35.769	1.088	29.036	37.419	8.383
Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b)						9.471

2.2.2 Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht

2.2.2.1 Wat hebben we bereikt?

Afgelopen jaar is gewerkt aan het aantrekkelijk, levendig en veelzijdig houden en maken van Dordrecht. Hiervoor zijn stappen gezet naar een nieuw evenementenbeleid en is nieuw (economisch) beleid voor de horeca opgesteld. De huidige cultuurnota is grotendeels uitgevoerd en het participatieproces voor de nieuwe cultuurnota is afgerond. Het toerisme kan een belangrijke bijdrage leveren aan een aantrekkelijke en levendige binnenstad, het culturele aanbod in Dordrecht heeft daarin een grote rol.

De (woon)overlast in Dordrecht nam in 2023 af. Door strakke sturing op het proces en snelle interventies zijn overlastsituaties sneller in beeld gebracht om escalatie te voorkomen. Ook de overlast in de openbare ruimte daalde, waarbij het een goed teken is dat geen veiligheidscamera's zijn ingezet, aangezien dat als laatste redmiddel wordt beschouwd. In 2023 is ons Nationaal Programma Dordt West 2023-2043 vastgesteld en is de programmaorganisatie ingericht. Tevens zijn de eerste aanvragen voor extra middelen succesvol ingediend bij de rijksoverheid. Na oplevering in 2022 is het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 in 2023 vastgesteld in de raad en de uitvoering kent een gebiedsgerichte aanpak door te werken aan veilige wijken, een themagerichte aanpak voor de sociale stabiliteit, digitale veiligheid en ondermijning en een doelgroepgerichte aanpak voor jeugd en veiligheid. Bij Handhaving is geïnvesteerd in het transformeren van het team van 38 geschikte inhuurkrachten naar eigen medewerkers in vast dienstverband. Zeventien nieuwe medewerkers zijn ingehuurd die - als zij goed functioneren - na 1 jaar ook in vaste dienst komen.

2.2.2.2 Verantwoording over beleid

Doelstelling 1: Het vergroten van de levendigheid en aantrekkelijkheid van de (binnen)stad in balans met de leefbaarheid.

Dordrecht staat de komende jaren voor de grote uitdaging om aantrekkelijk, levendig en veelzijdig te blijven. Daarom geven we voortvarend uitvoering aan activiteiten die de binnenstadvisie 'Slijpen aan een Diamant' tot realisatie brengen. Dit doen we in nauw overleg met onze belangrijkste stakeholders in het Binnenstadbedrijf Dordrecht. We willen horeca en nachtleven aantrekkelijker maken in balans met ook een goede leefbaarheid in de stad. Toerisme kan aan deze maatschappelijke opgave een belangrijke bijdrage leveren. Daarom blijven we investeren in het imago van de stad en het faciliteren van toeristen. We willen ook dat het culturele aanbod in Dordrecht zo breed mogelijk is en dat iedereen in Dordrecht dit ervaart. Want cultuur draagt bij aan talentontwikkeling, participatie, levendigheid en het vergroten van de aantrekkelijkheid van de stad.

We actualiseren het evenementenbeleid.

Begroting 2023

We behouden onze ambitie de evenementenstad van Nederland te willen zijn. Daarom werken we aan een nieuw evenementenbeleid in overleg met de stakeholders in de stad. We willen zorgen voor borging, kwaliteitsverbetering en innovatie van het aanbod aan evenementen, passend bij de eigenheid van Dordrecht.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De evenementensector is in kaart gebracht. Hiervoor heeft een feitenonderzoek plaatsgevonden en zijn stakeholders, trends en knelpunten in kaart gebracht. Dordrecht als evenementenstad is vergeleken met zeven andere steden met behulp van een benchmark. In maart 2023 is de startnotitie vastgesteld en deze omschrijft de vertaling van deze uitkomsten in ambities en doelen voor het nieuwe evenementenbeleid. Voor het realiseren van de ambities en doelstellingen is een visienota opgesteld. Dit geeft inzicht in het proces en bijbehorende vervolgstappen die nodig zijn om te komen tot het nieuwe evenementenbeleid. Besluitvorming over de visienota met een tijdsplanning van de vervolgstappen gaat in 2024 plaatsvinden.

We stellen nieuw (economisch) beleid voor de horeca op.

Begroting 2023

We gaan het horecabeleid herzien. Daarbij is er aandacht voor ontwikkelmogelijkheden op het gebied van aanbod, hoeveelheid en locaties; de mogelijkheden tot het verruimen van de openingstijden; een goede balans met evenementen en meer hotels om zo ook langer verblijf te stimuleren. We leggen daarbij ook een relatie met het terrasbeleid en een kwaliteitsslag in de terrasuitstraling. Het beleid houdt rekening met het toenemend aantal bewoners in de binnenstad en hun wensen: een goede balans tussen beleven en wonen in een levendige binnenstad.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is een nieuwe Horecanota opgesteld. Dit is gebeurd in samenspraak met ondernemers, inwoners en andere belanghebbenden bij de horeca en de binnenstad. De Horecanota is voor besluitvorming aangeboden aan de raad en de besluitvorming vindt in het begin van 2024 plaats. Anticiperend op de nieuwe Horecanota is een nieuw conceptterrassenbeleid opgesteld. In 2023 is daarvoor de zienswijzeprocedure afgerond, zodat de terrasregels begin 2024, ná besluitvorming over de Horecanota, kunnen worden vastgesteld door het college.

We actualiseren het cultuurbeleid.

Begroting 2023

Op dit moment voeren we de plannen uit van de huidige nota 'De kracht van cultuur. Voor en door iedereen Dordtenaar'. Daarbij zetten we in op brede talentontwikkeling, het versterken van het makersklimaat en verbreding van het publieksbereik. Dit doen we onder andere door promotie van cultuur en het vergroten van het culturele aanbod. Ook onderzoeken we de mogelijkheden om cultuur als middel nog meer in te zetten binnen het onderwijs en het sociaal domein. Door het faciliteren van het Cultureel Platform en het Netwerk Amateurkunst stimuleren we onderlinge samenwerking. De huidige nota gaan we in samenspraak met de stad en het culturele veld - waaronder het Cultureel Platform - actualiseren en aanscherpen in relatie tot ontwikkelingen in de

maatschappij en de sector. We willen daarmee de kracht van cultuur in Dordrecht waarborgen en waar mogelijk vergroten en versterken.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De huidige cultuurnota is grotendeels uitgevoerd, zoals beschreven in de evaluatie die is opgenomen in de startnotitie 'Cultuurnota Dordrecht 2030'. Een werkgroep onder leiding van Dordrecht Marketing, bestaande uit diverse culturele organisaties, heeft een plan opgesteld om verdere verbeteringen en samenwerking op het gebied van cultuurpromotie te realiseren. Dit plan wordt in 2024 uitgevoerd. Met de pilot cultuurverkenner is bijgedragen aan het brengen van cultuur naar de wijken en het versterken van de band tussen cultuur en het sociaal domein. Door het voortzetten van het Cultureel Platform en het Netwerk Amateurkunst hebben we de onderlinge samenwerking in de culturele sector bevorderd, wat resulteerde onder andere in succesvolle edities van Cultuur op de Hoek en de Dordtse Cultuurnacht.

Het participatieproces voor de nieuwe cultuurnota is afgerond, waarbij diverse stakeholders betrokken waren, en het Cultureel Platform heeft actief geadviseerd. Verwacht wordt dat de nieuwe cultuurnota begin februari 2024 aan de raad wordt voorgelegd.

We herontwikkelen de Grote Markt.

Begroting 2023

We herontwikkelen de Grote Markt en omgeving om het historische havengebied een ruimtelijke kwaliteitsimpuls te geven en het op een aantrekkelijke manier te verbinden met het kernwinkelgebied. Via een interactief proces met stakeholders komen we tot een juiste inrichting. Daarbij is er vooral aandacht voor groen, leefbaarheid en duurzaamheid. Mobiliteit en parkeren bekijken we in relatie met de omgeving. Tevens bekijken wij de mogelijkheden om de Joodse geschiedenis te integreren.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Onderzoek naar parkeeralternatieven om de kwaliteit van de openbare ruimte in het gebied te verbeteren is gestart. Dit gaat onder andere over het in kaart brengen van de haalbaarheid van een parkeergarage onder de Grote Markt. Ook wordt bekeken of de parkeergarage Riedijkshaven kan worden verbeterd naar een mechanische parkeergarage voor het gebied Merwerkade e.o. Voor beide gebieden zijn gesprekken gestart met inwoners en is een eerste inventarisatie met wensen en ideeën opgehaald. Ook met het Dordts Joods Overleg hebben diverse gesprekken plaatsgevonden. De aardappelmarkt maakt onderdeel uit van het herinrichtingsgebied en hiervoor is onderzoek gedaan naar de parkeerdruk, is het participatieproces gestart en is een wensontwerp tot stand gekomen.

Doelstelling 2: Het krachtig aanpakken van ernstige (woon)overlast.

In delen van Dordrecht nemen de overlastdossiers nog steeds toe, zowel in volume als in complexiteit. Daarom investeren we in de leefbaarheid en veiligheid van de directe woon- en leefomgeving, door krachtig in te zetten op de aanpak van overlast gevende gebieden, woningen en personen. In Dordrecht ervaren bewoners regelmatig (woon)overlast. Zoals: geluidsoverlast van burens; drugsoverlast; vervuilde tuinen en woningen; viezigheid van dieren; overlast van personen met onbegrepen (verward) gedrag; verloederde en vervallen panden. Zeker aanhoudende overlast kan het (woon)genot en gevoel van veiligheid van bewoners ernstig verstoren. Vroegtijdig ingrijpen en samenwerking op het snijvlak van zorg en veiligheid vergroot de kans op verbetering.

We grijpen vroegtijdig in bij personen die problemen hebben op meerdere leefgebieden.

Begroting 2023

We zetten de kerngroep en het interventieteam in voor: jongeren - bijvoorbeeld door verharding van de straatcultuur; kwetsbare personen die overlast plegen of waar burgers overlast van ervaren - denk aan personen met onbegrepen (verward) gedrag, dak- en thuislozen en zorgmijders; overige ernstige overlastgevers, zoals meer- of veelplegers. We stellen persoonsgerichte plannen van aanpak op en bieden sociaal aanbod gericht op scholing, werk, verslavingszorg, hulp en begeleiding met de zachte hand. Ook doen we huisbezoeken en pakken als het nodig is door met de harde hand, zoals met strafrechtelijke interventies. We versterken tot slot het instrumentarium, de lokale samenwerking en het zelf oplossend vermogen van burgers.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitenrealisatie of afwijking

In 2023 zijn 49 personen vanwege hun overlastgevend gedrag besproken in de Kerngroep Overlast. Iedereen heeft een brief ontvangen waarin is meegedeeld waarvoor een dossier is aangelegd. Met alle minderjarige (21) personen en hun ouder(s) heeft een gesprek plaatsgevonden. Deze interventies hebben altijd snel effect en we zien dat de overlast binnen enkele weken stopt. Bij 16 personen was dat niet het geval. Zij hebben een sociaal aanbod gekregen (niet vrijblijvend). Door de werkwijze van de kerngroep was de inzet van het Interventieteam in 2023 niet nodig.

We zetten in op een afname van de door burgers beleefde ernstige overlast in de openbare ruimte door de integrale aanpak voort te zetten.

Begroting 2023

Voor het geprioriteerde aandachtsgebied Kromhout en omgeving zetten we het integraal Plan van Aanpak (tot en met 2024) en zo ook voor het gebied Lijnbaan voort. Als het nodig blijkt benoemen we nieuwe aandachtsgebieden. Per aandachtsgebied voeren we een plan van aanpak uit langs de drie pijlers van leefbaarheid: fysiek, sociaal en veiligheid. Bij de pijler fysiek hoort de aanpak van verloedering: aantrekkelijk, schoon en heel. Bij de pijler sociaal hoort bijvoorbeeld het bevorderen van sociale cohesie. Bij de pijler veiligheid past bijvoorbeeld de inzet van bestuursrechtelijke maatregelen of cameratoezicht.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitenrealisatie of afwijking

De aanpak overlast is tussentijds ambtelijk geëvalueerd. Om nog meer aan de voorkant van het probleem te komen wordt sneller gestart met casuoverleg op wijkniveau. Bij specifieke casussen wordt eerder geschakeld naar de Kerngroep en dit leidde tot minder ervaren overlast. Tevens waren er geen ernstige overlast situaties. Overlastlocaties in Krispijn, Wielwijk, Vogelbuurt en Stadspolders waren in relatief korte tijd beheersbaar. In 2023 zijn geen tijdelijke camera's vanwege overlast geplaatst. Dit is een goed teken aangezien camera's een laatste redmiddel zijn. De gebiedsverboden zijn beperkt gebleven tot 2 tijdens de jaarwisseling.

De aanpak Kromhout-Kasperspad is in 2023 gecontinueerd in samenwerking met onder andere politie en Leger des Heils. Het aantal notoire overlastgevers in de wijk is sterk afgenomen ten opzichte van de eerste beeldvorming in 2021. Met de inzet van de zogenaamde 'verbindingskamer' hebben we daarnaast zo'n 20 extra bewoners bereid gevonden om betrokken te zijn bij de aanpak in de wijk.

We zetten in op een afname van de door burgers beleefde ernstige woonoverlast door het uitvoeringsplan voort te zetten.

Begroting 2023

Bij ernstige woonoverlast treden we op in samenwerking met de partners die verantwoordelijk zijn voor een vroegtijdige signalering en een daarbij behorende preventieve aanpak – zoals woningcorporaties. In geval van (extreme) woonoverlast zetten we verschillende interventiemechanismen in, zoals: ingrepen op basis van vrijwilligheid en drang en het achter de voordeur komen via zogeheten 'outreaching' hulpverlening. Instrumenten die we in kunnen zetten zijn een last onder dwangsom, huisuitzetting of woningsluiting. In het uiterste geval dwingen we het stoppen van overlast en het accepteren van zorg af via een gedragsaanwijzing. Door nieuwe huurders in kwetsbare gebieden te screenen op overlast gevend en crimineel gedrag zetten we tevens preventief in op woonoverlast.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitenrealisatie of afwijking

Samen met politie en woningcorporaties treden we op bij (ernstige) woonoverlast. In 2023 zijn 36 dossier integraal behandeld, waarvan 7 ernstige. Door strakke sturing op het proces en snelle interventies zijn overlastsituaties sneller in beeld gebracht om escalatie te voorkomen. In ernstige gevallen worden bestuurlijke gedragsaanwijzingen opgelegd. In 4 nieuwe zaken werd hiervoor gewaarschuwd, in twee gevallen is overgegaan tot het invorderen van een dwangsom.

Door het screenen van nieuwe huurders op overlastgevend en crimineel gedrag in kwetsbare gebieden is preventief ingezet op woonoverlast. In 2023 zijn 134 huisvestingsvergunningen aangevraagd. In 2 gevallen is deze verleend onder voorwaarden verbonden.

Doelstelling 3: Het investeren in leefbaarheid en veiligheid in de directe woon- en leefomgeving.

We investeren als gemeente samen met bewoners, maatschappelijke partijen en veiligheidspartners in de leefbaarheid en veiligheid in de directe woon- en leefomgeving van onze inwoners. Zowel in de openbare ruimte als achter de voordeur is het belangrijk dat Dordtenaren zich op hun gemak en veilig voelen en dit ook zijn. Iedere wijk in Dordrecht heeft haar eigen DNA, thema's, doelen en ambities. Daarom zijn maatregelen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid een kwestie van maatwerk.

We maken wijkprogramma's.

Begroting 2023

Door het opstellen van wijkprogramma's brengen we de doelen van bestaand beleid alsmede de beschikbare data van de wijk, buurt of straat in kaart (knelpunten/kwaliteiten en sociale/fysieke/economische ontwikkelingen). Met de wijkprogramma's brengen we kansen en uitdagingen voor de toekomst in kaart. De programma's dragen mede bij aan betere samenwerkingen en nieuwe inzichten. Dit maakt het mogelijk om voortvarend in te spelen op ontwikkelingen en sneller te reageren op signalen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Medio 2023 is gestart met de ontwikkeling van Gebiedsprogramma's voor de gebieden Oost en Centrum. Voor het gebied West is het Nationaal Programma Dordt West van toepassing. Naar aanleiding van een data onderzoek door het Onderzoekscentrum Drechtsteden zijn in Oost en Centrum gesprekken gevoerd met wijkprofessionals, bewoners, externe partners, interne beleidsambtenaren en opgavemanagers. De opbrengsten hiervan zijn vertaald in een eerste 'potloodschets' van voornaamste sociaal maatschappelijke uitdagingen per wijk of buurt en zowel extern als intern afgestemd. Tevens is gestart met het in kaart brengen van de fysiek opgaven per wijk/buurt, waardoor de beweging van gebiedsgericht werken nog meer voortgang heeft. Sociaal en fysiek komt steeds beter bij elkaar qua impact, planning en doelen.

We onderzoeken hoe we de leefbaarheid op bepaalde focusplekken kunnen verbeteren en maken hier een plan voor.

Begroting 2023

Het beheer van de buitenruimte gaat uit van schoon, heel en veilig. Tegelijkertijd wordt leefbaarheid in iedere buurt en straat anders ervaren. Daarom vraagt het verbeteren van de leefbaarheid om maatwerk in iedere wijk, op buurt- en straatniveau. We onderzoeken hoe we de leefbaarheid van buurten en straten in de betreffende wijken kunnen verbeteren. Bijvoorbeeld door het verhogen van de sociale cohesie. Op basis van dit onderzoek maken we hier een plan voor.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid maakt onderdeel van uit van de Gebiedsprogramma's. In 2023 zijn in het kader van de ontwikkeling van de Gebiedsprogramma's wijken en buurten naar boven gekomen die extra aandacht en maatwerk vragen. Door dit inzicht kunnen wij in de toekomst gericht inspelen op wat een buurt of een wijk nodig heeft.

We voeren het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid uit in het stadsdeel Dordt-West.

Begroting 2023

In een aantal gebieden in Nederlandse steden staat de leefbaarheid en veiligheid onder druk en stapelen problemen als werkloosheid, armoede, onderwijsachterstanden, woonproblematiek en een slechte gezondheid zich op. Veel mensen kampen met een combinatie van problemen. Het Kabinet is gestart met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV). Dit heeft als doel om de leefbaarheid en veiligheid van de meest kwetsbare gebieden in Nederland in 15-20 jaar tijd op orde te brengen en het perspectief van de bewoners te verbeteren. Met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid verbreden we onze aanpak en zetten we ons in voor het verbeteren van de fysieke omgeving. Bovendien zorgen we voor een beter perspectief voor inwoners en zorgen we voor veiligere en meer leefbare wijken in het stedelijke focusgebied Dordt West. Samen met partners en bewoners stellen we een meerjarig integraal uitvoeringsprogramma op en maken daarbij prestatieafspraken met het Rijk.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is ons Nationaal Programma Dordt West 2023-2043 vastgesteld en is de programmaorganisatie ingericht. Tevens zijn de eerste aanvragen voor extra middelen succesvol ingediend bij de rijksoverheid. Zo ontvangen we t/m medio 2026 ruim 4 miljoen voor het project Preventie met Gezag en voor de periode 2023-2025 ontvangen we extra middelen (ruim 1,7 miljoen voor 2023) uit de regeling Kansrijke Wijk. Dit zijn middelen voor de ontwikkeling van het jonge kind, de preventie van armoede en schulden, re-integratie arbeidsmarkt, veerkracht en weerbaarheid en voor een stimulans van een gezonde leefomgeving. Daarnaast krijgen we extra middelen uit het Nationaal Isolatieprogramma.

We voeren het Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2023-2026 uit.

Begroting 2023

Het IVP is de kadernota voor het veiligheidsbeleid. In dit plan staan de prioriteiten en doelstellingen rondom de lokale veiligheid. De gemeente kan hier samen met inwoners, ondernemers en partners invulling aan geven. In december 2022 wordt het IVP ter vaststelling aan de raad aangeboden. Thema's zoals straatintimidatie, hufterig verkeersgedrag, vervoer van gevaarlijke stoffen, jeugdoverlast, jeugdcriminaliteit, wapenbezit, ondermijning, sociale stabiliteit en digitale criminaliteit maken deel uit van dit plan.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Op 14 maart 2023 is het IVP 2023-2026 door de raad vastgesteld. Met drie werkwijzen worden de doelstellingen uit het IVP uitgevoerd. Een gebiedsgerichte aanpak door te werken aan veilige wijken, een themagerichte aanpak voor de sociale stabiliteit, digitale veiligheid en ondermijning en een doelgroepgerichte aanpak voor jeugd en veiligheid.

We vergroten de bekendheid van WhatsApp-buurtpreventie, buurtpreventieteams en Meld Misdaad Anoniem.

Begroting 2023

De gemeente (onder)steunt projecten als WhatsApp-buurtpreventie en buurtpreventieteams van actieve buurtbewoners. Door buurtpreventie daalt de overlast en criminaliteit. Buurtbewoners houden hun wijk in de gaten en melden verdachte situaties bij de politie. Door het anoniem geven van informatie over criminaliteit en misdaad bij Meld Misdaad Anoniem leveren bewoners ook een bijdrage aan de veiligheid in de eigen buurt of wijk.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Het is makkelijker gemaakt een nieuwe WhatsApp-groep of buurtpreventieteam aan te melden. Ook is overzicht gecreëerd van bestaande teams en beheerders daarvan hebben een ingang bij de gemeente. Samen hebben we duidelijke spelregels en voorwaarden afgesproken om te zorgen dat deelnemers geen overbodige berichten ontvangen en WhatsApp buurtpreventie bijdraagt aan een veiligere woonomgeving. In onze communicatie verwijzen we regelmatig naar Meld Misdaad Anoniem. In 2023 hebben we 94 meldingen ontvangen, waarbij het in de meerderheid ging om vermoedens van druggerelateerde criminaliteit.

We breiden het aantal handhavers uit en verhogen de zichtbaarheid en aanspreekbaarheid.

Begroting 2023

Vanaf 2023 krijgen handhavers de mogelijkheid om in dienst te komen en te blijven van de gemeente. Vanaf 1 januari 2023 betekent dit een verbetering van de arbeidsvoorwaarden voor handhavers. De verwachting is dat zij zich daardoor langer actief willen inzetten in onze gemeente. Hierdoor neemt de kennis van de wijken bij de handhavers toe en worden de handhavers zelf ook beter vindbaar en aanspreekbaar voor bewoners en ondernemers.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Sinds januari is geïnvesteerd in het transformeren van het team van 38 geschikte inhuurkrachten naar eigen medewerkers in vast dienstverband. Zeventien nieuwe medewerkers zijn ingehuurd die - als zij goed functioneren - na 1 jaar ook in vaste dienst komen. Waar lange tijd sprake was van onderbezetting, zijn we nu weer op sterkte. Daarbij is de capaciteit afgestemd op de wijk en door in dezelfde wijk werkzaam te zijn, zijn vaste gezichten gecreëerd die steeds bekender zijn met/in de wijk. Er is een verandering ingezet van het meldingsgericht naar probleem- en informatiegestuurd handhaven. De handhavers zijn daardoor gericht en zichtbaar aanwezig,

voornamelijk lopend of fietsend. De wijkhandhavers zijn daarnaast actief op sociale media en participeren in wijkoverleggen. Hierdoor ontstaat steeds meer vertrouwen bij inwoners en ondernemers. De handhavers worden gemakkelijker aangesproken en treden sneller en preventiever op.

Gelijktijdig is rekening gehouden met de gespannen arbeidsmarkt voor handhavers, waarbij personeel sneller wisselt van werkgever. Daarom investeren we in onze handhavers, onder andere middels het aanbieden van een gedegen begeleiding door de teamcoördinatoren en extra trainingen naast het verplichte opleidingsprogramma, zodat zij zich gebonden en gewaardeerd voelen door onze organisatie.

2.2.2.3 Wat zijn de indicatoren?

De basis: BBV-indicatoren

De onderstaande BBV-indicatoren zijn onderdeel van de vaste set verplichte beleidsindicatoren gehanteerd door het Rijk om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te bevorderen. Omdat deze indicatoren een logische link vormen met het programma Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht zijn zij hier opgenomen. Voor BBV-indicatoren geldt dat hier geen streefwaarden aan verbonden zijn, de indicatoren kennen immers geen specifieke relatie met de Dordtse doelstellingen. Wel is een vergelijking opgenomen met het gemiddelde van de G40 gemeenten, daarnaast kunt u via de website www.waarstaatjegemeente.nl de BBV-indicatoren van Dordrecht per thema vergelijken met een selectie naar keuze (o.a. Nederland, Provincie niveau of Regionaal niveau).

BBV-indicatoren	Begroting 2023	Jaarstukken 2022	Begroting 2024	Jaarstukken 2023	G40
Diefstal uit woning - per 1.000 inwoners	0,8 (2021)	0,8 (2022)	0,8 (2022)	0,8 (2023)	1,3 (2023)
Verwijzingen Halt - per 1.000 inwoners 12-17 jaar	6 (2021)	6 (2021)	9 (2022)	9 (2022)	9 (2022)
Jongeren met delict voor rechter - % van 12-21 jaar	2,0 (2020)	2,0 (2020)	1,0 (2021)	1,0 (2022)	1,0 (2022)
Winkeldiefstal - per 1.000 inwoners	2,6 (2021)	3,7 (2022)	3,7 (2022)	3,7 (2023)	3,7 (2023)
Geweldsmisdrijven - per 1.000 inwoners	5,6 (2020)	5,8 (2022)	5,8 (2022)	5,8 (2023)	5 (2023)
Vernieling en beschadiging - per 1.000 inwoners	5,1 (2021)	5,6 (2022)	5,6 (2022)	6,1 (2023)	7,1 (2023)

2.2.2.4 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	85.527	73.299
Baten	40.872	45.028
Saldo	44.655	28.271
Toevoeging reserves	6.222	6.072
Onttrekking reserves	11.716	10.517
Totaal programma	39.162	23.826

Bedragen x € 1.000

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Product	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
Openbare Orde en Veiligheid	2.904	3.008	-104		271	271
Handhaving Openbare ruimte	3.662	3.328	334	337	393	56
Rampenbestrijding	35.231	21.797	13.434	34.922	38.411	3.489
Externe veiligheid verkeer en vervoer						
Brandweer	13.497	14.214	-717			
Mediazaken	405	404	1			
Cultuur	8.033	8.330	-297	80	382	302
Volksfestiviteiten	103	166	-63	188	186	-2
Recreatie	4.908	4.108	800	1.403	1.521	118
Binnenstad	644	806	-162		22	22
Toerisme en Marketing	815	907	-92			
Marketing	2.162	2.178	-16	10		-10
Hofkwartier						
Kunst en geschiedenis	13.163	14.053	-890	3.931	3.841	-90
Totaal	85.527	73.299	12.228	40.871	45.027	4.156
Vershil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a)						16.384
Reserves	Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves		
	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
Mutaties in de reserves	6.222	6.072	150	11.715	10.518	-1.197
Mutatie in de reserves (b)						-1.047
Totale verschil t.o.v. actuele begroting	91.749	79.371	12.378	52.586	55.545	2.959
Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b)						15.337

2.2.3 Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht

2.2.3.1 Wat hebben we bereikt?

In het voorbije jaar is hard gewerkt om onze ambities voor een groene, duurzame en ruimtelijke stad te realiseren. We hebben ons gericht op het vergroenen en verduurzamen van de openbare ruimte. Samen met onze inwoners, bijvoorbeeld aan de hand van de integrale buurtaanpak. Vanuit de opgave groenblauwe stad is ingezet op het versterken van de groenblauwe structuren op het eiland en de verbinding van deze structuren met de wijken in de stad. Net als voorgaande jaren hebben we aandacht gehad voor klimaatbestendigheid en waterveiligheid. Samen met het Waterschap hebben we gewerkt aan het verbeteren van de waterkwaliteit.

Mooie stappen zijn gezet op weg naar het realiseren van een klimaatneutrale stad in 2040. In 2023 hebben we de startnotitie klimaatneutraal opgeleverd waarmee de raad het vertrekpunt en de ambitie heeft vastgesteld. Maar ook is de aanpak Energiebesparing vastgesteld, zijn we gestart met het verduurzamen van ons maatschappelijk vastgoed en is de eerste fase van het Zonoffensief in uitvoering gegaan.

2.2.3.2 Verantwoording over beleid

Doelstelling 1: Het intensiveren van de vergroening en verduurzaming van de openbare ruimte.

We zorgen voor meer groen in Dordrecht, om zodoende klimaateffecten te beperken. Daarnaast is het goed voor de biodiversiteit en voor een gezonde leefomgeving. Een beweeg- en verblijfsvriendelijk netwerk met voldoende openbare ruimte die uitnodigt tot spelen, bewegen, ontmoeten en het groen beleven bevordert de (positieve) gezondheid. Om die vergroening succesvol en duurzaam te kunnen realiseren is meer kennis en ervaring nodig over de succes- en faalfactoren. Ook is het van belang om inwoners en ondernemers goed te betrekken bij het onderwerp.

We maken groene verduurzaming succesvol - samen met inwoners en ondernemers.

Begroting 2023

Door vat te krijgen op de kansen en risico's bij het vergroenen van de openbare ruimte willen we van groene verduurzaming een succes maken. We zetten participatie in voor het succesvol vergroenen van de openbare ruimte. Dat levert de benodigde inzichten op, die we vervolgens toepassen bij stadsbrede vergroeningsopgaves.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is ingezet op en ervaring opgedaan met verschillende vormen van participatie rond het vergroenen van de openbare ruimte. Rond het onderhoudsproject Haringvlietstraat/Wielingenstraat in Staart Oost is gestart met de integrale buurtaanpak. Een andere methode van de provincie Zuid-Holland, de Groene Cirkel, passen we daar ook toe. We werken aan het versterken van vertrouwen door te luisteren naar de problemen die bewoners aangeven en samen oplossingen te formuleren en de makkelijkste gelijk op van de makkelijk op te pakken. Ook is bij een project in Sterrenburg het Handboek Sociaal Onderhoud ontwikkeld. In Wielwijk werken we al jaren met burgerwetenschap.

We passen natuurinclusief bouwen en ontwikkelen toe.

Begroting 2023

In 2023 gaan we het handboek 'Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen' standaard toepassen. Ook lichten we ondernemers in over ons aangepaste beleid op dit punt en zorgen we voor de juiste en goede communicatie over het onderwerp. Hiernaast stimuleren we samen met Duurzaamheidscentrum Weizigt inwoners om natuurinclusieve maatregelen te treffen bij bestaande bouw.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

We hebben het voorgenomen beleid om natuurinclusief te bouwen al opgenomen in een aantal bouwprojecten. Dit is gebeurd in het Maasterras, het Dordthuis en in Amstelwijk. Het is wachten op de uitvoering van deze projecten (in 2024 en verder) om de gewenste voorzieningen voor flora en fauna, zoals groene daken, bloemenbermen en nestkasten, aan te brengen. In 2023 hebben we met groene partijen en bouwbedrijven overleg gehad over het Handboek natuurinclusief bouwen. Belangrijke input is in het handboek opgenomen. Het college heeft het handboek in de vergadering van 12 december 2023 vastgesteld.

We geven een vervolg aan de beleidsmatige aanpak van biodiversiteit.

Begroting 2023

We werken in 2023 verder aan een beleidsmatige aanpak van biodiversiteit. In dit plan geven we aan hoe we de biodiversiteit bevorderen en hoe we actuele problemen die inwerken op onze biodiversiteit oplossen. Om te onderzoeken of we onze biodiversiteit behouden, stellen we een monitoringsplan op en meten we welke biodiversiteit we hebben. We werken in 2023 aan een uniforme aanpak voor de effectieve bestrijding van invasieve exoten in Dordrecht.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

We hebben stappen gezet om het beleid omtrent biodiversiteit verder vorm te geven. Het college heeft handboek Natuurinclusief bouwen vastgesteld en het maai-beheerplan is afgerond. De Raad heeft ingestemd met uitvoeringsbudget voor natuurontwikkeling in het Stadspark Dordrecht. Het monitoringsplan ligt er, maar de uitvoering van monitoring gebeurde slechts gedeeltelijk (in

verband met beperkt budget). Daarnaast was er niet voldoende capaciteit beschikbaar om andere onderwerpen, zoals een uniforme aanpak van exoten, op te pakken. Eind 2023 is een tweede stadsecoloog aangenomen. Hiermee komt in 2024 meer capaciteit beschikbaar om overige onderwerpen uit de beleidsmatige aanpak op te pakken.

We zetten in op duurzaam bomenonderhoud via het bomenprogramma.

Begroting 2023

Bomen verdienen goed onderhoud, zodat ze optimaal kunnen bijdragen aan het leefklimaat in de stad. Met de voortzetting van het huidige beheer en onderhoud van onze bomen is het onmogelijk om het bomenbestand duurzaam in stand te houden. We werken daarom aan een bomenprogramma inclusief financieel voorstel. We onderzoeken de mogelijkheid voor het planten van bomen voor nieuw geboren Dordtenaren en werken daar een voorstel voor uit.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Hoewel alle voorbereidingen in 2023 zijn uitgevoerd, vindt bestuurlijke behandeling van het bomenprogramma inclusief financieel voorstel plaats in Q1 van 2024. Het project geboortebomen is in oktober 2023 van start gegaan. Ouders van nieuw geboren Dordtenaren krijgen bij de aangifte van hun kind een voucher waarmee een gratis boom (of struik) op te halen is. De eerste bomen en struiken zijn reeds opgehaald.

We doen onderzoek naar het gebruik van duurzaam gereedschap in het beheer van groen.

Begroting 2023

In het kader van duurzaamheid, maar ook met het oog op de Wet natuurbescherming, onderzoeken we de mogelijkheden voor het gebruiken van duurzaam gereedschap bij het beheren van het openbaar groen. Elektrisch gereedschap is duurzamer en zorgt voor minder overlast voor mens en dier.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Het beperken van het gebruik van niet duurzaam materieel (machines zoals motorbladblazers en -heggenscharen) maakt deel uit van de (duurzaamheidsparagraaf van de) uitvraag aan onze aannemers. Het aandeel van duurzaam (met name) accugereedschap in de wijken neemt dan ook al jaren toe. Naar aanleiding van de motie 'Blaas de benzinebladblazer weg' (PvdD, Kadernota 2024) passen we de nieuwe contracten vanaf 2025 aan waardoor er in die contracten geen benzinebladblazers in het wijkonderhoud meer zullen worden toegepast. Onze eigen inkoop borgen we via het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI).

We maken een plan voor de toekomst van het Biesboschcentrum.

Begroting 2023

Het Biesboschcentrum is een belangrijk start-, tussen- en eindpunt van vele activiteiten in het Nationaal Park De Biesbosch. Met het opheffen van het parkschap kreeg de gemeente de volledige regie op de verdere ontwikkeling van het centrum en het gebied eromheen. Daarin zijn mooie stappen gemaakt met de interactieve tentoonstelling en het partnerschap Klimbos Nederland. Maar er is meer nodig om het Biesboschcentrum toekomstbestendig te krijgen en te houden. Hiervoor laten we een onderzoek uitvoeren en laten we een toekomstplan voor het centrum maken.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is gestart met het onderzoek Florerend Biesboschcentrum. Dit loopt door in 2024.

Doelstelling 2: Het versterken van een klimaatbestendige, groenblauwe en waterveilige stad.

De toenemende verdichting in de stad maakt het belang van klimaat, groen, biodiversiteit, sport en recreatie steeds groter. Hitte, droogte en wateroverlast komen steeds vaker voor. COVID-19 heeft daarnaast nog duidelijker gemaakt hoe belangrijk een gezonde en aantrekkelijke openbare ruimte is. We zetten daarom stappen in het vergroenen van onze binnenstad. We verbeteren de groene verbindingzones tussen de wijken en het groen voor de biodiversiteit, gezondheid en het klimaat.

We zetten met het Groenblauwprogramma en het project Vergroening Binnenstad in op vergroening van de stad.

Begroting 2023

Met de uitvoering van het Groenblauwprogramma houden we ons aan de doelen zoals we die gesteld hebben in de Omgevingsvisie 1.0. Zo is er bijvoorbeeld Groen vanaf de voordeur tot aan de Biesbosch: we versterken de groenblauwe structuren op het eiland, er ontstaan grasvelden met meer bloemen in de wijken en we vinden meer insecten en vogels in het groen. Met het project Vergroening Binnenstad brengen we versteende plekken in beeld, onderzoeken we de mogelijkheden om deze te vergroenen en zullen in 2023 de eerste resultaten zichtbaar worden.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Vanuit de opgave groenblauwe stad wordt ingezet op het versterken van de groenblauwe structuren op het eiland en de verbinding van deze structuren met de wijken in de stad. Niet voor alle maatregelen in het Groenblauw Programma is budget toegekend. Er wordt met Europese subsidies toch gewerkt aan een deel van deze maatregelen. Het voorstel Vergroenen Binnenstad is op 6 februari 2024 vastgesteld door de gemeenteraad, waarmee de uitvoering opgestart kan worden.

We beschermen de groenstructuur en werken met een stresstest.

Begroting 2023

Op basis van een stresstest biodiversiteit ondernemen we actie op die locaties waar het nodig is. We sluiten aan bij fysieke projecten en monitoren of de biodiversiteit is versterkt.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Concrete acties zijn nog niet ondernomen, wel hebben we goed nagedacht over het opzetten van een plan van aanpak. We brengen in 2024 de groenblauwe structuren in kaart die belangrijk zijn voor heel Dordrecht of voor de buurt. Hiermee starten we in drie gebieden in Sterrenburg, Dubbeldam en op Staart-Oost. Hier spelen fysieke projecten. In deze gebieden bekijken we de lokale problemen voor de biodiversiteit (dat is biodiversiteitsstress) en bekijken hoe we die kunnen oplossen in deze gebieden.

We blijven inzetten op waterveiligheid en stellen een evacuatieplan op.

Begroting 2023

We stellen een evacuatieplan op waaronder het aanwijzen en/of realiseren van vluchtplekken bij dreigende overstroming valt. We ontwikkelen maatregelen om schade als gevolg van hevige regenwateroverlast te beperken. We gaan een jaarlijks terugkerend waterfestival (Een Dordtse variant op de Oogstfeesten) organiseren om de eeuwenlange relatie tussen Dordrecht/Drechtsteden en water te vieren en waterbewustzijn te stimuleren. Hier zullen de "De Redders van Dordt", een jaarlijks evenement om zo een hele generatie jongeren groot te brengen met kennis van de klimaatverandering en wat ze zelf kunnen doen om te handelen bij extreme situaties, ook een integraal onderdeel van zijn.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 heeft het Festival Voor de Vloed plaatsgevonden in de binnenstad om waterbewustzijn te stimuleren. Daarnaast heeft het jaarlijkse evenement van de Redders van Dordt plaatsgevonden en is de communicatiecampagne rondom waterveiligheid uitgerold. Het evacuatieplan is nog niet gereed en vraagt nog om verdere uitwerking en samenwerking met veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid. Het onderzoek naar de mogelijkheid om het Maasterras in te zetten als schuil- en coördinatie hub tijdens een mogelijke overstroming en de uitwerking hiervan in het ontwerpbestemmingsplan is uitgevoerd.

We verbeteren samen met het Waterschap de waterkwaliteit.

Begroting 2023

Samen met Waterschap Hollandse Delta geven we een vervolg op fase 1 Waterkraan. Dit om de kwaliteit van het oppervlaktewater in de stad te verbeteren. Die kwaliteit staat namelijk onder toenemende druk door klimaatverandering. Een belangrijk deel van de maatregelen treffen we binnen het Stadspark XXL en andere delen van de stad. We beginnen in Sterrenburg, Dubbeldam en Stadspolders met natuurvriendelijke oevers, extra/grotere watergangen en duikers, en aanpassingen aan gemalen en stuwen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Met de aanleg van twee beweegbare stuwen en een tweetal grotere duikers langs de Schenkeldijk hebben we fase 1 nagenoeg afgerond in 2023. Een nieuwe pomp bij Sterrenburgpark is nog niet gerealiseerd. De scope van fase 2 is besproken en een concept samenwerkingsovereenkomst fase 2 is opgesteld. We hebben een voorstel geschreven voor een externe subsidie van € 240.000 voor uitvoering. Bestuurlijk hebben we bevestigd dat we willen doorgaan en een antwoord gegeven op de noodzaak, functie en behoud van de oude duiker door de Zeedijk met cultuur historische waarde. Voor fase 2 dienen we nog kostenraming, tijdpad en financiering vast te stellen voor we met fase 2 kunnen starten met engineering en uitvoering.

We creëren bewustwording met educatie over klimaatadaptatie en biodiversiteit.

Begroting 2023

Samen met het Biesboschcentrum en Duurzaamheidscentrum Weizigt zetten we in op communicatie over klimaatadaptatie en wat je voor jezelf en voor je naasten kunt doen. Want zelf- en samenredzaamheid vraagt gedragsveranderingskennis. Educatie op het gebied van biodiversiteit richt zich op het realiseren van meer begrip en waardering voor het versterken van biodiversiteit in de wijk. Eventueel met burens of anderszins in wijk of stad.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Door middel van verschillende activiteiten hebben we bewoners bewust gemaakt op het gebied van biodiversiteit en klimaatadaptatie en wat je daarbij zelf als bewoner kunt doen, zoals het geven van workshops, lezingen, het organiseren van het weekend van de biodiversiteit en de week van ons Water en watereducatie. Dit doen we samen met waterpartners uit de regio en groene organisaties in de stad. Om drempels weg te nemen bij bewoners konden zij gebruik maken van de Tegelophaalservice en de Tuincoach. Om bewoners beter aan te spreken zijn we gestart met Groene Buur Dordrecht. Dit zijn enthousiaste bewoners met een groene tuin die graag andere buurtgenoten stimuleren om hun tuin en omgeving te vergroenen. In 2023 zijn we gestart met 15 Groene Buren.

We zorgen voor innovatie bij het beheer van onze bomen door data-gestuurd werken.

Begroting 2023

Na een succesvolle proef willen we in 2023 aan de slag in de hele stad met een innovatief systeem voor de uitvoering van boominspecties. Hierbij worden op basis van lidar-data (puntenwolken) en straatfoto's automatisch bomen geïnventariseerd. De gegevens die dit oplevert kunnen vervolgens worden gebruikt om de data in het beheersysteem te checken of te verrijken.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Met de proef uit 2023 hebben we ongeveer 75% van het aantal bomen in de stad van extra of verbeterde informatie kunnen voorzien. Denk daarbij aan boomhoogte, kroon diameter en kroonvolume. Die informatie gebruiken voor (het plannen van) het onderhoud en het maken van beleid. De bomen waarvoor dit nog niet gelukt is, staan in gebieden (denk aan parken) waarvan nog geen lidar-data beschikbaar is (omdat die gebieden niet per auto bereikbaar zijn en lidar door een auto ingewonnen wordt). In 2024 gaan we daarom een proef doen om die ontbrekende lidar-data met een drone in te winnen. Dat gaan we doen in samenwerking met IBD en de markt. Momenteel onderzoeken we ook of infrarood beelden die gewonnen worden door vliegtuigen gebruikt kunnen worden voor het analyseren van de kwaliteit van ons bomenbestand. Mogelijk leidt dit in 2024 tot een andere pilot.

Doelstelling 3: Het versneld realiseren van een klimaatneutrale stad, in 2040.

Op verschillende onderdelen zijn we al flink bezig, maar de versnelling naar een klimaatneutrale stad in 2040 vraagt om een herziene route – inclusief transitiepaden om de benodigde versnelling te realiseren. Een deel van die route en transitiepaden laat zich op weg naar 2040 al goed schetsen. Al moeten we daarbij wel ruimte vrijlaten om in te kunnen spelen op ontwikkelingen, innovatie en eventuele crises. .

Naast het uitwerken van de benodigde transitiepaden zetten we stevig in op maatregelen waarvan we weten dat ze bijdragen en nodig zijn. Zoals het intensiveren van de inzet op energiebesparing, de aanpak van energiearmoede en het stimuleren van de verdere groei en verduurzaming van het warmtenet. Daarnaast zetten we extra in op het realiseren van zero emissie mobiliteit en het

ontwikkelen van de circulaire economie. En geven we vanuit de Agenda Dordrecht 2030 uitvoering aan het zonoffensief (duurzame opwek) en de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed

We ontwikkelen een route, inclusief transitiepaden op de belangrijkste domeinen, naar een klimaatneutraal Dordrecht in 2040.

Begroting 2023

De versnelling naar klimaatneutraal in 2040 betekent dat het noodzakelijk is om een breed gedeelde route te ontwikkelen om dit doel te kunnen bereiken. Daarbij kijken we naar de belangrijkste domeinen, zoals: gebouwde omgeving; mobiliteit; energie & afval en industrie & havens. Per domein willen we een transitiepad ontwikkelen waarmee we route naar 2040 haalbaar maken.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 hebben we de startnotitie klimaatneutraal opgeleverd waarmee de raad het vertrekpunt en de ambitie heeft vastgesteld. Dordrecht klimaatneutraal in 2040! In de startnotitie is voor de domeinen al een eerste aanzet opgeleverd met bouwstenen. Met het vaststellen van de startnotitie in november 2023 wordt nu hard gewerkt aan routekaarten die deze ambitie concreet invullen. In 2023 zijn ook al vele projecten gestart die bijdragen aan klimaatneutraal worden. Deze zijn in de breedte van deze programmakaart te vinden.

We intensiveren de inzet op energiebesparing voor zowel inwoners als bedrijven.

Begroting 2023

Om de energietransitie te versnellen en de effecten van de stijgende energietarieven te dempen intensiveren we de inzet op energiebesparing - van 20% in 2030 - voor zowel inwoners als bedrijven. Hiervoor zetten we in op de verdere (en versnelde) groei van het warmtenet, inclusief een verdere verduurzaming van het net en de mogelijke toepassingen. Daarnaast geven we uitvoering aan een gerichte aanpak van energiearmoede. Dit doen we door voor het jaar 2030 alle woningen met EFG-labels uit te faseren. Het gaat daarbij om circa 16.000 woningen, waarvan er 2.700 in corporatiebezit zijn. Daarnaast breiden we het aantal aansluitingen op het warmtenet uit en doen we dit mogelijk ook bij grondgebonden woningen. Via wijkplannen zoeken we samenhang in de wijkaanpak bij het komen tot energiebesparing en het verhogen van de kwaliteit van de gebouwde omgeving. Voor bedrijven en MKB zetten we een programma energiebesparing in. Daarbij maken we in samenhang gebruik van een stimulerend spoor en handhaving (OZH).

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De aanpak Energiebesparing is opgesteld en in oktober 2023 vastgesteld. De inzet is 30% energiebesparing. Verder is hard gewerkt aan de aanpak vanuit het Nationaal Isolatieprogramma en hebben we drie collectieve inkoopacties georganiseerd. Ruim 500 woningeigenaren hebben gebruik gemaakt van het webinar; 100 woningeigenaren hebben (tot nu toe) een maatregel uit laten voeren. In 2023 deed de Raad van State een ingrijpende uitspraak over een verplicht ecologisch onderzoek bij isolatie van spouwmuren. In de aanpak Energiebesparing 2023-2030 beschrijven we hoe we hier als gemeente mee om gaan. We hebben geen vertraging in isolatiemaatregelen geconstateerd. Voor energiebesparing bij bedrijven wordt een plan van aanpak opgesteld, gericht op de bedrijventerreinen waar de meeste energiewinst geboekt kan worden. Daarnaast wordt de handhaving van de energiebesparingsplichtige bedrijven geïntensiveerd. OZH heeft 227 administratieve en 129 fysieke controles uitgevoerd. Door het uitvoeren van de administratieve controles is meer informatie opgehaald over energieverbruik van bedrijven en wel of niet energierelevante bedrijven. In 2023 heeft HVC de e-boiler in gebruik genomen. Hiermee is het warmtenet in Dordrecht het eerste aardgasvrije warmtenet in Nederland. Samen met de woningcorporaties en HVC zijn we gestart met het opzetten van een gebiedsgerichte aanpak voor het aansluiten van bestaande woningen op het warmtenet, waarmee een versnelling tot 2030 kan worden gerealiseerd.

We verduurzamen ons maatschappelijk vastgoed.

Begroting 2023

Op basis van uitvoerig onderzoek selecteren we per pand een maatregelenpakket en is er aandacht voor verduurzaming van de overige sportaccommodaties. We kijken welke maatregelen we tegen welke kosten kunnen uitvoeren en wat de besparing is die hier tegenover staat. De daadwerkelijke doorvoering van de maatregelen vindt plaats in 2023.

In het Politiek Akkoord is opgenomen dat in 2040 de vastgoedportefeuille energieneutraal moet zijn. Dit als aanscherping op de eerdere ambitie om dit doel in 2050 te behalen. Uitgangspunt van het beschikbaar gestelde krediet in 2021 was een energie-neutrale portefeuille in 2050. In 2023 brengen we in beeld wat het effect is van deze nieuwe ambitie.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is budget beschikbaar gekomen voor het verduurzamen van de eerste zes gebouwen. Eén van deze zes (Sportboulevard) is goed op weg richting uitvoering. Er is een aanbesteding geweest voor zonnepanelen en verlichting en er is overeenstemming met HVC. In het zwembad en de turnhal is de verlichting al vervangen. Voor de andere vijf gebouwen worden de plannen nu verder uitgewerkt en richting aanbesteding gebracht. Er gaat veel tijd en voorbereiding richting de Sportboulevard. Daarnaast kost vergunningverlening, aanbesteding, zorgvuldige voorbereiding en verdere uitwerking van de implementatie van de maatregelen veel tijd. Voor de volgende fases zijn voorbereidingen getroffen door middel van het maken van een quickscan van alle gebouwen en een besluitvormingsmodel. Volgend uit het besluitvormingsmodel is er ook opdracht gegeven voor het ontwikkelen van een monitoringsmodel.

We geven uitvoering aan het zonoffensief (duurzame opwek).

Begroting 2023

Het opwekken van duurzame energie is een van de speerpunten op weg naar een klimaatneutraal Dordrecht in 2040. In 2023 geven we dit vorm met het opzetten en uitwerken van een Zonneoffensief. Daarbij willen we via een doelgroepen aanpak zoveel mogelijk daken in Dordrecht van zonnepanelen voorzien. Gezien de (tijdelijke) congestie op het stroomnet op de bedrijventerreinen Dordtse Kil III en IV, concentreren we ons in 2023 op de overige bedrijventerreinen. Dit zijn: de gebieden Leerpark en Gezondheidspark; woningeigenaren; VvE's en corporaties. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden voor zon op restruimten en dubbelruimtegebruik.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In de eerste fase van het Zonoffensief is geïnvesteerd in het ontwikkelen van een aanpak per doelgroep (MKB, VvE's, Woningcorporaties en gemeentelijk/publiek vastgoed) en een methodiek om de haalbaarheid op potentiële locaties beter in beeld te brengen. Voor Zon op Dak zijn vanaf eind 2022 meer dan 150 bedrijven actief benaderd. Vanuit die gesprekken is het bij de helft van de bedrijven (72) tot een concrete offerte gekomen. Ook zijn tientallen bedrijven benaderd die aan voorlopige aanvraag hebben gedaan voor Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE++). In totaal is tot nu toe 172 kWp toegevoegd met Zon op Dak. Op 14 december 2023 is er een voorlichtingsbijeenkomst 'Zon op uw (bedrijfs)dak' georganiseerd in samenwerking met de Dordtse Ondernemers Vereniging. Tot slot heeft de Energie Coöperatie Dordrecht het afgelopen jaar het gemeentelijk vastgoedbedrijf ondersteund bij Zon op Dak projecten. Voor zon in restruimte en dubbelruimtegebruik doen we mee met het programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER).

We intensiveren onze inzet op zero emissie mobiliteit en de circulaire economie.

Begroting 2023

Vanuit de ambitie om op 1 januari 2026 in de binnenstad van Dordrecht een zero-emissie zone voor logistiek in te voeren, gaan we in 2023 verder met de uitvoering van de routekaart verduurzaming stadslogistiek. De focus ligt hierbij op efficiënte bevoorrading. Voorbeelden daarvan zijn: bundeling; het stimuleren van pakket afhaalpunten; het verminderen van afvallogistiek en elektrificeren.

De bouwlogistiek zorgt voor emissies die schadelijk zijn voor onze leefomgeving, zoals fijnstof en stikstof. Dit heeft ook negatieve effecten op de voortgang van onze bouwprojecten. We komen daarom met een plan om de logistiek rondom bouwprojecten te verduurzamen.

Daarnaast gaan we door met de ontwikkeling van een circulaire economie en bedrijvigheid op ons eiland. Dit doen wij door het hanteren van een duurzaam en circulair inkoopbeleid. Ook stimuleren we circulaire bouw en gebiedsontwikkeling.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

We hebben in 2023 de routekaart verduurzaming stadslogistiek verder uitgevoerd. We hebben ondernemers de mogelijkheid gegeven om met een logistiek makelaar in gesprek te gaan en advies te krijgen over hun logistiek proces. De focus bij dit gesprek is efficiëntere logistiek. We hebben stappen gezet rondom de DrechtHUB, een initiatief van MAAT Logistiek. Begin 2024 gaan we formeel van start. Zowel Netwerk als HVC hebben elektrische inzameltrucks aangeschaft en rijden daarmee door de binnenstad van Dordrecht. Daarnaast is er onderzoek gedaan naar het beter scheiden en efficiënter ophalen van bepaalde afvalstromen van de horeca. In 2024 werken we dit verder uit. Met het opstellen van het actieplan MVOI geven we invulling aan het duurzamer en circulair maken van ons inkoopbeleid. Dit vertaalt zich naar concrete projecten, waaronder meerdere bouwprojecten.

We stellen een voedselvisie op.

Begroting 2023

Ontwikkelingen van buitenaf, zoals corona, stikstofproblemen en de oorlog in de Oekraïne, ondersteunen het belang van zelfredzaamheid op het gebied van voedsel en een gezonde voedselomgeving. In lijn met het Politiek Akkoord 2022-2026 gaan we aan de slag met het opstellen van een voedselvisie - te beginnen met een startnotitie. De City Deal Gezonde en Duurzame voedselomgeving 2021-2025 biedt hiervoor goede aanknopingspunten. Namelijk om de voedselomgeving in 2030 overwegend gezond en duurzaam te maken.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In september 2023 is de startnotitie voor de voedselvisie door de raad vastgesteld. De uitgangspunten worden verder uitgewerkt in een voedselvisie die naar verwachting in 2024 gereed zal zijn.

We gaan door met het stimuleren van energiezuinig gedrag.

Begroting 2023

In aanvulling op de rijksmaatregelen gericht op compensatie en het dempen van de effecten van de stijgende energietarieven zoals het prijsplafond en de noodhulp voor huishoudens die hun rekening niet kunnen betalen, zetten wij in op het treffen van structurele energiebesparende maatregelen en het stimuleren van energiezuinig gedrag. Het uitfaseren van de EFG-labels en ook het enkel glas zijn daarbij speerpunten. Met de inzet van energiehulpen gaan we door met het helpen van huishoudens in energiearmoede door het helpen met het verduurzamen van hun woning en het aanpassen van het gedrag. De energiehulp komt achter de voordeur. De bewoners krijgen tips om te besparen en er worden kleine energiebesparende materialen aangebracht, met een gemiddelde waarde van € 240. Daarnaast heeft de energiehulp vanuit sociaal oogpunt een belangrijke signalerende functie. Om de bekendheid van de energiehulp te vergroten starten we een brede communicatiecampagne onder de vlag van Slim Energie Besparen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Door de energiehulpen zijn circa 2200 bezoeken afgelegd. Zij geven tips om energiezuinig gedrag te bevorderen en brengen kleine maatregelen aan. Gemiddeld voor een waarde van € 70. Daarnaast zijn in het kader van de witgoedregeling ruim 800 oude koelkasten omgeruild voor een nieuwe. Ook in de winter van 2023-2024 zijn de Energiehulpen actief om huishoudens te helpen.

We maken prestatieafspraken met de woningcorporaties over verduurzamen EFG label woningen.

Begroting 2023

Naast de inzet van de energiehulp is het belangrijk dat de corporaties en de particuliere verhuurders aan de slag gaan met de verduurzaming van het bezit. Met de corporatie gaan we prestatieafspraken maken over het uitfaseren van de EFG labels en het verder verduurzamen van corporatiewoningen (in de taskforce energiearmoede en ook in de PALT afspraken). De particuliere verhuurders gaan we aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd bieden we de particuliere huurders ondersteuning om het 'gesprek' aan te gaan met hun verhuurder.

De particuliere woningeigenaren helpen we met informatie en advies (energieloket) en inkoopacties. In 2023 willen we gericht meer begeleiding in gaan zetten voor eigenaren die moeite hebben om zelf aan de slag te gaan met inzet van advies en het ontzorgen bij het aanvragen van bijvoorbeeld lening en subsidies of het deelnemen aan acties.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In de concept-prestatieafspraken zijn de landelijke afspraken tussen Aedes en BZK opgenomen om alle EFG-labels voor eind 2028 uit te faseren. Woonadvies heeft subsidie ontvangen voor ondersteuning van huurders. In januari 2024 zijn alle particuliere verhuurders met meer dan vijf woningen aangeschreven en gewezen om hun verantwoordelijkheid om hun bezit te verduurzamen. Hierbij is ook gewezen op de subsidiemogelijkheden. Vanaf 1 januari is het platform Duurzaam Drechtsteden beschikbaar. Dit is het nieuwe energieloket voor Dordrecht en de overige Drechtsteden.

We stellen een Taskforce energiearmoede in.

Begroting 2023

Om energiearmoede effectief terug te dringen zetten we een taskforce energiearmoede in. Vanuit de Taskforce zetten we, in aanvulling op de (tijdelijke) compensatiemaatregelen, vooral in op structurele maatregelen die het energieverbruik en zo ook de lasten structureel omlaag brengen. Het (versneld) aanpakken van EFG-label woningen bij zowel corporaties als particulieren is hier een belangrijk onderdeel van. De Taskforce is een samenwerking van betrokken partijen uit het sociale en fysieke domein, zowel intern als extern (o.a. corporaties, sociaal wijkteam, sociale dienst, team energiehulp etc.). Iedereen werkt mee vanuit zijn eigen expertise en netwerk. Regie op het energiearmoede-vraagstuk vindt vanuit deze taskforce plaats.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Vanuit de uitvoerende taskforce vindt regie plaats op het energiearmoede-vraagstuk en wordt de agenda voor de bestuurlijke taskforce voorbereid. Het kernteam (intern) zorgt voor de uitvoering. Met de inzet van de Energiehulp, huurdersondersteuning, de witgoedregeling, voorstellingen op scholen, et cetera. hebben we tot doel om energiearmoede te verminderen. Voor een structurele aanpak moeten richting 2030 uiteindelijk zoveel mogelijk slechte energetische woningen verduurzaamd worden. Corporaties en verhuurders doen dat zelf. De gemeente gaat een deel van de particuliere woningen daarbij ondersteunen.

We zetten onze campagne Slim Energie Besparen door.

Begroting 2023

Voor al onze inwoners geldt dat iedereen mee moet kunnen doen. Communicatie is daarbij cruciaal. We zetten onze campagne Slim Energie Besparen door en richten ons op een combinatie van bewustwording en het treffen van maatregelen. We stimuleren het gebruik van beschikbare regelingen (zoals subsidies, leningen etc.) en ondersteunen deze met gerichte acties (zoals bijvoorbeeld collectieve inkoop acties rondom isolatie of zonnepanelen). Doel is dat uiteindelijk iedereen aan de slag gaat met zowel kleine als grote maatregelen. Stapsgewijs, in hun eigen tempo.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 hebben we drie collectieve inkoopacties georganiseerd: HR+- glas, zonnepanelen en hybride warmtepompen. Via social media en flyers hebben we besparingstips gegeven. Verder hebben we blogs verspreid met ervaringsverhalen van inwoners. In het najaar hebben alle inwoners een energiekant ontvangen over energie besparen en de mogelijkheid om een afspraak te maken met Energiehulp. De Energiehulp hebben we ook gepromoot via social media, flyers en Dordt Centraal. Met een (gefaseerde) mailing zijn de minima geïnformeerd over de witgoedregeling (ruim 800 oude koelkasten zijn vervangen). Verder zijn alle monumenthouders geïnformeerd dat zonnepanelen op monumenten vaak mogelijk zijn.

Doelstelling 4: We zorgen voor een schone, hele en veilige openbare ruimte, dit doen we samen met inwoners.

We investeren in de leefbaarheid van de directe woon- en leefomgeving van onze inwoners. We hechten aan een schone, hele en veilige stad. We werken daarbij intensief samen met verschillende partners, zoals woningbouwcorporaties. Het verbeteren van de leefbaarheid in de wijk doen we ook samen met de inwoners van de wijk. Dit is hard nodig om schone en duurzame wijken te realiseren.

We voeren grote onderhoudsprojecten uit.

Begroting 2023

Ook in 2023 voeren we een aantal grote projecten uit - naast het reguliere onderhoud aan onze stad. We voeren kadeherstelprojecten uit aan de kades van: de Aardappelmarkt; de Appelsteiger; de Dokweg. Ook werken we aan belangrijke wegenprojecten. Deze zijn gericht zijn op herstel en herinrichting en vinden plaats op: de Krispijnseweg en Eulerlaan (inclusief verbetering fietspaden); Hallincqulaan/Stooplaan (herinrichting naar 30 km); fase 3 Bankastraat; Planetenlaan en Stratosfeerstraat (na rioolvervanging). Enkele belangrijke rioolprojecten die we medio 2023 uitvoeren zijn: Kromhout; Houthavenplein; de Componistenbuurt; Tesselschadestraat; Bernardstraat en omgeving en de Haringvlietstraat. Om wateroverlast te beperken leggen we een extra hemelwaterleiding aan in de Dubbeldamseweg Noord en Komatistraat en komt er een grote rioolleiding in de Nieuwstraat.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De meeste grote onderhoudsprojecten zijn uitgevoerd inclusief de eerste projecten om wateroverlast te beperken. De volgende projecten zijn nog niet afgerond door een scopewijziging, weersomstandigheden of afstemming met andere projecten: Aardappelmarkt, Dokweg, Hallincqulaan/Stooplaan (naar 30 km) en Kromhout. Enkele projecten zijn in voorbereiding en uitvoering vertraagd in verband met onzekerheid over de integrale uitvoering met alle ambities: Houthavenplein, Componistenbuurt, Bernardstraat en omgeving en Haringvlietstraat.

We werken aan een schone openbare ruimte met minder gedumpt huishoudelijk afval.

Begroting 2023

Samen met maatschappelijke organisaties, inwoners, ondernemers en andere partners sturen we op een schonere stad met minder gedumpt huishoudelijk afval. Met extra projectmatige inzet en activiteiten zetten we volop in op gewenst gedrag. Speerpunt is communicatie met de doelgroepen, waaronder laaggeletterden en arbeidsmigranten. Parallel gaan we effectiever handhaven om dit te ondersteunen. Om afvalbijplaatsingen zoveel mogelijk terug te dringen zoeken we in onze aanpak continu een effectieve balans tussen het verwijderen van bijplaatsingen, het monitoren van de aanpak bij hotspots, het stimuleren van gewenst gedrag en handhavend optreden. Zo proberen we vanuit verschillende invalshoeken te bereiken dat men anders met de openbare ruimte omgaat.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De hoeveelheid gedumpt afval bedraagt 1,0% van de totale hoeveelheid afval. Om de bijplaatsingen op een positieve manier terug te dringen is de actie "schoonste buurt van Dordrecht" opgezet. Door deze actie zijn op 23 van 25 aandachtslocaties de bijplaatsingen ook na 2 maanden sterk verminderd en 3 locaties bleven zelfs vrij van bijplaatsingen. Van de ondervraagde inwoners belooft 79% geen afval naast de container te plaatsen. Van de 3 aangedragen focus locaties zijn er 2 succesvol aangepakt, de derde loopt nog. Het opzetten van een proef met een verzamelcontainer in Krispijn is door de bewonersorganisatie de Buitenwacht gestopt omdat ze het geen oplossing vinden voor de grof afval dumping. De inzet en daarmee de slagkracht van Handhaving is vergroot.

We stimuleren participatie bij het komen tot een schone openbare ruimte met minder zwerfafval.

Begroting 2023

We ondersteunen ruim 1.000 geregistreerde 'Dordtse Doorpakkers' met opruimmaterialen. In 2023 evalueren we deze aanpak en peilen bij de Dordtse Doorpakkers op welke manier zij in de toekomst willen participeren. Steeds meer organisatoren zetten in op een schoon en duurzaam evenement. De aanpak met ondernemers in de Binnenstad, waaronder de peukenpalen en kauwgombakjes, evalueren we in het najaar.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

We hebben 1.500 geregistreerde Dordtse Doorpakkers ondersteund met opruimmaterialen. Uit evaluatie blijkt dat Dordtse Doorpakkers doorgaans zelfstandig zwerfafval opruimen en geen behoefte hebben aan begeleiding. Het project Wijkambassadeurs is van start gegaan en we hebben nog voor de lancering van de wervingscampagne al 15 wijkambassadeurs geworven die vrijwillig op straat en buurtniveau de omgeving schoon houden. Vooral in straten waar de afvalproblematiek hardnekkig is, hebben we gezien dat de wijkambassadeurs een aanzienlijke

meerwaarde hebben in het zoeken van de verbinding met buurtbewoners en het delen van de verantwoordelijkheid voor een schone buitenruimte. De proef met kauwgombakjes leverde heel weinig kauwgom op in de bakjes. Er kwam bovendien veel rommel bij. De proef leverde dus geen bijdrage aan hergebruik van kauwgom of een schonere straat en is daarom gestopt.

We blijven inzetten op educatie via de Afvalvrije school.

Begroting 2023

De Afvalvrije School krijgt ook in 2023 een vervolg. De kinderen leren niet alleen om afval te scheiden, ze helpen ook mee met het opruimen van zwerfafval rondom de school. Dit project is onderdeel van het educatieaanbod 'Grondstof & Zwerfafval' dat Duurzaamheidscentrum Weizigt aanbiedt aan basisonderwijs, middelbaar onderwijs en volwasseneducatie. Voor volwassenen is het onderwerp 'voorkomen van plaagdieren' onderdeel van het onderwijsaanbod in 2023.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Er zijn inmiddels 12 afvalvrije scholen (11 basisscholen en 1 voortgezet speciaal onderwijs) waar de kinderen ook op school al hun afval scheiden en zwerfafval opruimen. Voor de leerlingen van groep 3 en 4 is de nieuwe les 'De grote opruiming' ontwikkeld. In de les leren de leerlingen over de natuurlijke kringlopen, de bijzondere rol van bacteriën en schimmels en de versturende rol van de mens. In december hebben 8 brugklassen van het Insula College, locatie Koningstraat een les gevolgd over de nadelen van zwerfafval en zelf zwerfafval opgeruimd. Met de taaldocenten van Bibliotheek Aanzet zijn afspraken gemaakt over het afnemen van het lesmateriaal voor laaggeletterden. Het lesmateriaal behandelt: afval scheiden, zwerfafval voorkomen en het voorkomen van plaagdieren.

We evalueren het participatiebestek.

Begroting 2023

In het participatiebestek heeft de gemeente de betrokken (wijk)aannemer naast het regulier groenonderhoud ook een rol gegeven in het ondersteunen van bewonersinitiatieven die gericht zijn op een betere en schonere openbare ruimte. Hierbij kan het gaan om schoonmaakacties of bijvoorbeeld het onderhouden van een groenperk of boomvakken door inwoners. We evalueren het participatiebestek om te zien wat de resultaten waren. Op basis van de evaluatie beoordelen we of we participatie in deze vorm voortzetten. Daarnaast brengen we in kaart welke manieren er zijn om inwoners en ondernemers te laten bijdragen aan het onderhouden van de openbare ruimte. Vervolgens kijken we waar er extra kansen liggen en waar doorontwikkeling mogelijk is.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De evaluatie is in 2023 uitgevoerd en heeft geleid tot een advies over scenario's voor het voortzetten van het participatie deel van de wijkonderhoudsbestekken. Besloten is om het participatiedeel van de wijkonderhoudsbestekken af te gaan bouwen en participatie niet meer op te nemen in de nieuwe contracten met de aannemers. Lopende contracten met aannemers worden daarbij uiteraard wel gerespecteerd.

We werken aan een nieuw speelbeleid.

Begroting 2023

Ontwikkelingen zoals meer stimuleren om te bewegen in de openbare ruimte en de trend van natuurlijke speelplekken, geven aanleiding om ons speelbeleid opnieuw vorm te geven. Dit doen we in afstemming met het nieuwe sportbeleid. Belangrijk in het nieuwe speelbeleid is dat we de toegankelijkheid van speelplekken onderzoeken.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In het eerste kwartaal van 2024 maken we een plan van aanpak om het speelbeleid op te gaan pakken. We gaan het speelbeleid opnieuw vorm geven in afstemming met het nieuwe sportbeleid. Belangrijk in het nieuwe speelbeleid is dat we de inclusiviteit van speelplekken onderzoeken. Dit betekent dat we kijken naar de beschikbaarheid en toegankelijkheid van speelplekken voor kinderen met een beperking.

Doelstelling 5: Het verbeteren van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Het voorkomen of beperken van schade door wateroverlast, hittestress en droogte is belangrijk voor een aantrekkelijke stad. Milieukwaliteit, lucht, geluid en externe veiligheid zijn bepalend voor een gezonde leefomgeving. Hier geven we invulling aan door de uitvoering van het in 2020 door ons ondertekende Schone Luchtakkoord (SLA). Ook groen en water zijn belangrijk voor de stad. Een groene en gezonde omgeving draagt bij aan een fijn woon- en leefklimaat en positieve gezondheid. Groen zorgt er ook voor dat verschillende dieren en planten hier kunnen leven. Het stimuleert biodiversiteit. Het realiseren van een goede waterkwaliteit en een goede bodemkwaliteit zijn stuk voor stuk van levensbelang.

We onderzoeken de bodem-, groen- en waterkwaliteit bij groene verduurzaming.

Begroting 2023

Om succesvol groen te verduurzamen zijn we sterk afhankelijk van de bodem-, groen- en waterkwaliteit. Om achter de actuele kwaliteit van ons groen, de bodem en het water te komen doen we onderzoek en gaan we het gesprek aan met interne en externe belanghebbenden. Dit alles tezamen geeft inzicht in de aandachts- en verbeterpunten van de bodem en het water.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Het bodemleven onderzoek loopt. Op het gebied van waterkwaliteit, wat een verantwoordelijkheid van het waterschap is, werken we samen met het waterschap om die waterkwaliteit te verbeteren met groene oevers langs de sloten en waterpartijen. Ook het water dat vanuit de Nieuwe Dordtse Biesbosch komt is onderdeel van het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit doet de gemeente ook samen met het Waterschap. Het onderzoek naar de kwaliteit van het groen moet nog starten.

We evalueren het dierenbeleid.

Begroting 2023

Er is steeds meer aandacht voor het dierenwelzijn. Daarom willen we in 2023 via een participatietraject het dierenbeleid evalueren. Het huidige dierenbeleid is in 2017 vastgesteld. De afgelopen jaren hebben we tijdens gesprekstafels met partners en raadsleden al diverse (nieuwe) thema's opgepakt en verder uitgewerkt.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Begin 2023 hebben we de raad [via een startnotitie](#) voorgesteld om het dierenbeleid uit 2017 te evalueren en te herijken via een participatietraject. De gemeenteraad is in juni 2023 tussentijds geïnformeerd over de doorlopen stappen van de evaluatie. De uitkomsten van het evaluatie- en herijkingsproces zijn besproken met onze dierenpartner-organisaties in gesprekstafels. De resultaten van het evaluatieproces worden verwerkt in het nieuwe dierenwelzijnsbeleid. Het nieuwe dierenwelzijnsbeleid wordt in 2024 aan de raad voorgelegd.

We stellen een programma/visie op ons buitengebied, inclusief de Biesbosch, op.

Begroting 2023

In het buitengebied van Dordrecht komen veel ruimtelijke vraagstukken bij elkaar. Bijvoorbeeld op het gebied van natuur, landbouw, water, recreatie, klimaatadaptatie, energie en wonen. Het Buitengebied is één van de deelgebieden in de Omgevingsvisie 1.0. Bij de actualisatie van de Omgevingsvisie geven we hier meer richting aan en maken we keuzes voor het buitengebied inclusief de Biesbosch. Hiermee kunnen initiatiefnemers inschatten hoe kansrijk hun initiatieven zijn. Bovendien ontstaat er zo een transparant kader om initiatieven te toetsen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Voor het buitengebied is een ambtelijke concept deelomgevingsvisie ontwikkeld. Samen met de deelomgevingsvisie op De Staart bevat deze ook alle Biesbosch onderdelen. Beide visies worden onderdeel van de Omgevingsvisie 2.0 en deze komt in 2024 naar de raad voor vaststelling. Het duidelijke kader om initiatieven te beoordelen moet nog versterkt worden.

We maken een plan om een aantrekkelijk stadsstrand en veilig zwemmen in open water te realiseren.

Begroting 2023

We onderzoeken waar we een stadsstrand en veilig zwemmen in open water kunnen realiseren om onze stad nog aantrekkelijker te maken en pakken door met een uitvoeringsplan. In het traject ontwikkelplan voor Wantij-West, het gebied tussen de Prins Claus- en de Prins Hendrikbrug, onderzoeken we de mogelijkheden om daar een stadsstrand te realiseren. Hier wordt het Wantij nu ook al gebruikt als plek om te recreëren aan het water.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De mogelijkheden voor het stadstrand zijn, als onderdeel van het Ontwikkelplan Wantij-West, verder verkend. Het stadstrand is onderdeel van het "Rondje Wantij-West". Voor de verschillende onderdelen zijn in 2023 onderzoeken en verkenningen gedaan en dit wordt afgerond in het eerste kwartaal van 2024. Dat zal resulteren in een plan van aanpak, waarin naast het stadstrand ook de andere onderdelen van Wantij-West zijn uitgewerkt. Als het plan van aanpak bestuurlijk is vastgesteld in 2024 zal de echte uitvoering plaatsvinden. Vooruitlopend op de grotere investeringen zal in 2024 de plek via 'place making' al aantrekkelijker worden gemaakt.

We evalueren de walstroombelastingen voor de binnenvaart.

Begroting 2023

In 2023 onderzoeken we manieren om de walstroombelastingen aan te passen aan de technische standaarden van nu en de toekomst. Daarnaast onderzoeken we of uitbreiding van de walstroombelastingen naar de overige havens een substantieel effect heeft op het verminderen van de stikstofbelasting in de Biesbosch.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is een aanvullend onderzoek gedaan naar de technische mogelijkheden voor het uitbreiden van de walstroombelastingen ten behoeve van de binnenvaartcruise. Daarnaast is een aanzet gemaakt voor een plan van aanpak om de kosten aan te passen aan de stad der techniek.

We gaan aan de slag met het Register Externe Veiligheidsrisico's (REV).

Begroting 2023

Onder de Omgevingswet wordt het Register Risicosituaties Gevaarlijke Stoffen (RRGS) vervangen door het Register Externe Veiligheidsrisico's (REV). In het REV moeten naast de gegevens uit het RRGS ook de brand-, explosie-, en gifwolkaandachtsgebieden worden opgenomen. Hiervoor moeten we een groot aantal veiligheidsrelevante milieubelastende activiteiten onderzoeken en in het REV invoeren. Dit laatste is noodzakelijk omdat het niet voorhanden hebben van deze gegevens het maken van omgevingsplannen hindert. We gaan hier in het 1e kwartaal van 2023 mee aan de slag.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 zijn de aandachtsgebieden van een groot aantal installaties in het register externe veiligheid (REV) ingevoerd. Op verzoek van VNG en IPO is er de rekenmethodiek voor het berekenen van de aandachtsgebieden zodanig aangepast dat deze een meer realistisch karakter krijgen. Als gevolg hiervan moeten de BRZO-omgevingsdiensten nieuwe berekeningen uitvoeren. Het aanpassen van de rekenmethodiek heeft echter veel tijd gevergd. De noodzakelijke rekenslag heeft daarom nog niet plaatsgevonden. Naar verwachting is dit eind 2024 gereed en is het REV volledig gevuld.

We stellen een actieplan geluid op.

Begroting 2023

In 2023 stellen we een nieuw Actieplan Geluid op. Dit moet elke vijf jaar en is straks een verplicht programma op grond van de Omgevingswet. De basis daarvoor zijn de in 2022 geactualiseerde geluidbelastingkaarten. Hiernaast ontvangen we subsidie voor het opstellen van acht saneringsprogramma's voor de aanpak van zogeheten B-lijstwoningen. Dit zijn woningen die in peiljaar 1986 een geluidbelasting hadden die groter was dan 60dB. Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZH) bereidt de saneringsprogramma's voor. Vanaf 2023 worden de programma's opgeleverd. En wordt duidelijk of we uitvoeringssubsidie van het Rijk krijgen om de woningen aan te pakken.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is gestart met het opstellen van een Actieplan Geluid 2024-2029. Het Actieplan moet voor de zomer van 2024 klaar zijn. De saneringsprogramma's voor de B-lijst woningen hebben vertraging opgelopen. Om de akoestische onderzoeken uit te voeren zijn betrouwbare verkeerscijfers nodig. De oplevering van de cijfers is vertraagd. Voor het akoestische rapport Brouwersdijk heeft Bureau Sanering Verkeerslawaaai in 2023 akkoord gegeven.

We zetten in op een vermindering van de uitstoot van schadelijke stoffen.

Begroting 2023

We zetten in op het verminderen van de uitstoot en lozing van schadelijke stoffen die leiden tot verontreiniging van lucht, water en bodem. Dit doen we onder meer door: te adviseren en/of zienswijzen in te dienen bij vergunningsprocedures; de bedrijven op hun verantwoordelijkheden aan te spreken; en door samen te werken met andere betrokken overheden en partners.

Speciaal aandachtspunt is de omgeving van Chemours/Dupont. In 2023 krijgt de procesgang over de aansprakelijkstelling van Chemours/Dupont door de gemeenten Dordrecht, Sliedrecht, Papendrecht en Molenlanden vervolg. In 2023 zullen we met het resterende geld van de in 2021 ontvangen Speciale Uitkering (SPUK) - voor buitensporige verontreiniging door PFAS - onderzoek doen, kennis delen en saneringsgevallen uitvoeren. Ook dit doen we in samenwerking met de gemeenten Sliedrecht, Papendrecht en Molenlanden.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Het dossier verloopt aangepast door Chemours- en PFAS-ontwikkelingen. Activiteiten omvatten moestuinherbeoordeling, eieren- en veegonderzoek en spartelvijversanering. Juridische stappen zijn gezet met een tussenvonnis in september 2023; Chemours' voorstel wordt in 2024 beoordeeld. Communicatie is geïntensiveerd en kosten zijn deels toegewezen aan SPUK-budget. Het European Chemicals Agency stelde in februari 2023 een Europees PFAS-verbod voor, dit is positief ontvangen. Het subsidiebedrag is lager dan aangevraagd en er zijn extra kosten voor advocaat en procedures. Moestuinonderzoeken zijn afgerond, met zorgelijke eierenresultaten. De focus ligt op innovaties. Gemeenten willen middelen inzetten en overwegen kostenverschuiving naar procesbeheer.

We leveren een bijdrage aan de oplossing van de stikstofproblematiek Biesbosch.

Begroting 2023

De consequenties van de uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) zijn steeds duidelijker. In juni 2022 heeft het Rijk de startnotitie voor het Nationaal programma landelijk gebied (NLPG) gepubliceerd. Hierin zijn onder andere de nationale stikstofreductie doelen opgenomen. Het NLPG legt de structurerende, richtinggevende keuzes en (regionale) doelen vast. Dit vormt de basis voor de uitwerking van integrale gebiedsprogramma's onder regie van de provincies Rijk en provincies. De provincie Zuid Holland wil het NLPG gebiedsgericht aanpakken en gaat daarbij op drie schaalniveaus te werk: Landelijk gebied Zuid Holland, drie kerngebieden (grofmazig) - waarbij het eiland van Dordrecht deel uitmaakt van het kerngebied Zuid Hollandse Delta, en deelgebieden op het schaalniveau van de Biesbosch. Op dit moment vindt de opstarting plaats van het gebiedsproces. In het derde kwartaal van 2022 zijn er keukentafelgesprekken met de op het eiland gevestigde agrariërs. Gemeenten worden gevraagd deel te nemen aan het gebiedsproces. Zoals de naam zegt, richt het NLPG zich op het landelijk gebied. De stikstofaanpak in het stedelijk gebied (mobiliteit, huishoudens, binnenvaart) loopt langs de lijn van het Schone Luchtakkoord en het Energie akkoord.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is onder leiding van de provincie Zuid-Holland door de gebiedspartners (LTO, Waterschap, gemeente en provincie) een concept landbouwagonde opgesteld. Met hierin een aantal ontwikkelrichtingen voor de agrarische sector op het eiland. Tegelijkertijd is door de gemeente een concept visie voor het buitengebied opgesteld die dient als input voor de omgevingsvisie 2.0. Beide documenten zullen worden gebruikt voor het opstellen van het Zuid Hollands Programma Landelijk Gebied dat in 2024 verder wordt vormgegeven.

2.2.3.3 Wat zijn de indicatoren?

De basis: BBV-indicatoren

De onderstaande BBV-indicatoren zijn onderdeel van de vaste set verplichte beleidsindicatoren gehanteerd door het Rijk om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te bevorderen. Omdat deze indicatoren een logische link vormen met het programma Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht zijn zij hier opgenomen. Voor BBV-indicatoren geldt dat hier geen streefwaarden aan verbonden zijn, de indicatoren kennen immers geen specifieke relatie met de Dordtse doelstellingen. Wel is een vergelijking opgenomen met het gemiddelde van de G40 gemeenten, daarnaast kunt u via de website www.waarstaatjegemeente.nl de BBV-indicatoren van Dordrecht per thema vergelijken met een selectie naar keuze (o.a. Nederland, Provincie niveau of Regionaal niveau).

BBV-indicatoren	Begroting 2023	Jaarstukken 2022	Begroting 2024	Jaarstukken 2023	G40
% Hernieuwbare elektriciteit	20,3 (2020)	20,4 (2020)	18,8 (2021)	18,8 (2021)	10,7 (2018)
Huishoudelijk restafval - kg per inwoner	228 (2020)	190 (2021)	190 (2021)	174 (2022)	146 (2022)
WOZ-waarde woningen (gemiddelde) - x € 1.000	227 (2021)	248 (2022)	248 (2022)	297 (2023)	340 (2022)

2.2.3.4 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

	Bedragen x € 1.000	
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	77.499	78.925
Baten	44.524	47.333
Saldo	32.975	31.593
Toevoeging reserves	21.936	10.899
Onttrekking reserves	26.181	13.016
Totaal programma	28.730	29.476

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Product	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Wegen	12.016	12.305	-289	2.216	2.636	420
Groen	11.210	11.969	-759	197	236	39
Openbare verlichting	2.999	2.885	114	221	308	87
Verkeersmeubilair en VRI's	2.505	2.510	-5	935	961	26
Constructies	3.283	3.121	162	57	65	8
Speelvoorzieningen	1.311	1.341	-30		1	1
Havenexploitatie	3.774	3.369	405	976	1.011	35
Havens						
Overige exploitaties Havens						
Afvalinzameling en -verwerking	15.203	15.189	14	18.891	19.573	682
Riolen	12.147	12.881	-734	15.126	15.476	350
Overige milieumaatregelen						
Milieubeheer	871	1.946	-1.075		813	813
Nieuwe Dordtse Biesbosch	80	93	-13			
Natuur- en milieucentrum	1.580	1.790	-210	171	188	17
Wonen	2.077	1.427	650	218	152	-66
Soc. Herstructureringswijken/Dordt West	360	396	-36		23	23
Portfolio duurzaamheid	5.419	4.807	612	3.568	3.560	-8
IBD	727	1.217	-490	1.265	1.506	241
Water	1.937	1.679	258	684	826	142
Totaal	77.499	78.925	-1.426	44.525	47.335	2.810
Verschil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a)						1.384
Reserves	Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Mutaties in de reserves	21.935	10.900	11.035	26.181	13.016	-13.165
Mutaties reserves (b)						-2.130
Totale verschil t.o.v. actuele begroting	99.434	89.825	9.609	70.706	60.351	-10.355
Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b)						-746

2.2.4 Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht

2.2.4.1 Wat hebben we bereikt?

Het sociaal beleid richt zich op het versterken van sociale cohesie, het bestrijden van eenzaamheid en het ondersteunen van kwetsbare groepen, zoals ouderen, jongeren en mensen met een beperking. Daarnaast wordt er ingezet op preventie en gezondheidsbevordering, met programma's die gericht zijn op het bevorderen van een gezonde levensstijl en het voorkomen van gezondheidsproblemen. Hierin dragen zowel de versterking van de samenwerking tussen verschillende partijen in het zorg- en welzijnswerk aan bij als de stimulering van sportdeelname onder diverse groepen. Door specifiek de minimadoelgroepen in deze plannen voorop te zetten, zoals in de aanpak zwemdiploma's of het verruimen van minimaregels, vergroten we de kansengelijkheid. Het diversiteitsbeleid wordt geïntegreerd om ervoor te zorgen dat alle gemeenschappen binnen Dordrecht zich vertegenwoordigd voelen en gelijke kansen hebben om te participeren en te profiteren van deze initiatieven.

In 2023 is het beleid op het gebied van sociaal welzijn, gezondheid en zorg verder geactualiseerd om tegemoet te komen aan de diverse behoeften van haar inwoners. Drie grote beleidsstukken zijn geschreven en voor een groot deel ook opgeleverd: de sportvisie, het diversiteitsbeleid en de visie

sociaal domein. De uitvoeringsplannen die uit deze stukken voortkomen, zijn voor een deel ook al terug te vinden in de activiteiten onder de begroting 2024.

2.2.4.2 Verantwoording over beleid

Doelstelling 1: Het stimuleren van een inclusieve samenleving met stevige verbinding tussen inwoners onderling.

Sociale netwerken vormen een grote bron van verbondenheid, ontspanning en plezier in onze samenleving. Deze netwerken zijn ook belangrijk bij het bieden van de eerste ondersteuning wanneer het minder gaat met iemand. Deze kring om mensen vormt dan ook de basis bij eerste hulpvragen. De overheid komt vaak pas later in beeld en vooral wanneer de problematiek boven iemands hoofd gaat groeien. Om die reden is het belangrijk om als gemeente het bouwen van een sociaal netwerk van inwoners waar mogelijk te stimuleren en voorzieningen voor ondersteuning daar op aan te laten sluiten. Hierin komen verschillende thema's en partijen samen. Zoals mantelzorg, eenzaamheid, vrijwilligerswerk, jongerenwerk en buurtwerk. Omdat de visiestukken binnen het sociaal domein onlangs of binnenkort aflopen, ligt komend jaar de focus op het ontwikkelen van een bredere integrale visie op het sociaal domein.

We stellen een integraal beleidsplan en verordening sociaal domein op.

Begroting 2023

We willen de behoefte van onze inwoner meer centraal stellen in ons beleid, zodat we uiteindelijk betere hulp kunnen bieden. Dit kan ook vragen om een andere aanpak vanuit onze samenwerkingspartners. We willen dit bereiken door de verschillende onderwerpen in het sociaal domein met elkaar te verbinden. Zo ontstaat een integraal beleidsplan en een daaraan gekoppelde verordening die ons dwingt om jeugdhulp en hulp vanuit de wmo samen op te pakken en dit beleid verder te ontschotten. Inhoudelijke uitgangspunten voor het integrale beleid zijn: bestaanszekerheid, normaliseren, meer inzet op preventie en bewegen, een integrale blik op het gezin en een soepele overgang van de Jeugdwet naar de wet maatschappelijke ondersteuning.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 hebben we gewerkt aan een integrale 'visie sociaal domein Dordrecht 2030'. Deze visie is in februari 2024 oordeelsvormend besproken in de gemeenteraad. Een verordening is een uitvloeisel van beleid. Vandaar dat we pas starten met het schrijven van de integrale verordening als de visie is vastgesteld door de raad. We verwachten de integrale verordening in het derde kwartaal 2024 aan te bieden aan de gemeenteraad.

We komen met een voorstel voor een samenhangende aanpak voor wonen, woonomgeving, zorg, welzijn en arbeidsmarkt voor senioren.

Begroting 2023

Begin 2022 is het 'Ambitiedocument Wonen en Zorg voor Senioren van zilver naar goud' aan de raad aangeboden. Hierin is een aantal mogelijke scenario's geschetst voor een samenhangende aanpak in de nieuwe bestuursperiode voor het opvangen van de vergrijzing. Dit document gebruiken we als onderlegger voor ons voorstel voor de samenhangende aanpak.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Er is in 2023 op meerdere manieren aandacht geweest voor het opvangen van vergrijzing. Dit is echter op afzonderlijke onderdelen gebeurd en in verschillende programma's. Met de komst van de integrale visie Sociaal Domein, kunnen we in 2024 de focus gaan leggen op een samenhangende aanpak.

We zorgen voor een diversiteitsbeleid.

Begroting 2023

We zorgen voor een Diversiteitbeleid en zorgen er daarnaast voor dat diversiteit en inclusie ook aandacht en een plek krijgen in gemeentelijk beleid. We verrichten verschillende activiteiten waarmee we de onderlinge verbondenheid in de stad verhogen en de kansen van volwaardige deelname van eenieder aan de samenleving vergroten. Daarbij halen we op wat de behoefte en beleving van onze inwoners is, om daar zo goed mogelijk op aan te sluiten. We verbinden sociale en fysieke opgaven met elkaar en gaan ook als gemeentelijke organisatie zélf bewust met diversiteit en inclusie aan de slag. De invalshoek voor ons beleid en acties is, dat we het 'mee doen

aan het maatschappelijke leven' voor inwoners toegankelijker maken. Dit willen we realiseren door fysieke, maatschappelijke of economische belemmeringen zoveel mogelijk weg te halen. *We hebben daarbij oog voor mensen met een sociaal-culturele, etnische diversiteit en van iedere genderidentiteit. Ook hebben we aandacht voor mensen met een beperking. We geven actief uitvoering aan verdragen en akkoorden die we ondertekenen. Zo bevordert Dordrecht als Regenboogstad emancipatie, veiligheid en sociale acceptatie van de LHBTI+-gemeenschap (cursieve passage toegevoegd op basis van [amendement A1A](#)).*

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In het verlengde van de integrale visie sociaal domein zet de opgave Inclusieve Stad in op het verhogen van onderlinge verbondenheid en op het tegengaan van discriminatie binnen Dordrecht. In 2023 is de startnotitie Inclusieve Stad vastgesteld door de gemeenteraad en is in samen met inwoners en maatschappelijke organisaties een uitvoeringsplan opgesteld. Het uitvoeringsplan omvat concrete activiteiten die zien op het verbeteren van de maatschappelijke positie van groepen en individuen die vanwege hun herkomst, culturele of religieuze achtergrond, beperking, seksuele oriëntatie of gender harder moeten werken voor gelijke kansen. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan diversiteits- en inclusiebeleid binnen de interne organisatie en worden inkoop- en subsidiepartners gestimuleerd om dit ook te doen.

Doelstelling 2: Het voorkomen van problemen bij Dordtenaren door tijdig te signaleren.

Dordtenaren moeten de ondersteuning krijgen die nodig is. Tijdig en passend. Dit is nog niet altijd het geval - mede als gevolg van de coronapandemie. Samen met partners werken we eraan om dit verder te verbeteren en zetten we in op samenhangende ondersteuning in het sociaal domein. Zo gaan we de inzet voor de Sociale Wijkteams (0-100 jaar), het buurtwerk en het jongerenwerk in de komende jaren zo veel mogelijk integraal en meerjarig vormgeven. Daarin maken we een sterke verbinding tussen het zorg- en veiligheidsdomein. Ook leggen we meer nadruk op preventie en tijdige signalering, door 'outreaching' en vindplaatsgericht te werken. Zodat we vragen en signalen van inwoners die ondersteuning nodig hebben, eerder zien en opvangen.

We versterken de samenwerking en aansluiting tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, onderwijs en jeugdhulp om sneller integrale ondersteuning te bieden.

Begroting 2023

We willen zo vroeg mogelijk signaleren in de ontwikkeling van het (jonge) kind en sneller en passender ondersteuning bieden. Er is voldoende externe expertise en ondersteuning in te zetten als dat nodig is. Zoals via het netwerk 'kansrijke start', waar al veel partners rondom het jonge kind bij aangesloten zijn. Dit organiseren we op plekken waar mensen al logischerwijs komen. We creëren een doorgaande, aansluitende lijn in zorg en ondersteuning tussen de voorzieningen. We stellen daarvoor samenwerkingsafspraken in de vorm van een convenant op met de betrokken partijen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

We sturen met partijen zoals de geboortezorg, jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, onderwijs (samenwerkingsverband passend onderwijs) en Dordrecht Sociaal op het sneller en integraler bieden van ondersteuning. Hiervoor hanteren we als uitgangspunten: investeren in normaliseren en in vroegsignalering en preventie. Dit krijgt vooral vorm op vindplaatsen zoals het consultatiebureau, kinderopvang en scholen. Daar worden ondersteuningsvragen gesignaleerd en krijgt de ondersteuning aan jeugdigen vorm. Bijvoorbeeld via het Expertiseteam Zorg & Onderwijs (EZO): een samenwerkingswijze gericht op jeugdigen die groot risico lopen op thuiszitten. Hier wordt casuïstiek besproken en wordt gezamenlijk een integraal ondersteuningsplan (onderwijs en zorg) gerealiseerd voor de jeugdige.

We gaan jeugdhulp beschikingsvrij 'naar voren' halen.

Begroting 2023

In 2022 zijn we kleinschalig gestart met het 'naar voren' halen van jeugdhulp die voorheen alleen beschikbaar was met een beschikking. Het doel hiervan is om - aanvullend op het hulpaanbod van de sociale wijkteams en voorliggend veld - dichtbij de jeugdige, op een laagdrempelige manier jeugdhulp aan te bieden.

Dat kan de inzet zijn van een hiertoe gespecialiseerde praktijkondersteuner (POH GGZ jeugd), maar ook individuele begeleiding. In 2023 gaan we dit voortzetten en uitbreiden. We verwachten hiermee het jeugdhulplandschap financieel gezond te houden en tegelijk de kwaliteit te blijven waarborgen

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Onder het programma Jeugdhulp naar Voren vallen het flexibel interventieteam samenwerking (FLITS), de pilot Jeugdhulp naar Voren en POH-GGZ Jeugd. Voor FLITS is er een aanbestedingsprocedure in gang gezet in Q4 2023. De pilot Jeugdhulp naar Voren zal in Q2 2024 komen te vallen onder Dordrecht Sociaal. Het aantal POH-GGZ Jeugd in 2023 was 2,6 FTE, dit zal in 2024 verder worden uitgebreid.

We continueren en intensiveren de aanpak 'Vroeg Eropaf'.

Begroting 2023

De aanpak Vroeg Eropaf zorgt er voor dat schuldeisers beginnende betaalachterstanden doorgeven aan de gemeente. Het Stedelijk Team Vroegsignalering van het Sociaal Wijkteam ontvangt deze signalen om mensen hulp aan te kunnen bieden. Door uitbreiding van de signalen met onze eigen gemeentebelastingen, bereiken we vanaf 2022 nog meer inwoners met deze aanpak. Daardoor kunnen we meer inwoners hulp aanbieden.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Met de aanpak Vroeg Eropaf geeft de gemeente Dordrecht uitvoering aan haar wettelijke taak bij het vroegsignaleren van schulden. Signalen van signaalpartners (energie- en waterleveranciers, verhuurders, zorgverzekeraars) worden op basis van urgentie opgepakt door de Sociale Dienst Drechtsteden of het Sociaal Wijkteam. Door deelname aan het experiment 'gemeentebelastingen' onderzoeken wij of met behulp van de signalen over betalingsachterstanden op gemeentebelastingen, mensen met financiële problemen in beeld komen die nog eerder niet bekend waren bij vroegsignalering en schuldhulpverlening. Dit experiment liep tot eind 2023. Op basis van de resultaten en ervaringen bepalen wij of deelname aan dit experiment in 2024 wordt voortgezet.

Doelstelling 3: Het bieden van passende, tijdige en betaalbare ondersteuning aan inwoners.

In de ondersteuningsvragen van inwoners zien we vaak dat deze ondersteuning is georganiseerd bij verschillende partners. We willen hierop meer de samenwerking zoeken tussen de verschillende partijen, zodat inwoners sneller en beter geholpen zijn. Specifiek verwachten we dat mensen in 2023 meer te maken krijgen met inkomens- en schuldenproblematiek als gevolg van stijgende kosten van levensonderhoud. Binnen het programma 'Samen tegen armoede' werken we met verschillende maatschappelijke partners aan het voorkomen en aanpakken van armoede en schulden. En werken we aan het vergroten van de bestaanszekerheid van (kwetsbare) inwoners. Rondom het gebied van zorg verwachten we dat de uitvoering van de integrale opdracht voor het Sociaal Wijkteam, jongerenwerk en buurtwerk beter in staat is signalen op te pakken en sneller door te zetten naar een passende ondersteuning.

We monitoren de uitvoering van de integrale en meerjarige opdracht voor de inzet van de sociale wijkteams, het buurtwerk en het jongerenwerk.

Begroting 2023

Eind 2022 is bekend welke aanbieder(s) de opdracht gegund krijgen voor de uitvoering van de taken van het Sociaal Wijkteam, het buurtwerk en het jongerenwerk. Deze inzet krijgt zoveel mogelijk integraal en meerjarig vorm. Door deze taken gezamenlijk aan te besteden ontstaan er kansen om efficiënter en transparanter samen te werken rondom:

1. Het tijdig signaleren van vragen (outreaching werken, werken op vindplaatsen).
2. Toegankelijke en vindbare hulp (brede toegang fysiek en digitaal).
3. Handelen met een brede blik (passend op- en afschalen).

De aanbieder(s) geven integraal invulling en uitvoering aan acht kerntaken en één ontwikkelopgave. In 2023 zal voor het eerst binnen deze nieuwe constructie gewerkt worden. Wij monitoren de uitvoering van de opdracht.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Per 1 januari 2023 heeft Dordrecht Sociaal gedurende vier jaar een integrale opdracht voor de taken van het Sociaal Wijkteam, Buurtwerk en Jongerenwerk. Er worden acht kerntaken en één ontwikkelopgave uitgevoerd, mede op basis van de Wmo en de Jeugdwet. Binnen de opdracht ligt de nadruk op meer preventie en vroegsignalering: een verschuiving naar meer preventieve en integrale dienstverlening en het beter benutten van het informele aanbod in de stad. We sturen op de uitvoering van het contract (contractmanagement) door middel van gesprekken en rapportages.

We vergroten het bereik van de ondersteuning gericht op het verbeteren van bestaanszekerheid.

Begroting 2023

We werken met onze partners aan een nieuwe, gezamenlijke naam voor toegang tot armoede- en schulddienstverlening. Dit is een verdere versterking van de Dordtse Ketensamenwerking schulden. Laagdrempelige toegang tot hulp staat hierbij centraal. Door hierin te investeren vergroten we het bereik en de bekendheid van het dienstverleningsaanbod onder inwoners.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

We hebben de aanpak van afgelopen jaren succesvol voortgezet en werkten aan versteviging van de ketenaanpak. Op 30 november 2023 is het label 'geldpraatje' gelanceerd. Geldpraatje is een communicatieaanpak om het taboe rondom geldzorgen te doorbreken én zichtbaar te maken waar Dordtenaren terecht kunnen voor hulp en ondersteuning. Samenwerkingspartners zijn te vinden op www.geldpraatje.nl en te herkennen door de raamsticker. De partners werken volgens het principe van 'No wrong door'. Inwoners worden altijd geholpen en indien nodig warm overgedragen naar een andere organisatie. Binnen de Dordtse Ketensamenwerking, werken we continu aan het verbeteren van de samenwerking.

We werken samen met werkgevers aan passende hulp voor hun werknemers.

Begroting 2023

In 2022 zijn we gestart met een pilot voor werkgeversdienstverlening. Deze pilot zetten we voort om laagdrempelige toegang voor werkende inwoners te borgen. Hiervoor realiseren we met de Sociale Dienst Drechtsteden een aantal vaste aanspreekpunten voor werkgevers en hun werknemers. Vanuit daar vindt begeleiding of doorverwijzing plaats naar andere passende hulp.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De pilot is overgegaan in de aanpak 'Geldzorgen op de werkvloer' waarin we samen met de Sociale Dienst Drechtsteden werkgevers benaderen. Hierbij gaat het om:

- Bewustwording van de gevolgen van geldzorgen bij werknemers
- Leren signaleren van geldzorgen. Idealiter worden voordat er loonbeslag plaatsvindt al signalen opgepakt
- Bespreekbaar maken van geldzorgen en informatieverstrekking naar hulp.

In 2023 hebben 50 werkgevers meegedaan aan de bijeenkomsten Geldzorgen op de werkvloer. Zij hebben allemaal een plan gemaakt om in hun organisatie alerter te op geldzorgen bij medewerkers. Ook is er een centraal contactpunt geopend voor zowel de werkgevers als de werknemer voor directe hulp.

We verruimen bestaande minimaregelingen.

Begroting 2023

Een groeiende groep inwoners heeft door stijgende uitgaven behoefte aan (extra) inkomensondersteuning. Daarom investeren we niet alleen in het vergroten van het bereik van de regelingen, maar breiden we ook een aantal regelingen uit, zodat we meer inwoners kunnen helpen. Hierbij kijken we specifiek ook naar het wegnemen van drempels om aan sport deel te nemen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Op 15 november 2022 heeft de gemeenteraad het 'Voorstel vervolg programma 'Samen tegen Armoede' 2023 – 2026' vastgesteld. Hierin zijn de uitbreidingen op de minimaregelingen vastgesteld. Het gaat specifiek om:

- Het SMS kinderfonds is verruimd tot 150% van het Wettelijk sociaal minimum (WSM) voor ouders met kinderen van 12 -18 jaar. Tevens zijn de bedragen verhoogd. Het SMS kinderfonds draagt bij aan meer (sport)participatie voor kinderen.
- Persoonlijk Minima Budget (PMB) verhoging inkomensgrens van 110% WSM naar 120% WSM. Ook is het bedrag verhoogd.
- Tegemoetkoming ouderbijdrage kinderopvang: verhoging inkomensgrens van 110% WSM naar 130% WSM.

Tot slot zijn deze zomer de zwembaden gratis toegankelijk gemaakt voor minima via de Dordtpas.

Doelstelling 4: Het faciliteren van een kwalitatief goed en sterk sport- en beweegaanbod midden in de samenleving.

Iedereen in onze stad moet naar vermogen mee kunnen doen. Het liefst op eigen kracht. Sport en bewegen maakt gezonder en gelukkiger. Het leert je op jonge leeftijd samenwerken, winst samen te vieren en verlies te incasseren. Het geeft sociale contacten en zorgt voor minder aanspraak op zorgvoorzieningen. Daarom vinden we het belangrijk dat onze inwoners meer sporten. Jong en oud. We gaan voortvarend aan de slag en stellen daarom een nieuw sportbeleid op met oog voor de maatschappelijke rol van sport. Het gaat daarbij om een juiste combinatie van hardware (fysiek), software (aanbod) en orgware (organisaties).

We stellen een nieuw sportbeleid op.

Begroting 2023

We geloven in de kracht van sport. Sport bevordert bewegen, gezond zijn, ontmoeten, ontdekken, samenwerken, integratie, inclusiviteit, ambitie, plezier hebben en participeren in Dordrecht. Onze missie is dat we de kracht van sport maximaal benutten: Sport verenigt en verbindt Dordrecht. In het nieuwe sportbeleid stellen we voor om te werken aan drie strategische doelstellingen:

1. Een leven lang sporten en bewegen voor iedere Dordtenaar.
2. Een Dordtse sportomgeving die uitnodigt tot sporten en bewegen.
3. (Top)Sport die Dordtenaren inspireert.

Met de nieuwe visie willen we voldoen aan de landelijke ambitie om in 2040 de sportdeelname van inwoners te verhogen tot minimaal 80%.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In mei 2023 is de Sportvisie 2030 "Niemand buitenspel in Dordrecht" vastgesteld. De drie strategisch doelstellingen zijn verwerkt in twee programmalijnen, waarbij de aanvankelijk bedachte lijn "(Top)Sport die Dordtenaren inspireert" onderdeel is geworden van de Programmalijn "Een leven lang sporten en bewegen voor iedere Dordtenaar". De uitvoering van de visie heeft gestalte gekregen in twee vastgestelde subsidieregelingen, het opstarten van het sport -en beweegloket en het vieren van de Dordtse sportprestaties. De Raad is via een RIB in december geïnformeerd over deze voortgang.

We komen met een voorstel om bovenop de doelgroep vanuit het minimabeleid meer Dordtse kinderen te laten sporten.

Begroting 2023

We werken aan een toename van het aantal kinderen dat actief aan beweging doet. Hiermee dragen we bij aan:

- Afname van het aantal kinderen van 4 jaar en ouder met een bewegingsachterstand.
- Een toename van het aantal jeugdleden van Dordtse sportverenigingen.
- Een afname van ongelijkheid als gevolg van inkomen als bepalende factor in het lid worden van een sportvereniging of gebruik te maken van ander beweegaanbod.
- Een toename in het gebruik van de Dordtpas als participatiemiddel voor sport.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is met de sportraad en de vertegenwoordiging van de voetbalvoorzitters over een plan van aanpak gesproken. In het eerste kwartaal 2024 zal dit plan van aanpak aan de raad aangeboden worden.

We faciliteren dat elk kind met een zwemdiploma de basisschool kan verlaten.

Begroting 2023

Meer kinderen worden zwemveilig en kunnen meedoen aan gebruikelijke sociale activiteiten, zoals schooluitjes en zwemfeestjes. Hierdoor ontstaan gelijke kansen voor ieder kind. Bovendien draagt dit bij aan een leven lang sporten en bewegen. Met deze activiteit geven we verder vorm aan deze ambitie, die afgelopen coalitieperiode al als pilot draaide.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Ten opzichte van de pilotperiode is uit drie verschillende wijken een school aangehaakt. Er zijn op dit moment zeven basisscholen hofleverancier van de "Wijkaanpak Zwemvaardigheid". Vanuit deze scholen, waaruit de meeste kinderen participeren, wordt op dit moment deze aanpak voor zes Dordtse wijken mogelijk gemaakt. Vijf scholen doen vanaf het begin van schooljaar 2022/2023 mee en twee scholen zijn in januari ingestroomd. Na de zomervakantie is de achtste basisschool gestart, uit de wijk de Staart.

In de afgelopen periode is bij zestien scholen gericht opgehaald hoeveel kinderen een zwemdiploma hebben (gemiddeld 75%) en hoeveel kinderen er nog geen zwemdiploma hebben, maar wel zwemles volgen (gemiddeld 70%). De scholen met de grootste negatieve uitschieters worden als eerste bij de aanpak betrokken.

2.2.4.3 Wat zijn de indicatoren?

De basis: BBV-indicatoren

De onderstaande BBV-indicatoren zijn onderdeel van de vaste set verplichte beleidsindicatoren gehanteerd door het Rijk om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te bevorderen. Omdat deze indicatoren een logische link vormen met het programma Gezond, Sociaal en Levendig Dordrecht zijn zij hier opgenomen. Voor BBV-indicatoren geldt dat hier geen streefwaarden aan verbonden zijn, de indicatoren kennen immers geen specifieke relatie met de Dordtse doelstellingen. Wel is een vergelijking opgenomen met het gemiddelde van de G40 gemeenten, daarnaast kunt u via de website www.waarstaatjegemeente.nl de BBV-indicatoren van Dordrecht per thema vergelijken met een selectie naar keuze (o.a. Nederland, Provincie niveau of Regionaal niveau).

BBV-indicatoren	Begroting Jaarstukken		Begroting Jaarstukken		G40
	2023	2022	2024	2023	
% Niet-sporters	52,6 (2020)	52,6 (2020)	52,6 (2020)	52,6 (2020)	48,8 (2020)
Kinderen in uitkeringsgezin - %	8,0 (2020)	8 (2021)	8,0 (2021)	7,0 (2022)	7,0 (2022)
Personen met bijstandsuitkeringen - per 10.000 inwoners 18+	520,7 (2021)	520 (2021)	520,7 (2021)	473 (2023)	411,6 (2023)
Lopende re-integratievoorzieningen - per 10.000 inw. 15-64 jr	152,0 (2021)	153 (2e helft 2022)	153 (2022)	241 (2023)	188,9 (2023)
Jongeren met jeugdhulp - %	15,3 (2021)	12,8 (1e helft 2022)	12,8 (2022)	12,5 (2023)	11,8 (2023)
Jongeren met jeugdbescherming - %	1,5 (2020)	6,4 (1e helft 2022)	6,4 (2022)	1,3 (2023)	1,1 (2023)
Jongeren met jeugdreclassering - %	0,5 (2021)	1,4 (1e helft 2022)	1,3 (2022)	0,4 (2023)	0,3 (2023)
Cliënten met een maatwerkarrangement - per 10.000 inwoners	850 (2021)	790 (2022)	790 (2022)	800 (2023)	699 (1e helft 2021)

2.2.4.4 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per](#)

[programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

Bedragen x € 1.000		
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	331.104	326.229
Baten	79.188	77.520
Saldo	251.916	248.709
Toevoeging reserves	18.561	18.541
Onttrekking reserves	29.839	26.838
Totaal programma	240.638	240.412

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Bedragen x € 1.000						
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Veiligheidshuis	1.015	982	33	659	575	-84
Plichtigheden (Essenhof)	2.743	3.164	-421	3.111	3.062	-49
Welzijnsaccommodaties	686	692	-6	150	123	-27
Integratie	2.903	2.621	282	1.672	1.216	-456
Lokaal gezondheidsbeleid	5.185	4.735	450	2.999	2.612	-387
WMO hulpmiddelen en hoppers	6.838	6.992	-154			
Bijstandsverlening	76.650	76.958	-308	61.197	59.302	-1.895
Armoedebeleid / bijzondere bijstand	19.115	18.264	851		48	48
Schuldhelpverlening	71	71				
Kwijtscheldingsbeleid	2.080	1.933	147		30	30
Schoolmaatschappelijk werk						
SIS programma						
Educatie						
School- en gymnastieklokalen						
Werk en Participatie	37.474	36.444	1.030		34	34
Inburgering						
WMO individuele voorzieningen	10.830	11.662	-832			
Maatschappelijke ondersteuning	9.668	9.188	480	1.740	1.993	253
Intensieve Maatschappelijke Ondersteuning	12.811	17.849	-5.038	126	481	355
Buurtwerk						
Vrijwilligerswerk	442	443	-1			
Sluitende aanpak jeugd						
Kindervoorzieningen	243	160	83			
Opvoedingsondersteuning						
Jongerenvoorzieningen						
Toezicht Kinderopvang	512	507	5		23	23
Overige maatschappelijk voorzieningen						

Jeugdzorg Algemeen						
Sport	17.772	15.281	2.491	6.667	6.973	306
Jeugdgezondheidszorg	3.453	3.667	-214			
Preventief jeugdbeleid	4.766	4.550	216	34	293	259
Hoog Specialistische Jeugdhulp	-4	-4				
Reguliere Jeugdhulp	62	76	-14		16	16
Apparaatskosten	-5	-5				
Programmakosten	7.500	6.938	562	233	168	-65
Stortingen in voorzieningen						
Kapitaallasten						
Bescherm wonen	38.405	32.431	5.974	600	533	-67
Deelfonds sociaal domein WMO taken	24.208	24.625	-417		38	38
Deelfonds sociaal Uitvoeringskosten						
Deelfonds sociaal Uitvoeringskosten	45.685	46.006	-321			
Totaal	331.108	326.230	4.878	79.188	77.520	-1.668
Vershil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a)						3.210
Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves			
Reserves	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
Mutaties in de reserves	18.561	18.541	20	29.839	26.840	-2.999
Mutaties reserves (b)						-2.979
Totale verschil t.o.v. actuele begroting	349.669	344.771	4.898	109.027	104.360	-4.667
Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b)						231

2.2.5 Lerend en Ondernemend Dordrecht

2.2.5.1 Wat hebben we bereikt?

Daar waar afgelopen jaren de focus vooral gericht was om in kwantitatieve zin qua banenontwikkeling (4.000 banen plus) gelijke tred te houden met de woningbouwaantallen, gaat het allang niet meer alleen om banen alleen, maar vooral ook om de impact van banen en ondernemerschap voor de stad. Dat hebben we in 2023 onder meer gedaan via het programma Ruimte voor Banen, gericht op het beter benutten van onze werklocaties. Het gaat naast de schaarser wordende fysieke ruimte om te ondernemen, vooral ook om banen die aansluiten bij de eigen (potentiële) beroepsbevolking, de zorg dat iedereen die kan en wil werken ook in Dordrecht een passende baan kan vinden. Daarnaast stimuleren we dat het bedrijfsleven zelf ook verantwoordelijkheid neemt voor het eigen personeel (bijvoorbeeld met vaste contracten, het leven lang ontwikkelen, enz.) en de impact op de Dordtse samenleving waarin het opereert. Daarvoor is -samen met de Stichting Maatschappelijk Betrokken Ondernemen- het label Ondernemen met Impact ontwikkeld. Hierbij hoort ook een kennis- en onderwijsstructuur die toegesneden is op de vraag van ons bedrijfsleven en de Dordtse organisaties. En verder ook om plekken waar bedrijven en onderwijs samenwerken aan maatschappelijke vraagstukken als energietransitie en verduurzaming. En dat doen we op een typische Dordtse manier, via de formule van "werken – leren & innoveren". Daarbij hebben we een vlaggenschip, de Duurzaamheidsfabriek, dat deze aanpak symboliseert. En met grote projecten als PPS SCALE: energietransitie in de gebouwde omgeving, waar overheid, onderwijs en bedrijfsleven in samenwerken. Daarnaast maken we vorderingen op het ruimtelijk vlak, door een actief beleid te voeren met betrekking tot bijvoorbeeld de doorontwikkeling van het Leerpark, de binnenstad en de Westelijke Dordtse Oever. Tot slot staat de valt een goed functionerend ondernemersklimaat in de breedte ook bij de mate waarin ook ondernemers en de instellingen zelf de verantwoordelijkheid nemen om te investeren in de eigen, collectieve omgeving. Om dit gestructureerd op stedelijk niveau te ontwikkelen is 2023 de stap gezet in de voorbereiding naar een stedelijke ondernemerfonds, met daaronder een stadsbrede, gebiedsgerichte samenwerkingsstructuur. Het fonds is per 1 januari '24 in de benen gezet.

2.2.5.2 Verantwoording over beleid

Doelstelling 1: Het opleidingsaanbod van inwoners naar de arbeidsmarkt vraag van werkgevers leiden - en andersom.

We dragen bij aan de samenwerking tussen werkgevers, opleiders en onderwijs, zodat inwoners kunnen beschikken over de juiste vaardigheden voor toekomstige beroepen.

We stimuleren de voortzetting van het Programma Hoger Onderwijs Drechtsteden (PHOD).

Begroting 2023

Met een subsidie stimuleren we PHOD tot het uitbreiden van het aantal associate degree opleidingen met vijf extra opleidingen in het schooljaar 2023/2024 en verder (Dordrecht Academy). Daarnaast stimuleren we via intensieve contacten met de (regionale) arbeidsmarktpartners de realisatie van onderwijsactiviteiten voor hbo-studenten. Zoals: stage- en afstudeeropdrachten, traineeships, challenges, ontwerp opdrachten, innovatievragen en minors (Career Boost). Cofinanciering voor PHOD ontvangen we van het Rijk (Regiodeal) en de provincie Zuid-Holland (Deelakkoord Human Capital).

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Begin 2023 heeft de Dordrecht Academy/Programma Hoger Onderwijs Drechtsteden haar intrek genomen in het Kopgebouw. Sindsdien biedt de Dordrecht Academy een 5-tal AD opleidingen aan die ingegeven zijn vanuit de vraag van de bedrijfsleven/maatschappelijke organisaties. Insteek is en blijft om dit aanbod verder uit te laten groeien. Het initiatief daartoe ligt bij de onderwijspartners zelf. Het streven om in dit schooljaar 23/24 uit te breiden met 5 extra AD-opleidingen is helaas niet gehaald. De oorzaken daarvoor zijn door de samenwerkende HBO-partners inmiddels geanalyseerd en er is een plan opgesteld, dat met de gemeente wordt besproken (situatie begin 2024).

Wij helpen in afstemming met de regio mee om het aanbod van de Dordrecht Academy onder de aandacht te brengen bij onze regionale werkgevers. Dit doen we via het regulier gemeentelijk accountmanagement, en in 2024 via een social media campagne. Daarnaast wordt via het concept van Career Boost door studenten (ook van de andere onderwijsinstellingen) gewerkt aan innovatie vraagstukken bij bedrijfsleven. Inmiddels hebben al meer dan 1.000 studenten/young professionals via deze aanpak deelgenomen aan praktijkopdracht en challenges.

We organiseren samen met onderwijs en bedrijfsleven een doorlopende leerlijn voor de logistiek en energietransitie.

Begroting 2023

Voor de logistieke sector en werkzaamheden voor de energietransitie (technische sector) wordt het opleidingsaanbod afgestemd op de vraag naar vaardigheden en competenties uit het bedrijfsleven. Dit gebeurt zowel op het vmbo, mbo als op het hoger onderwijs. Hierdoor ontstaat - vergelijkbaar met de al eerder gevormde infrastructuur van zorg en onderwijs - ook voor deze sectoren een doorlopende leerlijn. We brengen vraag en aanbod van opleidingen en banen binnen de sector samen tijdens bijeenkomsten met bedrijven, studenten, werkenden en werkzoekenden.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Activiteiten zijn conform afspraken met partners in gang gezet en lopen, al dan niet onder de vlag van een project zoals PPS SCALE: Energietransitie in de gebouwde omgeving. Concreet voorbeeld hiervan is de Beroepentuin op het Leerpark, waar inwoners de basistaken in de energietransitie kunnen aanleren en bij aannemers in de regio aan de slag kunnen in een (bbl-)baan. In Dordrecht-West zijn we in september een wijkaanpak gestart waarbij we samen met de woningcorporaties inwoners ondersteunen hun toekomstperspectief te verbeteren door via de Beroepentuin aan het werk te gaan in de energietransitie in hun eigen wijk.

We maken afspraken met bedrijven over een leven lang ontwikkelen en het aanbieden van leerwerktrajecten.

Begroting 2023

We zetten de mbo-aanpak 'BAAS over je eigen toekomst' voort. Daarbij maken we met bedrijven of hun vertegenwoordigende organen afspraken over het ontwikkelen van hun medewerkers. Jaarlijks worden zo in samenwerking met werkgevers en andere partners circa 100 leerwerktrajecten aangeboden in kansrijke sectoren. Daarnaast maken we verbinding met het regionaal mobiliteitsteam voor arbeidsmarktvragestukken in relatie tot de pijler werk naar werk (Kickstart Drechtsteden). We stimuleren goed werkgeverschap door aandacht te vragen voor maatschappelijke problematiek, zoals schuldhulpverlening en laaggeletterdheid.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 zijn er meer dan 100 leerwerktrajecten gerealiseerd. De focus lag hierbij op energie transitie, techniek, logistiek en zorg. Door koppeling aan de wijkaanpak en uitvoeringsprogramma meer talenten aan het werk zijn er slimme verbindingen ontstaan en is er ingespeeld op maatwerk, beeldvorming, inclusie en samenwerking. Voor inwoners is er een infrastructuur opgezet om hen eenvoudiger van A naar B te ondersteunen. Daarnaast is het aantal bedrijven dat partner is van Stichting Maatschappelijk betrokken ondernemen gegroeid tot 50. Deze bedrijven zijn actief bezig met het ondernemen met impact waar goed werkgeverschap onderdeel van uitmaakt. Het verkrijgen van het label Ondernemen met impact wat door de stichting samen met ondernemers is ontwikkeld, is een mooie bevestiging hiervan.

We ontwikkelen voor Distripark een traject dat de kennis, vaardigheden en ervaring van (potentiële) werknemers verhoogd.

Begroting 2023

We richten ons op het beschikbaar maken van stages, instroom en zij-instroomtrajecten voor medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt, die het talent of de ambitie hebben om in de logistieke sector te werken. De ontwikkeling heeft als middelpunt en vliegwiel Distripark, maar beperkt zich daar niet tot; er zijn ook logistieke bedrijven op andere terreinen aangesloten en nieuwe zijn welkom. We houden hierbij rekening met aanpassing aan toekomstige bedrijvigheid in andere sectoren.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In samenwerking tussen onderwijs en de arbeidsmarkt zijn er verbindingen gemaakt om jongeren te koppelen aan Distripark. Vanuit de werkgevers is er op een aantal arbeidsmarktlijnen samengewerkt om de ontwikkelkansen te laten zien. De werkgevers hebben hierbij zelf een voorbeeldfunctie om als zich als aantrekkelijk werkgever te positioneren.

Doelstelling 2: Het verder verbeteren van de ondernemersdienstverlening.

We blijven werken aan het verbeteren van onze dienstverlening aan het MKB. We hebben hierbij extra aandacht voor de grote transities, zoals: verduurzaming, digitalisering en arbeidsmarkt. Ondernemersinformatie moet breed beschikbaar zijn. Ondernemers krijgen beter persoonlijk advies en we werken meer vanuit netwerken. Kortom: faciliteren en verbinden, in nauwe samenwerking met de ondernemers(verenigingen).

We ondersteunen de ondernemers bij het oprichten van een ondernemersfonds.

Begroting 2023

We ondersteunen de oprichting van een stadsbreed ondernemersfonds per 1 januari 2024. Daarmee spelen we in op de behoefte van ondernemers. En is er niet alleen aandacht voor schoon, heel en veilig, maar ook ruimte om te focussen op duurzaam werken, goed werkgeverschap, digitaal ondernemen, innovatie en maatschappelijk betrokken ondernemen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Samen met de initiatiefgroep van ondernemers uit de stad hebben we het ondernemersfonds in 2023 uitgewerkt. Eind 2023 heeft de raad ingestemd met het voorstel tot oprichting van het ondernemersfonds, waarvoor de gemeente per 2024 een verhoging invoert op de OZB niet-woningen. De opbrengst hiervan keert het college jaarlijks uit aan de inmiddels opgerichte Stichting Ondernemersfonds Dordrecht, op basis van een convenant. Het ondernemersfonds is vrij

in de besteding van de middelen, maar in de opzet en uitwerking is nadrukkelijk aandacht en ruimte voor de thema's zoals die zijn beschreven bij deze activiteit in de Begroting 2023.

We bouwen WeDo.nl uit tot platform voor en door ondernemers en combineren dat met informatievoorziening rond het ondernemersfonds.

Begroting 2023

We ontwikkelen het WeDo platform voor ondernemers door op het gebied van informatie en lokaal inkopen. We bekijken in hoeverre het mogelijk is om dit platform te integreren met bestaande platforms en de toekomstige behoefte rond informatievoorziening over of vanuit het Ondernemersfonds.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is de focus gelegd op het uitbreiden van naamsbekendheid van het WeDo platform, het vergroten van het aantal bedrijven en het activeren van het gebruik van het platform. In 2023 zijn er 120 bedrijven aangesloten wat een totaal van 467 aangesloten bedrijven maakt. Er werden 12 opdrachten op WeDo Business geplaatst. Elke week zijn er 3-4 artikelen met ondernemersnieuws geplaatst. Deze artikelen worden geschreven voor en door ondernemers. Verder wordt er iedere maand een nieuwsbrief gestuurd naar ruim 320 abonnees. Hierin staan opdrachten voor WeDo Business, tenders en evenementen uit de WeDo agenda en lokaal/regionaal nieuws. Met WeDo hebben we afgelopen jaar aan de MKB-dag deelgenomen en er is in diverse lokale magazines geadverteerd.

Er is gekeken naar integrale afstemming met andere platformen. Het nieuwe stadsbrede ondernemersfonds staat positief tegenover gebruik of eventueel eigenaarschap van (onderdelen van) WeDo. Ook voor communicatie doeleinden met de specifieke doelgroep ondernemers wordt naar gekeken. Het zou een goede tool zijn voor het optimaliseren van de organisatiegraad en samenwerkingen waardoor het bijdraagt aan de doelstellingen voor Lerend en Ondernemend Dordrecht.

We organiseren de MKB-dag en minimaal vier themabijeenkomsten rond inhoudelijke en actuele thema's.

Begroting 2023

We blijven de jaarlijkse MKB dag organiseren. Daarnaast zetten we de organisatie van de zogeheten thema-tafels voort rond onderwerpen die bij ondernemers actueel zijn. We organiseren minimaal vier thema-tafels.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is de vijfde editie van de MKB dag geweest. Het thema was 'ondernemen is van alle tijden' met als hoofdspreker Jörgen Raymann. Handvatten werden gegeven over onderwerpen zoals werkgeluk, inclusie & diversiteit, leiderschap en de hiermee samenhangende elementen. Ruim 160 ondernemers hebben het evenement bezocht. Er is één nieuwe partner aangesloten waardoor het event nu in totaal 3 partners heeft, samen met De Koning Advocaten en de Rabobank complementeert Verstegen accountants het drietal. Dit jaar was Waltmann Bedrijfshuisvesting de sponsor. Mede dankzij de Partners, Sponsor en goede organisatie kijken we terug op een geslaagde MKB dag die binnen het budget is gebleven.

Ook hebben in 2023 vijf thematafels plaatsgevonden. Per tafel nodigden we 15 tot 20 ondernemers uit om het thema goed te kunnen bespreken. De volgende thema tafels zijn georganiseerd:

- Participatie horeca beleid.
- Binden en vinden van personeel.
- Sport ondernemers verenigen.
- Bouw en energie in transitie.
- Huisvesting en vraagstukken kinderdagverblijven.

Dit resulteerde in onder andere bij het thema 'Bouw en energie in transitie' met een vervolg. 'Energietransitie in de gebouwde omgeving' in de duurzaamheidsfabriek vanuit de toekenning van het grotere PPS SCALE programma voor opschaling is hier een goed voorbeeld in. Ook met de thematafel sport is er een vervolg om te onderzoeken wat het verenigen van sportondernemers voor voordeel heeft voor de ondernemers zelf maar ook voor de gemeente.

We onderzoeken de ondersteuningsbehoeften van ondernemers bij het terugbetalen van de coronasteun aan het Rijk en de stijgende kosten door inflatie.

Begroting 2023

We gaan in gesprek met ondernemers om te achterhalen of er ondersteuning nodig is en zo ja, op welke manier. Afhankelijk van de resultaten ontwikkelen we activiteiten.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Er bereikten ons, ondanks dat het op dat moment in 2023 actueel was, geen concrete vragen omtrent hulp of ondersteuning, ook niet vanuit de tijdens corona getroffen sectoren.

Doelstelling 3: Het creëren van ruimte voor banen met sociaaleconomische impact.

Met de aanpak 'Ruimte voor Banen' willen we de economische structuur en vitaliteit van Dordrecht versterken. Hiermee faciliteren we het behoud en de groei van het aantal banen en de kwaliteit van de werkgelegenheid in Dordrecht. Met dit investeringsvoorstel leggen we de focus op het beter benutten van onze bestaande werklocaties. Het gaat enerzijds om investeringen in onze "oudere" bedrijfsterreinen, zoals Dordtse Kil I/II en de Merwedehavens, en anderzijds om het aanjagen van nieuwe stedelijke economie en werkfuncties in het gebied rond het centraal station, de Spuiboulevard en Maasterras gebied. Alleen dán kunnen we ook invulling geven aan banenontwikkeling op middellange en lange termijn.

We zetten in op maritieme bedrijvigheid in onze havens, met aandacht voor duurzaamheid en circulariteit.

Begroting 2023

De maritieme industrie in onze regio staat internationaal hoog aangeschreven. We willen de Merwedehavens benutten voor (schuif)ruimte voor groei van maritieme/watergebonden bedrijvigheid. We gaan in gesprek met het Havenbedrijf Rotterdam over de koers van de Dordtse Zeehaven. Onze maritieme sector zal moeten blijven innoveren en verduurzamen om toekomstbestendig te blijven. Via aankoop van het Peute terrein op de Tweede Merwedehaven en het voormalig PROAV terrein op de Derde Merwedehaven, brengen we de terreinen opnieuw in ontwikkeling. Dit aan de hand van nieuwe uitgifteprofielen waarin oog is voor een invulling met toekomstbestendige bedrijvigheid met hoge toegevoegde waarde.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Voor wat betreft de aanpak op de Merwedehavens zijn er in 2023 een aantal mijlpalen gerealiseerd, onder andere met de verplaatsing en opening van het maritiem bedrijf Dolderman en tevens de verplaatsing van Peute Recycling naar het Nedstaal terrein te Alblasterdam, waarmee 5 hectare watergebonden bedrijvigheid voor de maritieme industrie wordt vrijgespeeld. Zowel voor de Peute locatie op de Tweede Merwedehaven als ook de PROAV locatie naast de voormalige afvalstort op de Derde Merwedehaven (circa 4 hectare groot) geldt dat we in 2023 de voorbereidingen hebben getroffen om samen met de ROM-D tot aankoop over te gaan. Ook zijn de eerste verkenningen gedaan op het uitgifteprofiel. Voor wat betreft de Zeehaven Dordrecht wordt het gesprek met Havenbedrijf over de toekomst en de toegevoegde waarde voor de stad en het profiel dat daar bij hoort in 2024 opgestart/geïntensiveerd, ook in relatie tot de verstedelijkingsopgave van de stad.

We werken aan de ontwikkeling van de Westelijke Dordtse Oever.

Begroting 2023

Fase 1 van het Distripark is inmiddels zo goed als uitgegeven met logistieke bedrijvigheid. Voor fase 2 en 3 stellen we een nieuw uitgifteprofiel vast. Daarbij kijken we nog nadrukkelijker naar bedrijvigheid met toegevoegde waarde voor de stad en regio als het gaat om banentype en koppeling met de arbeidsmarkt. Voor de bestaande – deels verouderde – bedrijventerreinen Dordtse Kil I/II en Amstelwijck West stellen we een revitaliseringsaanpak voor. Daarbij kijken we naast de verduurzamingsopgave en de aanpak van ondermijning, ook naar de aankoop en herontwikkeling van leegstaand vastgoed.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De verschillende trajecten zijn in gang gezet en kennen verschillende tempi. Er zijn inmiddels 13 locaties in gemeentelijk eigendom, hier is inmiddels 4M euro geïnvesteerd. Deze locaties worden naar verwachting in 2024 en 2025 uitgegeven. Voor de uitgifte is een samenwerking aangegaan met de ROM-D.

We concretiseren de ruimte voor arbeidsplaatsen in het stedelijk werken.

Begroting 2023

Voor het aanjagen van werkfuncties in het centrum is een visie opgesteld. Deze delen we met de raad. We gaan aan de slag met een aantal plekken en gebouwen in en rond het centrum, zodat deze een economische invulling (binnenstedelijke werkfuncties) krijgen en het gebied een bijdrage levert aan versterking van de sociaal economische positie van de stad.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De visie is samenspraak met een groot aantal economische partners opgesteld en geldt als conceptueel kader voor de uitwerking van het economisch perspectief van deelgebieden, waaronder het economisch programma voor het Maasterras (fase 1 en 2), het economisch programma op en rond de Spuiboulevard, met een stedenbouwkundige en functionele scenario-uitwerking van het hoger onderwijsgebouw 't Achterom. In het conceptueel kader zijn ook economische doelgroepen genoemd die mogelijk aantrekkelijk en passend zijn bij de stad.

Besloten is om het kader niet separaat in besluitvorming te brengen, maar als inspiratiedocument te betrekken bij de uitwerking van de verschillende deelopgaven en programma's, zoals de binnenstadsaanpak, de gebiedsopgave Spuiboulevard e.o. en het Maasterras gebied, en de concrete elementen daarin een plek te geven.

We stimuleren, faciliteren en ondersteunen innovaties in de regio.

Begroting 2023

Samen met het bedrijfsleven en het onderwijs faciliteren we innovatieve ideeën uit en buiten de regio. We acquireren gericht de juiste innovatieve bedrijven en verbinden ze aan SCALE, het regionaal bedrijfsleven en onderwijs. De Business Developers ontwikkelen innovatietrajecten per sector en helpen het bedrijfsleven met hun innovatievraagstukken. We evalueren onze bestaande innovatiefondsen en komen met een voorstel om deze nog beter aan te laten sluiten op de behoefte van het bedrijfsleven. Daarnaast gaan we samenwerken met een incubator die innovatieve ideeën verder brengt tot concrete producten, toepassingen of processen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

SCALE, met de Duurzaamheidsfabriek als vlaggenschip, wordt inmiddels regionaal gezien als de hotspot voor innovatie, verbonden aan het onderwijs, zowel het ROC DaVinci als ook het Hoger Onderwijsprogramma dat in 2023 met de Dordrecht Academy haar intrek heeft genomen in het Kopgebouw. Er zijn in 2023 diverse grotere innovatieprojecten gehonoreerd, zoals Data Value Drechtsteden (vanuit het EFRO programma Kansen voor West) en de PPS SCALE: Energietransitie in de Gebouwde Omgeving (met toekenning van 8 miljoen euro vanuit het Nationaal Groeifonds c.q. Katapult project). Deze projecten en programma's zijn altijd verbonden aan het onderwijs, zodat ook studenten werkende-wijs een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgaven rond verduurzaming en digitalisering en tegelijkertijd bedrijven gebruik kunnen maken van hun kennis en creativiteit en ook de instroom in de sectoren waar het werk van de toekomst is te vinden, te vergroten.

Deze projecten organiseren een scala aan activiteiten op het Leerpark en trekken bedrijven uit diverse sectoren uit de regio naar SCALE. Dat geldt ook voor de activiteiten van de business developers, die met inzet vanuit de Regiodeal samen met bedrijven in specifieke sectoren – in de onderlinge samenwerking - nieuwe innovaties verder te helpen.

Ook zijn in 2023 de voorbereidingen getroffen om het langer bestaande regionaal MKB Katalysatorfonds (gericht op eerste fase financiering van nieuwe innovaties in het MKB) verder op te schalen, zowel qua budgetomvang met inleg van middelen vanuit de Regiodeal als ook geografisch in de verbinding met het bedrijfsleven uit Gorinchem. Gemeente Dordrecht host deze regeling.

Doelstelling 4: Het realiseren van onderwijs dat voor iedereen kansen biedt om te (leren) leren en talent te ontwikkelen.

We faciliteren een aantrekkelijk, kwalitatief en toegankelijk onderwijsaanbod in Dordrecht. En maken daarbij werk van het bevorderen van kansengelijkheid. We zetten in op het benutten van het leerpotentieel van onze jongste inwoners, door naast het aanbieden van de basisvaardigheden ook te streven naar persoonlijke ontwikkeling bij jongeren, zoals zelfstandigheid en kritisch denken. De gemeente heeft weliswaar een geringe wettelijke taak als het gaat om onderwijskwaliteit, maar maakte al langdurige afspraken met het onderwijs. We pakken daarom vanuit de gemeente een stevige rol om kwaliteit na te streven en samenwerking te bevorderen.

We zetten de uitvoering van de Dordtse onderwijsvisie (2020-2030) en het Dordts Leerprogramma door.

Begroting 2023

We geven verdere uitvoering aan de Dordtse onderwijsvisie voor het primair onderwijs; het concreet maken van programma's bevordert namelijk kansengelijkheid. Er vindt een verdere ontwikkeling plaats van het gestarte Dordtse leerprogramma. We zetten in op het verbeteren van het taal- en rekenniveau van de kinderen. Halverwege 2023 zijn de betreffende programma's op de geselecteerde scholen volledig ingevoerd. Daarnaast werken we aan een wijkgerichte aanpak waarbij kinderen met risico's op onderwijsachterstanden op andere scholen extra aanbod krijgen. We starten met programma's in Sterrenburg, Stadspolders en Reeland. Sociale ontmoeting en talentontwikkeling zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Voor wat betreft voorschoolse educatie monitoren we op aantallen, effecten, financiën en kwaliteit.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De Dordtse onderwijsvisie groeide in 2023 verder uit met concrete plannen en uitwerking. Zo startte in april 2023 de Brede School Academie, een succesvolle interventie waarbij 45 kinderen van verschillende scholen in Dordt-West extra worden uitgedaagd op begrijpend lezen. Daarnaast is de wijkgerichte aanpak talentontwikkeling in meer wijken gestart dan van tevoren bedacht. Naast Sterrenburg, Stadspolders en Reeland is de aanpak ook uitgerold in Krispijn, Crabbehof, De Staart en het Centrum. Voor Wielwijk en Dubbeldam lopen gesprekken. De voorschoolse educatie wordt elk kwartaal gemonitord op bereik en financiën en wordt in de jaarlijkse monitor Dordtse Onderwijsvisie meegenomen.

We stellen samen met het voortgezet onderwijs een onderwijsvisie en huisvestingsprogramma op.

Begroting 2023

We ontwikkelen in samenwerking met de gezamenlijke partners - onderwijs, zorg, maatschappelijk partijen - een onderwijsvisie voor het voortgezet onderwijs om zo met elkaar langdurige, structurele afspraken te maken. Hiermee zorgen we ervoor dat onze jongeren beschikken over de vaardigheden voor de toekomst.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De onderwijsvisie voor het voortgezet onderwijs is in ontwikkeling. Dit is een gezamenlijk document van gemeente, onderwijsbesturen en het samenwerkingsverband passend onderwijs. Hierin worden onder andere afspraken gemaakt over de voorbereiding van leerlingen op vervolgopleidingen en de arbeidsmarkt. Er is een concept visiedocument gereed, dat binnenkort voor consultatie wordt voorgelegd aan de gemeenteraad. Vaststelling vindt in 2024 plaats.

Het IHP/huisvestingsplan is gezamenlijk met het bestuur ontwikkeld en in 2023 zo goed als afgerond.

We werken een programmalijn 'Glansrijke Toekomst voor de Dordtse jeugd' uit en voeren deze uit.

Begroting 2023

We concretiseren het programma 'Glansrijke Toekomst voor de Dordtse jeugd (12-27)'. De nog op te stellen visie voortgezet onderwijs heeft hiermee een directe verbinding. Speciale aandacht is er voor een meer kwetsbare groep (16-27 jaar), die een afstand tot de maatschappij en/of de arbeidsmarkt ervaart. Rijksprogramma's, zoals maatschappelijke diensttijd (MDT) en cofinanciering vanuit het Europese Sociaal Fonds+ 2022-2028 (ESF+), maken verder onderdeel uit van dit programma.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 hebben de bestuurders van de ketenpartners de regie op de doelgroep 16-27 jaar belegd bij de gemeente. Dat betekent dat er een gedeelde verantwoordelijkheid is voor deze doelgroep en dat de gemeente als aanjager optreedt als het gaat om integrale samenwerking. Daarnaast is er in oktober afgestemd dat monitoring een belangrijke voorwaarde is om activiteiten uit te kunnen blijven voeren en dat dit in 2024 wordt uitgewerkt. Dit doen we via het project '50 jongeren volgen'. Ook is er in oktober 2023 afgestemd om de overgang van vmbo naar mbo te versterken. Daarbij wordt ingezet op een warme overdracht, een ontwikkeling van de loopbaanbegeleiding en, naast advisering op talent en interesse ook de kansrijke regio sectoren aan te prijzen aan leerlingen van het (Dordtse) voortgezet onderwijs.

We stellen een plan op voor stadsbrede inzet van maatschappelijke diensttijd.

Begroting 2023

Sinds 2019 loopt in Dordrecht een aantal starttrajecten van de maatschappelijke diensttijd (MDT), waaronder een intensief traject dat valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Verschillende domeinen en onderwerpen, zoals onderwijs, arbeidsmarkt, cultuur, sport en vrijwillige inzet, zijn hier op aangehaakt. In 2023 stellen we samen met de andere MDT-trajecten een domein overstijgend plan op. Op die manier organiseren we voor jongeren in Dordrecht een optimaal aanbod, waarin persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling samenkomen in verschillende aansprekende programma's. Onderdeel van dit plan is het maken van duidelijke afspraken tussen reeds betrokken en nieuwe partners. In zowel het onderwijs als het maatschappelijk veld.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In de loop van 2023 veranderden twee landelijke beleidsvelden die van invloed zijn op de toekomst van MDT; met name op de intensieve variant waar we als gemeente voor verantwoordelijk zijn. Vanwege het uitblijven van landelijke kaders is door het ministerie besloten de lopende trajecten met een jaar te verlengen, waardoor pas vanaf 2025 aangepaste trajecten kunnen starten. Daarbij komt dat het regionale beleid voortijdig schoolverlaten (vsv), wat werkt met vierjaarlijkse perioden, ook een jaar langer doorloopt vanwege landelijke wijzigingen van financiering en kaders. Dit nieuwe regionale plan vsv zou op zijn beurt weer kaders en mogelijkheden bepalen voor de lokale MDT-plannen. Om die reden zijn de inventarisaties met betrokken partijen wel gestart, maar is er nog geen nieuw plan voor de stadsbrede inzet van MDT. Dit gaat nu in de eerste helft van 2024 spelen.

We continueren de aanpak van werkloosheid onder kwetsbare schoolverlaters.

Begroting 2023

Sinds de start van de coronacrisis zijn we actief bezig om werkloosheid onder kwetsbare schoolverlaters te voorkomen. Deze aanpak zetten we door in 2023. Daarbij is er aandacht voor drie specifieke doelgroepen: laatstejaars leerlingen van het praktijkonderwijs of voortgezet speciaal onderwijs; laatstejaars studenten van het mbo met een grote kans op werkloosheid en voortijdig schoolverlaters.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 hebben we voor de beoogde doelgroep afspraken gemaakt met twee partijen om jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt toe te leiden naar werk door middel van een intensieve voorbereiding op, bemiddeling naar en begeleiding tijdens het werk bij werkgevers binnen het netwerk van deze partijen. Binnen het Regionaal Programma Voortijdig Schoolverlaten 2020-2024 zijn de interventies gericht op het tegengaan van voortijdig schoolverlaten en het begeleiden (terug) naar school of naar werk voortgezet. Zo zijn, bijvoorbeeld Matchmakers ingezet om jongeren zonder startkwalificatie of werk te benaderen en te begeleiden en zijn jongeren die nog niet de juiste competenties hebben voor het doorlopen van een succesvolle stage, extra begeleid in werknemersvaardigheden.

Doelstelling 5: Het ontwikkelen van het Leerpark tot een volwaardige campus.

Smart Campus Leerpark is dé samenwerkingslocatie voor toegepaste technologische innovatie. Bedrijven en onderwijs versterken de samenwerking door kennis en faciliteiten te delen, samen nieuwe ideeën te ontwikkelen, initiatieven te starten en andere bedrijven aan te trekken die het ecosysteem verder versterken. Startups en scale-ups brengen hun innovaties verder tot echte producten of processen en maken daarbij gebruik van de kennis van de regio. Iedereen kan zich op Smart Campus Leerpark zijn leven lang blijven ontwikkelen en zich klaarstomen voor de banen van de toekomst.

We bouwen door aan Smart Campus Leerpark (SCALE).

Begroting 2023

We ontwikkelen de campus tot een centraal punt voor innovatie in de regio. Hier kan ieder bedrijf met een innovatievraag terecht. De bestaande Innovatie Roadmaps brengen we samen op het Leerpark. De Business Developers verbinden we aan de campusorganisatie. Met stevige branding vergroten we de herkenbaarheid van de campus. Ook in de openbare ruimte van het Leerpark zelf worden de campus en de innovaties uit de regio meer zichtbaar. We dienen een aanvraag in voor de subsidie vanuit het groeifonds voor het opschalen van publiek private samenwerkingen, gericht op de energietransitie en verbonden aan Smart Campus Leerpark.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In de loop van 2023 zijn we van vijf InnovatieRoadmaps -na een evaluatie- naar twee InnovatieRoadmaps gegaan. Er zijn vele bijeenkomsten georganiseerd door de business developers op het Leerpark, in de Duurzaamheidsfabriek, in het kader van de doorontwikkeling van de InnovatieRoadmaps Refit-Alliantie en ZED-Hub. Tevens is er een nieuw maritiem cluster in aanbouw: Smart Shipping. Met de start van het project PPS SCALE: energietransitie in de gebouwde omgeving, wordt ook de bouwsector in de regio direct betrokken bij innovatie/opleidings-activiteiten op het Leerpark. Dit Triple Helix project wordt gefinancierd met Nationale Groei Fonds middelen. Het project helpt mee aan de bredere branding van SCALE als hotspot voor werken-leren-innoveren.

We breiden het onderwijsaanbod op de campus uit.

Begroting 2023

Eind 2022/begin 2023 vindt de opening van het Kopgebouw plaats. Dit dient als vestiging van Dordrecht Academy. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid om andere hoger onderwijs opleidingen in het Kopgebouw te huisvesten. De Maakfabriek gaat ruimte bieden aan de bouw- en metaalopleiding van het ROC DaVinci college. Dit in samenwerking met Bouwmensen. Het onderwijsaanbod op de campus wordt altijd gekoppeld aan de behoefte van het bedrijfsleven. Er worden samenwerkingen opgezet tussen deze twee partijen op innovatieprojecten, die daarbij al dan niet een samenwerking aangaan met startups en scale-ups.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In het voorjaar 2023 is Dordrecht Academy in het Kopgebouw getrokken met alle vijf AD opleidingen en Careerboost, op de 4e en 5e etage. Tevens zijn er gesprekken gestart in het najaar 2023 met Inholland over de verplaatsing van de PABO-opleiding van het Achterom naar het Kopgebouw. Daarmee wordt gezorgd voor de bundeling hoger onderwijs op één plek en beschikt InHolland weer over up to date onderwijshuisvesting.

DaVinci en Bouwmensen hebben aangegeven zich niet in de Maakfabriek te willen vestigen, vanwege diverse redenen. Dat heeft zijn weerslag op het tempo van de ontwikkeling van de Maakfabriek; nieuwe partners worden inmiddels gezocht. De ontwikkeling van de Maakfabriek is complex, aangezien deze samenhangt met de ontwikkeling van het nieuwe station en de mogelijkheden van parkeerplaatsen in het gebied.

We herstructureren de campusorganisaties.

Begroting 2023

Met de afronding van de gebiedsontwikkeling Leerpark (en daarmee tevens de aansturing ervan) beperken ook de kernactiviteiten van de Coöperatie ontwikkeling Leerpark zich tot het eigendom en beheer van de Duurzaamheidsfabriek. Tegelijkertijd wordt de campusorganisatie

geformaliseerd, bemenst en van middelen voorzien. Voor een programmatische sturing is er de samenwerking met regionale economische partners. De huisvesting van de campusorganisatie en afvaardiging van de partners is voorzien in het kopgebouw. De campusorganisatie richt zich op het ontwikkelen van bedrijvigheid in de regio, het verbinden van (de behoefte van) het bedrijfsleven aan de opleiders en het uitbouwen van het regionale innovatienetwerk.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De overgang van de huidige Coöperatie Ontwikkeling Leerpark (COL), met gemeente en ROC DaVinci als de twee leden, naar een campus programma organisatie is nog niet besloten. Tot nu toe is de COL verantwoordelijk geweest voor de gebiedssturing en opdrachtgeverschap naar de projectontwikkelaar van het Leerpark. Inmiddels nadert de ruimtelijke voltooiing van het Leerpark en kan de gebiedsaansturing via de COL worden afgesloten. Gemeente en DaVinci zijn als founding fathers en 'eigenaren' van het Leerpark met elkaar in overleg hoe de nieuwe campusstructuur/programmering eruit zou kunnen zien. Wat betreft het tempo waarin de nieuwe campusstructuur vorm krijgt zijn we deels afhankelijk van het DaVinci. Inmiddels worden al wel gezamenlijke activiteiten opgestart, zoals de PPS SCALE (met Nationale Groei Fonds middelen) en ook de organisatie van de SCALE Innovation Award.

We ronden alle voorbereidende activiteiten voor de bouw van de Maakfabriek af.

Begroting 2023

Om in 2024 te kunnen starten met de bouw van de Maakfabriek zijn er voorbereidingen nodig. We bepalen het ruimtelijke programma van de Maakfabriek en leggen zoveel mogelijk eindgebruikers vast die binnen het profiel passen (startups en scale-ups, innovatief bedrijfsleven, onderwijs). We selecteren een architect en laten een ontwerp maken. We laten de contracten voor de grondtransactie maken en ondertekenen, zodat de eigendomssituaties bekend zijn.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De doorontwikkeling van de Leercampus via de Maakfabriek loopt achter op schema. Dat is deels te wijten aan de gevolgen van Corona, waardoor partners uit het bedrijfsleven (die al een Letter of Intent hadden getekend voor vestiging in de Maakfabriek) definitief zijn afgehaakt. Daarnaast zijn ook de onderwijsinstellingen terughoudender geworden, als gevolg van achterblijvende studentenaantallen. Daarnaast zijn er externe ontwikkelingen, zoals de verhoogde rentestand, die projectontwikkeling momenteel minder aantrekkelijk maken. Deze combinatie van factoren maakt een heroriëntatie op het ontwikkelingstempo noodzakelijk.

We verbeteren de bereikbaarheid van de campus.

Begroting 2023

We stimuleren duurzame mobiliteit van de 'bewoners' op het Leerpark. Gecombineerd met de invoer van betaald parkeren willen we daarmee de parkeerdruk in het gebied verlagen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De voorbereidingen zijn in 2023 getroffen en per 1 februari 2024 is betaald parkeren ingevoerd op het Leerpark gebied. Duurzame mobiliteit is onder de aandacht van de bewoners/huurders van het Leerpark gebracht en worden door gebruikers de stappen gezet om fietsgebruik onder personeel zoveel mogelijk te stimuleren. Daarmee willen het Leerparkgebied zoveel mogelijk ontlasten van auto parkeren in de openbare ruimte.

2.2.5.3 Wat zijn de indicatoren?

De basis: BBV-indicatoren

De onderstaande BBV-indicatoren zijn onderdeel van de vaste set verplichte beleidsindicatoren gehanteerd door het Rijk om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te bevorderen. Omdat deze indicatoren een logische link vormen met het programma Lerend en Ondernemend Dordrecht zijn zij hier opgenomen. Voor BBV-indicatoren geldt dat hier geen streefwaarden aan verbonden zijn, de indicatoren kennen immers geen specifieke relatie met de Dordtse doelstellingen. Wel is een vergelijking opgenomen met het gemiddelde van de G40 gemeenten, daarnaast kunt u via de website www.waarstaatjegemeente.nl de BBV-indicatoren van Dordrecht per thema vergelijken met een selectie naar keuze (o.a. Nederland, Provincie niveau of Regionaal niveau).

BBV-indicatoren	Begroting 2023	Jaarstukken 2022	Begroting 2024	Jaarstukken 2023	G40
Netto arbeidsparticipatie - % (sociaal domein)	65,7 (2020)	70,2 (2022)	70,2 (2022)	72 (2023)	72,7 (2023)
Werkloze jongeren - % (sociaal domein)	3,0 (2020)	2 (2021)	2,0 (2021)	2,0 (2022)	2,0 (2022)
Absoluut verzuim - aantal per gemeente (onderwijs)	1,2 (2021)	1,2 (2021)	1,2 (2021)	1,2 (2022)	5,8 (2022)
Relatief verzuim - aantal per gemeente (onderwijs)	9 (2021)	9 (2021)	15 (2022)	15 (2022)	25 (2022)
Voortijdige schoolverlaters - % (onderwijs)	2,7 (2021)	2,7 (2021)	2,7 (schooljaar '20/21')	3,2 (2023)	2,8 (2023)
Banen - per 1.000 inwoners 15-64 jaar (economie)	667,0 (2021)	667,0 (2021)	683,6 (2022)	683,6 (2022) ¹	777,1 (2022)

¹ Per 1.000 inwoners 15-74 jaar.

2.2.5.4 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

Bedragen x € 1.000		
Lerend en Ondernemend Dordrecht	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	43.451	45.388
Baten	17.724	21.889
Saldo	25.727	23.500
Toevoeging reserves	5.616	5.515
Onttrekking reserves	13.679	12.496
Totaal programma	17.663	16.518

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Bedragen x € 1.000						
	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Bibliotheek	2.990	3.067	-77	118	118	
Culturele educatie						
Sportboulevard						
Sportstimulering						
Zwemmen						
Leerplicht en voortijdig schoolverlaten	3.165	2.958	207	1.943	1.823	-120
Bestrijding Onderwijsachterstanden	9.013	8.603	410	6.878	7.461	583
Voor- en vroegschoolse educaties	1.542	965	577	1.353	903	-450
Onderwijs aangelegenheden	2.852	2.573	279	931	931	
Werkgelegenheid	2.348	6.164	-3.816	418	4.172	3.754

Ruimtelijke Lobby	2.317	2.528	-211	2.046	2.346	300
Leerpark	1.565	1.848	-283	157	443	286
Ondersteuning ondernemerschap	2.340	2.251	89	608	678	70
Detailhandel en ambulante handel	568	664	-96	332	320	-12
Droge / natte bedrijven	948	950	-2	3	2	-1
Smart City						
Intensiveren Culturele Programmering						
Sportbeleid						
Onderwijshuisvesting	13.803	12.818	985	3.055	2.691	-364
DIEP						
Totaal	43.451	45.389	-1.938	17.724	21.888	4.164
Vershil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a)						2.226
	Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves		
Reserves	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
Mutaties in de reserves	5.616	5.515	101	13.681	12.495	-1.186
Mutaties reserves (b)						-1.085
Totale verschil t.o.v. actuele begroting	49.067	50.904	-1.837	31.405	34.383	2.978
Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b)						1.141

2.2.6 Bouwend en Bereikbaar Dordrecht

2.2.6.1 Wat hebben we bereikt?

Nu we de balans over 2023 opmaken kunnen we concluderen dat we voor de meeste doelen op koers liggen. Zo is het gelukt om meer differentiatie in het woningaanbod te brengen en is 30% van de nieuwe woningen sociale huur geworden. Ook hebben we een groot aantal betaalbare woningen kunnen toevoegen en is de kwaliteit van de woningen opgeschroefd. Ondanks dat de omstandigheden voor het bouwen moeizaam zijn gebleven, is het bouwdoel aantal van dit jaar toch met 80% bereikt. Verder zijn diverse teams dit jaar versterkt, waardoor we voor de Omgevingsvisie 2.0 en de voorbereiding op de Omgevingswet weer in het gareel zijn. Voor de omgevingsvisie is lichte vertraging ontstaan. Ook het mobiliteitsplan 2040 heeft enige vertraging opgelopen. Ten slotte, is er door onvoldoende budget niet overal geld geweest voor betere fietsvoorzieningen. Daar staat tegenover dat op het gebied van parkeren onze doelstellingen hebben gehaald dit jaar.

2.2.6.2 Verantwoording over beleid

Doelstelling 1: Het realiseren van 4.000 woningen tot en met 2026.

We willen 4.000 nieuwe, duurzame en kwalitatief goede woningen realiseren in het binnenstedelijke gebied tot 2026. De afgelopen collegeperiode is de bouwproductie significant toegenomen tot rond de 800 woningen in 2021. De planning is dat dit toeneemt tot 1.000 woningen per jaar.

We wijzen locaties aan voor het (terug-)bouwen van 1.200 sociale huurwoningen.

Begroting 2023

Conform de vastgestelde woonvisie zijn er 2.000 sociale huurwoningen nodig tot en met 2031. De doelstelling voor de periode 2023 t/m 2026 is om er hiervan 1.200 te bouwen - dat is 30% van de te realiseren 4.000 woningen deze periode. Het gaat voor een deel om locaties van woningcorporaties Trivire en Woonbron. Het andere deel zijn gemeentelijke bouwlocaties en locaties van overige partijen, zoals ontwikkelaars. In 2022 vangt de bouw aan van de

Poelwijkstraat/Oudelandstraat, Leerpark 2F, Van Kinsbergenstraat (64 sociale huurwoningen) waarmee we zo'n 500 sociale huurwoningen realiseren. En op Thureborgh zijn er nog eens rond de

300 voorzien. We gaan nog intensiever samen werken met de woningcorporaties om de doelen te realiseren. Dit gaan we vastleggen in een samenwerkingsovereenkomst.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De woningen op het Leerpark 2F zijn in 2023 opgeleverd, net als de Van Kinsbergenstraat en Colijnstraat blok 8 (W.H. Vliegenstraat). Tevens is gestart met de bouw van sociale huurwoningen aan Poelwijckstraat/Oudelandstraat en de Charlotte de Bourbonstraat. Volgens planning worden respectievelijk zijn deze woningen in 2024 opgeleverd. De huidige stand van zaken is dat er in 2022 en 2023 574 sociale huurwoningen zijn gerealiseerd. Het (verwachte) gerealiseerde aantal sociale huurwoningen voor de collegeperiode 2022-2026 komt nu uit op 1806. Dit is ruim 45% van de 4000 woningen die gepland staan tot 2026. Hiermee zijn we op kopers om de doelstelling uit de woonvisie ruimschoots te behalen.

De realisatie van sociale huurwoningen ligt bij woningcorporaties en particuliere ontwikkelaars. In totaal kunnen de woningcorporaties tot 2031 927 woningen realiseren. Ook particuliere ontwikkelaars realiseren conform planning 738 woningen, waarbij plot M4 van het Maasterras is inbegrepen (nog niet toebedeeld aan een woningcorporatie). Rekening houdend ook met sloop en verkoop van woningen, betekent dit dat volgens de huidige planning in 2026 het huidige tekort aan sociale huurwoningen ingelopen zal zijn. We zien wel dat er zo nu en dan vertraging ontstaat, waardoor projecten worden doorgeschoven naar de jaren/jaar daarop.

We maken woningbouw mogelijk door gronduitgifte, gebiedsontwikkeling, bestemmingsplannen en begeleiding van initiatieven.

Begroting 2023

Naast verdere realisatie op Stadswerven, Wilgenwende, Leerpark (2F) en Amstelwijck (Refaja) begeleiden we in 2022 veel initiatieven. In 2023 start de bouw van woningen in de gebiedsontwikkelingen Gezondheidspark (Middenzone), Amstelwijck (Midden) en Spuiboulevard. Dit alles moet leiden tot een jaarlijkse realisatie van gemiddeld 1.000 woningen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Er zijn in 2023 1.227 woningen in aanbouw, waaronder in Amstelwijck, Stadswerven en vele kleinere projecten. Voor 2023 komen we volgens de voorlopige cijfers uit op 788 opgeleverde woningen volgens het CBS. De 1.000 woningen halen we niet, maar de bouw is wel op gang gekomen. Zo is Wilgenwende afgerond, zijn er woningen opgeleverd in Amstelwijck en is Leerpark 2F gerealiseerd.

Landelijk is er in de bouw vertraging ontstaan. Slechts 53% van de 100.000 te bouwen woningen is gebouwd in 2023. De bouw op Stadswerven is in lijn met de landelijk ontwikkeling, waardoor ook hier vertraging is ontstaan. De ontwikkelingen op het gezondheidspark zijn ook vertraagd, echter liggen hier juridische problemen aan ten grondslag. Op de Spuiboulevard is de bouw gestart. Dit geldt ook voor kleinere projecten verspreid over de stad.

We ontwikkelen het gebied aan de zuidzijde rondom Station Dordrecht.

Begroting 2023

In 2023 starten we met het verbeteren van de zuidelijke entree van het station Dordrecht centrum en de bouw van de fietsenstalling aan de parkzijde van station Dordrecht. De herinrichting van het Weizigtpark is dan reeds in gang gezet en wordt in 2023 verder uitgevoerd. Ook start de ontwikkelaar met de hernieuwbouw van de Thureborghlocatie. Dit betekent een uitbreiding van zo'n 300 sociale huurwoningen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De herinrichting van het Weizigtpark is bijna afgerond. De hernieuwbouw van Thureborgh is omwille van financiële redenen vertraagd. De ontwikkelaar wil het project faseren zodat het financieel haalbaar wordt. Er worden 451 woningen voor studenten en jongeren gerealiseerd in drie fases. Het project zou een combinatie zijn van transformatie en nieuwbouw.

We geven invulling aan het onderwerp Wonen en Zorg.

Begroting 2023

Begin 2022 is het 'Ambitiedocument Wonen en Zorg voor Senioren, van zilver naar goud' aan de raad aangeboden. Daarin staat een aantal mogelijke scenario's om invulling te geven aan dit beleidsthema in de nieuwe bestuursperiode. Vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken is inmiddels de ambitie uitgesproken om dit thema te verbreden naar andere, relevante doelgroepen. We kijken wat deze ontwikkeling betekent voor de invulling van het onderwerp Wonen en Zorg. En bij de voorbereiding van het voorstel voor een samenhangende aanpak voor wonen, zorg, welzijn en arbeidsmarkt voor senioren. (zie activiteit 2 bij Doelstelling 1 van de Programmakaart Gezond, Sociaal en Zorgzaam).

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Er is in 2023 aandacht geweest voor het opvangen van vergrijzing. Dit is echter op afzonderlijke onderdelen gebeurd en in verschillende programma's. Met de komst van de integrale visie Sociaal Domein, kunnen we in 2024 de focus gaan leggen op een samenhangende aanpak.

We zorgen voor differentiatie in het woningaanbod in Dordt West.

Begroting 2023

In 2023 blijven we inzetten op differentiatie in het woningaanbod in Dordt West. Trivire gaat verder met de bouw van de Charlotte de Bourbon. Sloop en realisatie van het aangrenzende Witte Dorp van Woonbron volgt een jaar later. Woonbron gaat verder met de bouw van de Van Kinsbergenstraat en de Vliegenstraat. Al deze projecten zorgen voor een kwaliteitsslag in sociale huurwoningen en een vergroting van het aanbod particuliere woningen. In 2023 werken we aan de speeltuinvereniging, de volkstuintenlocatie, de Karel Doormanweg, het Admiraalsplein, de Bouwhuijslocatie, de Van der Goesstraat en de Colijnstraat. Ook vindt er onderzoek plaats naar de locaties Troelstraweg West en Protestantse Zorggroep Crabbehoff (PZC).

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De door Trivire te bouwen woningen aan de Charlotte de Bourbon zijn gerealiseerd en opgeleverd. De sloop van de Woonbron woningen in het Witte Dorp is eind vorig jaar gestart. De van Kinsbergenstraat is eveneens opgeleverd en de realisatie van de Vliegen- en de van der Goesstraat verloopt volgens planning. De speeltuinlocatie is recentelijk aan een ontwikkelaar gegund. Voor de Karel Doormanweg is de omgevingsvergunning voor de school aangevraagd en de bestemmingsplanprocedure voor de woningen gestart. De planvorming van de Bouwhuijslocatie is verder uitgewerkt. In 2024 wordt voor dit laatste project de omgevingsvergunning aangevraagd.

Ook is verder gewerkt aan het Admiraalsplein, de onderzoeken voor de Troelstraweg West (Crabbehoff-west) en de Protestantse Zorggroep Crabbehoff waarvoor een intentieovereenkomst getekend is. Daarmee is de kwaliteitsslag ingezet en voor ten dele reeds gerealiseerd. De Colijnstraat blijft enigszins achter vanwege verschil in inzicht met betrekking tot het te realiseren programma. Deze ontwikkelingen zorgen voor meer differentiatie, door naast sociale huurwoningen ook in andere, met name koopsegmenten woningen toe te voegen.

Doelstelling 2: Het ontwikkelen van planvorming voor het toevoegen van harde planvoorraad.

Als gemeente kunnen wij ervoor zorgen dat plannen mogelijk worden door hiervoor de kaders te stellen. Is het mogelijk om te bouwen, dan noemen we dat 'harde planvoorraad'. Om de doelstelling voor deze raadsperiode en daarna te halen moeten we ons richten op het vormen van harde planvoorraad. Tot 2026 zijn er harde bestemmingsplannen voor ruim 4.000 woningen, waarvan een deel reeds in uitvoering is. Voor de gehele periode tot en met 2031 zijn er harde en zachte plannen voor ruim 9.000 woningen. De focus ligt op grotere verdichtingslocaties. Zoals het Gezondheidspark, de Spuiboulevard, het Maasterras, Stadswerven, Amstelwijk, Dordwijkzone en Staart.

Voor de ontwikkelingsgebieden van de Spoorzone werken we concrete planvorming uit.

Begroting 2023

De Dordtse Spoorzone draagt met de bouw van circa 6.000 woningen en verschillende infrastructurele investeringen voor een belangrijk deel bij aan de bouw- en bereikbaarheidsambities in het Politiek Akkoord 2022-2026 en de visie Dordt 2030. De Dordtse Spoorzone is onderverdeeld in verschillende ontwikkelgebieden, die ieder in hun eigen tempo worden ontwikkeld. Voor ontwikkelgebied Maasterras werken we in 2023 aan de Omgevingseffectrapportage, het stedenbouwkundig masterplan en de stedenbouwkundige uitwerking voor de eerste fase. Hiertoe wordt een omgevingsplan en een grondexploitatie opgesteld, die we ter besluitvorming zullen voorleggen. Voor het ontwikkelgebied Knoop Leerpark-Gezondheidspark werken we in 2023 een ontwikkelstrategie uit. In het ontwikkelgebied rondom Station Dordrecht starten we in 2023 met de eerste deelprojecten. Ook vindt er een verdere verkenning plaats naar welke mogelijkheden dit gebied nog meer heeft voor stedelijke verdichting.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is voor de gebiedsontwikkeling Maasterras Fase 1 (2.200 woningen) en Fase 2 (1.300 woningen) de OmgevingsEffectRapportage (Antea) en het Stedenbouwkundig Masterplan (Mecanoo) opgesteld. Het daarop gestoelde Ontwerp Bestemmingsplan Maasterras Fase 1 is door het college op 12 december 2023 vrijgegeven voor inspraak. In 2023 is gewerkt aan de ontwikkelstrategie voor het ontwikkelgebied Knoop Leerpark-Gezondheidspark, mede in relatie tot de beoogde realisatie van Station Leerpark. Station Leerpark is onderdeel van de eind 2022 gestarte MIRT-verkenning Oude Lijn. In 2024 wordt daarvan de Nota Kansrijke Oplossingen verwacht.

In het gebied rondom station Dordrecht is de strategische verwerving van het Van Baerleplantsoen 26 van Woonbron voorbereid. Deze gronden zijn in de toekomst benodigd voor de eventuele uitbreiding van de sporenlay-out en de realisatie van het Metropolitane Fietspad (F16) van Rotterdam naar Dordrecht. Bureau De Zwarte Hond heeft onderzoek gedaan naar mogelijkheden van binnenstedelijke verdichting. Voor het zuidelijk stationsgebied komen daar geen concrete mogelijkheden uit voort.

We werken de visie voor de Dordwijkzone uit.

Begroting 2023

Voor de Dordwijkzone is een uitvoeringsagenda opgesteld waarin de verschillende activiteiten staan benoemd. In 2023 werken we aan verschillende deelprojecten uit deze agenda. Voor deelgebied Stevensweg-Schenkeldijk werken we aan een omgevingsplan. Tevens realiseren we in 2023 deelgebied Reewegpark.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Voor de Dordwijkzone is er gewerkt aan een omgevingsplan voor het deel stevensweg-Schenkeldijk. Voor de woningbouwlocaties worden massa studies en rekenmodellen opgevoerd om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. Voor het Reewegpark is het eerste deel klaar. Er wordt nog gewacht op het juiste seizoen voor het planten van bomen.

We voegen koopwoningen aan de planvoorraad toe met een waarde tot aan de NHG norm.

Begroting 2023

Onderdeel van het woonprogramma is om koopwoningen onder de NHG norm te bouwen. Dit is een landelijke norm voor een 'betaalbare' woning. We streven ernaar om 1.500 betaalbare koopwoningen toe te voegen aan de harde planvoorraad.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Doel is om 1.500 betaalbare koopwoningen aan de planvoorraad toe te voegen. Op dit moment zitten er 1.877 betaalbare koopwoningen (prijspeil 2023 kleiner € 355.00) in de programmering. De koppeling tussen de NHG-grens en de betaalbaarheidsgrens is losgelaten, Dordrecht volgt de definitie van het Rijk wat de betaalbaarheidsgrens betreft.

Doelstelling 3: Het ontwikkelen van een ruimtelijke ordening die ruimte biedt aan duurzame ontwikkelingen, transformatie en een divers woonaanbod.

Dordrecht bevindt zich midden in een dynamische periode, waarin de grote behoefte aan woningen, de bereikbaarheid, duurzaamheid, economische functies en de claim van vele functies op de openbare ruimte uitdagingen vormen. In lijn met de Woonvisie, respectievelijk het woonprogramma, zorgen we voor meer bouwplannen voor de toekomst. Via het Schone LuchtAkkoord (SLA) leveren we een bijdrage aan de noodzakelijke reductie van de stikstofemissies en voor het behoud van de natuurwaarden in de Biesbosch.

Wij willen als stad graag aantrekkelijk, levendig en veelzijdig blijven. Een divers woningaanbod met bijbehorende voorzieningen zijn in dat kader belangrijk. Ook de binnenstad vervult daarbij een bijzondere rol. Daarom willen wij het voorzieningenniveau er op peil houden en de leegstand verminderen.

Om onze doelen te bereiken werken we samen met externe partners, zoals binnen de Verstedelijkingsalliantie Leiden tot en met Dordrecht (acht gemeenten, de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en de provincie Zuid-Holland. En samen met het Rijk in de Woondeal en het Verstedelijkingsakkoord Zuidelijke Randstad en de Regiodeal.

We werken aan een actualisering van de Omgevingsvisie Dordrecht.

Begroting 2023

De doelen in de vast te stellen Omgevingsvisie 2.0 fungeren als randvoorwaarden om te komen tot groei. Nieuwe ontwikkelingen, zoals de Regionale EnergieStrategie, aangepast beleid en een nieuw Politiek Akkoord, vragen om aanscherping en waar nodig aanvulling van de Omgevingsvisie.

De leefomgeving staat onder druk, er zijn veel ontwikkelingen die een claim leggen op de beschikbare ruimte. Denk aan woningbouw, klimaatadaptatie, energietransitie en de relatie met het buitengebied. We brengen demografische ontwikkelingen en het daarbij behorende niveau van voorzieningen in beeld via referentienormen. We voegen met 'de Staart' een nieuw gebied toe aan de omgevingsvisie.

We hebben geleerd van de totstandkoming van de eerste versie en passen deze lessen toe bij de actualisering. Ook hebben we inmiddels enige ervaring met de doorwerking van de Omgevingsvisie in de overige beleidsinstrumenten. Daardoor kunnen we beter inspelen op bijvoorbeeld de op te stellen Programma's. De 7 geformuleerde doelen blijven het uitgangspunt.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De actualisering van de Omgevingsvisie Dordrecht heeft in 2023 een periode stilgelegen vanwege beperkte capaciteit binnen de ambtelijke organisatie. In september 2023 is een projectleider aangetrokken die het verdere proces van actualisering gaat begeleiden.

In 2023 zijn voor een aantal deelgebieden uit de omgevingsvisie de kansen en confrontaties verkend. Dit is nog niet voor alle deelgebieden gedaan. Aan de hand van de kansen en confrontaties proberen we de te maken ruimtelijke keuzes op het abstractieniveau van een omgevingsvisie inzichtelijk te krijgen. Door hier keuzes op te maken, wordt de geactualiseerde omgevingsvisie beleidsrijker en daarmee richtinggevender.

We maken inzichtelijk wat we in Dordrecht doen ter stimulering van de sociale veiligheid in relatie tot ruimtelijke kwaliteit.

Begroting 2023

De raad heeft een amendement aangenomen bij de vaststelling van de Omgevingsvisie Dordrecht 1.0. Deze is gericht op het stimuleren van een veilig woon- en leefklimaat in relatie tot de ruimtelijke kwaliteit van de gebouwde omgeving. De ruimtelijke kwaliteit heeft invloed op de sociale veiligheid. Met een raadsinformatiebrief geven we de raad inzicht in wat we in Dordrecht allemaal doen in het kader van deze ruimtelijke kwaliteit en sociale veiligheid. Daarnaast onderzoeken we in hoeverre hier hiaten zijn en op welke manier we hier invulling aan gaan geven.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De sociale veiligheid in de gebouwde omgeving wordt in Dordrecht via diverse kanalen geborgd. Er zal aan dit onderwerp extra aandacht worden besteed in het handboek Kwaliteit Openbare Ruimte en het zal in de gebiedsprogramma's worden opgenomen die op dit moment worden opgesteld. Een apart programma is dan ook niet de juiste weg om hier verder invulling aan te geven.

We bereiden ons voor op de Omgevingswet.

Begroting 2023

We bereiden ons voor om op 1 januari 2023 als gemeente te kunnen werken volgens de eisen van de Omgevingswet en zorgen dat we ook in geval van uitstel van de invoering goed gesteld staan voor soepele ruimtelijke procedures. Voor de tussenliggende periode betekent dit vooral:

- Werken volgens de nieuwe beleidscyclus (omgevingsvisie, programma, omgevingsplan en monitoring).
- starten met het opstellen van het omgevingsplan.
- Het digitale stelsel op orde hebben, zodat men omgevingsvergunningen kan indienen en deze volgens nieuwe procedures kunnen worden afgegeven. Tegelijkertijd kunnen we als gemeente starten met het aanpassen van de dienstverlening.
- Nieuwe bevoegdheden van raad en college vastleggen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Deze datum markeert de overgang van werken in de geest van de nieuwe wet naar werken en verbeteren onder het regime van de Omgevingswet. We hebben voorbereiding en inwerkingtreding georganiseerd in een doorlopend programma. De nieuwe beleidscyclus is verder ingevuld met onder andere de ontwikkeling Maasterras en de uitvoering van de ontwikkeling in Amstelwijck.

De eerste stappen voor het nieuwe omgevingsplan zijn gezet. Veel aandacht is gegeven aan de voorwaarden voor een goed omgevingsplan. Samen met de collega gemeenten in de Drechtsteden is een structuur vastgesteld en zijn afspraken gemaakt over uitwisseling van onderdelen en de organisatie van beheer. Eind december is de eerste wijziging van het Omgevingsplan gemeente Dordrecht gepubliceerd, het voorbereidingsbesluit Bodem dat geldt vanaf 1 januari 2024.

Doelstelling 4: Het realiseren van de bereikbaarheidsopgave in een verdichtende stad, waarbij we inzetten op het versterken van het OV-systeem en het gebruik van de fiets.

Om de bereikbaarheidsopgave in een verdichtende en groeiende stad te realiseren willen we inzetten op het beleidsmatig verankeren van het zogeheten STOMP principe en de conceptuele en verkeerskundige uitvoering ervan.

STOMP staat voor: Stappen, Trappen, OV, MaaS en Privé-auto - in deze volgorde van afnemende prioriteit. Hiermee geven we de meeste prioriteit aan de vervoerswijze die zowel het minste ruimtebeslag heeft als de grootste groep mensen kan faciliteren. Functiemenging en compactheid resulteren in gebieden waar lopen een aantrekkelijke optie is.

We stellen een mobiliteitsprogramma 2040 met daarin het STOMP principe vastgelegd.

Begroting 2023

De doelen voor de bereikbare stad uit de omgevingsvisie werken we uit in een mobiliteitsprogramma 2040, zodat de transities - die passen bij een groeiende stad die klimaatneutraal en groen wil zijn - inzichtelijk en verankerd zijn. In het programma zullen we de ambities voor lopen, fietsen, deelmobiliteit, OV en autogebruik stadsbreed formuleren. En aangeven wat we in de periode 2022-2026 realiseren in het kader van de ambities voor 2040.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Als aanzet tot het mobiliteitsplan 2040 is in maart de startnotitie programma mobiliteit 2040 vastgesteld door de raad. In november zijn de 14 uitgangspunten voor het mobiliteitsplan 2040 vastgesteld. In september is gestart met opstellen van het mobiliteitsplan: in oktober is hiervoor een stadsbrede enquête uitgezet die veelvuldig is ingevuld (respons van 1600). In december heeft

een drukbezochte participatieavond plaatsgevonden. Medio januari 2024 is de gemeenteraad bijgepraat over de stand van zaken. Het mobiliteitsplan wordt inclusief uitvoeringsprogramma en monitoring & evaluatieplan in Q2 2024 ter besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraad.

We werken aan de MIRT-Verkenning Oude Lijn Leiden – Dordrecht.

Begroting 2023

Bij positieve besluitvorming door het Rijk op de startbeslissing in november dit jaar bij het BO MIRT (Bestuurlijke Overleggen, Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport), werken we in 2023 samen met het Rijk, ProRail, NS en de provincie Zuid-Holland een verkenning uit om de invoering van het citysprinter concept te realiseren. Het citysprinter concept maakt een schaa sprong mogelijk in de binnenstedelijke ontwikkelingsopgave langs de lijn Leiden-Dordrecht. Voor knooppunt Dordrecht draait dit om de vernieuwing van station Dordrecht, het verplaatsen van het rangeerterrein, de realisatie van het nieuwe station Leerpark en de invoering van de hoog frequente citysprinters - allen onderdeel van de Dordtse Spoorzone. Deze MIRT verkenning duurt een aantal jaar. Tijdens deze periode worden de plannen voor deze verschillende onderdelen verder uitgewerkt.

In 2023 zetten we in op het verkrijgen van definitieve besluitvorming rondom het nieuwe station Leerpark.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

In 2023 is voor het landsdeel zuid gestart met de uitvoering van de Verkenning Oude Lijn. Voor Dordrecht zijn dit twee werksporen te weten: (1) City sprinter en knooppunt Leerpark en (2) knooppunt station Dordrecht. In nauwe samenwerking met ProRail, Provincie en Rijk zijn voor beide werksporen de samenwerkingsorganisatie verder neergezet. Verder zijn de eerste analyses uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in de eerste inzichten in haalbare denkrichtingen. Eind 2023 is voor beide knooppunten een extern ontwerpconsortium geworven. In 2024 worden gewerkt aan het verder uitwerken van de eerste analyses. Dit moeten eind 2024 de Nota Kansrijke Oplossingen (NKO) opleveren. Dit is een eerste inkadering van alle varianten richting de uitvoering.

We realiseren nieuwe fietsvoorzieningen en verbeteren looproutes.

Begroting 2023

We starten in 2023 met de uitvoering van het nieuwe uitvoeringsprogramma Fiets 2023-2026. De vaststelling ervan staat gepland voor eind 2022 en het bevat onder andere het fiets-parkeren in de binnenstad. De fietsenstalling aan de zuidzijde van het centraal station komt er. We maken plannen voor het verbeteren van de looproutes tussen het station en de binnenstad, Energiehuis en binnenstad, Weeskinderendijk en de Spuiboulevard. En we zetten stimuleringscampagnes op ter bevordering van lopen en fietsen.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Het uitvoeringsprogramma Fiets 2023-2026 is vastgesteld en de uitvoering is gestart. Voor de uitvoering kijken we naar de verschillende onderhoudsprojecten om zoveel mogelijk waar het kan werk met werk te maken, zowel voor fietsvoorzieningen als voor het verbeteren van looproutes.

Vanuit de onderhoudsbudgetten was onvoldoende budget om betere fietsvoorzieningen aan te leggen voor enkele voorgestelde projecten. Daarom dragen we vanuit het fietsuitvoeringsprogramma 2020 – 2022 bij aan de aanpassing aan Reeweg Oost, Planetenlaan en de aansluiting Noorderhoofd. De vele werkzaamheden aan bruggen en tunnels vormen de basis voor promotiecampagnes die we met partners verder ontwikkelen en uitvoeren.

We treffen voorbereidingen voor het realiseren van stadsrandhubs en zetten een pilot buurthubs op waarbij we ook het gebruik van gezonde deelmobiliteit stimuleren.

Begroting 2023

Vooruitlopend op de plannen voor Maasterras, Leerpark en omgeving Energiehuis starten we met het aantrekkelijker maken van de parkeerlocaties Weeskinderendijk, Energiehuis en Leerpark, zodat ze gaan dienen als stadsrandhub. Dit doen we door het aanbod van gezonde deelmobiliteit te verhogen, andere vervoersmogelijkheden te verbeteren en parkeren makkelijker te maken. Daarnaast starten we gesprekken met bewoners over buurthubs op, om te komen tot een of enkele

buurthub pilots. Naast hubs worden kleinere aanbodlocaties van deelvoertuigen goed ingericht en komen er stimuleringscampagnes voor het gebruik van deelvervoer.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Naar aanleiding van locatieonderzoeken zijn er voorbereidingen gestart om op de locatie J.P Heijeplein, Parkeerplaats Steegoversloot en in Nieuw-Krispijn buurthubs te realiseren. Voor de locaties Weeskinderdijk en Energiehuis zijn er plannen in ontwikkeling om de locaties in te richten als stadsrandhub. Voor de locatie Leerpark is een advies geschreven voor het project rondom Leerpark welke voorzieningen er toegevoegd moeten worden in de toekomst. Realisatie van de buurthubs zal medio 2024 plaatsvinden. De aanbodlocaties voor deelvoertuigen zijn juridisch vastgelegd en er zijn ontwerpen gemaakt om de locaties in te richten. Dit zal vanaf april 2024 gebeuren.

We zetten in op de doorontwikkeling van waterbushaltes.

Begroting 2023

We maken plannen voor het aantrekkelijker maken van de waterbushaltes. In het bijzonder de Merwekade halte.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

De Merwekade staat nu nog vol auto's. In 2023 is er gestart met een parkeeronderzoek. Zo is onderzocht of parkeergarage Riedijkshaven omgebouwd kan worden naar een mechanische parkeergarage en wat dat aan capaciteit oplevert. Maar ook of het technisch mogelijk is om onder het Otto Dickeplein een garage te realiseren. Dit om ruimte te creëren voor het realiseren van een aantrekkelijke route vanaf de halte naar het kernwinkelgebied, maar ook om bijvoorbeeld te kunnen vergroenen. De herinrichting van de Merwekade is op het participatieplatform geplaatst en er zijn borden op de Merwekade geplaatst met een verwijzing naar het platform om mee te denken over de herinrichting. Via het platform kan men zich aanmelden voor de klankbordgroep.

We gaan het parkeren, vooral in de binnenstad en Schil, anders organiseren.

Begroting 2023

We starten het participatietraject in de binnenstad en Schil op, om het parkeren anders te organiseren: minder op straat, meer in parkeergarages. Omdat de Veemarktgarage is gesloten wachten we met de vernieuwing van de parkeergarage Spuihaven tot de parkeergarage van Huis van Stad en Regio gereed is. De parkeergarage Spuihaven vangt een deel van de abonnementhouders van de Veemarktgarage op en heeft een functie voor de bereikbaarheid van de binnenstad.

Activiteitsverantwoording: toelichting op activiteitsrealisatie of afwijking

Aan de hand van een meerjarige parkeerbalans wordt een en ander gemonitord. Om meer inzicht te krijgen in hoe we bezoekers van de binnenstad kunnen bewegen meer in parkeergarages te parkeren hebben we in 2023 onderzocht hoe we parkeergedrag kunnen beïnvloeden. Daarnaast zijn we met het bewegend bos in de binnenstad gesprekken gestart met bewoners en ondernemers op deze locaties over parkeren in garages in plaats van op straat. Dit is input geweest voor het participatietraject voor het maken van het mobiliteitsplan 2040. Bij het vaststellen van de uitgangspunten voor het mobiliteitsplan 2040 is het slim parkeren conform het politiek akkoord, in 2023 door de raad als een van de uitgangspunten (D. Slimmer organiseren van auto parkeren maakt ruimte vrij in de stad; met een sterker sturend parkeerbeleid zetten we in op minder blik op straat nummer 12, 13 en 14) vastgesteld en wordt integraal verder meegenomen in het te maken mobiliteitsplan 2040 en het hieraan te koppelen uitvoeringsprogramma.

2.2.6.3 Wat zijn de indicatoren?

De basis: BBV-indicatoren

De onderstaande BBV-indicatoren zijn onderdeel van de vaste set verplichte beleidsindicatoren gehanteerd door het Rijk om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te bevorderen. Omdat deze indicatoren een logische link vormen met het programma Bouwend en Bereikbaar Dordrecht zijn zij hier opgenomen. Voor BBV-indicatoren geldt dat hier geen streefwaarden aan verbonden zijn, de indicatoren kennen immers geen specifieke relatie met de Dordtse doelstellingen. Wel is een vergelijking opgenomen met het gemiddelde van de G40 gemeenten, daarnaast kunt u via de

website www.waarstaatjegemeente.nl de BBV-indicatoren van Dordrecht per thema vergelijken met een selectie naar keuze (o.a. Nederland, Provincie niveau of Regionaal niveau).

BBV-indicatoren	Begroting Jaarstukken		Begroting Jaarstukken		G40
	2023	2022	2024	2023	
Nieuwbouw - per 1.000 woningen	9,1 (2021)	2,8 (2022)	2,8 (2022)	12,2 (2023)	8,7 (2022)

2.2.6.4 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

Bedragen x € 1.000

Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	79.625	87.065
Baten	77.151	72.667
Saldo	2.473	14.398
Toevoeging reserves	15.774	14.290
Onttrekking reserves	14.329	25.118
Totaal programma	3.918	3.570

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Bedragen x € 1.000

Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
	Verkeersveiligheid	650	527	123	430	387
Vergunningen	9.427	9.215	212	5.239	4.226	-1.013
Vergunningen	315	163	152			
Funderingen	8	21	-13			
Monumenten	555	573	-18	1	3	2
Beheer en ontwikkeling van wijken						
Planologisch juridisch instrumentarium	688	635	53	207	99	-108
Bouwgronden wonen zonder exploitatie	35.386	44.668	-9.282	34.862	31.811	-3.051
Exploitatie gemeentelijke eigendommen	1.934	2.086	-152	5.345	5.730	385
Grondbeleid en ontwikkeling	570	377	193			
Bedrijventerreinen	11.720	11.390	330	17.496	15.414	-2.082
Hoofdinfrastructuur (auto, fiets, water en OV)	9.470	8.094	1.376	2.234	2.839	605
Parkeren						
Parkeren	6.367	6.774	-407	10.852	11.487	635
Woningbouw	2.536	2.542	-6	485	669	184
Totaal	79.626	87.065	-7.439	77.151	72.665	-4.486
Vershil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a)						-11.925

Reserves	Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves		
	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
Verkeersveiligheid	71		71	71		-71
Vergunningen						
Vergunningen						
Funderingen						
Monumenten	54	54		104	80	-24
Beheer en ontwikkeling van wijken						
Planologisch juridisch instrumentarium						
Bouwgronden wonen zonder exploitatie	3.553	2.224	1.329	3.157	13.723	10.566
Exploitatie gemeentelijke eigendommen						
Grondbeleid en ontwikkeling						
Bedrijventerreinen	5.985	6.273	-288	194	2.387	2.193
Hoofdinfrastructuur (auto, fiets, water en OV)	4.194	4.231	-37	7.762	6.962	-800
Parkeren						
Parkeren	1.916	1.509	407	826	191	-635
Woningbouw				2.214	1.776	-438
Mutaties in de reserves	15.773	14.291	1.482	14.328	25.119	10.791
Mutaties reserves (b)						12.273
Totale verschil t.o.v. actuele begroting	95.399	101.356	-5.957	91.479	97.784	6.305
Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b)						348

3 Financiën van Dordrecht

3.1 Algemene Dekkingsmiddelen

In de zes [begrotingsprogramma's](#) is beschreven wat we concreet hebben bereikt, wat we daarvoor gedaan hebben en wat het heeft gekost. Het onderdeel Algemene Dekkingsmiddelen is relatief beleidsarm en wijkt, evenals de overige onderdelen onder de Financiën van Dordrecht, in opzet en inhoud af van die structuur.

Om de begroting structureel en reëel in evenwicht te houden, moet tegenover kosten ook een dekking staan. Voor een groot deel zijn dat de algemene dekkingsmiddelen: inkomsten van de gemeente die vrij besteed zijn. Het resultaat werd naast macro-economische ontwikkelingen zoals inflatie, de stijging van de rente en de krapte op de arbeidsmarkt vooral beïnvloed door een aantal incidentele meevallers. We zien overigens dat net als in voorgaande jaren behoorlijke fluctuaties in de Algemene Uitkering uit het gemeentefonds en daartegenover steeds meer specifieke uitkeringen. Dat maakt het steeds moeilijker een betrouwbaar en voorspelbaar meerjarenbeeld te krijgen. Door diverse oorzaken daalt de Algemene Uitkering vanaf 2026 aanzienlijk en kunnen we met recht spreken van de problematiek van een 'financieel ravijn' als het gat van € 3 miljard niet wordt gedicht.

Financiële uitgangspunten

Om onze financiële huishouding gezond te houden en ook in de toekomst gesteld te staan, hanteerden we de volgende uitgangspunten in 2023:

- Het structureel sluitend houden van de begroting is een grote uitdaging. We hebben ons echter kunnen houden aan de afspraken voor een sluitende meerjarenbegroting. Deze afspraak geldt voor in ieder geval de periode 2023-2025, waarbinnen de ambities van het [Politiek Akkoord 2022-2026](#) waargemaakt moeten worden. De Begroting 2024 en 2025 sluiten op dit moment nog voordelig. Uit de inventarisatie van de financiële knelpunten voor de Perspectiefnota 2025 blijkt dat de uitdaging om de begroting vanaf 2025 sluitend te krijgen groot is.

- We zijn zorgvuldig omgegaan met het belastinggeld van de inwoners. We staan voor een ten opzichte van andere gemeenten bescheiden en in relatie tot onze voorzieningen en financiële uitdagingen, reëel gemeentelijk lastenniveau.
- We hebben ons gehouden aan de bestaande norm voor de weerstandsratio van minimaal 1,0 om in staat te zijn risico's op te kunnen vangen.
- We hebben zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande en nieuwe externe middelen (fondsen vanuit Europa, het Rijk, provincie en andere partners), waarbij gemeentelijke middelen worden ingezet als cofinanciering, vliegwiel en soms voorfinanciering.
- We hebben gewerkt met gemeenschapsgeld, waarbij we hechten aan een transparante verantwoording. We optimaliseren de P&C-producten via de lijn van de [Nota Kiezen, Sturen en Verantwoorden 2022-2026](#). Daarnaast actualiseerden we, zoals afgesproken, in 2023 de financiële spelregels middels aanpassing van de [Financiële Verordening](#) teneinde de financiële sturing en verantwoording beter in te bedden.

3.1.1 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

Bedragen x € 1.000		
Algemene Dekkingsmiddelen	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	14.132	15.533
Baten	404.781	412.790
Saldo	-390.649	-397.257
Toevoeging reserves	2.677	2.844
Onttrekking reserves	5.690	5.916
Totaal programma	-393.662	-400.329

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Bedragen x € 1.000						
Algemene Dekkingsmiddelen	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
Algemene uitkering				360.165	359.335	-830
Belastingheffing	9.050	8.401	649	32.697	34.751	2.054
Geldleningen	5	5		961	376	-585
Beleggingen	1.004	794	210	2.983	3.121	138
Resultaatsrekening	2.788		2.788			
Vastgoed niet in eigen gebruik	10.723	11.352	-629	4.076	4.610	534
Treasury	-9.438	-5.020	-4.418	3.900	10.597	6.697
Totaal	14.132	15.532	-1.400	404.782	412.790	8.008
Vershil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a)						6.608
	Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves		
Reserves	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
Algemene uitkering						
Belastingheffing				75	75	
Geldleningen						

Beleggingen	1.381	1.381				
Resultaatsrekening	-150		-150			
Vastgoed niet in eigen gebruik	1.446	1.463	-17	5.615	5.841	226
Treasury						
Mutaties in de reserves	2.677	2.844	-167	5.690	5.916	226
Mutaties reserves (b)						59
Totale verschil t.o.v. actuele begroting	16.809	18.376	-1.567	410.472	418.706	
Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b)						6.667

3.2 Overhead

3.2.1 Overheadkosten

In het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) is gedefinieerd welke lasten en baten onderdeel uitmaken van de paragraaf overhead. Met als doel om het inzicht in de overhead te verbeteren en de onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten te bevorderen. De Dordtse overhead heeft voor een gedeelte betrekking op de Servicegemeente Dordrecht die de meeste van de PIJOFACH-taken voor de gemeente Dordrecht uitvoert. Daarnaast draagt de gemeente zelf de directe kosten van huisvesting en facilitaire zaken. Tot slot zijn een groot deel van de eigen personeelskosten en de daaraan verbonden algemene kosten overheadkosten. Hiertoe behoren bijvoorbeeld de directie, secretariaat, planning en control en organisatieadvies.

Bedragen x € 1.000			
Overheadkosten per onderdeel	Begroot 2023	Werkelijk 2023	Afwijking
Personeelskosten overhead	21.630.730	22.748.484	-1.117.754
Personeelskosten overhead SGD	42.405.964	34.959.055	7.446.909
Algemene en personeelsgebonden kosten	9.308.383	10.784.226	-1.475.843
Algemene en personeelsgebonden kosten SGD	-18.864.701	-13.113.052	-5.751.649
Huisvesting & Facilitaire Zaken	3.583.058	2.721.766	861.292
Huisvesting & Facilitaire Zaken SGD	2.215.313	2.305.305	-89.992
subtotaal overheadkosten	60.278.747	60.405.784	-127.037
Overhead naar grondexploitatie	-2.654.277	-3.142.748	488.471
Totaal overheadkosten	57.624.470	57.263.036	361.434

De werkelijke overheaduitgaven zijn € 0,4 miljoen lager dan begroot. Dit is grotendeels het gevolg omdat er sprake is geweest van een hogere capaciteitsinzet bij de grondexploitatie en het ingenieursbureau. Zodoende is er meer doorbelast. Verder is sprake van diverse plussen en minnen en kostenverschuivingen binnen de overheadkosten.

De afwijkingen op de overhead zijn ook opgenomen in de toelichting op het [onderdeel overhead](#).

3.2.2 Wat zijn de indicatoren?

De basis: BBV-indicatoren

De onderstaande BBV-indicatoren zijn onderdeel van de vaste set verplichte beleidsindicatoren gehanteerd door het Rijk om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te bevorderen. Omdat deze indicatoren een logische link vormen met het programma Financiën van Dordrecht - Overhead zijn zij hier opgenomen. Voor BBV-indicatoren geldt dat hier geen streefwaarden aan verbonden zijn, de indicatoren kennen immers geen specifieke relatie met de Dordtse doelstellingen. Wel is een vergelijking opgenomen met het gemiddelde van de G40 gemeenten, daarnaast kunt u via de website www.waarstaatjegemeente.nl de BBV-indicatoren van Dordrecht per thema vergelijken met een selectie naar keuze (o.a. Nederland, Provincie niveau of Regionaal niveau). Een totaal overzicht van de BBV-indicatoren treft u aan onder de bijlage van deze Begroting 2023, daarnaast

leest u in de leeswijzer meer over de werking en het verschil tussen BBV-indicatoren en Dordtse aanvullende indicatoren.

BBV-indicatoren	Begroting Jaarstukken 2023		Begroting Jaarstukken 2024		G40
	2023	2022	2024	2023	
Formatie - FTE's per 1.000 inwoners (FTE)	11,09 (2023)	10,46 (2022)	10,82 (2024)	10,96 (2023)	n.b.
Bezetting - FTE's per 1.000 inwoners (FTE)	10,76 (2023)	9,94 (2022)	10,75 (2024)	11,33 (2023)	n.b.
Apparaatskosten - kosten per inwoner (€)	1.123,38 (2023)	1.000,91 (2022)	931,32 (2024)	805,20 (2023)	n.b.
Externe inhuur - kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	8,19 (2023)	28,72 (2022)	8,08 (2024) ¹	24,55 (2023)	n.b.
Overhead - % van de totale lasten (%)	11,10 (2023)	7,23 (2022)	12,51 (2024)	7,94 (2023)	n.b.

¹ Uitgangspunt is een begrote formatie met eigen personeel. Doordat we in de afgelopen jaren vacatures steeds moeilijker kunnen invullen, is het inhuurpercentage steeds hoger.

3.2.3 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

Bedragen x € 1.000

Overhead	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	96.814	97.057
Baten	39.190	39.790
Saldo	57.624	57.267
Toevoeging reserves	1.404	2.396
Onttrekking reserves	3.408	1.612
Totaal programma	55.621	58.051

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Overhead Bedragen x € 1.000

	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Overhead	39.950	41.942	-1.992	2.819	3.205	386
Overhead SGD	56.865	55.115	1.750	36.371	36.585	214
Totaal	96.815	97.057	-242	39.190	39.790	600

Verschil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a) **358**

Reserves	Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Overhead	1.404	2.396	-992	3.408	1.612	-1.796
Overhead SGD						
Mutaties in de reserves	1.404	2.396	-992	3.408	1.612	-1.796

Mutaties reserves (b) **-2.788**

Totale verschil t.o.v. actuele begroting **-1.196**

Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b) **-2.430**

3.3 Vennootschapsbelasting

3.3.1 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

Bedragen x € 1.000

Vennootschapsbelasting	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	106	50
Baten	0	0
Saldo	106	50
Toevoeging reserves		
Onttrekking reserves		
Totaal programma	106	50

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Bedragen x € 1.000

Vennootschapsbelasting	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
Vennootschapsbelasting	106	50	56			
Totaal	106	50	56			
Vershil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a)						56
	Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves		
Reserves	Begroot	Werkelijk	Vershil	Begroot	Werkelijk	Vershil
Vennootschapsbelasting						
Mutaties in de reserves						
Mutaties reserves (b)						
Totale verschil t.o.v. actuele begroting	106	50	56			
Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b)						56

3.4 Onvoorzien

3.4.1 Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten inclusief toevoegingen en onttrekkingen uit reserves. In deze jaarstukken is een [verschillenanalyse per programma](#) opgenomen. Hierin geven we de belangrijkste oorzaken aan van de hieronder genoemde verschillen ten opzichte van de actuele begroting.

Bedragen x € 1.000		
Onvoorzien	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Lasten	2	6
Baten	0	0
Saldo	2	6
Toevoeging reserves		
Onttrekking reserves		
Totaal programma	2	6

Met de [programmarekening](#) is een totaaloverzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten op productniveau. Hieronder wordt het programmaoverzicht weergegeven onderverdeeld naar lasten en baten van de verschillende producten en mutaties met de reserves.

Bedragen x € 1.000						
Onvoorzien	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Onvoorzien	2	6	-4			
Totaal	2	6	-4			
Verschil tov actuele begroting excl. mutaties reserves (a)						
Reserves	Stortingen in reserves			Onttrekkingen uit reserves		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Mutaties in de reserves						
Mutaties reserves (b)						
Totale verschil t.o.v. actuele begroting	2	6	-4			
Totale verschil t.o.v. actuele begroting (a+b)						-4

4 Paragrafen

4.1 Lokale heffingen

Het gemeentelijk kader om de lokale heffingen vorm te geven en uit te voeren bestaat uit de [Nota Lokale Heffingen](#), de diverse planning en control documenten (kadernota, begroting, bestuursrapportage en jaarstukken) en de verschillende belasting- of tariefsverordeningen. Daar waar de Nota richtinggevend en meerjarig is van karakter, betreffen de P&C-documenten en de tariefsverordeningen in beginsel altijd een jaarschijf.

4.1.1 Ontwikkelingen en rijksbeleid

Indexering lokale heffingen

Voor 2023, het jaar na de bestuurswisseling, is de indexatie op de lokale heffingen voort gekomen uit het Politiek Akkoord 2022-2026 in plaats van uit de kaderbrief/kadernota. Het college heeft in de [raadsinformatiebrief Kaderbrief 2023 \(RIB\)](#) van 6 april 2022 een bespiegeling gegeven ten aanzien van de [indexeringen op de inkomsten](#) voor 2023. Dit ter kennisname aan de raad en als voorbereiding op de raadsbehandeling van de Begroting 2023 in november 2022. Met het collegebesluit van 27 juni 2022 is door het college besloten de lokale heffingen te indexeren met 6,3% om in balans te blijven met de inflatie.

Herziening (gemeentelijk) belastinggebied

Mede in verband met het demissionaire kabinet zijn er op het gebied van herziening van het lokale belastinggebied geen nieuwe ontwikkelingen te noemen en verwijzen we naar de [paragraaf lokale heffingen](#) in de Jaarstukken 2022 voor de laatste stand van zaken.

Instellen Ondernemersfonds

De raad heeft op [19 december 2023](#) ingestemd met het voorstel inzake het instellen van een in het [Politiek Akkoord 2022-2026](#) (pagina 15) opgenomen op te richten ondernemersfonds per 1 januari 2024. Dit heeft tevens geleid tot aanpassing van de [Verordening onroerende zaakbelastingen 2024](#) teneinde het fonds te voeden en tot intrekking van de [Verordening op de heffing en invordering van reclamebelasting voor het Kernwinkelgebied van de gemeente Dordrecht](#) omdat zowel de reclamebelasting als de heffing van de bijdrage bedrijveninvesteringzones in het fonds op zijn gegaan. De financiële effecten hiervan worden middels de Perspectiefnota 2024-2028 verwerkt.

Hondenbelasting

In het [Politiek Akkoord 2022-2026](#) (pagina 24) is vastgelegd dat het tarief van de hondenbelasting voor deze bestuursperiode terug naar nul wordt gebracht. Dat betekent dat hondenbezitters de komende jaren geen aanslag voor de hondenbelasting ontvangen. Hierdoor vervallen ook de jaarlijkse inkomsten van de hondenbelasting. Dit is indertijd meegenomen in het totale, meerjarige, financiële perspectief bij de Begroting 2023.

4.1.2 Gemeentelijke belastingopbrengsten

In 2023 is 12% van alle inkomsten afkomstig uit lokale heffingen, waarvan 38% ongebonden inkomsten zijn. Lokale heffingen zijn een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. Wij merken op dat de verschillen tussen 2022 en 2023 geen indicatie geven van de stijging of daling van de tarieven, maar slechts van de totale opbrengst. Factoren zoals ontwikkelingen in de WOZ-waarde en areaaluitbreiding spelen hierbij een rol.

Bedragen x € 1.000

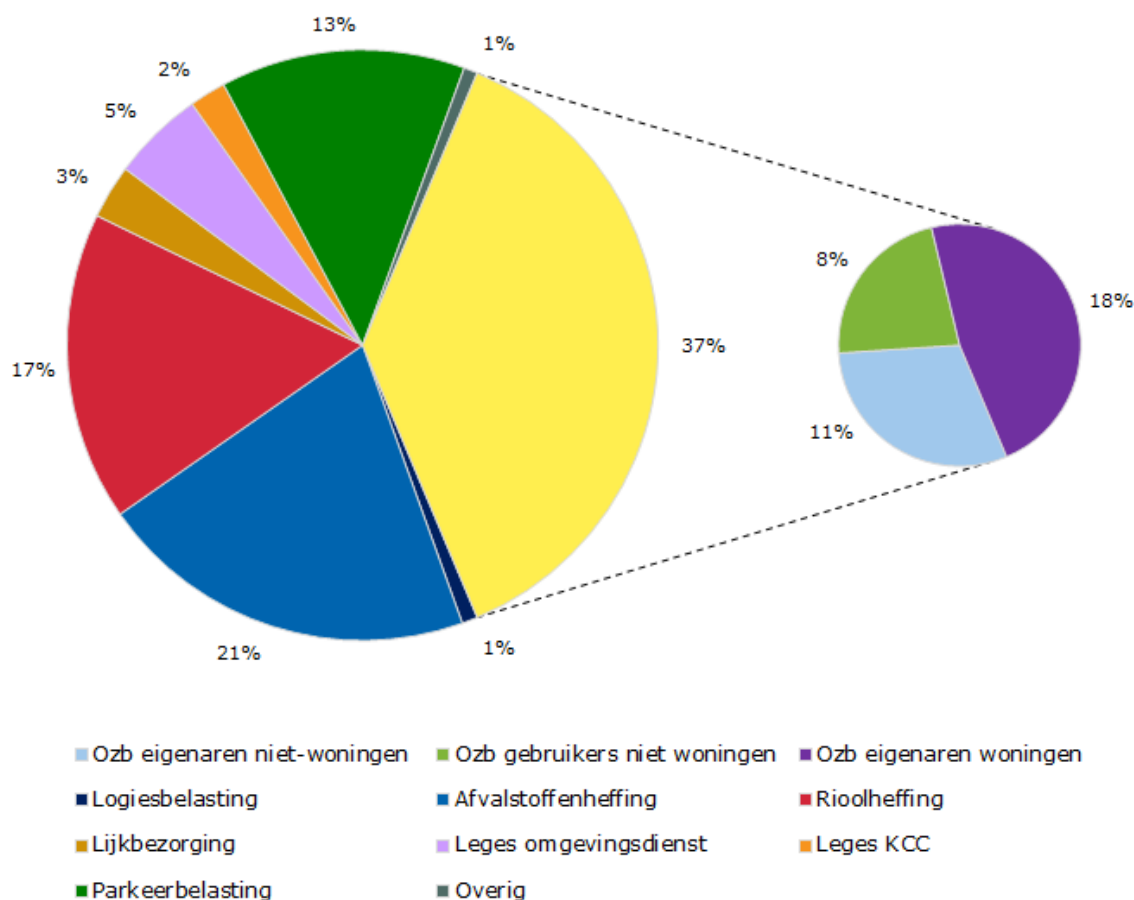
Heffingssoort	Rekening 2022	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023	Resultaat 2023
Algemene dekkingsmiddelen (ongebonden heffingen)				
OZB eigenaren niet-woningen	8.001	8.766	9.626	860
OZB gebruikers niet-woningen	5.492	6.097	7.089	992
OZB eigenaren woningen	13.731	14.603	15.058	455
<i>Subtotaal OZB</i>	<i>27.224</i>	<i>29.466</i>	<i>31.773</i>	<i>2.307</i>
Hondenbelasting ¹	345	nvt	nvt	nvt
Precariobelasting ²	395	199	168	-31
Reclamebelasting	0	0	0	0
Logiesheffing	589	690	735	45
Subtotaal ongebonden heffingen	28.553	30.355	32.676	2.321
Gebonden heffingen				
Afvalstoffenheffing	16.522	17.623	17.701	78
Rioolheffing	13.394	14.150	14.408	258
Reinigingsrecht	109	150	130	-20
Lijkbezorgingsrechten	2.272	2.541	2.512	-29
Leges omgevingsvergunning	5.178	5.039	4.167	-872
Leges KCC	1.701	1.386	1.700	314
Leges APV en overige leges	81	184	57	-127
Parkeerbelastingen ³	10.212	10.800	11.398	598
Marktgeld	281	293	281	-12
Bedrijveninvesteringszones	0	0	0	0
Subtotaal gebonden heffingen	49.750	52.166	52.354	188
TOTAAL	78.303	82.521	85.030	2.509

¹ Geen heffing hondenbelasting (2023-2026) in de bestuursperiode 2022-2026, zie het [Politiek Akkoord 2022-2026](#) (pagina 24).

² Vanaf 2022 mogen gemeenten wettelijk geen precariobelasting op kabels en leidingen van nutsbedrijven meer heffen.

³ Deze categorie bestaat zowel uit de publiekrechtelijke parkeerbelastingen als de privaatrechtelijke parkeergelden.

Aandeel per heffingssoort

4.1.3 Woonlasten (lokale lasten)

Tot de woonlasten worden de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing gerekend. De woonlasten vormen het grootste deel van de opbrengst uit de gemeentelijke heffingen en daarmee grotendeels de lokale lastendruk. De OZB is berekend op basis van de geactualiseerde gemiddelde WOZ-waarde van woningen voor het desbetreffende jaar. Deze waarde is berekend naar de peildatum 1 januari van het voorgaande jaar. De WOZ-waarde 2023 is dus berekend naar de waardepeildatum 1 januari 2022.

Door de gewijzigde berekeningsmethode van de gemiddelde WOZ-waarde zoals in het COELO-rapport 2022 is toegelicht hebben we, evenals in de [Begroting 2023](#) twee tabellen opgenomen voor de eigenaren-bewoners. Tot en met 2021 publiceerde het CBS alleen de gezamenlijke gemiddelde WOZ-waarde voor zowel koop- als huurwoningen. Sinds december 2021 publiceert het CBS ook de afzonderlijke gemiddelde WOZ-waarde van koop- en huurwoningen. Omdat de gemiddelde WOZ-waarde van koopwoningen een beter beeld geeft van de gemiddeld betaalde OZB door huishoudens met een koopwoning gaat het COELO voortaan uit van deze waarde en wij sluiten ons hierbij aan. De waarde van koopwoningen is over het algemeen hoger dan die van huurwoningen.

In onderstaande tabellen wordt de ontwikkeling van de gemiddelde WOZ-waarde - van alle woningen samen en die van koopwoningen - en de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens weergegeven. Hierbij moeten we in ogenschouw nemen dat er in 2023 een eenmalige tegemoetkoming in de gestegen kosten van levensonderhoud van € 75 is verstrekt ([zie Begroting 2023](#)) waardoor de werkelijke ontwikkeling van de lastendruk ten opzichte van 2022 aanzienlijk lager was dan de € 813 en € 875 gepresenteerd in onderstaande tabellen, namelijk € 738 en € 800.

Eigenaren-bewoners met woning met een gemiddelde WOZ-waarde

Bedragen x € 1

	2020	2021	2022	Toegepaste indexering 2023	2023 ²
Gem. WOZ-waarde	206.000	227.000	248.000	16,3%	296.000
OZB-eigenaar	224,33	231,54	241,55	6,3%	263,44
Afvalstoffenheffing ¹	286,32	301,20	312,60	6,3%	332,28
Rioolheffing eigenaar	102,81	106,92	108,31	6,3%	115,13
Rioolheffing gebruiker ¹	91,56	95,16	96,36	6,3%	102,36
Ontwikkeling lastendruk	705	735	759		813 ²
Stijging	2,4%	4,2%	3,3%		7,2% ²

Eigenaren-bewoners met woning met gemiddelde WOZ-waarde voor koopwoningen

Bedragen x € 1

	2020	2021	2022		2023 ²
Gem. WOZ-waarde	257.000	283.000	308.000	16,3%	365.000
OZB-eigenaar	279,87	288,66	299,99	6,3%	324,85
Afvalstoffenheffing ¹	286,32	301,20	312,60	6,3%	332,28
Rioolheffing eigenaar	102,81	106,92	108,31	6,3%	115,13
Rioolheffing gebruiker ¹	91,56	95,16	96,36	6,3%	102,36
Ontwikkeling lastendruk	761	792	817		875 ²
Stijging	2,4%	4,1%	3,2%		7,0% ²

De woonlasten voor meerpersoonshuishoudens die huren, ziet er as volgt uit. Huurders betalen geen OZB en rioolheffing eigenaar. Ook bij de tabel voor huurders dienen we mee te nemen dat er in 2023 een tegemoetkoming in de gestegen kosten van levensonderhoud van € 75 is verstrekt ([zie Begroting 2023](#)) waardoor de werkelijke ontwikkeling van de lastendruk ten opzichte van 2022 aanzienlijk lager was dan de € 435 gepresenteerd in onderstaande tabel, namelijk € 360.

Huurders

Bedragen x € 1

	2020	2021	2022	Toegepaste indexering 2023	2023
Afvalstoffenheffing ¹	286,32	301,20	312,60	6,3%	332,28
Rioolheffing gebruiker ¹	91,56	95,16	96,36	6,3%	102,36
Ontwikkeling lastendruk	378	396	409		435
Stijging	1,9%	4,9%	3,2%		6,3%

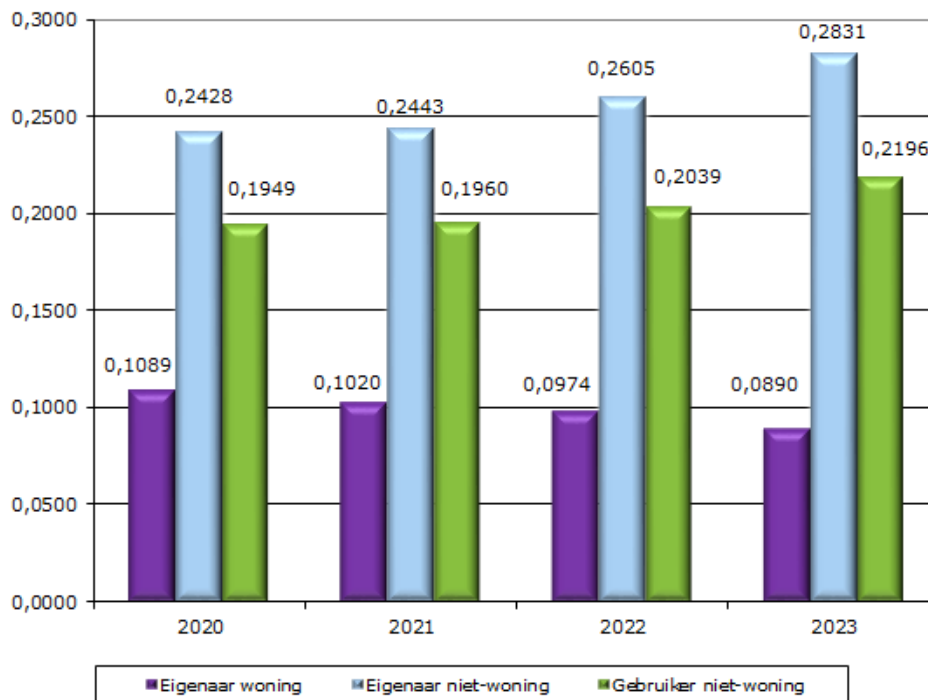
¹ Voor een uitvoerbare inning dienen de tarieven deelbaar te zijn door 12.

² In 2023 is een tegemoetkoming in de gestegen kosten van levensonderhoud verstrekt waardoor de werkelijke lastendruk lager was dan in de tabellen is opgenomen. Door deze € 75 te betrekken in de opstelling was er sprake van een daling van de woonlasten in 2023 ten opzichte van 2022. Voor eigenaren-bewoners met een gemiddelde WOZ-waarde betrof dat in werkelijkheid -2,7%, voor eigenaren-bewoners met een gemiddelde WOZ-waarde voor koopwoningen -2,2 en voor huurders was dat -12,6%.

4.1.3.1 OZB

Basis voor de ontwikkeling van de percentages (in casu: tarieven) zijn de begrote OZB opbrengsten van het voorgaande jaar, de inflatiecorrectie, de verwachte waardeontwikkeling van woningen en niet-woningen en de verwachte leegstand bij gebruik niet-woningen. De heffingsgrondslag is de waarde van de onroerende zaak. Deze wordt vastgesteld volgens de regels van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Voor 2023 gelden de WOZ-waarden met als waardepeildatum 1 januari 2022. Sinds 2009 is de verschuldigde OZB een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

Ontwikkeling OZB-tarieven in %

Tariefsaanpassing 2023 (zie ook de [Kaderbrief 2023](#) en de [Begroting 2023](#))

Tot en met 2019 gold als enige restrictie voor de opbrengst OZB de macronorm. Deze is in 2020 vervangen door de benchmark lokale lasten. Zie voor meer toelichting en de resultaten van de benchmark 2023 Zuid-Holland het onderdeel [Benchmark lokale lasten](#) in de paragraaf Lokale heffingen van de Begroting 2024.

Basis voor de ontwikkeling van de percentages (in casu: tarieven) zijn de begrote OZB opbrengsten van het voorgaande jaar, de inflatiecorrectie, de verwachte waardeontwikkeling van woningen en niet-woningen en de verwachte leegstand bij gebruik niet-woningen. De heffingsgrondslag is de waarde van de onroerende zaak. Deze wordt vastgesteld volgens de regels van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Voor 2023 golden de WOZ-waarden met als waardepeildatum 1 januari 2022. Sinds 2009 is de verschuldigde OZB een percentage van de waarde van de onroerende zaak. Huurders betalen geen OZB en rioolheffing eigenaar. De gemiddelde WOZ waarde 2023 per koopwoning bedroeg € 365.000.

De werkelijke OZB opbrengst niet-woningen is en blijft van veel factoren afhankelijk. We noemen hieronder er een aantal:

- De vastgoedmarkt en bouwtempo. Omdat nieuwbouw of wijziging (bv. sloop of leegstand) van grote fiscale objecten een grotere impact kunnen hebben op de belastingopbrengsten en gedurende drie jaar voor een bepaald belastingjaar aanslagen kunnen worden verzonden is het mogelijk dat de jaarlijkse opbrengsten OZB niet-woningen (sterk) afwijken van de ramingen.

- De uitgifte en bebouwing van bedrijfsgronden op onder andere Dordtse Kil III en IV heeft geleid tot een toename van het areaal waarop OZB wordt geheven. Daarop is zo goed mogelijk bij de begroting 2023 geanticipeerd. Echter objecten waarvan geen eerdere waarde bekend is worden niet meegenomen bij het prognosticeren van balansposten voor nog op te leggen aanslagen, omdat dit een probleem vormt voor de accountantscontrole.
- De uitgifte van specifiek DistriPark betreft objecten met een aanzienlijk fiscaal belang waarvan de waardering pas in 2023 is afgerond (o.a. DHL Parcel). In 2023 heeft ook afronding plaatsgevonden van de waardering van incurante objecten met een bijzondere woonfunctie; zoals een verzorgingstehuis.

4.1.3.2 Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is met 6,3% bijgesteld om in balans te blijven met de inflatie, zoals besloten door het college op 27 juni 2022.

4.1.3.3 Rioolheffing

De rioolheffing is met 6,3% bijgesteld om in balans te blijven met de inflatie, conform collegebesluit van 27 juni 2022.

4.1.4 Vergelijking woonlasten 2023

Om tegemoet te komen aan de maatschappelijke behoefte aan informatie over woonlasten presenteert het COELO jaarlijks een overzicht van de [Kerngegevens belastingen grote gemeenten](#). Met € 809 neemt Dordrecht in 2023, in vergelijking met de 39 onderzochte, grote gemeenten, de vijfde plek in bij de eigenaren-bewoners, waarbij we drie plekken stijgen ten opzichte van 2022. In 34 van de grote gemeenten liggen de lokale lasten dus hoger dan in Dordrecht. In de Drechtsteden zijn de woonlasten het laagst in Dordrecht. Van de vijf referentiegemeenten Breda, Haarlem, Delft, Leiden en Alkmaar laten we, evenals in voorgaande jaren, de eerste vier achter ons. Dit houdt in dat de woonlasten er hoger zijn dan in Dordrecht.

Voor wat betreft huurders neemt Dordrecht in 2023 met € 360 een 11e plaats in, in 2022 was dat nog plek 24. Dit betekent dat in 28 van de grote gemeenten de lokale woonlasten voor huurders hoger zijn. Van de zeven Drechtsteden zijn de woonlasten voor een huurder het laagst in Dordrecht, waar we in 2022 Alblasterdam nog voor ons hadden met lagere woonlasten. Van de vijf referentiegemeenten gaat, evenals bij de eigenaren-bewoners, ook enkel Alkmaar ons voor met minder woonlasten voor huurders. Dit was ook het geval in 2021 en 2022.

Voor een uitgebreide vergelijking van de woonlasten 2023 [met grote gemeenten](#) verwijzen we naar de [paragraaf Lokale Heffingen](#) in de Begroting 2024. Voor de [benchmark lokale lasten 2023](#) verwijzen we naar de Begroting 2024.

4.1.4.1 Vergelijking referentiegemeente en Drechtsteden

Onderstaande tabellen geven een overzicht van woonlasten voor een meerpersoonshuishouden voor zowel eigenaren-bewoners als huurders weer. Deze gegevens zijn gebaseerd op gegevens van de Digitale Atlas van de lokale lasten 2023 van COELO.

Eigenaren-bewoners

Bedragen x € 1

Gemeente	Gem. WOZ-waarde	Tarief OZB	OZB eigenaar	Riool eig./gebr.	Afval stoffen	Tegemoet-koming	Totaal	Rangnr. meerp. huish.¹
Drechtsteden								
Dordrecht	368.000	0,0890	328	217	332	-75	802	35
Sliedrecht	364.000	0,0712	260	277	351		888	112
Hardinxveld-Giessendam	389.000	0,1048	407	204	332		943	174
Hendrik-Ido-Ambacht	442.000	0,0918	406	202	404	-63	949	180
Zwijndrecht	375.000	0,0862	323	322	347	-35	957	191
Alblasserdam	387.000	0,1004	388	159	418		965	201
Papendrecht	385.000	0,1158	446	165	432		1.043	281
Referentiegemeenten								
Alkmaar	413.000	0,0588	242	165	342		749	12
Dordrecht	368.000	0,0890	328	217	332	-75	802	35
Breda	486.000	0,0579	281	190	362		833	58
Haarlem	597.000	0,0707	422	156	426		1.004	253
Delft	457.000	0,0949	343	248	401		1.083	307
Leiden	519.000	0,1066	554	223	449		1.226	339
Landelijk gemiddelde	474.000	0,0890	402	213	329		944	

Huurders betalen geen OZB en rioolheffing eigenaar.

Huurders

Bedragen x € 1

Gemeente	Rioolheffing gebruiker	Afvalstoffenheffing	Tegemoet-koming	Totaal	Rangnr. meerp. huish.¹
Drechtsteden					
Dordrecht	102	332	-75	359	96
Hendrik-Ido-Ambacht	64	404	-63	405	143
Alblasserdam	0	418		418	155
Papendrecht	0	432		432	169
Sliedrecht	94	351		445	180
Hardinxveld-Giessendam	204	332		536	272
Zwijndrecht	322	347	-35	634	337
Referentiegemeenten					
Alkmaar	0	342		342	73
Dordrecht	102	332	-75	359	96
Haarlem	0	426		426	165
Delft	54	401		455	187
Breda	190	362		552	285
Leiden	223	449		672	344
Landelijk gemiddelde	107	329		436	

¹ Voor de indicatie in de laatste kolom geldt: hoe lager het nummer, hoe lager de woonlasten.

4.1.4.2 Belastingcapaciteit

Onderstaande tabel geeft de belastingcapaciteit van de gemeente weer. De tabel betreft één van de zogenaamde kengetallen die het gemakkelijker moet maken inzicht te verkrijgen in de financiële positie van de gemeente. Voor een beschouwing van alle kengetallen samen verwijzen we naar het onderdeel [financiële positie](#).

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de verhouding van de lokale lastendruk in de gemeente ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Deze wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden te vergelijken met het landelijk gemiddelde, uitgedrukt in een percentage. Alle cijfers zijn overgenomen uit de Atlas van de lokale lasten van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) van het overeenkomstige jaar. Dit in tegenstelling tot dit overzicht bij de begroting waarbij het cijfer OZB (A) een prognose betreft.

Door de nieuwe berekeningsmethode van het COELO, gebaseerd op het met ingang van 2022 publiceren van de afzonderlijke gemiddelde WOZ-waarde voor zowel koop- als huurwoningen door het CBS waar deze eerst enkel als gezamenlijk gemeld werden, zijn oudere opstellingen (in eerdere P&C-producten) van de belastingcapaciteit waarin het jaar 2021 wordt weergegeven niet langer onderling vergelijkbaar. Zie voor meer uitleg hierover de [belastingcapaciteit](#) in de Begroting 2023.

Hoewel de herberekening wel resulteert in een andere financiële opstelling voor 2022, blijft het percentage belastingcapaciteit hetzelfde met 93%. In 2023 is er sprake van een flinke daling naar 89% door de verstrekking van een eenmalige tegemoetkoming in de gestegen kosten van levensonderhoud. Per 2024 komt de belastingcapaciteit uit op 99%. Dit houdt in dat Dordrecht in 2024 qua woonlasten ongeveer 1% procent onder het landelijk gemiddelde van € 944 zit.

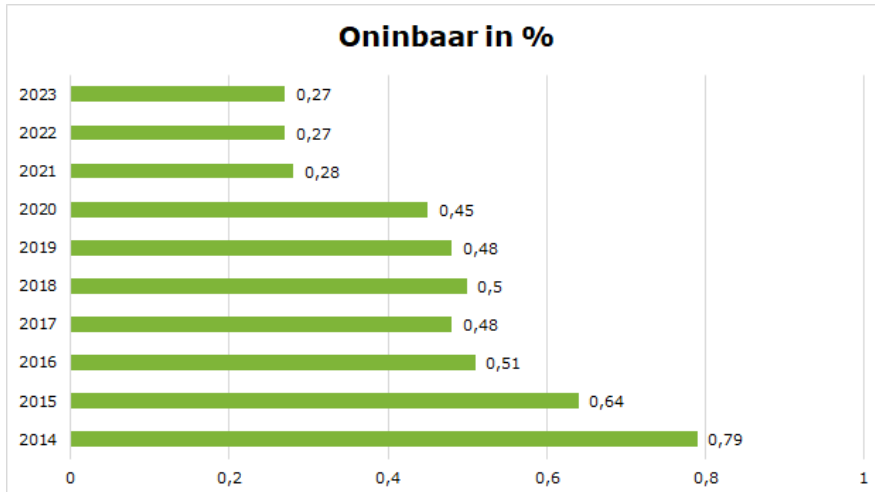
	Bedragen x € 1		
	2022	2023	2024
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	299	328	346
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	205	217	234
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	313	332	357
D Eventuele heffingskorting	0	-75	0
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	817	802	937
F Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in laatst bekende begrotingsjaar (dus 2021, 2022 en 2023)	877	904	944
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	93%	89%	99%

4.1.5 Kwijtschelden van gemeentelijke belastingen

Als een belastingplichtige als gevolg van financiële omstandigheden niet in staat is een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, kan gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Onze gemeente hanteert de zogeheten 100%-norm, wat betekent dat inwoners met een inkomen op bijstandsniveau in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komen. Naast een inkomenstoets vindt ook een vermogenstoets plaats. Vanaf 2010 wordt gebruik gemaakt van de voortoets via het [Landelijk Inlichtingenbureau](#) voor het verlenen van geautomatiseerde kwijtschelding met als doel verlaging van de administratieve lasten voor de burgers.

De regels voor het toekennen, worden bepaald door de Rijksoverheid, gemeenten mogen zelf bepalen voor welke belastingen kwijtschelding wordt verleend. In Dordrecht kan kwijtschelding worden gevraagd voor: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges urgentieverklaring. Er zijn in 2023 ongeveer 2.594 kwijtscheldingsverzoeken binnengekomen. Via 3.700 geautomatiseerde kwijtscheldingen is in 2023 ongeveer € 1,5 miljoen kwijtgescholden, circa 2,5% meer dan in 2022. Het aantal op geautomatiseerde wijze verleende kwijtscheldingen is ongeveer 3,5% gedaald ten opzichte van 2022.

Heffingssoort	Kwijtschelding 2023	Kwijtschelding in 2023 over eerdere jaren	Totaal
OZB	2	1	3
Afvalstoffenheffing	1.425	30	1.455
Rioolheffing	452	9	461
Totaal	1.879	40	1.919

We voeren een zeer actief beleid op het gebied van invordering, door tijdig te herinneren en aanmaningen te versturen. Waar nodig gaan we over tot dwanginvordering. Desondanks blijken deze inspanningen in sommige gevallen ontoereikend en rest niets anders dan, nadat alle invorderingsmogelijkheid

en zijn benut, deze verschuldigde belastingen wegens oninbaarheid af te boeken. In de meeste gevallen is de oorzaak gelegen in faillissementen, onbekende adressen van belastingplichtigen of doordat er reeds een schuldsaneringstraject loopt. Het actief inzetten op het voorkomen van oninbare belastingen werpt vruchten af. Het percentage oninbaar neemt al sinds 2013 af. De sterke daling in 2021 blijft stabiel in 2022 en in 2023. Statistici voeren overheidssteun als reden aan.

4.1.6 Overige lokale heffingen

Jaarlijks worden de tarieven voor de diverse heffingen door de raad bij de kadernota vastgesteld voor het komende begrotingsjaar en verwerkt in de begroting en de heffingsverordeningen. Voor 2023, het jaar na de bestuurswisseling, is de indexatie op de lokale heffingen echter voort gekomen uit het Politieke Akkoord 2022-2026 in plaats van uit de kaderbrief/kadernota. In de [raadsinformatiebrief Kaderbrief 2023 \(RIB\)](#) is alvast wel een bespiegeling gegeven ten aanzien van de [indexeringen op de inkomsten](#) voor 2023. Met het collegebesluit van 27 juni 2022 is door het college besloten de lokale heffingen te indexeren met 6,3% om in balans te blijven met de inflatie.

Heffing	Indexatie 2023
Hondenbelasting	geen belastingheffing (2023-2026) in de bestuursperiode 2022-2026
Leges KCC	6,3%
Leges omgevingsvergunning	6,3%
Leges APV en overige	6,3%
Lijkbezorgingsrechten	gemiddeld 6,3%
Marktgeld	6,3%
Reinigingsrecht	6,3%
Parkeerbelastingen	6,18%
Precariobelasting	6,3%

Hondenbelasting

In het [Politiek Akkoord 2022-2026](#) (pagina 24) is vastgelegd dat het tarief van de hondenbelasting voor deze bestuursperiode terug naar nul wordt gebracht. Dat betekent dat hondenbezitters de komende jaren geen aanslag voor de hondenbelasting ontvangen. Hierdoor vervallen ook de jaarlijkse inkomsten van de hondenbelasting. Dit is indertijd meegenomen in het totale financiële perspectief bij de Begroting 2023

Geen heffing bedrijveninvesteringszones (BIZ) en reclamebelasting

In 2023 is geen BIZ-bijdrage en reclamebelasting geheven om ondernemers financieel tegemoet te komen in de na-ijlende effecten van de coronacrisis een in afwachting van het in het [Politiek Akkoord 2022-2026](#) (pagina 15) opgenomen op te richten ondernemersfonds. Het betreft de concretisering van de in de voorstellen '[Beschikbaar stellen van middelen voor het Herstelplan Dordtse Economie en Werkgelegenheid](#)' en '[Instemmen met Steunmaatregelen bij heropstart en herstel van de horeca in Dordrecht](#)' genoemde belastingmaatregelen, waarmee de raad op 23 maart 2021 heeft ingestemd. De inkomsten die hiermee worden gemist zijn gedekt uit de reserve Crisis- en herstelfonds. De raad heeft op [19 december 2023](#) ingestemd met het instellen van een ondernemersfonds per 2024.

4.1.7 Berekening kostendekkendheid van een heffing

Conform het [Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#) wordt in deze paragraaf de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, inzichtelijk gemaakt. In de onderstaande overzichten is per heffing de kostendekkendheid bepaald.

Overheadtoerekening

De overheadtoerekening is gebaseerd op de ureninzet (loonsom) van het directe personeel. De verdeling van de overhead is conform de begroting, er is geen correctie gemaakt voor eventuele gewijzigde ureninzet. Enkel het prijsverschil dat is opgetreden bij de overhead is gecorrigeerd. De overhead wordt toegelicht onder [Financiën van Dordrecht](#).

Berekening kostendeckendheid van een heffing

Bedragen x € 1.000

	Afvalstoffenheffing	Reinigingsrecht	Rioolheffing	Legesverordening (titel I)	Legesverordening (titel II)	Legesverordening (titel III)	Lijkbezorgingsrechten	Marktgeld	Parkeerbelasting
Kosten taakveld	15.021	167	12.740	6.861	4.291	796	3.306	567	2.637
Inkomsten taakveld (niet zijnde de heffing)	-1.723	0	-1.068	-3.215	0	0	-320	-39	-60
<i>Directe kosten taakveld</i>	<i>13.298</i>	<i>167</i>	<i>11.672</i>	<i>3.646</i>	<i>4.291</i>	<i>796</i>	<i>2.986</i>	<i>528</i>	<i>2.577</i>
Overhead	297	0	1.430	6.069	155	0	1.513	252	1.801
Btw	2.819	0	1.862	287	862	167	7	29	344
<i>Indirecte kosten taakveld</i>	<i>3.116</i>	<i>0</i>	<i>3.292</i>	<i>6.356</i>	<i>1.017</i>	<i>167</i>	<i>1.520</i>	<i>281</i>	<i>2.145</i>
Totale kosten taakveld	16.414	167	14.964	10.002	5.308	963	4.506	809	4.722
Opbrengst heffingen	17.701	134	14.408	1.751	4.167	57	2.740	281	6.533
Dekkingspercentage JRK2023	108%	80%	96%	18%	79%	6%	61%	35%	138%
Dekkingspercentage B2023	97%	100%	100%	17%	94%	14%	61%	45%	127%
Verschil JRK2023 vs B2023	11%	-20%	-4%	1%	-15%	-8%	0%	-10%	11%
Dekkingspercentage JRK2022	102%	63%	105%	19%	100%	9%	63%	35%	168%

Toelichting verschillen

Een toelichting volgt als het verschil tussen het begrote en werkelijke dekkingspercentage groter is dan tien procent.

Afvalstoffenheffing

De toename van het dekkingspercentage wordt verklaard door hogere opbrengsten uit het afvalfonds als gevolg van de maatregelen uit het grondstoffenplan, hogere bijdragen van regiogemeenten door de invoering recycletarieven DIFTAR en lagere verwerkingskosten dan verwacht.

Reinigingsrecht

De afname van het dekkingspercentage is een gevolg van lagere opbrengsten. De opbrengsten zijn gerelateerd aan het aangeboden bedrijfsafval, waarvan de hoeveelheid lager uitvalt dan verwacht.

Titel II Legesverordening

Het kostendekkendheidspercentage van de omgevingsvergunningen komt lager uit dan in de Begroting 2023 was voorzien. Dit wordt veroorzaakt door een stagnatie bij de nieuwbouw van woningen in Nederland. Er zijn minder (grote) WABO-vergunningen aangevraagd, waardoor de legesopbrengsten achter bleven bij de verwachtingen, terwijl de uitvoeringslasten in verhouding minder hard zijn gedaald.

Marktgeden

De werkelijke dekkingsgraad is 10% lager dan bij de Begroting 2023, omdat er meer kosten waren door het versterken van de teamleidersfunctie ten bate van de uitvoering van meerdere projecten, voor inhuur van specialistische juridische kennis en als gevolg van de sterk gestegen energieprijzen.

Parkeerbelasting

De stijging van het dekkingspercentage is een gevolg van een hogere opbrengst op straat parkeren vanwege de toename van het gebruiksgemak bij het verrichten van betalingen en groeiende betalingsbereidheid van burgers op straat.

4.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Een gezonde financiële positie van de gemeente is een absolute voorwaarde voor haar slagkracht. Dat vergt niet alleen een sluitende exploitatie en realisatie daarvan in het uitvoeringsjaar, maar óók voldoende weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's.

In deze paragraaf geven wij informatie over het risicomanagement in Dordrecht. Daarmee geven we inzicht in de omvang van het risicoprofiel en de grootste risico's met de daarbij behorende beheersmaatregelen. De paragraaf laat zien hoe het gemeentelijk risicoprofiel, het weerstandsvermogen en de daarbij behorende ratio zich in 2023 hebben ontwikkeld.

4.2.1 Algemeen

Het beleid van de gemeente Dordrecht is gericht op een actieve beheersing van risico's. Door het periodiek uitvoeren van risicoanalyses worden risico's en beheersmaatregelen niet op een willekeurige, maar op een gestructureerde wijze geïnventariseerd. Hierdoor ontstaat een completer en betrouwbaar beeld van de risico's. De kans dat risico's over het hoofd worden gezien wordt hiermee gereduceerd. Wij zijn van mening dat we op het terrein van risicomanagement:

- een uitgewerkt risicomanagementbeleid hebben dat bestaat uit afspraken over sturing en verantwoording betreffende de belangrijkste risico's,
- en daardoor een relatief compleet risicoprofiel kennen waarin de belangrijkste risico's zijn opgenomen, en waarmee de benodigde omvang van het weerstandsvermogen op een betrouwbare en robuuste wijze wordt bepaald.

4.2.1.1 Beleid voor risicomanagement

De gemeente Dordrecht heeft zoals iedere organisatie te maken met risico's. Het is van belang om die risico's inzichtelijk te maken, onder andere omdat de risico's de uitvoer van beleidsdoelen nadelig kunnen beïnvloeden. De [Nota risicobeheersing en weerstandsvermogen](#) legt het begrippenkader en randvoorwaarden voor risicomanagement vast. De Nota definieert risicomanagement als: het effectief en systematisch omgaan met de kansen en bedreigingen die het tot stand komen van organisatiedoelstellingen kunnen beïnvloeden.

De in de Nota opgenomen doelstellingen voor risicomanagement zijn:

1. inzicht krijgen in de strategische risico's die de gemeente Dordrecht loopt en daarmee het risicobewustzijn te stimuleren.
2. vermindering van het negatieve effect van risico's op het bestaande beleid en de kwaliteit van de bestaande voorzieningen.
3. optimaliseren van interne beheersing als onderdeel van integraal management.
4. onderbouwing berekening weerstandsvermogen gerelateerd aan de met de raad afgesproken norm van ten minste 1,0.

In de Nota zijn de uitgangspunten voor risicomanagement en risicobeheersing, alsmede de diverse gemeentelijke, interne rollen en de afbakening en definiëring van de diverse risicobegrippen opgenomen.

4.2.2 Risico's

Op basis van een periodieke risico-inventarisatie krijgen we inzicht in de aard en omvang van het risicoprofiel. Wij definiëren een risico als: een onzekere (interne of externe) gebeurtenis die het realiseren van onze doelen kan beïnvloeden. Dit betreft naast de financiële risico's ook de niet-financiële risico's. Risico's met financiële effecten worden meegenomen bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit en bepalen daarbij mede de omvang van de ratio van het weerstandsvermogen.

Ter voorbereiding op de Jaarstukken 2023 actualiseren we het laatst vastgestelde risicoprofiel, te weten dat van de [Begroting 2024](#) dat in september 2023 is opgesteld. Hiertoe doorlopen we het huidige risicoprofiel, worden de risico's voorzien van een eigenaar, worden de beheersmaatregelen doorgenomen en vindt bespreking ervan plaats binnen de managementteams. Bewustwording van

risico's is een belangrijke stap in het beheersen van risico's. Daarom is het van belang regelmatig stil te staan bij de risico's die het bereiken van de doelstellingen in de weg staan en het gesprek hierover te organiseren.

De risico's zijn geïnventariseerd met de volgende uitgangspunten:

- risico's met een structureel gevolg worden opgenomen met een impact van maximaal 3 keer het jaarlijkse gevolg. Wij gaan ervan uit dat er in een termijn van circa 3 jaar een structurele voorziening in de begroting is gevonden voor structurele risico's.
- de gemeente Dordrecht maakt onderscheid in risico's voor de Stad en risico's bij het Grondbedrijf (grondexploitatieprojecten). Alhoewel voor beide entiteiten een eigen risicoprofiel en weerstandsratio kan worden bepaald, gaat het uiteindelijk om de gezamenlijke weerstandsratio voor de gemeente als geheel.

In onderstaand overzicht zijn de grootste risico's van de gemeente Dordrecht (exclusief Grondbedrijf) ten tijde van het opstellen van de Jaarstukken 2023 weergegeven. In het risicoprofiel is een aantal veranderingen doorgevoerd ten opzichte van de lijst bij de [Begroting 2024](#).

Het totale risicoprofiel van € 19,5 miljoen is per saldo € 9,6 miljoen lager vergeleken met het profiel uit de Begroting 2024. Deze daling wordt overwegend veroorzaakt door toename van de positieve risico's op winstnames uit grondexploitaties (zie [paragraaf Grondbeleid](#)) en door daling van de risico's voor Jeugdhulp en Uitvoerings- en proceskosten GBD omdat deze risico's zich feitelijk al op onderdelen voordoen en als onontkoombare ontwikkelingen in de Perspectiefnota 2025 verwerkt worden. Bij Stadswerven heeft een ophoging van de verliesvoorziening plaatsgevonden met als bijkomend gevolg dat het bijbehorende risico verlaagd kon worden.

Verder zijn de risicoteksten van alle risico's uit de lijst nagelopen op actualiteit en hierdoor op enkele plekken (in beperkte mate) herzien.

De grote risico's van het Grondbedrijf worden gevormd door de algemene risico's als gevolg van schommelingen in de economische groeiverwachting en risico's als gevolg van de kans op lagere grondopbrengsten en renteverliezen door vertraging. In de [paragraaf Grondbeleid](#) wordt separaat uitleg gegeven over het [risicoprofiel](#) en de [algemene reserve van het Grondbedrijf](#) in 2023.

Het hiernavolgende overzicht geeft een nadere uitleg van de mogelijke risicogebeurtenissen en de beheersing ervan. Het overzicht bevat de grootste en daarmee meest relevante risico's die in de risicodatabase zijn opgenomen.

Jeugdhulp

We zien, ondanks dat we verschillende maatregelen hebben genomen, een stijging in de intensiteit en complexiteit van jeugdhulptrajecten en daarmee een stijging in de uitgaven aan jeugdhulp. Dit wordt onder andere versterkt door een (hogere) indexatie van jeugdhulptarieven. Onduidelijk is overigens in hoeverre het Rijk de gemeenten volledig compenseert voor de gestegen inflatie.

In onze meerjarenbegroting hebben we een landelijke taakstelling met betrekking tot de landelijke Hervormingsagenda opgenomen. Door het demissionair worden van het kabinet Rutte IV is het nog meer de vraag in hoeverre het Rijk de gemeenten compenseert nu de maatregelen uit de Landelijke Hervormingsagenda substantieel vertragen. Een landelijke commissie van deskundigen zal hierop adviseren (ook als de ingezette gemeentelijke ombuigingen tot minder besparingspotentieel leiden). Een deel van de maatregelen hebben we nl. al genomen, waardoor het beoogde besparingseffect naar verwachting lager is dan landelijk wordt verwacht. Tot slot houden we ook rekening met het niet volledig realiseren van [het geraamde besparingspotentieel op lokale ombuigingsmaatregelen](#) en een zeer kleine toename van het aantal zorgbehoefte jeugdigen.

Beheersing

In 2023 hebben we gewerkt aan een [integrale visie voor het sociaal domein](#). De visie vormt het gemeentelijke sturingsinstrument om ervoor te zorgen dat inwoners in de meest kwetsbare situaties hulp krijgen, nu en in de toekomst. We sturen op jeugdhulp middels 6 lijnen:

1. Focus op bestaanszekerheid als basis.
2. Kanteling naar meer algemene voorzieningen.
3. Meer integrale vraagverheldering en een strengere toegang.
4. Aanpassing van het huidige hulpaanbod.
5. Meer samenwerking met en tussen partners over wetten heen.
6. Differentiatie in de uitvoering.

Dit betekent investeren in: normaliseren, preventie, vroegsignalering en integraliteit.

Ook regionaal, in de regio Zuid-Holland Zuid, werken we samen om de uitgaven in de jeugdhulp te verminderen en de kwaliteit van jeugdhulp te verbeteren. In september 2022 hebben de tien gemeenten uit de regio Zuid-Holland Zuid een meervoudig lokaal programma vastgesteld: [Werk voor de Jeugd](#). Een van de belangrijkste onderleggers van het programma Werk voor de Jeugd is het, door de raad vastgestelde, inkoopkader. Opgaven in het programma zijn onder andere stringenter contractmanagement door de gemeenten en de Serviceorganisatie Jeugd ZHZ, versterken van de lokale teams en slimmer gebruik maken van data. Inzicht in de ontwikkelingen en de oorzaken van de stijgende uitgaven zijn blijvend van belang om aan de juiste knoppen te kunnen draaien om de stijging te kunnen afvlakken en de jeugdhulp te transformeren.

Voorts is eind 2023 een bestuursopdracht '[Verkenning naar een bijdrage van de GR DG&J aan het verminderen van de financiële problematiek van deelnemende gemeenten](#)' aan de GR dienst Gezondheid & Jeugd verstrekt. Met deze verkenning en uitvoering van maatregelen beogen we de stijgende lijn aan uitgaven af te vlakken.

Cybercriminaliteit

Gemeenten zijn een doelwit voor cybercriminelen die financieel gewin willen behalen via diefstal van geld of vertrouwelijke informatie, of die willen 'verstoren.' Ook kan belangrijke IT uitvallen. Cyber is een breed risico waarmee veel overheidsinstanties te maken hebben vanwege hun afhankelijkheid van informatietechnologie, connectiviteit en geautomatiseerde processen. Ook wettelijke regulering neemt toe, net als (contractuele) eisen op het gebied van beveiliging, weerbaarheid en (cyber)aansprakelijkheidsverzekeringen. De potentiële cyberincidenten waar wij als gemeente mee te maken kunnen krijgen zijn onder andere:

- Activiteiten van hackers.
- Verstoring van belangrijke IT, waardoor processen en bedrijfsvoering onderbroken zullen worden.
- Opzettelijke handelingen van malafide medewerkers om informatie of geldmiddelen te bemachtigen.
- Ransomware-aanvallen.
- Cyberaanval bij, via of door leveranciers, externen of aanvullende dienstverleners.
- Statelijke actoren die spioneren of willen verstoren.

Beheersing

In technische zin beschermen wij onze belangen onder meer door de inzet van firewalls en systemen die onrechtmatige pogingen om in onze netwerken te komen, detecteren. Onze digitale werkplekken hebben aanvullende beveiligingsmaatregelen gekregen en worden door een zeer gespecialiseerd security team continu bewaakt. Gebruikers verkrijgen alleen onder bepaalde voorwaarden toegang en zij gebruiken een zogenaamde twee-factor methode om in te loggen. Onze backup- en restore procedures zijn aangescherpt, alsmede de wijze waarop we kwetsbaarheden van onze infrastructuur in kaart brengen en oplossen.

Onze organisatie is en blijft gebaat bij een effectief bewustzijn-programma dat gericht is op de verschillende doelgroepen binnen Drechtsteden. Inmiddels wordt invulling gegeven aan de verplichte cursus voor nieuwe medewerkers. Dit jaar is een leer-systeem beschikbaar gesteld

waarmee onze medewerkers altijd alert kunnen blijven op de nieuwste, steeds geavanceerdere manieren waarmee onze belangen worden aangevallen.

We leren van incidenten van andere organisaties en versterken onze positie op basis van vermijdbare risico's. Tenslotte versterken we onze weerbaarheid door ons voor te bereiden op een eventueel security incident.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Door diverse ontwikkelingen stijgt het aantal toegekende aanvragen in het kader van de Wmo. Zo zien we een forse stijging sinds het door het Rijk afgedwongen maximeren van de eigen bijdrage en het afschaffen van de vermogenstoets (abonnementstarief). Andere belangrijke ontwikkelingen zijn: de dubbele vergrijzing (het aandeel ouderen én onze toegenomen levensverwachting) gecombineerd met de 'langer thuis' insteek en de extramuralisering alsook de uitname van valpreventie uit de Algemene Uitkering.

Beheersing

Personeelstekorten bij zorgaanbieders zetten op dit moment een rem op de hogere afname van maatwerkvoorzieningen. We zien dit bij huishoudelijke ondersteuning en het collectief vervoer. De Sociale Dienst Drechtsteden zoekt samen met zorgaanbieders naar mogelijke oplossingen. Dit is onderwerp in de nieuwe aanbesteding Huishoudelijke Ondersteuning (HO) en een bestuursopdracht toekomstbestendige Wmo.

Het wetsvoorstel over resultaatgericht beschikken is niet ingediend. Dit heeft gevolgen voor de Drechtsteden, omdat zowel het contract voor huishoudelijke ondersteuning als individuele begeleiding gebaseerd zijn op de resultaatgerichte systematiek. Voorgaande wordt de komende jaren bij de aanbesteding HO en individuele begeleiding gerepareerd; hetgeen waarschijnlijk ook tot extra kosten leidt. Verder kunnen lokale keuzes de instroom beperken. In het derde kwartaal van 2023 is de verordening Wmo herijkt. De [integrale visie voor het sociaal domein](#), die in het 1e kwartaal van 2024 voorligt in de raad, zal dienen als een afwegingskader voor de inhoudelijke keuzes binnen het krappere wordende budget. Tot slot is eind 2023 een bestuursopdracht "[Verkenning bijdrage van de GR Sociaal aan verminderen van de financiële problematiek gemeenten](#)" aan de GR Sociaal verstrekt. Met deze verkenning en uitvoering van maatregelen beogen we de stijgende lijn aan uitgaven af te vlakken.

ICT-Beweegt

In februari 2021 zijn voor het programma ICT-Beweegt middelen beschikbaar gesteld door de Drechtraad. Het programma betreft een omvangrijke modernisering van het fundament van onze Informatiehuishouding. De transitie gaat gepaard met onzekerheden over de doorlooptijd en haalbaarheid van de einddatum. De verwachting is dat ook 2024 nodig gaat zijn om een kwalitatief goede en gedegen transitie uit te kunnen voeren. Er is een claim opgenomen in de meerjarenbegroting 2023-2026 voor de doorloop van dit programma. Deze claim dekt voorsnog de al opgelopen vertraging naar eind van het eerste kwartaal 2024. Wij blijven rekening houden met een langere doorlooptijd en dus extra kosten in 2024. Dit heeft zijn weerslag op de kosten en daarmee het budget welke door de Drechtraad in februari 2021 beschikbaar is gesteld.

Beheersing

In deze complexe en omvangrijke transitie wordt strak gestuurd en gemonitord op de voortgang van het programma, de projectgelden, (meerjarig) kaderstellend (extra) budget, teneinde de risico's te beperken.

Nieuwe aanpak arbeidsmarkt

HR heeft de afgelopen jaren gewerkt aan een nieuwe aanpak arbeidsmarkt. Bij de bespreking van deze aanpak en de benodigde financiering is, gezien de urgentie, afgesproken om een start te maken met het bemensen van de nieuwe functies en het in gang zetten van de nieuwe aanpak. Dit vooruitlopend op de definitieve financiering. Hierbij heeft Dordrecht aangegeven achter een instapmodel te staan waarbij de deelnemende gemeenten op eigen tempo aan kunnen haken en waarbij Dordrecht garant staat voor dekking van de kosten tot een maximaal bedrag. De kans dat

niet alle partijen dit jaar instappen is reëel. Op voorhand is te zeggen dat alle organisaties in het netwerk positief zijn over deze ontwikkeling en dat de verbonden partijen intrinsiek graag mee willen doen. HR heeft in 2023 de nieuwe aanpak in gang gezet en de bijbehorende functies bemenst. HR ontwikkelt de aanpak in 2024 verder door. Het risico dat onvoldoende dekking vanuit de klanten wordt gekregen zet zich voort in 2024 en zal mogelijk van invloed zijn op het resultaat van het cluster HRFD en daarmee op het resultaat van de SGD.

Beheersing

Een aantal klanten heeft de deelname aan de nieuwe aanpak bevestigd. In 2024 wordt verder gewerkt aan het verder ontwikkelen van de nieuwe aanpak en het komen tot een dienstverleningsaanbod met passende financiering in samenspraak met de klanten.

Planschade

Het risico van schade als gevolg van planologische maatregelen die tot een waardevermindering van onroerend goed of tot gederfde inkomsten leiden die terug te voeren zijn op de betreffende planologische maatregelen.

Beheersing

Zoveel mogelijk bij planologische ontwikkelingen rekening houden met planschade en het planschaderisico waar mogelijk afwentelen op de veroorzaker. Als planschade niet te vermijden is wordt een extern deskundige ingeschakeld en wordt namens de gemeente verweer gevoerd, waarbij met name gelet wordt op voorzienbaarheid en risico-aanvaarding aan de zijde van de planschadeverzoeker.

Stijgende uitvoerings- en proceskosten GBD

De afgelopen jaren is, zowel landelijk als lokaal, het aantal bezwaren voor de gemeentelijke belastingen sterk gestegen en in het bijzonder de bezwaren voor de WOZ-waarde via de zogenaamde No Cure No Pay (NCNP) bedrijven. Om de grote aantallen WOZ-bezwaren van de NCNP bedrijven te reduceren is er onlangs een wetswijziging aangenomen, die onder andere de proceskostenvergoeding die aan deze bedrijven wordt uitgekeerd sterk verminderd. Dit, in combinatie met andere wetswijzigingen, zal het aantal bezwaren dat via NCNP bedrijven binnenkomt moeten doen dalen evenals de kosten ervan.

Op basis van de huidige beschikbare kennis is voor 2024 en 2025 een bedrag opgenomen in de bijdrage waarin de verwachte extra kosten voor het afhandelen van bezwaren is opgenomen. Echter is het in dit stadium nog lastig in te schatten wat de NCNP zullen doen. In dit kader is er een aantal zorgzame ontwikkelingen, zoals de stijging in het aantal beroepen en de uitwijking van de NCNP bedrijven naar andere gemeentelijke belastingen. De komende tijd zullen de ontwikkelingen evenals het aantal te behandelen bezwaren en beroepen nauwgezet worden gemonitord. Het risico bestaat echter dat tussentijds extra middelen benodigd zijn.

Beheersing

Binnen het GBD zal gemonitord worden wat de ontwikkelingen zijn van het aantal bezwaren, beroepen en het aandeel van de NCNP bedrijven. Wanneer de belastingaanslagen over 2024 verstuurd zijn en de periode om bezwaar in te dienen verlopen is zal er meer duidelijkheid ontstaan over het effect van de wetswijziging.

Dienst Gezondheid en Jeugd

De GR DG&J brengt periodiek de financiële risico's in beeld. Hierbij kan gedacht worden aan het uitblijven van subsidies c.q. bijdragen van derden, het (tijdelijk) extra inlenen van capaciteit, cao-ontwikkelingen en overige prijsbijstellingen en het schadeloos stellen bij claims. De GR DG&J beschikt over een beperkt weerstandsvermogen om tegenvallers op te vangen. De gemeenten staan aan de lat om eventuele tekorten af te dekken met een extra inwonersbijdrage, als het weerstandsvermogen ontoereikend is. Onduidelijk is in hoeverre het Rijk de gemeente compenseert voor de gestegen prijzen/lonen.

Beheersing

- De GR DG&J heeft in de afgelopen jaren verbeteringsmaatregelen qua bedrijfsvoering getroffen en heeft de financiële functie herijkt.
- De GR DG&J kent een grote verscheidenheid aan producten. Om de kwaliteit hiervan te borgen worden de nodige inspanningen geleverd, mede in het kader van de HKZ-certificatie (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector). Hierdoor worden risico's op fouten (zoals miscommunicatie en foutieve registraties) en hieruit mogelijk voortkomende schadeclaims verminderd.
- Daarnaast adviseert een team van regionale ambtenaren de wethouders van de deelnemende gemeenten eenduidig. Hierdoor kan meer invulling aan de eigenaars- en opdrachtgeversrol van deze gemeenten richting GR DG&J worden gegeven.
- Voorts is eind 2023 een bestuursopdracht "[Verkenning naar een bijdrage van de GR DG&J aan het verminderen van de financiële problematiek van deelnemende gemeenten](#)" aan de GR dienst Gezondheid & Jeugd verstrekt. Met deze verkenning en uitvoering van maatregelen beogen we de stijgende lijn aan uitgaven af te vlakken.

4.2.3 Risicomanagement in de planning en control cyclus

Onze gemeente kent een grote diversiteit aan beleidsterreinen: de decentralisaties in het sociaal domein, vastgoed, grondexploitaties, sport, veiligheid. Op al deze gebieden lopen we verschillende soorten risico's: financieel, juridisch, veiligheid, bestuurlijk, imago, maatschappelijk en integriteit. Daarom is het belangrijk dat we vooraf nadenken over de mogelijke gevolgen van beleid en dat we afwegen welke risico's we kunnen en willen nemen en welke maatregelen we nemen om de risico's te monitoren en te beheersen. Het moet vanzelfsprekend worden dat we regelmatig het gesprek voeren over ontwikkelingen en risico's, de risico's daarna concretiseren en nadenken over hoe we ermee omgaan. Risicobeheersing- en sturing is geen doel op zich maar draagt bij aan het bereiken van onze doelstellingen.

Gedurende het uitvoeringsjaar zijn ten behoeve van de communicatie over risico's zowel managementrapportages (intern) als een bestuursrapportage (extern) opgesteld om risico's op beleid en financiën bij te sturen en waar nodig ook bijstellingen te doen. Bij de afsluiting van het jaar leggen we in de jaarstukken verantwoording af over onder andere ontwikkelingen en maatregelen van risicomanagement en de gevolgen ervan voor het weerstandsvermogen. Indien er tussentijds verstoringen zijn die van grote invloed zijn op de uitvoering van de gemeentelijke maatschappelijke opdracht, dan is er een actieve meldingsplicht van het college aan de raad. Zo is risicomanagement verankerd in ons proces van bestuurlijke beleidsvorming en verantwoording.

4.2.4 Weerstandsvermogen

De mate waarin de gemeente in staat is om de ingeschatte risico's financieel op te vangen, wordt zichtbaar gemaakt via het weerstandsvermogen. Uitgangspunt daarbij is risicosturing.

Risicosturing gaat verder dan risicobeheersing. Met risicosturing bedoelen we niet dat ons handelen gestuurd moet worden door de mogelijke risico's. Dit laatste roept het beeld op van een doorgesloten risicomijdende organisatie, wat wij als ambitieuze stad niet kunnen en willen zijn. Met risicosturing bedoelen we dus niet gestuurd worden *door* alle *mogelijke* risico's, maar juist sturing *op* de *relevante* risico's, vanuit de doelen die we willen bereiken. In alle keuzes van de gemeente is het van belang de ontwikkeling van de risico's en de daarbij genomen beheersmaatregelen te monitoren. En als een risico zich daadwerkelijk voordoet om dan keuzes te maken in acties die de schade, alsmede het effect op doelen kan beperken.

Het weerstandsvermogen is één van de bepalende indicatoren voor de gemeentelijke financiële positie. Concreet in formulevorm: het weerstandsvermogen bestaat uit de verhouding tussen de weerstandscapaciteit, dit zijn de middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken, en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen we de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's (de benodigde weerstandscapaciteit) enerzijds en de beschikbare weerstandscapaciteit anderzijds.

4.2.4.1 Benodigde weerstandsvermogen

Op basis van het geconsolideerde risicoprofiel van de gemeente Dordrecht kan worden bepaald hoeveel geld benodigd is om alle risico's te kunnen dekken. Het benodigde weerstandsvermogen wordt berekend op basis van een risicosimulatie uit Naris. Uitgangspunt hierbij is een statistische benadering die er vanuit gaat dat nooit alle risico's zich tegelijk én in hun maximale omvang voordoen. Door deze benadering kan op een verantwoorde manier minder vermogen aan worden gehouden.

In totaal zijn er voor de gemeente bij deze jaarstukken xx risico's in beeld gebracht en van een risico inschatting voorzien. Wanneer al die risico's zich tegelijk in hun maximale omvang zouden voordoen, is hiermee een bedrag gemoeid dat vele malen boven de benodigde weerstandscapaciteit uitkomt (absoluut maximum). Echter, rekening houdend met de inschatting van kans op voorkomen en verwacht geldelijk gevolg, kan op basis van simulatie in Naris bepaald worden dat het totale risicobedrag niet boven de € 19,5 miljoen uitstijgt.

4.2.4.2 Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden.

Primair dienen de algemene reserves als buffer voor financiële tegenvallers. Dordrecht kent twee algemene reserves, namelijk de Algemene Reserve (stand op 31-12-2023 is € 14,5 miljoen) en de Reserve Grondbedrijf (stand op 31-12-2023 € 7,8 miljoen).

Naast deze twee vermogensbestanddelen kent Dordrecht weerstandscapaciteit toe aan de Post onvoorzien voor een periode van één jaar (€ 0,4 miljoen). Aan het einde van het jaar valt het niet bestede deel van de Post onvoorzien toe aan het jaarrekeningresultaat, vandaar dat deze in de tabel hierna op € 0 is geplaatst.

4.2.4.3 De ratio van het weerstandsvermogen

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, zetten we af tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio van het weerstandsvermogen. In onderstaande tabel presenteren we de diverse onderdelen.

	Beschikbare weerstandscapaciteit	Risico's Dordrecht	Ratio van het weerstandsvermogen
Algemene reserve	14,5	19,5	
Reserve Grondbedrijf	7,8		
Post onvoorzien	0		
	22,3	19,5	1,1

4.2.4.4 Ontwikkeling weerstandsvermogen

De weerstandsratio komt bij de Jaarstukken 2023 uit op een stand van 1,1. Dat is net boven de met de raad afgesproken grens van 1,0 en is gelijk aan de in de Begroting 2024 opgenomen ratio.

In de ratio van 1,1 is nog niet het onverdeelde jaarrekeningresultaat 2023 van € 27,9 miljoen behorende bij deze jaarrekening opgenomen, almede de eerder bij de Kadernota 2024 besloten 'harde' onttrekkingen uit de Algemene Reserve vanwege incidentele dekking van knelpunten en

beleidswensen. Het is daarmee een feitelijke ratio met peildatum 31/12 voor de algemene reserves en het bijbehorende geactualiseerde risicoprofiel ten tijde van het opstellen van de jaarstukken.

De berekeningen van de ratio kennen steeds een belangrijke nuancering: de rapportage omtrent het weerstandsvermogen is altijd een momentopname. Nieuwe projecten, economische ontwikkelingen en investeringsbeslissingen kunnen het risicoprofiel beïnvloeden waardoor het weerstandsvermogen aan tussentijdse fluctuaties onderhevig is.

4.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Deze goederen zijn doorgaans waardevol, gaan meerdere jaren mee en zijn bepalend voor het functioneren van de gemeente op gebieden als leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Adequaat onderhoud van deze investeringen is van groot belang, dit gebeurt veelal door het uitvoeren van meerjaren onderhoudsplannen (MJOP's) op basis van vooraf vastgestelde vakinhoudelijke normen.

Deze paragraaf beschrijft de borging van het kwaliteitsniveau van kapitaalgoederen middels het beheer en onderhoud hiervan. De nadruk ligt hierbij op het vastgestelde onderhoudsniveau en de (lange termijn) onderhoudsplanning voor de gemeentelijke activa zoals gebouwen, wegen, groen, havens en riolering.

Kaders en beleid

Het huidige beleid met betrekking tot het onderhoud van kapitaalgoederen van de gemeente Dordrecht is vastgelegd in verschillende beleidsnotities die door de raad zijn vastgesteld. Het onderhoud en beheer is vastgelegd in meerjaren onderhouds- en beheerplannen. Al deze kaders worden in de '[Nota onderhoud kapitaalgoederen](#)' samengebracht. In 2021 is deze nota geactualiseerd en [vastgesteld](#) door de raad.

4.3.1 Gemeentelijk vastgoed

Kerncijfers

Het areaal, zijnde de vastgoedportefeuille (inclusief de panden die op de lijst staan af te stoten, de zogenoemde dispositiepanden) bestaat uit 447 objecten. Het areaal varieert van huisvesting voor de ambtelijke organisatie tot ateliers, musea en woonwagenlocaties. Onderstaande tabel geeft het totale areaal weer.

Objecten in beheer	Aantal
Ambtelijke huisvesting	11
Atelier	8
Buurt- of wijkgebouw	15
Gymzaal	27
Kantoor	9
Multifunctioneel complex (o.a. Sportboulevard)	27
Museum	12
Onderwijsgebouw	52
Parkeren	9
Standplaats	123
Woonwagen	30
Theater	1
Winkel	5
Woning	54
Onverhuurbaar pand	13
Industrieel pand	12
Overig	39
Totaal	447

Kwaliteitsniveau

Voor het onderhoud van het vastgoed uit de kernportefeuille (dit is het areaal behoudens de dispositiepanden) wordt gewerkt met conditie afhankelijk onderhoud conform de NEN2767-norm. De NEN2767 vereenvoudigt het objectief vastleggen van de technische kwaliteit van bouw- en installatieonderdelen van gebouwen. Deze werkwijze biedt ook de mogelijkheid om risico's van gebreken te registreren. Het niveau waarop het onderhoud gemiddeld gehouden wordt, is vastgesteld op een 'redelijk conditieniveau' (= conditieniveau 3). Dit onderhoudsniveau is sober en draagt bij aan een doelmatig beheer van gemeentelijk vastgoed. Voor de instandhouding van (rijks)monumenten wordt naast de NEN2767 ook de erfgoedverordening voor behoud van cultureel erfgoed toegepast. Voor het te verkopen en te slopen vastgoed in de dispositie portefeuille vindt het onderhoud plaats afhankelijk van de beoogde toekomst van het pand (sloop dan wel verkoop op termijn). De huidige functie blijft daarbij gewaarborgd.

Actualiteit beheerplannen

Het [Meerjaren Perspectief Vastgoed Dordrecht \(MPV\)](#) is vastgesteld. In 2023 zijn van het grootste deel van de vastgoedportefeuille de MJOP's geactualiseerd. Het contractmanagement is verder gestructureerd, waarbij het aantal leveranciers is teruggebracht en het zicht op de afspraken, prestaties en kosten beter wordt. In 2023 hebben we ook het installatieonderhoud opnieuw aanbesteed en werken we met ingang van 1 januari 2024 met een nieuwe contractpartij voor installatieonderhoud.

Duurzaamheid

Bij nieuwe investeringen aan vastgoed is duurzaamheid een belangrijk aandachtspunt. In maart 2023 zijn 6 nieuwe investeringskredieten [vastgesteld](#) door de raad. Met dat besluit als vertrekpunt is in 2023 voor het grootste pand, de Sportboulevard, de aanbesteding gehouden en afgerond voor zonnepanelen. Daarnaast is er contractvorming voor duurzame energie bij HVC en is de aanbesteding opgestart voor het aanbrengen van LED verlichting (behoudens een aantal ruimten die reeds waren voorzien van LED).

In 2023 zijn verder de nodige voorbereidingen getroffen voor de werkzaamheden die in 2024 in uitvoering zullen gaan. Naast de Sportboulevard, zijn ten behoeve van de overige 5 gebouwen voorbereidende gesprekken gevoerd met de gebruikers van het vastgoed op basis waarvan het werk is gepland. Tenslotte is in 2023 gewerkt aan de voorbereiding van de volgende tranche, zijnde de kredieten die we in 2024 ter besluitvorming aan de raad zullen voorleggen.

Financiën

	Bedragen x € 1.000	
Onderhoudslasten gemeentelijk vastgoed	Begroot 2023	Rekening 2023
Groot onderhoud/planmatig/contract	3.790	4.928
Correctief onderhoud	1.354	1.625

Wat zouden we doen in 2023?

1. Uitvoeren planmatig-/contractonderhoud.
2. Uitvoeren correctief onderhoud.
3. Uitvoeren groot onderhoud monumentale panden (conform subsidieregeling instandhouding monumenten).
4. Verduurzamen maatschappelijk vastgoed.

Wat hebben we gedaan in 2023?

1. Grote planmatige werkzaamheden zijn uitgevoerd, zoals onder andere de afronding van het verbeteren van de brandveiligheid van de ateliers, het vervangen van de glazen opaalbollen in Kunstmin door kunststof exemplaren en het vervangen van een koelmachine in het stadskantoor.

2. Preventief en correctief onderhoud is uitgevoerd in het kader van de instandhouding en compliancy van de gebouwen.
3. In het kader van de instandhouding van onze rijksmonumenten zijn grote onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd aan de toren van de Grote Kerk, Groothoofd, Stadhuis, Museum van Gijn, Dordrechts Museum en de tribune bij de atletiekbaan van sportpark Reeweg. Het betrof schilderwerk, herstel van houtrot, aanpak van voegwerk en herstel natuursteen.
4. De technische voorbereiding voor de uitvoering van de verduurzaming van de eerste 6 objecten van de eerste tranche is gestart.

4.3.2 Wegen

Kerncijfers

Het totale areaal wegen bestaat uit asfaltwegen, betonwegen, wegen met elementenverharding en halfverharde wegen. Het areaal is (wat m2's betreft) volatiel, dus altijd in beweging. Als gevolg van stadsuitbreiding en inbreiding komt er nieuwe verharding bij, maar tegelijkertijd proberen we het aandeel verharding waar mogelijk te verlagen bij de uitvoering van groot onderhoud projecten.

Dit alles maakt de kerncijfers nu als volgt:

Verhardingstype	Oppervlak in m ²
Elementen	3.257.000
Asfalt	2.128.000
Halfverhard	61.500
Cementbeton	5.500
Onverhard	0
Totaal	5.452.000

Kwaliteitsniveau

De resultaten van de uitgevoerde inspecties zijn in onderstaande tabel opgenomen. In deze tabel wordt de zichtbare beeldkwaliteit beoordeeld en vergeleken met de maximaal toelaatbare percentages van het CROW. Omdat de inspectie in 2021 aan het eind van het jaar is uitgevoerd, was in 2022/2023 geen inspectie noodzakelijk. Wel zijn alle inspectieresultaten geanalyseerd en vertaald naar uitvoeringsmaatregelen. De planning is om in 2024 weer nieuwe wegbeheerinspecties uit te voeren.

	Voldoende	Matig	Richtlijn overschreden
Resultaat 2016	86%	2%	12%
Resultaat 2017		- niet gemeten -	
Resultaat 2018	84%	3%	13%
Resultaat 2019		- niet gemeten -	
Resultaat 2020		- niet gemeten -	
Resultaat 2021	83%	2%	15%
Resultaat 2022/2023	83%	2%	15%
Kwaliteit in balans bij	81-88%	7-11%	5-8%

Actualiteit beheerplannen

De in 2021 door de raad vastgestelde [Wegennota 2021-2025](#) is nog steeds actueel. Het betreft de vijfjaarlijkse programmering van het wegenonderhoud, waarbij naast een uitleg over de beheersystematiek ook is aangegeven hoe de financiële situatie is en wat de belangrijkste trends en

ontwikkelingen zijn. De inspecties van de constructies in het veld zijn uitgevoerd, maar deze zijn nog niet vertaald in een geactualiseerd beheerplan. Het beeld (planning en budget) op dat punt wat we de komende jaren te doen hebben, is wel compleet.

De belangrijkste ontwikkeling op dit moment is het oplopen van de prijzen sinds 2021. De indexering wegen wordt bijgehouden door het CBS in de GWW index. Deze index stijgt sneller dan de gemeentelijke budgetten. Dit houdt in dat de komende jaren de financiële risico's zullen toenemen, herprioritering nodig is en/of dat in het ergste geval minder onderhoudswerkzaamheden en projecten kunnen worden uitgevoerd.

We actualiseren de meerjarenonderhoudsplanning (MOP) doorlopend. Afwegingen en afstemming over de projecten uit de MOP vindt plaats in de 'Programmeertafel'. Dit gebeurt op basis van alle bekende gegevens van de belanghebbende partijen in de stad. De projectenplanning wordt steeds dynamischer, mede omdat de omstandigheden in de stad snel wijzigen. Dit is onder andere het gevolg van het programma 'Bouwende stad' en de energietransitie, zoals de aanleg van het warmtenet na nieuwbouw of na gerenoveerde bouw. Wanneer teveel werkzaamheden tegelijkertijd in een bepaald gebied plaatsvinden komt de bereikbaarheid van zo'n gebied in de knel. Om die reden worden in sommige gevallen maatregelen naar achter of naar voren verplaatst in de tijd. Daarnaast worden zogenaamde meekoppelkansen benut zodat de straat slechts één keer open hoeft. Hiermee wordt maatschappelijke overlast beperkt en kunnen kosten worden bespaard.

Financiën

Bedragen x € 1.000

Onderhoudslasten wegen	Begroot 2023	Rekening 2023
Groot onderhoud/planmatig	11.046	12.185
Regulier onderhoud	2.766	2.819

Wat zouden we doen in 2023?

1. Uitvoeren van regulier onderhoud van wegen.
2. Uitvoeren van grote projecten van de meerjaren onderhoudsplanning (MOP), nader te bepalen, maar bij voorkeur projecten die aansluiten op de rioolvervanging uit 2022.
3. Starten met de voorbereiding van grote projecten die gepland zijn in jaarschijf 2024 van de MOP.

Wat hebben we gedaan in 2023?

1. Het regulier onderhoud zoals reparaties aan asfalt, elementen en halfverharding, is uitgevoerd.
2. De grote projecten van de meerjaren onderhoudsplanning (MOP) projecten zoals bijvoorbeeld herinrichting Krispijnse weg, Eulerlaan, Planetenlaan en Varkenmarkt zijn uitgevoerd.
3. Voorbereiding van de grote projecten die gepland zijn in jaarschijf 2024 van de MOP is gestart.

4.3.3 Groen en water

Kerncijfers

Het groenareaal is zeer divers: bomen, bossen, hagen, gras, water en meer. Onderstaande tabel geeft hiervan de hoeveelheden en/of oppervlakten.

Soort	2021	2022	2023
Aantal bomen	ca. 49.000	ca. 49.700	ca. 54.000 stuks
Oppervlak bossen en struwelen	860.000	988.000	986.000 m ²
Oppervlak heesters en bodembedekkers	433.000	424.000	413.000 m ²
Oppervlak sierbeplanting	24.000	43.500	43.200 m ²

Lengte hagen	46.000	58.500	58.600 m
Oppervlak intensief gras	1.100.000	1.979.000	1.976.000 m ²
Oppervlak extensief gras	2.750.000	2.800.000	2.926.000 m ²
Oppervlak water	1.500.000	1.650.000	1.896.000 m ²

Het streven om voor elke geboren Dordtenaar een boom te planten is uiteindelijk ingevuld met het project 'Geboortebomen'. Iedere ouder die de geboorte van zijn of haar kind bij de gemeente aangeeft, krijgt een voucher waarmee gratis een boom (of struik) af te halen is. Die bomen worden geplant in eigen tuinen of balkons. De gemeente neemt die bomen dan ook niet op in onze arealen.

Kwaliteitsniveau

Het openbaar groen (inclusief bomen) bepaalt in grote mate de uitstraling van de openbare ruimte en draagt bij aan een positieve beleving van de stad. Groen in de stad is een voorwaarde om de stedelijke ambities met betrekking tot biodiversiteit, het temperen van hittestress en klimaatadaptatie in te vullen. Vanwege de gewenste uitstraling in het centrum van de stad is het van groot belang dat het onderhoudsniveau van het groen in het centrum van hoog niveau is. Gedurende het hele jaar monitoren we visueel de staat van onderhoud van het gehele groenareaal. Deze schouw wordt 'op beeld' gedaan. In nagenoeg alle gevallen voldoet het groenonderhoud aan onze eisen (hoogste A-niveau voor het Centrum, enkele winkelcentra en wijk De Hoven en B-niveau voor de rest van de stad).

Naast de bovenstaande 'traditionele' kijk op het groenonderhoud in de stad, wordt steeds vaker erkent dat het stedelijk groen ook een randvoorwaarde is voor het verhogen van de biodiversiteit. Het werken aan biodiversiteit vraagt een andere blik en gaat soms zelf in tegen de systematiek zoals die hierboven beschreven is. Dat vraagt van ons flexibiliteit en meer maatwerk.

Actualiteit beheerplannen

Groot- en projectmatig onderhoud wordt jaarlijks vastgesteld via de meerjarenonderhoudsplanning (MOP's) en de 'Programmeertafel'. Dit gebeurt jaarlijks met overige (integrale) projecten in de openbare ruimte, waarvan 'wegen' en 'riolering' de belangrijkste disciplines zijn. Hierbij streven we naar het zo klimaatbestendig en biodivers inrichten en onderhouden van het openbaar groen met als doel een klimaatbestendige, groenblauwe, leefbare en waterveilige stad.

Groenblauwe programma's

In het stedelijk 'groenblauwprogramma', zijn klimaatadaptatie, hittestress, biodiversiteit en ecologie belangrijke thema's. Het programma is 'Omgevingswetproof' opgesteld. Tevens is in 2023 aan de raad het nieuwe bomenbeleid (bomenonderhouds-programma) aangeboden. Het bomenprogramma bestaat op hoofdlijnen uit twee delen, namelijk het 'onderhoudsdeel' oftewel een bestendiging van het huidige beheer en onderhoud van bomen (zodat we dat nu ook in beleid vastleggen) en het 'ambitiedeel' waarin we de ambities vanuit de omgevingsvisie en de wensen vanuit de stad vormgeven. Deze twee delen zijn in het programma uitgewerkt in scenario's. In 2024 worden ook de beheerplannen van het bijgekomen areaal van het voormalige 'Parkschap Biesbosch' verder in de gemeentelijke uitvoeringsplannen ingebed. Het maaibeheerplan is in 2023 geactualiseerd en wordt in 2024 verder vertaald naar uit te voeren onderhoudswerkzaamheden.

Maatschappelijk verantwoord werken

De uitbesteding van de nieuwe contracten van het regulier onderhoud van de wijken Dubbeldam, Staart/Reeland en Bedrijventerrein West aan DW-Groen is begin 2023 afgerond. De uitvoering van deze bestekken startte op 1-1-2023 en heeft een looptijd van 4 jaar. DW-Groen is een sociaal bedrijf dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt inzet. Dit geldt ook voor de bestekken van het groenareaal van het voormalige Parkschap (Biesbosch, deel van de Nieuwe Dordtse Biesbosch en het gebied tussen de Oost- en Zuidhaven).

Ecologisch onderhoud

In 2022 is het zogenaamde natuureffectbestek met de Natuur- en Vogelwacht Biesbosch ook gegund. Dit bestek heeft betrekking op het op ecologische principes beheren en onderhouden van een deel van het groenareaal. In 2023 is het maaibeheerplan voor de gehele stad opgesteld en dit plan is (binnen de huidige financiële kaders) inmiddels vertaald naar de uitvoering.

Financiën

Bedragen x € 1.000

Onderhoudslasten groen en water	Begroot 2023	Rekening 2023
Groot onderhoud/planmatig	1.478	1.225
Regulier onderhoud	5.810	6.661

Wat zouden we doen in 2023?

1. Uitvoeren van regulier groen- en ecologisch onderhoud.
2. Groenrenovaties en –projecten (nader te bepalen volgens meerjarenonderhoudsprogramma/programmeertafel).
3. Snoeien en vervangen van zieke essen (aantal nader te bepalen).
4. Baggeren (locatie te bepalen in samenspraak met het Waterschap).
5. Onderhouden (maaien) van het binnenstedelijk oppervlaktewater.

Wat hebben we gedaan in 2023?

1. Het regulier wijkonderhoud (onder andere bestekken, maaien, snoeien) is uitgevoerd conform de vastgestelde beeldkwaliteit. Een deel van het groenareaal is onderhouden op basis van ecologische principes.
2. Fase 3 van de vervanging van de populieren op de Zeedijk is afgerond. Voor de Louisa- en Cannemanspolder is met Staatsbosbeheer een samenwerkingsovereenkomst getekend.
3. Het nodige onderhoud aan zieke essen is uitgevoerd.
4. De watergangen in Sterrenburg zijn uitgebaggerd.
5. Het regulier onderhoud aan de watergangen (maaien) in de stad is uitgevoerd conform het bestek.
6. De bestekken voor de wijken Centrum en Stadspolders en de bestekken voor het areaal van het voormalige Parkschap is aanbesteed. Het onderhoud van Bedrijventerrein West, Dubbeldam en Staart/Reeland zijn gegund aan DW-Groen.

4.3.4 Havens

Kerncijfers

Het areaal bestaat uit waterbodems, kademuren, diverse constructies en meer. Onderstaande tabel geeft hiervan de hoeveelheden en/of oppervlakten weer.

Havenvoorzieningen			
Waterbodems (onderhoudsbaggeren)	ca.	1,2	km ²
Kademuren	ca.	7,5	km
Oeverconstructies (steenglooing en bestorting)	ca.	30	km
Steigers	ca.	350	m
Vloepalen	ca.	820	st.
Scheepvaartverkeerstekens	ca.	50	st.
Watertrappen (staal)	ca.	300	st.
Walbolders	ca.	150	st.

Kwaliteitsniveau

Het onderhoud van de havenvoorzieningen wordt conform het meerjarig onderhoudsplan uitgevoerd. Dit onderhoud betreft activiteiten die noodzakelijk zijn om de infrastructuur dagelijks te laten functioneren waaronder het toonbaar, veilig en bereikbaar houden van de havens, oevers en afmeervoorzieningen. Onderhoudsmaatregelen worden uitgevoerd wanneer niet wordt voldaan aan één of meerdere van bovengenoemde eisen.

De omvang van het havenareaal, waterbodems, oeverconstructies, kademuren, steigers was in het verleden niet erg dynamisch. De komende jaren verandert dit want binnen het ontwikkelingsproject 'Stadswerven' worden steeds meer deelprojecten die gereed zijn overgedragen aan het gemeentelijk beheer. Tevens is het areaal dat voorheen bij het Parkschap Biesbosch in beheer was, inmiddels bij de gemeente gekomen.

De onderhoudstoestand van het huidig areaal kan als volgt worden weergegeven:

Staat van onderhoud van het areaal	Op orde
Kademuren	85%
Steenglooiingen	95%
Steenbestortingen	85%
Scheepvaartverkeerstekens	95%
Afmeervoorzieningen	90%
Waterbodems	70%

Kademuren

Bij het onderhoud aan de kademuren worden volgens een inspectieplan jaarlijks metingen en technische inspecties uitgevoerd. Deze hebben als doel de technische toestand van de fundering en de kademuur te registreren om zo de noodzaak voor groot onderhoud en vervanging te bepalen. In 2022 is gestart met het plaatsen van sensoren op een viertal kademuren op verschillende locaties. Deze proef loopt door tot en met 2024. De informatie geeft onder andere aan hoe een kademuur beweegt onder diverse weersomstandigheden. Afgelopen periode zijn er vochtproblemen geweest met de sensoren waardoor we helaas onvoldoende informatie kunnen uitlezen. We verwachten in de loop van 2024 een proefstuk van de sensormonitoring te kunnen evalueren.

In 2023-2024 werken we aan de grote renovatie van de kademuur aan de Aardappelmarkt en de kadevernieuwing aan de Dokweg, als onderdeel van het project Dordtse Mijl.

Een andere ontwikkeling is dat we in 2023 zijn gestart brainstormsessies over de onderhoudsaanpak van de kademuur aan de Appelsteiger, een onderloopsheid-scherm Wolwevershaven (Kuipershaven zijde) om te voorkomen dat er water onder de kade stroomt als gevolg van een waterstandsverschil. Ook hebben we een levensduurberekening voor Buitenkalkhaven, Bomhaven en het kadegedeelte in de Leuehaven opgesteld.

Waterbodems

In 2023 hebben we risico-gestuurd gebaggerd. Bij deze methodiek worden juist die locaties gebaggerd die risico's opleveren voor de bereikbaarheid. We hebben bij jachthavens en enkele binnenhavens meldingen ontvangen over ondieptes (het dichtslibben of minder diep worden), waardoor deze havens minder goed te bevaren zijn. Deze informatie wordt meegenomen bij de prioritering van het risico gestuurd baggeren. Op deze wijze hebben we in 2023 een aanvang gemaakt met het uitbaggeren van de Westergoot, monding Eerste Jachthaven, en de Eerste Merwehaven. De komende jaren zal er naast het risico gestuurd baggeren ook een structureel jaarprogramma baggeren worden uitgevoerd.

Actualiteit beheerplannen

In 2021 is de [beleidsvisie 'Dordtse binnenhavens'](#) vastgesteld. In de uitvoering hiervan werken we aan de zichtbaarheid, beleefbaarheid, maritiem toerisme, bereikbaarheid, toegankelijkheid en verbindingen over het water, veilig gebruik van het water, duurzaam vervoer en versterking van de economische positie van de binnenhavens. In 2022 is een integraal steiger- en halteerplan voor de binnenhavens opgesteld waarbij de eerste fase inmiddels is uitgevoerd (Pottenkade en Appelsteiger). Voor 2023 was fase 2 gepland. In verband met de aanbesteding voor het leveren van steigers is de realisatie van de locaties Appelsteiger, Wijnhaven, Riedijkshaven, 't Vissertje en Biesboschcentrum doorgeschoven naar 2024. Wel is de Leuvehaven in 2023 gerealiseerd. Dordrecht heeft de ambitie om de kwaliteiten van het water in de stad nog sterker te laten bijdragen aan de aantrekkelijkheid van onze stad, door de verbinding met en het gebruik van het water te verbeteren. Daarbij kijken we ook naar vergroening op en langs het water.

Financiën

Bedragen x € 1.000

Onderhoudslasten havens	Begroot 2023	Rekening 2023
Groot onderhoud/planmatig	7.856	2.484
Regulier onderhoud	532	543

Wat zouden we doen in 2023?

1. Vervangen kademuur Dokweg.
2. Vervangen kademuur Aardappelmarkt.
3. Voorbereiden renovatie kademuur Appelsteiger.
4. Repareren watertrappen aan de Pottenkade en het Groothoofd.
5. Uitvoeren onderhoud waterbus pontons.
6. Vervangen vloepalen Merwekade (aantal nader te bepalen).
7. Risicogestuurd baggeronderhoud (jacht-)havens (specifieke havens nog nader te bepalen).

Wat hebben we gedaan in 2023?

1. Gestart met vervangen kade Dokweg (project loopt nog door in 2024).
2. Gestart met vervangen kade Aardappelmarkt (project loopt in 2024).
3. Variantenstudie Appelsteiger is opgesteld. Keuze variant of levensduur verlengende toepassing volgt in 2024.
4. Watertrap Groothoofd is gerepareerd. Reparatie watertrap Pottenkade bleek minder urgent en is uitgesteld.
5. Uitvoering grootonderhoud waterbuspontons is doorgeschoven naar 2024, vanwege de nodige tijd voor de afstemming met regio gemeenten. Het waterbuspontoon Merwelanden (6x4m) is uitgewisseld met een groter ponton (20x4m).
6. De vervanging van de vloepalen in de Merwekade is doorgeschoven. In plaats daarvan zijn vloepalen vervangen in de Bomhaven (8 stuks), Wolwevershaven (2 stuks) en Wijnhaven (1 stuk).
7. Onderhoudsbaggerwerkzaamheden zijn uitgevoerd in de 1e jachthaven, Westergoot, 1e Merwede haven en het Moldiep.
8. Kademuur Blaauwpoort plein is vervangen en opgeleverd.
9. Kademuur Noorderhoofd nabij Prins Clausbrug is verzwaard en opgeleverd.
10. In het kader van steiger en halteerplan: wachtplaats recreatievaart Leuvehaven is verplaatst naar de havenmonding.

4.3.5 Riolering

Kerncijfers

Het areaal bestaat uit riolen, persleidingen, duikers, pompinstallaties en drukrioleringsinstallaties. Onderstaande tabel geeft hiervan de lengtes en aantallen weer.

Soort riolering

Riolen	632,4 km
Persleidingen	50,7 km
Duikers (verbindingen tussen vijvers)	18,6 km
Pompinstallaties	142 st.
Drukrioleringsinstallaties	264 st.

Kwaliteitsniveau

Groot onderhoud

De installaties worden onderhouden volgens de 'assetmanagement-principes'. Dit houdt in dat we streven naar optimale beschikbaarheid en prestaties van onze installaties waarbij we risico's op overlast voor inwoners en omgeving op efficiënte wijze proberen te minimaliseren.

Riolen vervangen we op basis van kwaliteit en niet op basis van leeftijd. Een oud riool hoeft niet slecht te zijn en een nieuw riool niet goed. We proberen de werkzaamheden zoveel mogelijk te koppelen aan andere noodzakelijke maatregelen in de openbare ruimte. Het riool van binnenuit repareren (relining) is soms een optie. Het kan goedkoper zijn dan vervanging en het kan maatschappelijke overlast voorkomen.

Reiniging

Bij zware regen loost riolering deels op open water. Het vuil uit het stelsel kan dan in het oppervlaktewater komen. Het is dus van belang de vervuiling beperkt te houden. Daartoe reinigen we riolering periodiek onder hoge druk. Riolering die sneller vervuilt reinigen we vaker. Zo beperken we vervuiling van het oppervlaktewater en voorkomen we verstopping van de riolering.

Inspectie/storingen

Riolen inspecteren we periodiek, maar wel met verschillende frequenties. Riolen met een belangrijke functie, die al wat ouder zijn of zich bevinden op een bijzondere locatie, inspecteren we vaker. Hoe meer risico, des te vaker inspectie. De hoeveelheid geïnspecteerde riolen is geen doel op zich. De inspectiestrategie is gericht op het voorkomen van onaanvaardbare milieu en veiligheidsrisico's. Storingen aan pompen beoordelen we aan de hand van de locatie en functie in het rioolstelsel. De wijze van storingsafhandeling (per direct of inplannen) is afhankelijk van de zwaarte van de genoemde risico's.

Klimaatadaptatie

Wateroverlast door extreme neerslag ligt tegenwoordig bij alle gemeenten op de loer. Soms kan het risico worden beperkt door ondergrondse maatregelen. Veel vaker is een andere inrichting van de bovengrondse openbare ruimte benodigd om de situatie te verbeteren. In het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is aandacht voor klimaatmaatregelen om wateroverlast te beperken.

Actualiteit beheerplannen

Gemeenten hebben op grond van de Wet milieubeheer een zorgplicht voor de inzameling van stedelijk afvalwater en op grond van de Waterwet een zorgplicht voor hemelwater en een zorgplicht voor grondwater. De wet 'Verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken' schrijft gemeenten voor te beschikken over een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In dit [GRP 2021-2025](#) is de beleidsmatige, financiële en technische basis voor het onderhoud van het rioolstelsel vastgelegd. We actualiseren de meerjarenonderhoudsplanning riolering jaarlijks. De drukriolering die in 2021 is overgekomen uit het Parkschap Biesbosch nemen we mee in de meerjarenonderhoudsplannen. De omgevingswet is ingegaan per 1 januari 2024.

Financiën

Bedragen x € 1.000

Onderhoudslasten riolering	Begroot 2023	Rekening 2023
Groot onderhoud/planmatig	6.766	6.307
Regulier onderhoud	2.754	3.343

Wat zouden we doen in 2023?

1. Reinigen en inspecteren riolering diverse locaties nader te bepalen (ca. 25 km).
2. Riolvervanging, voorlopige planning onder andere Prins Bernhardstraat (2.450m), Vogelbuurt (1.400m), Haringvlietstraat (1.350m) en Tesselschadestraat (830 m).
3. Relinen, voorlopige planning onder andere Venuslaan (275m), Baanhoekweg (185m), Merwedestraat (160m), Jan Luykenstraat (115m).
4. Elektrotechnische renovatie van negen gemalen.
5. Bouwkundig groot onderhoud van rioolgemaal 'Stadspolders'.
6. Vervangen acht pompen van diverse gemalen.
7. Nieuwe luiken vuilwaterkelder aanbrengen bij drie gemalen.
8. Nieuw leidingwerk bij vier gemalen.
9. Ombouw (nieuwe buitenopstellingskas) van drie gemalen.

Wat hebben we gedaan in 2023?

1. Circa 9 km riolering is gereinigd en geïnspecteerd. Vanwege complicaties bij de afstemming met de aannemer is dit minder dan gepland.
2. Riolvervanging heeft plaatsgevonden in de Vogelbuurt (1300m), Tesselschadestraat (850m), Patersweg (755m), Singel (650m), Vliegenstraat (200m), Luchtenburg (100m) en Nieuweweg (50m).
3. Riolrelinen is uitgevoerd in de Kalkhaven (465m), Venuslaan (275m), Schaperstraat (250m), Eemkerkstraat (200m), Baanhoekweg (185m), Merwedestraat (165m), Jan Luykenstraat (115m), Slangenburger (105m), Van Leeuwenhoekweg (60m), Provincialeweg (65m).
4. De beoogde negen elektrotechnische installaties zijn niet gerenoveerd, omdat dit vanwege de voldoende technische staat niet nodig bleek. De betreffende renovaties zijn in de lange termijn planning vijf jaar vooruit geschoven.
5. De voorbereidingen en pompkeuze voor het gemaal 'Stadspolders' hebben in 2023 plaatsgevonden. In 2024 start de aanbesteding hiervoor.
6. De pompen zijn vervangen.
7. Nieuwe luiken zijn aangebracht bij de rioolgemalen Oudelandshoek, Noordendijk en Papendrechtsestraat.
8. Nieuw leidingwerk uitgevoerd bij rioolgemalen Quickterrein, Vissersdijk, Noordendijk, Leerpark en Oranjelaan.
9. De buitenopstellingskasten zijn niet vervangen.
10. Complete lenspompinstallatie aangebracht bij rioolgemaal Nijhofflaan.
11. Terugslagkleppen vervangen bij rioolgemaal Robijn.

4.4 Financiering

In deze paragraaf komen de onderwerpen aan de orde die behoren tot het geldstromenbeleid van de gemeente. Afhankelijk van de hoogte en de verwachte duur van het liquiditeitstekort of –overschot, wordt vermogen tijdelijk of langdurig aangetrokken of tijdelijk uitgezet. Het uitgangspunt bij het aantrekken van vermogen is dat de kasgeldlimiet optimaal benut wordt door indien noodzakelijk zoveel mogelijk kort vermogen aan te trekken. In [de Wet financiering decentrale overheden](#) (Wet fido) zijn drie wettelijke normen opgenomen waaraan de gemeente moet voldoen:

1. tijdelijk overtollige middelen, boven een vastgestelde drempel, moeten worden aangehouden in de schatkist (van het Rijk). De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting.
2. bij het aantrekken van korte leningen (met looptijd tot 1 jaar) mag het gemiddelde saldo de kasgeldlimiet niet overschrijden.
3. het saldo aan aflossingen en renteherzieningen op de bestaande portefeuille lange leningen (met looptijd van 1 jaar of langer) mag in enig jaar niet hoger zijn dan de renterisiconorm.

Deze normen worden in deze paragraaf beschouwd. Ook wordt specifiek aandacht geschonken aan het renterisicobeheer en het kredietrisicobeheer. Daarnaast beschouwt deze paragraaf de interne rente.

4.4.1 Beleidskaders

Een intern kader vormde het treasury-jaarplan 2023, gebaseerd op het [financieringsstatuut](#). Treasury zorgt voor de beschikbaarheid van geldmiddelen, de controlfunctie is belast met het toezicht en de bewaking van de aanwending ervan. Vanuit deze rollen is de focus bij treasury gericht op feitelijke in- en uitgaande kasstromen, terwijl de controlfunctie veelal redeneert in termen van baten en lasten.

In deze paragraaf staan voornamelijk de kas- en financieringsstromen, de risico's en (compact) de interne rente centraal. Voor dit laatste is er inmiddels zoveel gereguleerd via het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV), dat is afgezien van een nieuwe rentebeleidsnota. Voor leningen en garanties gold de door de raad vastgestelde [beleidsnota](#).

4.4.2 Leningenportefeuille OG/UG

Binnen dit onderdeel gaan we in op de [opgenomen](#) en [uitgezette](#) geldleningen en de [renteontwikkeling](#). Ook is het [verplichte renteoverzicht](#) opgenomen.

4.4.2.1 Opgenomen geldleningen

Onderstaande tabel geeft beeld van de mutatie van de totale portefeuille aan opgenomen langlopende leningen in 2023.

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	Bedrag 2023	Gemiddeld percentage
Stand per 1 januari	€ 185.927	2,34%
Nieuwe leningen	€ 28.000	
Aflossingen	€ 6.985	
Stand per 31 december	€ 206.942	2,10%

Voor financiering van het Dordthuis zijn er in 2022 meerdere leningen afgesloten met uitgestelde stortingsdata. In 2023 is als tweede tranche een lening van € 28 miljoen gestort.

4.4.2.2 Uitgezette geldleningen

Onder uitzettingen worden verstrekte langlopende geldleningen en beleggingen verstaan. De mutaties van de uitzettingenportefeuilles gedurende 2023 kunnen als volgt worden weergegeven:

Bedragen € 1.000	
<u>Omschrijving</u>	<u>Bedrag</u>
<u>Verstrekte geldleningen</u>	
Stand per 1 januari 2023	€ 46.215
Nieuwe leningen	€ 44.732
Aflossingen	<u>€ 2.167</u>
Stand per 31 december 2023	€ 88.780

De nieuwe leningen zijn onder andere de laatste twee tranches van in totaal € 2,1 miljoen aan Leerpark BV, in 2022 is reeds € 18,8 miljoen verstrekt. En daarnaast vond een tijdelijke uitzetting plaats bij de gemeente Rotterdam van € 40 miljoen voor een jaar en twee dagen in verband met bij ons overtollige liquide middelen.

4.4.2.3 Ontwikkelingen

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in 2023 meerdere renteverhogingen doorgevoerd die doorwerken in de marktrentetarieven. Met name de tarieven op de geldmarkt, dus voor looptijden tot een jaar, zijn daardoor relatief hoog. De 10-jaarsrente, die in 2022 steeg van 0,30% naar 3,20%, heeft een groot deel van het jaar rond de 3,00% geschommeld, maar daalde in de laatste twee maanden van het jaar stevig van 3,39% op 1 november naar 2,49% ultimo 2023.

Voor de 3-maands Euribor zagen wij een vergelijkbare ontwikkeling. Waar 2022 een verschuiving liet zien van +/- 0,57% in januari tot een positief percentage van 2,18% aan het einde van het jaar, hebben wij in 2023 maandelijks stijgingen gezien, om aan het eind van het jaar op een percentage van 3,91% uit te komen. De stijging is in lijn met de renteverhogingen die de ECB heeft doorgevoerd. De rente op de geldmarkt volgt de rente van de ECB en is de basis voor de vergoeding die gemeenten op hun rekening courant bij de schatkist ontvangen. Eind 2023 werd hier een rente vergoed van 3,90%.

De marktverwachting is dat de korte rente zal teruglopen (vanaf het moment dat de ECB haar tarieven weer zal laten dalen). Dit moment wordt voorspeld ingeschat in het tweede kwartaal 2024. De lange rente zal in de loop van de tijd waarschijnlijk juist iets oplopen. Daarmee ontstaat weer een reguliere rentecurve, waarbij kort geld goedkoper is dan lang geld en het voorfinancieren van liquiditeitsbehoefte met rekening courant krediet en/of kasgeldleningen waarschijnlijk de meest efficiënte financieringsmethodiek zal zijn.

De financieringsfunctie van de gemeente dient uitsluitend de publieke taak. Zij voert een prudent beleid binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido).

4.4.2.4 Rente

Op grond van het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) zijn alle rentekosten en rentebaten verantwoord op het taakveld Treasury. In het door de [Commissie BBV](#) aanbevolen standaard rente-overzicht, zijn enkele regels toegevoegd om aansluiting te maken met het totaal van het taakveld Treasury. Onderstaande renteschema geeft beeld van de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en een specificatie van rentetoe rekening.

	Bedragen x € 1.000	
Overzicht rente	primaire Begroting 2023	Realisatie 2023
a1. De externe rentelasten over de lange financiering	4.981	4.733
a2. De externe rentelasten over de korte financiering	0	4.753
b1. De externe rentebaten	-651	-10.736
Totaal door te rekenen externe rente	4.330	-1.249
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-790	-1.190
c3. Resultaat projectfinanciering Trivire, Yulius, Huis Stad en Regio	646	-120
Saldo door te rekenen externe rente in renteomslag	4.186	-2.559
d1. (Bespaarde) rente over eigen vermogen	9.467	18.338
d2. Rente over voorzieningen (gewaard. op contante waarde)	-	-
De aan taakvelden (programma's incl. overzicht Overhead) toe te rekenen rente	13.653	15.780
e1. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	-13.653	-13.058
e2. Stelpost i.v.m. vertraging uitvoering investeringen vorig dienstjaar	29	-
Renteresultaat op het taakveld treasury cf. BBV	29	2.722
f1. Toegerekende rente aan financiële vaste activa (binnen het taakveld treasury)	794	794
f2. Dividenden en winstuitkeringen op taakveld treasury (buiten renteomslag)	-2.028	-3.358
f3. (Bespaarde) rente over eigen vermogen (d1. extracomptabel)	-9.467	-18.338
Saldo taakveld 0.5 treasury	-10.672	-18.181

Toelichting:

a/b: de rentelasten en baten dienen met elkaar in samenhang te worden beschouwd. Het meest relevant is het bedrag onder de streep. In 2023 is al een begrotingswijziging verwerkt die uitging van hogere baten. Deze zijn nog hoger uitgevallen. Zie ook analyse [Algemene Dekkingsmiddelen](#).

d. Over het eigen vermogen per 1-1-2023 is 2,63 % rente toegerekend. Basis daarvoor is de gemiddelde rente op vreemd vermogen.

e. Aan alle activa die integraal gefinancierd zijn, is een (omslag)rente van 2,0% toegerekend.

f. Naast de renteposten zijn binnen het taakveld Treasury (en het programma Algemene Dekkingsmiddelen) ook de rente over aandelen deelnemingen en de opbrengsten aan dividend opgenomen ([zie programma Algemene Dekkingsmiddelen](#)).

4.4.3 Risicobeheersing

Om de risico's van treasury te beperken en te beheersen zijn er diverse normen gesteld waarbinnen een gemeente haar treasury beleid moet uitvoeren. Dit betreft de [kasgeldlimiet](#), de [renterisiconorm](#), het [kredietrisico](#) en het [garantierisico](#).

4.4.3.1 Kasgeldlimiet

Met de kasgeldlimiet is in [de Wet fido](#) een norm gesteld voor het maximale bedrag waarmee de gemeente haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd <1 jaar) mag financieren: 8,5% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de benutting van de kasgeldlimiet over 2023 weergegeven.

1) Berekening kasgeldlimiet 2023:

Begrotingstotaal (lasten)	688.876
Wettelijk percentage	8,50%
Kasgeldlimiet	58.554

2) Kwartaaluitkomsten kasgeldlimiet 2023:

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Gem. netto vlottende schuld	-156.074	-165.544	-148.120	-146.871
Kasgeldlimiet	58.554	58.554	58.554	58.554
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	214.628	224.098	206.674	205.425

De gemeente Dordrecht heeft in 2023 het gehele jaar binnen de kasgeldlimietruimte geopereerd.

4.4.3.2 Renterisiconorm

De gemeente loopt renterisico op het moment dat nieuwe leningen moeten worden aangetrokken (herfinanciering) of als een renteherziening van toepassing is. Om het renterisico te beheersen is in [de Wet fido](#) de renterisiconorm geformuleerd. Het doel van deze norm is het voorkomen van een overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één bepaald jaar, ter bescherming van de gemeentelijke financiële positie. Het renterisico is een optelsom van leningen met renteherziening en aflossingen.

Bedragen x € 1.000

Renterisico's	2023
Renteherzieningen	€ -
Aflossingen	€ 6.985
Renterisico	€ 6.985

Berekening renterisiconorm	2023
Begrotingstotaal	€ 688.876
Wettelijk percentage	20%
Renterisiconorm	€ 137.776

Toetsing renterisico aan norm:	2023
Renterisiconorm	€ 137.776
Renterisico	€ 6.985
Ruimte binnen de norm	€ 130.791

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de gemeente Dordrecht met haar financiering in 2023 ruim binnen de renterisiconorm is gebleven in de lijn van onze verwachtingen bij de begroting.

4.4.3.3 Kredietrisico**Kredietrisico op leningen en beleggingen**

Het kredietrisico richt zich op de kredietwaardigheid (en dus risicoprofiel) van de tegenpartijen bij financiële transacties. Kredietrisico's gelden bij uitzettingen (verstrekke leningen en beleggingen) en verleende garanties.

Bedragen x € 1.000

Risicogroep:	Boekwaarde per 1-1-2023	Boekwaarde 31-12-2023	% per eind 2023
Woningcorporaties	4.299	3.988	4,5%
Financiële instellingen	-	-	0,0%
Overige instellingen volgens Treasurystatuut/gemeentelijk beleid	41.916	84.792	95,5%
Totaal	46.215	88.780	100,0%

Kredietwaardigheid

De woningcorporatie Trivire achten wij op grond van het betaalgedrag en gezien het WSW toezicht kredietwaardig.

In de volgende tabel wordt de verdere uitzettingenportefeuille naar kredietwaardigheid gespecificeerd. De tabel hieronder betreft de uitzettingen overige instellingen.

Bedragen x € 1.000

Tegenpartij	1-1-2023	31-12-2023
Versteekte geldlening aan de gemeente Rotterdam		€ 40.000
Ov. langlop.leningen buiten renteomslag Yulius	€ 1.851	€ 1.019
Lening verduurzaming hal Vorinklaan	€ 152	€ 140
Nieuwbouw en renovatieleningen Vereniging Arcade	€ 12.390	€ 11.989
Leningen Leerpark B.V.	€ 18.777	€ 20.863
Leningen SVN iz funderingsherstel	€ 4.448	€ 3.910
Leningen SVN iz funderingsherstel; Voorziening	€ 37-	€ 37-
Leningen SVN Dichterskwartier iz PWV	€ 25	€ 24
Leningen NRF Dordrechts Restauratiefonds	€ 1.569	€ 1.616
Via SVN verstrekte Startersleningen	€ 1.505	€ 2.455
R.K. Sportvereniging Racing Club Dordrecht		€ 300
Leningen SVN Particuliere Woningverbetering	€ 314	€ 278
Lening aan SVN Blijverslening	€ 4	€ 2
Lening SVN energiezuinig wonen	€ 779	€ 2.052
Lening aan Stichting Breedband	€ 32	€ 30
Lening aan Stichting Delta Hal		€ 75
Lening SVn Stim.lening Zakelijk VvE	€ 106	€ 75
Totaal	€ 41.916	€ 84.792

De uitstaande leningen bij SVN en NRF ultimo 2023 betreffen het saldo van eind 2023 uitstaande leningen, nieuwe leningen en aflossingen. In verband met overtollige middelen is een lening aan gemeente Rotterdam verstrekt met een looptijd van een jaar en twee dagen. Deze partijen achten wij (ruim) voldoende kredietwaardig.

Met Yulius is in 2018 een afsprakenkader ([zie RIS-dossier 2115612](#)) ten aanzien van onder andere de lopende financieringen gemaakt. De leenschuld is in de afgelopen jaren al aanzienlijk gereduceerd. Toekomstige extra aflossingen zijn afhankelijk van de verkoopmomenten van vastgoed. Dat laatste stagneert nu Yulius besloten heeft om de locatie Overkampweg alsnog in gebruik te houden. Wel heeft Yulius bij een renteherzieningsmoment gebruik gemaakt van de

mogelijkheid om dat leningdeel in zijn geheel af te lossen. Tegenover de leenschuld bestaat voldoende zekerheid.

De toename van leenschuld bij Leerpark BV is conform de eerder gesloten overeenkomst waarbij in meerdere tranches de lening is verstrekt.

4.4.3.4 Garantierisico

We kennen als gemeente directe borgstellingen en achtervang. Bij directe borgstellingen staat de gemeente voor geldgevers borg voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen voor een derde partij. Deze leningen zijn veelal aangetrokken voor activiteiten in het verlengde van de gemeentelijke, publieke taak.

Bij HVC is het garantierisico momenteel beperkt, waarbij we ons steeds mede baseren op de risicoparagrafen van de in HVC aandeelhoudende Gemeenschappelijke Regeling Gevudo.

De achtervang Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) is veruit de grootste component en houdt in dat de gemeente, soms samen met het Rijk, een rol speelt in de zekerheidsstructuur van een waarborgfonds, bijvoorbeeld de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Door deze structuur kunnen instellingen die bij een waarborgfonds zijn aangesloten tegen de laagste rente lenen. Bij de achtervangconstructie WSW dienen bij aanspraken van banken, voor zover het WSW zelf onvoldoende geld heeft, de corporaties eerst collectief bij te dragen. Vervolgens kan overgegaan worden tot verkoop/executie van vastgoed. WSW streeft er bij haar toezichtbeleid naar om het betaalrisico voor gemeenten maximaal 1% te laten zijn. Het achtervang-garantierisico WSW beschouwt de gemeente als uiterst gering.

Het garantierisico van de sportsector wordt jaarlijks beschouwd in het gemeentelijke risico-inventarisatiesysteem. Voor verdere specificatie verwijzen wij naar de [staat van gewaarborgde geldleningen](#) bij deze jaarstukken.

De ontwikkeling van de borgstellingen van Dordrecht gedurende 2023 is als volgt:

	Bedragen x € 1.000		
Vorm	Bedrag per 1-1-2023	Bedrag per 31-12-2023	% per eind 2023
<u>Directe borgstellingen</u>			
HVC Alkmaar (getrapt via GR Gevudo)	26.574	22.595	3,5%
Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.	7.418	7.255	1,1%
Sportverenigingen en stichtingen	4.856	4.502	0,7%
	38.848	34.351	5,3%
<u>Achtervang</u>			
WSW (woningcorporaties)	603.485	619.761	94,7%
TOTAAL	642.333	654.112	100,0%

4.4.4 Schatkistbankieren

Om de staatsschuld te beperken moeten gemeenten tijdelijk overtollige liquide middelen aanhouden in de schatkist bij het Rijk of uitzetten bij medeoverheden. Om het cashmanagement van de gemeenten niet te verstoren mogen de gemeenten een relatief beperkt positief saldo op de bankrekeningen aanhouden. Gemiddeld per kwartaal mag dit saldo niet meer zijn dan een vastgesteld drempelbedrag. Het drempelbedrag is gerelateerd aan de omvang van de totale begroting.

De berekening van het drempelbedrag is 2% over de eerste schijf van € 500 miljoen en 0,2% voor alles daarboven.

Drempelbedrag Schatkistbankieren 2023

Begrotingstotaal	688.876
Drempelbedrag	10.378

Kwartaaluitkomsten benutting drempelbedrag 2023:

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Benutting drempelbedrag	3.724	6.620	5.692	5.606
Drempelbedrag	10.378	10.378	10.378	10.378
Ruimte ten opzichte van drempelbedrag	6.654	3.758	4.686	4.772

In 2023 is er weer sprake van rentevergoeding op positieve banksaldi en de schatkistrekening bij het Rijk en is er rente verschuldigd op negatieve banksaldi.

4.5 Organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering

In deze paragraaf beschrijven we de behaalde resultaten op de voorgenomen activiteiten voor 2023 op het gebied van de [organisatieontwikkeling](#) en [bedrijfsvoering](#) van de gemeente Dordrecht.

In 2022 hebben wij door het samengaan met de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden onze waarden en organisatiekoers herijkt. Het afgelopen jaar zijn we daarop verder gegaan en is langs vier verschillende lijnen aandacht geweest voor het versterken van onze organisatie om zo de ambities en opgaven efficiënter te kunnen realiseren.

De omgeving blijft continu in beweging en dit betekent dat we blijvend inzetten op een wendbare organisatie met een goede ICT-dienstverlening. In 2023 is daarom vervolg gegeven aan de basis, het op orde krijgen en het trainen van onze medewerkers.

In deze paragraaf leest u verder ook welke resultaten wij behaald hebben op het gebied van [huisvesting](#) en [communicatie](#).

4.5.1 Organisatieontwikkeling en HR

Samen werken aan een sterk en groen Dordrecht doe je met een organisatie waar talentvolle mensen graag komen en blijven werken. Er is gedurende het jaar veel aandacht besteed aan het versterken van de manier waarop we ons organiseren om de ambities en opgaven voor de komende raadsperiode zo efficiënt mogelijk te kunnen realiseren. Dit vroeg realisatiekracht, toekomstvisie en flexibiliteit nu veel opgaven tot uitvoering komen. Omdat er geen realisatiekracht is zonder menskracht, is geïnvesteerd in het vinden, binden en boeien van goede medewerkers.

De ontwikkeling van de organisatie vindt plaats langs vier sturende principes, onder de noemer 'Onze Koers'. Deze vier sturende principes zijn:

- Opgaven in stad en regio staan centraal.
- We bieden ruimte aan onze professionals en vakmensen.
- Dordrecht neemt het voortouw op dienstverlening en opgaven in stad en regio.
- We zijn één verbonden organisatie.

Deze organisatieontwikkelingen hebben nog altijd onze focus waarbij we sturen op samenhangende voortgang met concrete projecten en regie.

Opgaven in stad en regio staan centraal

Om doelgericht en efficiënt te werken is in 2023 geïnvesteerd in de organisatie. De belangrijkste ontwikkelingen en resultaten gaan over: het versterken van werken in opdrachten, versterken van lijnmanagement en de eerste stappen in het programma "In control Fundament op orde". Dit als respons op de bevindingen van de interne organisatie en het accountantsrapport. Concreet betekent dit, dat we investeren in een professionelere relatie tussen interne opdrachtgevers en interne opdrachtnemers.

Werken in opdrachten is een middel om scherper te kunnen sturen op resultaten en op de inzet van mensen en middelen. Dit hebben we versterkt en breder in de organisatie toegepast. Voor veel medewerkers is de teamleider de interne opdrachtgever. Mede daarom is de rol van teamleider binnen de lijnorganisatie op veel plaatsen opnieuw ingevoerd om de organisatie helderder aansturinglijnen te geven die ook helpen bij het vergroten van realisatiekracht en prioritering.

Eind oktober heeft de gemeenteraad besloten op de bestuursopdracht in het raadsvoorstel 'Doorlopen Route naar Kadernota 2025'. De bestuursopdracht is door het college van burgemeester en wethouders aan de gemeentesecretaris gegeven om een fundamenteel verbetertraject te starten gericht op een gemeentelijke organisatie die beter in controle is op het gebied van de financiën.

Ruimte bieden aan professionals en vakmensen

Het verschil maken, ruimte voor medewerkers en inspirerend leiderschap in een organisatie waar zaken goed geregeld zijn. Dat zijn de vier manieren waarop we als goed werkgever willen investeren in onze professionals en vakmensen. We hebben ingezet op het zijn van een diverse en inclusieve organisatie, daarom is er een uitvoeringsplan voor de opgave Inclusieve Stad opgesteld met daarin aandacht voor de interne organisatie. In het uitvoeringsprogramma is onder andere opgenomen dat Diversiteit & Inclusie (D&I) verweven wordt in het introductieprogramma en dat er aandacht is voor D&I bij het ontwerp van het Dordthuis.

Daarnaast hebben we ook ingezet op ruimte voor leren en ontwikkelen. Leren is essentieel voor goed werkgeverschap en het behouden van medewerkers. Om dit te faciliteren heeft in 2023 de Summerschool plaatsgevonden alsmede de Lekker in je Vel weken. Begin 2024 start de Winterschool met als centraal thema: "Echt Luisteren, Echt Spreken." De Winterschool is – net als de andere initiatieven – niet alleen een waardevolle investering in het welzijn en de groei van onze medewerkers, maar speelt tevens een cruciale rol in het bredere plaatje van goed werkgeverschap en de ontwikkeling van Dordt als top werkgever.

Zien het dan ook als een maatschappelijke verantwoordelijkheid om (afgestudeerde) studenten te helpen bij hun ontwikkeling door het bieden van stageplaatsen en traineeships. Zo is aandacht besteed aan de doorontwikkeling van het stagebureau, zodat het stagebureau actief op zoek kan gaan naar mogelijkheden binnen de regio. Hierin zijn contacten gelegd met het onderwijs en de 10 publieke dienstverleners binnen de regio.

Daarnaast zetten we extra in op werving en selectie. Zo is de finance campagne van Smart Delta Drechtsteden eind 2023 van start gegaan. Hiermee richten we ons op financieel talent in de regio. Aanvullend is aandacht geweest voor veilig en gezond werken onder andere door het aanbieden van gratis griepvaccinaties en het versterken van verzuimmanagement. Tot slot is geïnvesteerd in leidinggevenden, door het aanbieden van een efficiëntere waarderingmethodiek en aanvullende kennissessies voor leidinggevenden. Deze investeringen moeten ertoe leiden dat medewerkers hier kunnen groeien en bloeien.

Voortouw op dienstverlening en opgaven in stad en regio

In het kader van het voortouw nemen op dienstverlening en opgaven in stad en regio is een verdere verbetering én verzakelijking ingezet in de dienstverlening van de Servicegemeente. Hierbij is de samenwerkingsrelatie in de regio aangescherpt met betrekking tot het stellen van wederzijdse verwachtingen en behoeftes vanuit de gedachte 'hoe verhouden de organisaties zich tot elkaar'. De verbetertrajecten en verzakelijking heeft in 2023 concreet zijn beslag gekregen in de volgende onderwerpen/trajecten:

1. Transparante financiering en hoogwaardige dienstverlening
2. Evaluatie van de bedrijfsvoeringstaken
3. Een nieuwe overlegstructuur voor regionale afstemming en partnerschap
4. Experimenten op (regionale) nabijheid
5. Experimenten en vernieuwing, innovatie en de innovatieagenda

Transparante financiering en hoogwaardige dienstverlening

In dit traject hebben we goede stappen gezet richting een transparante en breed gedragen wijze van dienstverlening. Er zijn vier pijlers voor dit traject bepaald (een sturingsmodel, producten- en dienstencatalogus, een financieringsmodel en een kostenverdeelmodel). De eerste resultaten zijn aan de hand van deze pijlers behaald en dragen bij aan een transparante financiering. Enkele voorbeelden zijn: een beschrijving van de te leveren producten en diensten, inzicht in de wijze waarop de (basis)dienstverlening en de ontwikkeling ervan transparant wordt gefinancierd en inzicht in de principes waarop de kosten worden verdeeld over de afnemers.

Evaluatie bedrijfsvoeringstaken

Bij oprichting van de Servicegemeente is er tussen de gemeente Dordrecht en de afnemers

afgesproken dat na twee jaar de inhoudelijke evaluatie van de taakuitvoering en de samenwerkingsovereenkomst plaatsvindt. De evaluatie heeft plaatsgevonden en is uitgevoerd door het extern adviesbureau "& Van de Laar". De belangrijkste vraag bij deze evaluatie was: 'Wat zijn de sterken- en ontwikkelpunten in de dienstverlening en samenwerking sinds de oprichting van de Servicegemeente en welke optimalisaties zijn mogelijk naar de toekomst toe'? De eindrapportage met daarin concrete handreikingen ter versterking van de samenwerking, wordt begin 2024 afgerond. De uitkomsten van deze evaluatie bieden vervolgens een belangrijk handvat voor de strategische agenda van Bedrijfsvoering 2024 – 2026 en de doorontwikkeling van de bedrijfsvoeringsactiviteiten.

Een nieuwe overlegstructuur voor regionale afstemming en partnerschap

Er zijn in 2023 meerdere bestuurlijk en ambtelijk diverse (collectieve) overlegvormen opgestart en ingericht om verbinding tussen de afnemers zo in te richten dat die passend zijn bij de verschillende rollen. De overlegvormen betreffen het Bestuurlijke Overleg, het Strategisch Afnemersberaad en het Centraal Bedrijfsvoeringsoverleg. Over de rolname, samenspel en onderlinge verhoudingen zijn gedurende het jaar diverse sessies gehouden en afspraken gemaakt.

Experimenten op (regionale) nabijheid

Er is begonnen met pilots om klant nabijheid te organiseren door enerzijds te experimenteren met 'casemanagerschap' en anderzijds door medewerkers van SGD dagdelen fysiek aanwezig te laten zijn in de organisatie van de klanten. Dit heeft geleid tot een grotere mate van tevredenheid onder partners en een verbeterd inzicht vanuit de Servicegemeente in klantbehoeften en -ontwikkelingen.

Experimenten op vernieuwing, innovatie en de innovatieagenda

Experimenten zijn gestart op het gebied van gespecialiseerde en generatieve Artificial Intelligence (AI) en Robotic Process Automation (RPA) met als doel om enerzijds de regio beter van dienst te zijn bij vernieuwings- & innovatie vraagstukken en anderzijds ook om zelf effectiever te worden. In de zomer heeft een multidisciplinaire werkgroep een experiment uitgevoerd op het gebied van ChatGPT. De belangrijkste uitkomst van deze werkgroep is de vondst van diverse (directe) toepassingsmogelijkheden inclusief aanbevelingen voor een veilig en verantwoord gebruik. Dit moet uiteindelijk leiden tot veilig regionaal beschikbaar stellen van generatieve AI-tooling.

Eén verbonden organisatie

Vanuit het oogpunt van één verbonden organisatie is intensief en met grote betrokkenheid vanuit de Dordtse organisatie gewerkt aan de herinrichting van de besturing en inrichting van de gemeente Dordrecht. Op basis van brede consultatie en participatie is er een richtinggevend advies opgesteld over de toekomstige inrichting van de Dordtse organisatiestructuur en de daarbij horende wijze van sturing. De voorgestelde inrichting van de structuur en de besturing komt tegemoet aan een aantal duidelijke knelpunten die in het functioneren van de organisatie wordt ervaren. De besluitvorming en verdere implementatie volgen in 2024. Hierbij zijn concrete verbeteringen:

1. De duidelijkheid over het platform waarin concern-brede besluiten worden genomen en waaruit die eenduidig met de organisatie worden gedeeld.
2. De herkenbaarheid van de structuur voor de binnen- en buitenwereld.
3. De versterking van het opgavegericht werken.
4. De inrichting van een kaderstellende en monitorende functie op concernniveau.

4.5.2 Bedrijfsvoering

Niet financiële onrechtmatigheden

Vanaf 2022 is het verplicht om in het kader van de Wet fido en bijbehorende regelingen eventuele niet-financiële onrechtmatigheden te vermelden in de paragraaf Bedrijfsvoering. Binnen de gemeente Dordrecht verklaren wij dat ernaar beste weten geen niet-financiële onrechtmatigheden zijn geconstateerd in 2023.

Klachten

Wanneer iemand ontevreden is over de dienstverlening van een ambtenaar, kan diegene een klacht indienen bij de gemeente. Wordt de klacht niet naar tevredenheid opgelost, dan kan de klager een schriftelijke klacht indienen bij de Nationale Ombudsman. In 2023 zijn 112 klachten ingediend bij de gemeente Dordrecht. Dat is een minimale stijging ten opzichte van 2022.

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
59	47	74	92	58	84	107	158	110	112

Via het jaarverslag klachten wordt de raad separaat geïnformeerd over de inhoud van de klachten en de specifieke informatie die bij deze klachten hoort. Het jaarverslag klachten is [hier](#) te vinden.

Bezwaarschriften

Bij het schrijven van de paragraaf bedrijfsvoering was het jaarverslag van de adviescommissie bezwaarschriften nog niet binnen. Hierdoor is er nog geen zicht op het aantal behandelde bezwaarschriften door voornoemde adviescommissie. Hierover wordt de raad om die reden separaat geïnformeerd.

Behalve de door de adviescommissie behandelde bezwaarschriften, zijn er ook bezwaarschriften die niet ter advisering aan de commissie worden voorgelegd, maar waarbij het horen plaatsvindt door de portefeuillehouder of door ambtenaren.

In 2023 is als bijzonderheid een sterke stijging van het aantal ingediende WOZ-bezwaren gesignaleerd (5.425 in 2023 ten opzichte van 1.449 in 2022). Deze toename is voornamelijk toe te schrijven aan de waardestijging van woningen. De stijging van onroerende zaakbelasting wordt door de belastingbetaler veelal gekoppeld aan de hogere waarde van woningen. Dit maakt het voor bewoners interessanter om bezwaar aan te tekenen. Dit wordt verder gestimuleerd door de opkomst van no cure no pay-bedrijven (NCNP). Zij claimen eenvoudig en kosteloos bezwaar te maken voor de bewoner.

Hoewel het voor de bewoner inderdaad eenvoudig en kosteloos is, is dit niet het geval voor de gemeente. Bij gehele of gedeeltelijke honorering van het bezwaar moet de gemeente namelijk een kostenvergoeding betalen aan het NCNP-bedrijf. Deze kosten kunnen oplopen tot honderden euro's, en bij (hoger) beroep kan dit oplopen tot enkele duizenden euro's.

Bezwaarschriften met betrekking tot belastingen en heffingen - stand per 31 december 2023

Aantal ontvangen bezwaarschriften 2023 WOZ	5.425
<i>Waarvan afgehandeld in %</i>	83%
<i>Waarvan toegewezen in %</i>	42%
<i>% afgehandelde bezwaarschriften < 9 mnd.</i>	83%
Aantal ontvangen bezwaarschriften 2023 heffingen (excl. parkeren)	297
<i>Waarvan afgehandeld in %</i>	100%
<i>Waarvan toegewezen in %</i>	66%
<i>% afgehandelde bezwaarschriften < 9 mnd.</i>	100%
Aantal ontvangen bezwaarschriften naheffing parkeren in 2023	2.187
<i>Waarvan afgehandeld in %</i>	100%
<i>Waarvan toegewezen in %</i>	59%
<i>% afgehandelde bezwaarschriften < 9 mnd.</i>	100%

Frauderisico beheersing

De gemeente Dordrecht wordt hoofdzakelijk gefinancierd met overheidsgelden en gelden verkregen vanuit c.q. geheven bij de maatschappij zoals belastingen en leges. Het college van burgemeester

en wethouders is verantwoordelijk voor het verantwoord omgaan met de bestedingen van deze gelden. Hiervoor is veel geregeld en vastgelegd in externe wet- en regelgeving zoals de Gemeentewet, aanbestedingswet, de CAO en de Jeugdwet. Gemeente Dordrecht heeft processen ingericht, verricht interne controles en jaarlijks vindt een accountantscontrole plaats op de verantwoording van de gelden in de jaarrekening. Bij elke gemeente bestaat de mogelijkheid dat de regels (bewust) niet worden nageleefd, waardoor gehandeld wordt vanuit persoonlijke motieven en niet vanuit het belang van onze organisatie dan wel de maatschappij. In dat soort gevallen kan er sprake zijn van fraude. Dit is uiteraard niet gewenst.

Onze kader definitie van fraude is gebaseerd op de commissie besluit, begroten en verantwoord (BBV): fraude omvat opzettelijke handelingen door één of meerdere personen binnen de organisatie, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen.

Potentieel frauderisico

Gedurende 2023 heeft naar ons beste weten geen fraude plaatsgevonden. Het potentiële frauderisico van de gemeente Dordrecht wordt daarnaast als laag ingeschat. De belangrijkste overwegingen hierbij zijn een bij wet afgedwongen governance structuur (raad, college), geen sprake van verhoogd risico als gevolg van beloningen/bonussen (CAO/WNT) en geen bijzondere c.q. bovenmatig risicovolle activiteiten die niet passen bij een gemeente. Hoewel de frauderisico inschatting laag is, zijn er verschillende risico's geïdentificeerd. Alle risico's hebben een lage kans van plaatsvinden. De belangrijkste frauderisico's zijn degene met een gemiddelde impact. Samenvattend hebben de belangrijkste risico's betrekking op het betalingsverkeer, de factuurverwerking, aanbestedingen en grondexploitaties. Hierin kan gedacht worden aan:

- het op onrechtmatige wijze onttrekken van gelden.
- het niet aanwezig zijn van vastgelegde functiescheiding tussen prestatiebeoordeling en goedkeuring van facturen.
- een niet onafhankelijke gunning of de schijn van belangenverstrengeling bij de gunning van opdrachten of selectie van aannemers.
- oneigenlijke beïnvloeding van de schattingen in de grondexploitaties.

Fraude volledig uitsluiten is, mede gezien de mogelijke samenspanning tussen functies bij alle organisaties, nooit geheel mogelijk. Wel is vastgesteld dat de geïdentificeerde frauderisico's voldoende worden gereduceerd met beheersmaatregelen. Dit betreft onder andere functiescheidingen, zichtbaar 4-ogenprincipe in combinatie met interne controlewerkzaamheden. Er is geen verhoogd restrisico op fraude geïdentificeerd.

4.5.3 Huisvesting

Dordthuis

De bouw van het Dordthuis is officieel van start gegaan in het tweede kwartaal van 2023. Na een naamgevingstraject waarin zowel inwoners als medewerkers van de partners zijn geraadpleegd, is Dordthuis als nieuwe naam gekozen voor het gebouw dat voorheen de werktitel 'Huis van Stad en Regio' had. De naam is één van de elementen die, naast een nieuw beeldmerk, onderdeel uitmaakt van marketingmateriaal dat door en met de partners is ontwikkeld om het nieuwe gebouw en vooral het gebruik ervan onder de aandacht te brengen in de stad en de regio.

In de zomer is een voorlopig ontwerp van de inrichting van zowel de publieke zones als de hybride werkplekken afgerond. Op basis hiervan is in samenwerking met de partners en met vertegenwoordiging van gebruikers een definitief ontwerp gemaakt dat in oktober is vastgesteld. Aan het einde van het jaar is gestart met het technisch ontwerp van de inrichting. Dit laatste vormt de basis voor de aanbesteding voor de losse inrichting die in 2024 van start zal gaan.

Huidige huisvesting

In 2023 hebben we in onze huidige panden geen grote investeringen of aanpassingen gedaan. Ten

aanzien van het huidige Stadskantoor is de lijn gevolgd om geen grote aanpassingen aan het gebouw te doen en voornamelijk te richten op noodzakelijk onderhoud. Door de vertraging met de bouw van het Dordthuis wordt er echter regelmatig geëvalueerd of dit standpunt kan blijven staan. Kleine aanpassingen, zoals het plaatsen van extra wanden om zo meer vergaderkamers te creëren en bureaus en aanpassingen als gevolg van wet- en regelgeving hebben hierbij wel doorgang gevonden. Hierbij kan gedacht worden aan het vervangen van kartonnen koffiebekers door duurzame alternatieven.

4.5.4 Data en informatiemanagement

De gemeente Dordrecht opereert in een omgeving die snel verandert. Om daarop te anticiperen en onze ambities te kunnen realiseren is de inzet van data en slimme ICT-oplossingen onvermijdelijk en openen innovaties nieuwe mogelijkheden naar sneller en efficiënter werken.

We faciliteren deze inzet van data en ICT op alle werkterreinen van de gemeente. Dit doen we onder meer door te werken aan:

- Een organisatie met een wendbare, actuele data en ICT-voorziening.
- Het stimuleren van het zo optimaal mogelijk gebruiken van die voorzieningen.
- Het faciliteren en inspireren van de organisatie bij nieuwe wensen en/of opgaven.
- Het laten voldoen van onze oplossingen, processen en systemen aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), de Wet open overheid (Woo) en de eisen op het terrein van informatiebeveiliging.

Hieraan hebben wij een bijdrage geleverd door onder andere de ambities vanuit het koersdocument Smart Society uit te werken in een programmaplan. Enerzijds richten we ons op opgaven als bestaanszekerheid, vastgoedbeheer, duurzaamheid en online participatie, wat in uitwerking komt in het in 2023 gerealiseerde online participatieplatform. Anderzijds wordt de basis gelegd voor het maken van een digitaal- en datafundament. Na afronding van ICT Beweegt kunnen we dit verder realiseren. Naast het faciliteren van opgaven en het leggen van een digitaal- en datafundament is deelgenomen in het landelijke traject DEMS, waar standaarden voor het werken met 3D worden gecreëerd.

Verder is veel aandacht gegaan naar het succesvol borgen van het regionale programma ICT Beweegt. Het doel van dit programma is om beter, makkelijker en veiliger met elkaar en partners in de stad samen te kunnen werken in een nieuwe digitale werkruimte op basis van Microsoft365. ICT Beweegt brengt een nieuwe manier van werken met zich mee. In Dordrecht is daarom aanvullende inzet gepleegd om medewerkers hiermee te leren werken. Daarnaast zijn de voorbereidingen uitgevoerd om documenten, data en applicaties naar de nieuwe omgeving op te schonen en te migreren. De voorbereidingen voor de noodzakelijke aanpassingen van onze hardware zijn uitgevoerd en de uitrol van de nieuwe hardware is gestart. Vanwege de grootte en complexiteit van ICT Beweegt lopen alle programmaonderdelen door in 2024.

Tot slot is extra inspanning geleverd om het verantwoord en veilig gebruik van ICT en data te bevorderen. In aanvulling op de reguliere medewerkerstrainingen is extra ingezet op de bewustwording ten aanzien van privacy en informatieveiligheid.

4.5.5 Communicatie

Communicatie zorgt voor verbinding tussen stad en organisatie. Betrouwbare informatievoorziening richting inwoners en ondernemers blijft daarbij een doorlopende kerntaak. Voorbeelden zijn de gemeentelijke website en het Gemeentenieuws, belangrijke pijlers in de communicatie-inzet. Daarnaast worden communicatiemethoden en de bereikbaarheid voortdurend geëvalueerd en verbeterd. Zo zijn, mede dankzij gebruikersonderzoeken, diverse webpagina's begrijpelijker en publieksgerichter gemaakt. Voor de communicatie-uitingen vormen het perspectief van de inwoner, heldere en duidelijke taal en goed vindbare informatie het uitgangspunt. Naast externe verbinding speelt communicatie ook een ondersteunende en adviserende rol bij de ontwikkeling van de eigen

organisatie, waarbij zorgvuldig het contact wordt gezocht tussen raad, stad en het ambtelijke apparaat.

Buiten de doorlopende kerntaken is er met de communicatie-inspanningen op verschillende vlakken impact gemaakt.

Bestaanszekerheid:

- De winterkledingactie, wat de meest succesvolle actie van de Dordtpas tot nu toe is.
- De aanpak Geldpraatje, waar een laagdrempelige aanpak gevormd is door het contact en gesprek te zoeken. Dordtenaren vormden hierbij zelf het gezicht van de campagne.
- De witgoedregeling, waar de direct marketing aanpak zorgde voor een conversie van 60%. Als gevolg dat 900 Dordtenaren met een laag inkomen nu een energiezuinige koelkast in huis hebben en bespraken vele anderen verduurzamingsmogelijkheden met energiecoaches.

Wonen en gebiedsontwikkeling:

- De starterslening, waar dankzij een campagne met begrijpelijke en vindbare informatie deze goed benut is. Meer dan 40 starters hebben de stap kunnen zetten naar hun eerste woning.
- De plaatsing van geluidsschermen langs de N3 ten behoeve van de ontwikkeling van het Gezondheidspark, waar diverse communicatieacties zijn ingezet. Ruim 70.000 mensen zijn bereikt en duizenden bezochten de projectpagina. Mede hierdoor zijn veel vragen en zorgen vooraf beantwoord, met als gevolg een beperking van de overlast tijdens de werkzaamheden.
- Het Maasterras als deel van de gebiedsontwikkeling Stadsas. Hierbij is het bestemmingsplan ter inzage ingebracht. Zowel in advisering als uitvoering is hier veel inzet op gepleegd.
- Gedragscampagnes gericht op omgang met afval en parkeren rond de feestdagen.

Chemours:

- De rechtszaak tegen Chemours en de daaruit volgende uitspraak kreeg veel (inter)nationale media-aandacht. Communicatie heeft veel inzet geleverd bij de voorbereiding van dit moment, het organiseren van de persconferentie en de begeleiding van de vele mediaverzoeken. Het gemeentelijke standpunt en de gezamenlijkheid van de vier gemeenten is hierdoor krachtig over het voetlicht gebracht. Dit is niet onopgemerkt gebleven bij onze inwoners, zo bleek uit de vele ondersteunende reacties.
- Het informeren van de omgeving over de gevolgen van de PFAS-uitstoot van Chemours.

4.6 Wet Open Overheid

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden. De Woo maakt onderscheid tussen passieve openbaarheid en actieve openbaarheid.

Passieve openbaarheid

Passieve openbaarheid is het openbaar maken van informatie op verzoek. De regels over het verstrekken van informatie op verzoek komt grotendeels overeen met de praktijk onder de Wet openbaarheid van bestuur. In 2023 zijn 74 verzoeken op grond van de Woo ingediend. De ingediende Woo-verzoeken, de daarop genomen besluiten en de verstrekte informatie staan op de website van de gemeente, te vinden onder de zoekterm 'Wet open overheid' of simpelweg 'open'.

Over de ingediende verzoeken kan worden opgemerkt dat sommige daarvan erg veel tijd hebben gevergd van het ambtelijk apparaat. In die zin is het te hopen en te verwachten dat de implementatie van de actieve openbaarmaking zal bijdragen aan het, op termijn, afnemen van het aantal (omvangrijke) Woo-verzoeken.

Actieve openbaarheid

Actieve openbaarheid is het uit eigen beweging openbaar maken van informatie op zodanige manier dat iedereen daar kennis van kan nemen. De Woo is vooral bedoeld om de actieve openbaarheid te stimuleren. In het jaarverslag over 2022 hebben we geduid welke zeventien categorieën van documenten in elk geval gefaseerd openbaar gemaakt moeten worden en welke categorieën nu al actief openbaar gemaakt moeten worden.

Implementatie

Voor de implementatie van de Woo in de gemeente Dordrecht maar ook in de andere Drechtsteden gemeenten is in september 2021 een projectstructuur ingericht, bestaande uit een stuurgroep, projectgroep en enkele werkgroepen, ondersteund door een (interne) projectleider. De implementatie is in fasen opgeknipt en kent lokale en regionale aspecten. Regionaal is met name alles dat met de systemen te maken heeft, zoals het realiseren van koppelingen en het inrichten van systemen. Lokaal moeten processen worden aangepast, medewerkers en bestuur worden geïnformeerd en de wijze waarop documenten actief openbaar worden gemaakt worden gerealiseerd. De stuurgroep heeft zich gericht op het doorlopen van de eerste en tweede fase van het implementatietraject, voornamelijk bestaande uit een inventarisatie van alle processen en systemen. De inventarisatie is afgerond en de stuurgroep heeft een eindrapport opgeleverd alsmede een voorstel voor de volgende fase. Voor de uitvoering van de volgende fase is een nieuwe programmamanager gevonden.

PLOOI

In de wet (artikel 3.3b) wordt voorgeschreven dat de openbaarmaking van de documenten elektronisch op een algemeen toegankelijke wijze door middel van een door onze Minister in stand gehouden digitale infrastructuur plaatsvindt. Die digitale infrastructuur wordt het Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI). Dus hoewel de gemeente al veel van de voorgeschreven informatie actief openbaar maakt, gebeurt dat nog niet op de door de wetgever voorgeschreven wijze. Dat kan ook niet doordat het platform nog niet klaar is. Inmiddels is de oorspronkelijke opzet verlaten en wordt een verwijsindex en zoekindex gebouwd. Dat betekent dat de gemeenten zelf bepalen op welk plaats zij de informatie actief digitaal openbaar maken waarbij in de verwijsindex een link wordt opgenomen naar de plaats waar de informatie staat.

Woo contactfunctionaris

De Woo (artikel 4.7) schrijft voor dat elk bestuursorgaan een Woo contactfunctionaris aanwijst. Inmiddels heeft het college een Woo-contactfunctionaris aangewezen.

4.7 Verbonden partijen

De gemeente werkt samen met anderen in en buiten de stad om haar doelen te realiseren en processen tot uitvoer te brengen. Een verbonden partij is een vorm van samenwerking die heeft geleid tot een rechtspersoon waarin de gemeente Dordrecht een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Als alleen sprake is van enkel bestuurlijk (Netwerk Zuidvleugel) of van enkel financieel belang (bijvoorbeeld subsidie relatie of GR Schadevergoeding HSL-A16-A4) dan noemen we dat geen verbonden partij.

Het doel van verbonden partijen is zo maximaal mogelijk bij te dragen aan de lokale, bestuurlijke ambities met minimale risico's. De gemeente kan twee rollen hebben richting een verbonden partij, de rol van eigenaar en van opdrachtgever. Als (mede)eigenaar beslist de gemeente over de oprichting, het pakket van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. In die rol neemt ze bijvoorbeeld deel aan het bestuur van de verbonden partij of zijn we de aandeelhouder die mee stemt over de koersbepaling. Als opdrachtgever geeft de gemeente aan, binnen het afgesproken pakket, welke taken ze op welke wijze uitgevoerd wil zien. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan. De eigenaarsrol richt zich op de levensvatbaarheid, continuïteit en beheersen van het 'ondernemersrisico' van de (samenwerking)organisatie. Bij bepaalde samenwerkingsvormen is de gemeente wettelijk verplicht om tekorten aan te vullen als de financiële resultaten tegenvallen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening. Soms komen de rollen samen, bijvoorbeeld in de rol van aandeelhouder. De gemeente wil invloed uitoefenen op de strategie en investeringen:

- beleidsmatig: de uit te voeren activiteiten ten gunste van ons gebied.
- qua maatschappelijk verantwoord ondernemen: social return, duurzaamheid en diversiteit benoemingen en beloningen bestuurders en commissarissen (Wet Normering Topinkomens).
- financieel: risicobeheersing, niveau van eigen vermogen organisatie en aandeelwaarde.

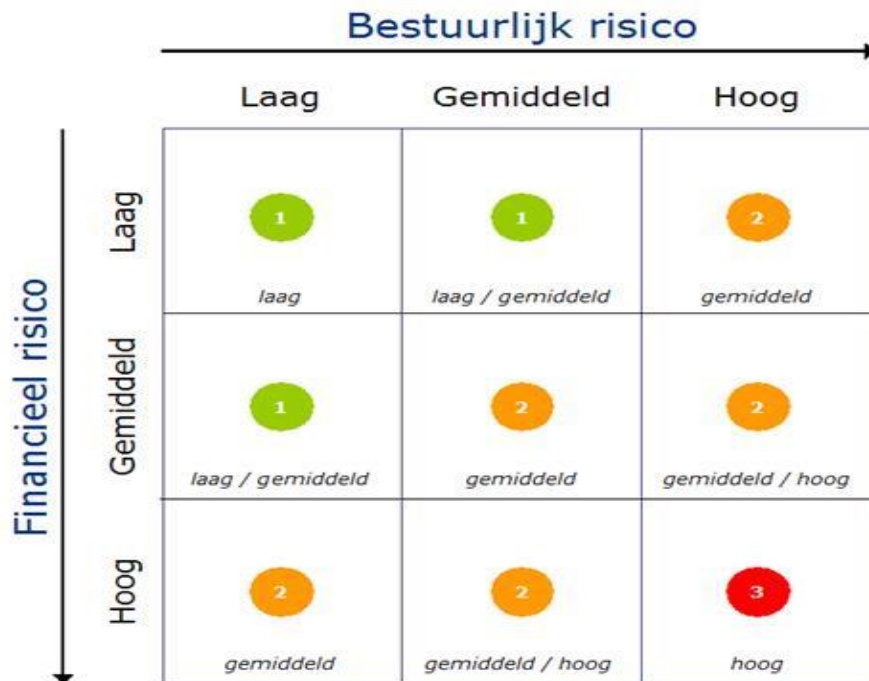
Rond bepaalde taken is de samenwerkingsvorm en het schaalniveau door de wetgever bepaald zo is de Veiligheidsregio door het Rijk bepaald op Zuid-Holland Zuid schaal (tien gemeenten). Bij andere taken kiezen we op zelf voor de vorm en schaal van samenwerking. De GR Sociaal is bijvoorbeeld georganiseerd op Drechtsteden schaal (zeven gemeenten).

Meer informatie over verbonden partijen treft u in onze [Begroting 2024](#) en de [Nota Verbonden Partijen \(2014\)](#). Deze nota biedt een kader voor deelname aan en het sturen op de verbonden partijen van de gemeente. Vanwege het bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belang is sturing op en monitoring van verbonden partijen gewenst. In het algemeen geldt daarbij: hoe groter het bestuurlijke (beleidsmatige) en financiële belang is, hoe wenselijker meer inzicht in en effectieve sturing op onze verbonden partijen is. Zo wil de gemeente bereiken dat de verbonden partij de overeengekomen opdracht realiseert binnen de daarover afgesproken beleidsinhoudelijke en financiële kaders. Uiteraard heeft een verbonden partij zelf ook een eigen verantwoordelijkheid. Ze moeten rechtmatig opereren, adequaat reageren op nieuwe ontwikkelingen en transparant zijn in de informatievoorziening. Ze dienen kansen en bedreigingen tijdig te signaleren en hier middels risicomanagement op te sturen.

4.7.1 Overzicht verbonden partijen

Dordrecht participeerde in 2023 in 16 verbonden partijen. Per 1 januari 2023 is de GR Sociaal samengevoegd met de GR Drechtwerk. Publiekrechtelijke verbonden partijen zoals in gemeenschappelijke regelingen en privaatrechtelijke verbonden partijen zoals in NV's, B.V.'s, stichtingen of coöperaties. Gedetailleerdere informatie per verbonden partij treft u in de [beleidsinformatie](#) en/of het [financiële](#) overzicht. Onderstaand ziet u de soorten verbonden partijen, hun vestigingsplaats en in welke begrotingsprogramma's hun rol tot uitdrukking komt. Ook ziet u welke risicokwalificatie (hoog - rood, middel - geel of laag - groen) de verbonden partij heeft. Het risico profiel is een mix van bestuurlijk (inhoudelijk) en financieel belang en hoeveel risico er wordt

gelopen. Hoe hoger het risico, hoe meer aandacht qua sturing we voor een verbonden partij hebben.

Een rood risico betekent niet per se dat het slecht gaat met de verbonden partij. Het kan ook betekenen dat het beleidsmatige of financiële belang van Dordrecht in de partij groot is (> € 5 miljoen). Bijgevolg zullen we (de ontwikkelingen bij) deze verbonden partij goed monitoren en waar nodig bijsturen. Een laag oftewel groen risico duidt dat de gemeentelijke bijdrage, het aandeel of belang in de verbonden partij laag is. In dat geval is sprake van een beheersmatige sturing op afstand. Zit het risico tussen hoog en laag in, dan is sprake van een gemiddeld risico (classificatie geel) en sturing.

Naam verbonden partij	Soort	Risico	Verbonden aan programma
Gemeenschappelijke regeling Sociaal	GR		1. Bestuurlijk & Ondersteunend Dordrecht 2. Levendig, Leefbaar & Veilig Dordrecht 3. Groen, Duurzaam & Ruimtelijk Dordrecht 4. Gezond, Sociaal & Zorgzaam Dordrecht
Gemeenschappelijke regeling Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid (GR DG&J ZHZ)	GR		1. Bestuurlijk & Ondersteunend Dordrecht 2. Levendig, Leefbaar & Veilig Dordrecht 4. Gezond, Sociaal & Zorgzaam Dordrecht 5. Lerend & Ondernemend Dordrecht
Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (GR OZHZ)	GR		1. Bestuurlijk & Ondersteunend Dordrecht 2. Levendig, Leefbaar & Veilig Dordrecht 3. Groen, Duurzaam & Ruimtelijk Dordrecht 5. Lerend & Ondernemend Dordrecht 6. Bouwend & Bereikbaar Dordrecht
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (GR VRZHZ)	GR		1. Bestuurlijk & Ondersteunend Dordrecht 2. Levendig, Leefbaar & Veilig Dordrecht 3. Groen, Duurzaam & Ruimtelijk Dordrecht
Gemeenschappelijke regeling Vuilverwerking Dordrecht en Omstreken (GR Gevudo)	GR		3. Groen, Duurzaam & Ruimtelijk Dordrecht
Gemeenschappelijke regeling Wegschap Tunnel Dordtse Kil (GR Kiltunnel)	GR		6 Bouwend & Bereikbaar Dordrecht
B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides	B.V.		3. Groen, Duurzaam & Ruimtelijk Dordrecht Financiën van Dordrecht
Merwedelingelijn Beheer B.V.	B.V.		6. Bouwend & Bereikbaar Dordrecht
ROM-D: Holding Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden N.V.	N.V.		5. Lerend & Ondernemend Dordrecht 6. Bouwend & Bereikbaar Dordrecht
Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V.	B.V.		5. Lerend & Ondernemend Dordrecht
Stedin Holding N.V.	N.V.		Financiën van Dordrecht
BNG Bank N.V.	N.V.		Financiën van Dordrecht
Stichting Administratiekantoor Breedband Drechtsteden	Stichting		5. Lerend & Ondernemend Dordrecht Financiën van Dordrecht

Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.
Energie Coöperatie Dordrecht (ECD)
Stichting Binnenstadsbedrijf

Coöperatie		5. Lerend & Ondernemend Dordrecht
Coöperatie		3. Groen, Duurzaam & Ruimtelijk Dordrecht
Stichting		2. Levendig, Leefbaar & Veilig Dordrecht

4.7.2 Beleidsinformatie verbonden partijen

Actuele ontwikkelingen algemeen

Als we boven de verbonden partijen gaan hangen en kijken naar trends en ontwikkelingen dan valt onder andere het volgende op.

- De Wet op Gemeenschappelijke regelingen is, na meermaals uitstel, geactualiseerd. Sommige wijziging waren meteen in 2022 van kracht, voor andere zaken geldt een implementatie termijn van twee jaar.
- De Omgevingswet is na enig uitstel per 1 januari 2024 ingegaan.
- In 2023 is veel aandacht geweest voor de doorontwikkeling van de regionale samenwerking en onze rolname bij verbonden partijen. Zo is:
 - o door toetreding van de Staat als aandeelhouder, is als gevolg hiervan het gemeentelijk belang verwaterd met 11,9%. De Staat is na Rotterdam en Den Haag derde partij in stembelang, Dordrecht vierde.
 - o naar aanleiding van het raadsbesluit in de vergadering van 19 september 2023 is de oprichting van de Stichting Binnenstadsbedrijf Dordrecht in oktober 2023 uitgevoerd.
 - o de GR Sociaal heeft in 2023, net als veel andere organisaties, te maken gekregen met de gevolgen van een aantal geo-politieke ontwikkelingen en de na-ijleffecten van de coronacrisis. De oorlog in Oekraïne heeft tot forse verstoringen geleid in het economisch verkeer. Voor de inwoners van de Drechtsteden werkt de ook crisis door. De kosten van levensonderhoud voor een deel van onze doelgroepen is zo fors gestegen dat huishoudens in de problemen komen. Mede daarvoor heeft het kabinet besloten tot onder andere het uitkeren van de zogenoemde energietoeslag.
 - o de DG&J heeft een Meerjarenbeleidsplan opgesteld voor de periode 2024-2028. Het nieuwe Meerjarenbeleidsplan geeft richting aan de taakinvulling en ambities van de DG&J en geeft inzicht in voor de DG&J relevante ontwikkelingen. Hierna volgt het uitvoeringsprogramma en de begroting 2025. Het uitvoeringsprogramma moet taakstellend binnen de financiële kaders opgesteld worden door DG&J.
 - o het Rijk heeft de invoering van de Omgevingswet uitgesteld naar 1 januari 2024 en ook de Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb) treedt gelijktijdig met de Omgevingswet in werking. Omdat OZHZ voor een aantal opdrachtgevers ook de bouwtaken uitvoert wordt het wetgevingstraject intensief gevolgd. In Zuid-Holland Zuid is afgesproken dat OZHZ en de gemeenten samen optrekken bij het in beeld brengen van de impact van de Wkb op de eigen organisatie.
 - o voor de versterking van de (toekomstige) crisisbeheersing, de informatiepositie en het inrichten van het knooppunt coördinatie Rijk-Regio (KCR2) zijn door het Rijk structureel extra middelen (BDuR gelden) toegekend aan de VRZHZ. De besteding van de structurele extra financiële middelen wordt uitgewerkt op basis van bestuurlijke afstemming in het kader van de invulling van het programma versterking crisisbeheersing en brandweezorg. Het Rijk, veiligheidsregio's en andere partners stellen hiertoe gezamenlijke(landelijke) doelstellingen op. Binnen deze kaders richt de VRZHZ zich op het verder professionaliseren van crisisbeheersing.

Actuele ontwikkelingen verbonden partijen

Per verbonden partij ziet u de algemene basisgegevens en leest u wat de belangrijkste (mutaties in de) ontwikkelingen en risico's bij die verbonden partij zijn. We geven een korte terugblik op 2023 maar melden vooral de actuele ontwikkelingen (status maart/april 2024). Deze beleidsinformatie is ook te ontsluiten via de [programma's](#).

Gemeenschappelijke regeling Sociaal

Website	www.socialedienstrechtsteden.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	<ul style="list-style-type: none">• De heer P.J. Heijkoop voorzitter het AB• Mevrouw C.C van Benschop, lid van het AB• De heer H. van der Linden, 1e plaatsvervangend lid AB• Mevrouw T.F. de Jonge, 2e plaatsvervangend lid AB
Deelnemers	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht en Hardinxveld-Giessendam.
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	Samenwerking op tal van onderwerpen in het sociaal domein, zoals de Participatiewet, schuldhulpverlening en maatwerkvoorzieningen voor de Wmo. Het beleid dat de GR Sociaal uitvoert wordt op verschillende manieren vastgesteld. De verordeningen die vanuit de inhoudelijke wetten, zoals de Participatiewet, de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de Wet maatschappelijke ondersteuning, nodig zijn, worden door de deelnemende gemeenten en de GR Sociaal gezamenlijk voorbereid en door de lokale gemeenteraden vastgesteld. De nadere regels en beleidsregels worden grotendeels door het Dagelijks en het Algemeen bestuur van de GR Sociaal vastgesteld.
Relevante beleidsinformatie	Actuele ontwikkelingen d.d. april 2024: <ul style="list-style-type: none">• De GR Sociaal heeft in 2023, net als veel andere organisaties, te maken gekregen met de nodige ontwikkelingen die van invloed waren op het werk van Gr Sociaal. Of dat nu de voortzetting van de energietoeslag is, de val van het kabinet, de onzekere financiën of juist de positieve ontwikkeling waarbij er landelijk veel meer aandacht is voor de uitvoering, bestaanszekerheid en vereenvoudiging van de complexe systemen en regelgevingen. Het raakt de GR Sociaal dagelijks en biedt juist ook kansen om de dienstverlening te innoveren en optimaliseren, zodat inwoners van de Drechtsteden zelfstandig en volwaardig kunnen leven, werken, wonen en meedoen;• De daling van het bijstandsbestand in onze regio blijft achter ten opzichte van de landelijke prognose. Voornaamste reden is dat het bijstandsbestand in het eerste kwartaal van 2023 nog is gestegen. Tevens zien we dat er een verschuiving is in de bestandsopbouw (bijvoorbeeld meer gezinnen). Hierdoor stijgt de gemiddelde prijs per uitkering. In meerjarenperspectief moet worden geconstateerd dat de daling, die na afloop van de coronajaren is ingezet, ten einde is gekomen. Voor een deel zijn de gevolgen van deze ontwikkelingen beïnvloedbaar, onder andere door meer en andere instrumenten te ontwikkelen, te experimenteren met verschillende aanpakken voor verschillende doelgroepen en juist ook in te zetten op allerlei soorten werk;• Het minimabeleid is met ingang van 1 januari 2023 herijkt. Hoewel de uitgaven nog iets achterblijven bij de begroting van GR Sociaal, kan ten opzichte van eerdere jaren wel een duidelijke toename van het aantal aanvragen en verstrekkingen worden waargenomen. Dit met name bij het persoonlijk minimabudget (PMB) en de individuele bijzondere bijstand. Kijkend naar het aantal klanten met bijzondere bijstand voor bewindvoeringskosten dan lijkt dit sinds 2021 te stabiliseren dan wel licht af te nemen. Gedurende het jaar was de verwachting dat in 2023 de uitgaven van SMS Kinderfonds zouden stijgen ten opzichte van 2022. Er was gerekend met hogere uitgaven voor zowel de Dordtpas als Stichting Leergeld. Zowel bij de Dordtpas als bij Stichting Leergeld zijn de uitgaven 2023 nagenoeg gelijk aan 2022;• In 2023 werd tweemaal een energietoeslag verstrekt, waarbij gemeenten verschillende keuzes maakten in de hoogte van het bedrag en de wijze en het moment van uitbetaling;• De brede ondersteuning van de gedupeerden van de Kinderopvangtoeslagaffaire Drechtsteden blijft voorlopig een extra taak van de GR Sociaal (naar verwachting tot en met 2025). Het Hulpteam Toeslagen blijft dan ook operationeel en op sterkte. Deze kosten hiervan worden conform de afgesloten DVO's met gemeenten afgerekend. De Drechtsteden gemeenten hebben gekozen voor normbedragen voor de declaratie van de kosten bij het Rijk. Dat betekent dat hoe langer de hersteloperatie duurt, des te krappere het budget wordt. De Drechtstedengemeenten lopen daarmee het risico dat dit budget voor de uitvoering van de brede ondersteuning niet voldoende is. Naar aanleiding van signalen van gemeenten dat de huidige normbedragen niet langer toereikend waren, heeft het Rijk aan KPMG de opdracht gegeven een kostprijsonderzoek te doen. Naar aanleiding van de

uitkomsten van dit onderzoek krijgen gemeenten de mogelijkheid één keer de declaratiewijze (normbedrag of werkelijke kosten) te wijzigen. De Drechtsteden zullen van deze mogelijkheid gebruikmaken;

- Niet bestede participatiemiddelen 2023: in 2023 zijn door GR Sociaal verschillende instrumenten ingezet voor de doelgroep. Gezien de veranderende samenstelling van het bestand én van de instroom is een koerswijziging nodig. Daarbij past een projectmatige en soms experimentele inzet van een nieuwe aanpak. Dit, omdat dan op kleine schaal gezien kan worden welke maatregelen voor onze inwoners helpen en welke minder succesvol zijn. Die aanpak is door GR Sociaal in de tweede helft van 2023 verder vormgegeven via diverse projecten. Dat betekent logischerwijs dat niet alle middelen door GR Sociaal in 2023 zijn ingezet;
- Hogere indexering tarieven begeleiding (Wmo), hogere indexering tarieven huishoudelijke ondersteuning in verband met stijging CAO lonen. Deze ontwikkelingen zijn niet beïnvloedbaar, omdat deze voortkomen uit landelijke CAO wijzigingen en indexaties, die we moeten volgen en daarmee 'automatisch' kosten opdrijvend zijn. Wat deels beïnvloedbaar kan zijn, zijn de toekenningen door bijvoorbeeld inzet van het voorveld via algemene voorzieningen en waar dit kan maatregelen in het beleid te nemen. Waar dat laatste mogelijk is, heeft dit vorm gekregen in de regionale herijking van de Wmo, die in 2023 is afgerond;
- Net als vele andere (publieke) organisaties (lokaal en landelijk) heeft ook de GR Sociaal te maken met meerdere vacatures die moeilijk invulbaar blijven. Financieel levert dit op korte termijn een mogelijk financieel voordeel op. Tegelijkertijd levert het niet invullen op langere termijn andere vraagstukken op zoals werkdruk en minder ruimte voor vernieuwing en ontwikkeling. De schaarste op de arbeidsmarkt zal op korte termijn niet direct een knelpunt zijn bij de kwaliteit van dienstverlening aan de klanten van de GR Sociaal. Op langere termijn kan dat echter wel het geval zijn.

Risico's

Actuele risico's d.d. april 2024:

- De gevolgen van de energiecrisis, de oorlog in de Oekraïne en de hoge inflatie geven risico's dat gemeenten onvoldoende worden gecompenseerd voor stijgende lasten voor o.a. inkomensondersteuning. Ook voor de langere termijn is er druk op de aantallen bijstandontvangers, de aantallen schuldhulpverlening en minimebeleid.
- De vraag naar alle Wmo-voorzieningen blijft toenemen door dubbele vergrijzing, verdere extramuralisering, ambulantisering (afbouwbeleid van intramurale zorg) en de daarmee samenhangende verzwaaring van de ondersteuningsvraag. Ondanks besparingen blijven, mede door de fixatie van het abonnementstarief, de kosten stijgen. Er is nog steeds een lange wachttijd voor huishoudelijke ondersteuning en individuele begeleiding. Dit is een landelijk probleem. Ook hebben zorgaanbieders te maken met een krapte aan personeel en ervaren aanbieders voor ondersteunende producten leveringsproblemen door een gebrek aan grondstoffen en materialen.
- De aantrekkende arbeidsmarkt heeft een dempend effect op de instroom in de bijstand. Gezien de afstand tot de arbeidsmarkt van veel inwoners in de bijstand leidt dit niet direct tot een grotere uitstroom.
- Ontwikkeling kosten Wmo. Bij de vaststelling van de primaire Begroting 2023 is besloten om een pas op de plaats te maken en de begroting vooralsnog gelijk te houden aan het niveau van 2022. Daarbij is rekening gehouden met ruimte in de begroting omdat niet alle indicaties verzilverd kunnen worden als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt. Op sommige voorzieningen verwachtten we een plus en andere een min, per saldo leken de verschillen in financiële zin elkaar uit te middelen. Wat we op dat moment niet voorzagen was dat de prijzen voor de lonen, materialen en grondstoffen enorm hard zouden stijgen. Deze ontwikkeling zien we terug in de prijsindexaties 2023 voor de Wmo voorzieningen, die uitzonderlijk hoog zijn ten opzichte van voorgaande jaren.
- Het risico bestaat dat de energielasten huisvesting het beschikbare budget significant overschrijden.
- Ziekteverzuim Sw: het ziekteverzuim voor 2023 (tot en met oktober) bedroeg totaal 11,15%. Een stijging van het ziekteverzuim heeft op de detachingsactiviteiten (omzet) een direct effect.
- Gevolgen wijziging omvang Sw subsidie van het Rijk: Rijkssubsidie Wsw (vanaf 1-1-2008 gemeentelijke subsidie Wsw). De subsidie Wsw is de belangrijkste inkomstenbron van de GR-Sociaal/Drechtwerk. Wijziging in de bekostigingssystematiek kan gevolgen hebben voor de omvang van de subsidie Wsw, d.w.z. dat het ministerie de hoogte van de subsidie per standardeenheid (SE) bepaald. Elke euro verandering in subsidie veroorzaakt een gelijke mutatie in het tekort, zowel positief als negatief.
- Geen compensatie van het Rijk inzake hogere loonkosten Sw: het niet of

onvoldoende compenseren van hogere loonkosten voortvloeiend uit de nieuw af te sluiten cao's en/of hogere werkgeverslasten zoals pensioenlasten zal het subsidietekort verder doen oplopen. Indien 1% niet gecompenseerd wordt, betekent dit al snel een resultaatverslechtering in de richting van € 298.000.

- Uitstaande geldlening Confed: de uitstaande geldlening aan Confed op 31 december 2023 groot € 1.131.800. Bij faillissement is het risico tot het niet volledig innen van de uitstaande lening reëel, hierbij opgemerkt dat Drechtwerk een mogelijkheid heeft de afgegeven borgstelling uit te winnen. Bij het opstellen van de risico inventarisatie is de liquiditeitspositie een blijvend aandachtspunt.

Gemeenschappelijke regeling Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid (GR DG&J ZHZ)

Website	<ul style="list-style-type: none"> • www.dienstgezondheidjeugd.nl • www.jeugdzhz.nl • www.veiligthuiszuidhollandzuid.nl • www.ravzhz.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	<ul style="list-style-type: none"> • De heer H. van der Linden, voorzitter Algemeen en Dagelijks Bestuur • De heer M.P.P.M. Merx, lid van Algemeen Bestuur • Mevrouw C.C van Benschop, plaatsvervangend lid AB.
Deelnemers	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Hoeksche Waard, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht.
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	Het in algemene zin behartigen van belangen op het terrein van: publieke gezondheid, maatschappelijke zorg, huiselijk geweld en kindermishandeling, onderwijs, jeugdgezondheidszorg en jeugdhulp.
Relevante beleidsinformatie	<p>Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024</p> <p>De DG&J heeft een Meerjarenbeleidsplan opgesteld voor de periode 2024-2028. Het nieuwe Meerjarenbeleidsplan geeft richting aan de taakinvulling en ambities van de DG&J en geeft inzicht in voor de DG&J relevante ontwikkelingen. Hierna volgt het uitvoeringsprogramma en de begroting 2025. Het uitvoeringsprogramma moet taakstellend binnen de financiële kaders opgesteld worden door DG&J.</p> <p>Publieke gezondheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten voeren een beleidsontwikkelingsproces voor de totstandkoming van de lokale nota's publieke gezondheid en programma's publieke gezondheid 2024-2027, waarbij de GGD een ondersteunende en adviserende rol vervult. Vervolgens worden afspraken gemaakt over de programmaonderdelen die worden uitgevoerd door de GGD. • De Brede Specifieke Uitkering sport en bewegen, gezondheid, sociale basis en cultuur is een financiële ontwikkeling. Dit zijn veelal geormerkte middelen om aan het inlopen van gezondheidsachterstanden te werken. Tot slot komen er vanuit het Integraal Zorgakkoord (IZA) middelen om de regionale samenwerking met zorgpartners en zorgverzekeraar te versterken. Een (relatief) klein deel van die middelen is bestemd voor de gemeenten, een groot deel voor de zorg. <p>SOJ</p> <p>De 10 gemeenten in de regio Zuid-Holland werken gezamenlijk aan meervoudig lokale projecten binnen het programma 'Werk voor de Jeugd'. Ook de regionale en lokale consequenties van de landelijke hervormingsagenda Jeugd zullen hierin meegenomen worden.</p> <p>LVS</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het tweede kwartaal van 2024 gaat het wetsvoorstel 'Van school naar werk' naar de Tweede Kamer. School en arbeidsmarkt moeten meer worden vervlochten. Er komen extra middelen, maar de doelgroep RMC wordt dus uitgebreid van 16 tot 23 jaar naar 27. • LVS heeft in 2023 een impuls ontvangen vanwege de hoge caseloads van de leerplichtconsulenten. Deze zijn bedoeld om achterstanden weg te werken. Voor 2024 wordt een verlenging van deze middelen gevraagd en tegelijkertijd extra middelen voor een regionale projectleider die de ketensamenwerking moet doorlichten. Verlenging van middelen (LVS) is aangevraagd. Onze gemeenteraad is, omwille van de geringe omvang van

de meerkosten (circa € 106.000 voor Dordrecht), geadviseerd om geen zienswijze hierop uit te brengen. Er loopt ondertussen een bestuursopdracht om de scope van LVS en rolneming te verhelderen. Vraag is daarin ook wat andere partners qua preventie van verzuim kunnen betekenen.

- LVS werkt met de gemeente Dordrecht samen aan een gebiedsgerichte aanpak in Dordt West. Door de leerplichtfunctie te intensiveren wordt proactief en outreachend gewerkt aan alle aspecten van de ondersteuning van onderwijsdeelname door alle kinderen en jongeren in het gebied.

Jeugdgezondheidszorg

Het Rijksvaccinatieprogramma wordt uitgebreid met het vaccin tegen maternale kinkhoest.

Risico's

Actuele risico's d.d. maart 2024

- De beleidsontwikkeling van het meerjarenbeleidsplan (MJP) kan ertoe leiden dat er aanpassingen worden gedaan in de begroting. In de zienswijze op de begroting 2024 is de dienst gevraagd om hiermee terughoudend te zijn. Aan de dienst is in de zienswijze op het MJP meegegeven dat het uitvoeringsprogramma, met bijbehorende begroting, binnen de bestaande financiële kaders opgesteld moet worden.
- Onvoldoende/geen weerstandsvermogen bij de onderdelen DG&J en SOJ om (onvoorziene) tegenvallers op te vangen (vanuit de gedachtelijn bij GR-en geen stapeling van reserves te hebben).
- Onder regie van de Servicegemeente Dordrecht wordt een vervolg gegeven aan het traject ICT Verandert. Dit traject brengt kansen, maar ook (financiële) risico's met zich mee. Het privacygevoelige karakter van het takenpakket van de DGJ stelt namelijk hoge eisen aan de informatiebeveiliging. Als daarin niet kan worden voorzien, vraagt dit mogelijk extra inspanningen en kosten.
- Geen (afdoende) realisatie taakstellingen op jeugdhulp.
- Nog onvoldoende transformatie van de jeugdhulp.
- Onjuiste c.q. te hoog afgegeven beschikkingen jeugdhulp. Sturen op het normenkader blijft van belang, blijkt ook uit de voorlopige cijfers van de SOJ in 2023.
- (Buitenproportionele) toename van de vraag naar jeugdhulp. Te lang gecontinueerde of niet geleverde zorg door aanbieders jeugdhulp. Toename van het aantal meldingen bij Veilig Thuis ZHZ.
- Langere doorlooptijden en vertraging bij overdracht van meldingen aan lokale veld door Veilig Thuis ZHZ.
- Meerkosten voor de uitvoering van LVS om schoolverzuim tegen te gaan.
- Onzeker of wetsvoorstel 'Van school naar werk' volledig kostendekkend kan worden uitgevoerd. Eind augustus 2025 moet alles draaiende zijn. Tot aan die tijd worden huidige financiële regelingen verlengd.

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (GR OZHZ)

Website <https://www.ozhz.nl>

Vertegenwoordiging Dordrecht	<ul style="list-style-type: none"> • Mevrouw T.F. de Jonge lid en plaatsvervangend voorzitter Algemeen en Dagelijks Bestuur • De heer M.P.P.M. Merx, lid Algemeen Bestuur • De heer H. van der Linden, plaatsvervangend lid Algemeen Bestuur
Deelnemers	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Hoeksche Waard, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht en de provincie Zuid-Holland.
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	De regeling is getroffen ter ondersteuning van de deelnemers en de regiogemeenten bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten.

Relevante beleidsinformatie	<p>Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024</p> <p>Het Rijk heeft de invoering van de Omgevingswet uitgesteld naar 1 januari 2024 en ook de Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb) treedt gelijktijdig met de Omgevingswet in werking. Omdat OZHZ voor een aantal opdrachtgevers ook de bouwtaken uitvoert wordt het wetgevingstraject intensief gevolgd. In Zuid-Holland Zuid is afgesproken dat OZHZ en de gemeenten samen optrekken bij het in beeld brengen van de impact van de Wkb op de eigen organisatie: de aard en hoeveelheid werk die overblijft, het personeel, de financiën en de bouwleges. De impact kan per gemeente verschillen, onder andere omdat deze afhankelijk is van het aantal aanvragen, de mate van toetsing aan het Bouwbesluit op dit moment en de manier waarop de gemeente invulling geeft aan het nieuwe stelsel. Het effect is groter als op dit moment de bouwbesluittoets volledig, zonder prioritering op risico's, wordt uitgevoerd. OZHZ voert de bouwtaak voor Dordrecht echter uit op basis van een risicomodel. Dordrecht koos bij de invoering van de Omgevingswet voor de strategie van 'snelle volger' waarbij we goed hebben voorgesorteerd op de wet.</p>
-----------------------------	---

Risico's	<p>Actuele risico's d.d. maart 2024</p> <p>Door de invoering van de Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) moet vanaf 2024 onderscheid worden gemaakt in een bouwtechnisch en een ruimtelijk deel bij de activiteit bouwen. Hierdoor vallen taken weg, waarvoor nieuwe taken in de plaats komen, zoals het afhandelen van meldingen, het toetsen van borgingsplannen en het dossierbeheer. Vooralsnog gaan we er van uit dat dit kan worden opgevangen door besparing op vervallen taken en een toename van opbrengsten uit leges.</p>
----------	---

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (GR VRZH)

Website	www.vrzhz.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	De heer A.W. Kolff, voorzitter van het Algemeen en Dagelijks Bestuur (kroonbenoeming)
Deelnemers	De gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Hoeksche Waard, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht.
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	<p>De VR onderdelen Regionale Brandweer Zuid-Holland Zuid, de voorbereiding op Rampen en Crisis (VRC) en de Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR) zijn samen verantwoordelijk voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het in algemene zin behartigen van belangen op het terrein van: crisisbeheersing, rampenbestrijding, brandweezorg en geneeskundige hulpverlening. • Het voorbereiden op een ramp of crisis (inventariseren van risico's in de regio). • Het proberen te voorkomen van een ramp of crisis in de omgeving (het beheersen van de risico's). • Het bestrijden van een ramp of incident en proberen ervoor te zorgen dat alles zo snel mogelijk wordt hersteld (als er dan toch een incident of ramp gebeurt).

Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024

- In verband met de evaluatie van de Wet veiligheidsregio's wordt landelijk gewerkt aan zogenaamde 2-pagers, die zijn gebaseerd op de contourennota "Versterking Crisisbeheersing en Brandweezorg". In deze 2-pagers worden vraagstukken beschreven inclusief beoogde oplossingsrichtingen en doelstellingen. Het opstellen gebeurt in samenwerking tussen het ministerie van Justitie en Veiligheid, de RCDV en betrokken partijen als crisispartners en departementen.
- Het project loopt volgens de 5-jaren planning. Eind 2023 is besloten om de landelijke ontwikkelingen in dit domein te verwerken in een actualisatie van het projectplan. Het MIC gaat voortaan door als Veiligheids- Informatie Knooppunt (VIK) van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond en Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid.
- Er wordt een nieuw modern regionaal crisis centrum (RCC) op locatie Leerpark ingericht. Dit wordt in het eerste halfjaar van 2024 afgerond.
- Tot 2030 worden een groot aantal bruggen, tunnels, wegen en sluisen gerenoveerd, vervangen of aangelegd. De VRZHZ volgt en adviseert over deze grote infrastructurele werkzaamheden in onze regio gericht op bereikbaarheid, tunnelveiligheid en incident management. In 2024 gaat het in het bijzonder om de renovatie van de brug over de Noord (2024), de Papendrechtse brug (2024) en de voorbereidingen voor de tunnel onder de Noord (2025) en de Drechtunnel (2025).
- De gevolgen van de deeltijdrichtlijn worden vertaald en verwerkt naar de eigen brandweerorganisatie. De paraatheid en de brandweezorg als geheel blijft op het bestuurlijk vastgestelde niveau in het dekkingsplan voortbestaan. Toekomstbestendige brandweezorg:
- Door het bestuur van de VRZHZ is de opdracht gegeven om een beeld te gaan schetsen van een toekomstbestendige repressieve brandweezorg voor Zuid-Holland Zuid. Dit wordt besproken in het algemeen bestuur oktober 2024. De uitwerking van besluiten zal effect hebben op 2025.
- De business case om te komen tot een Risk Factory in Zuid-Holland Zuid is door de VRZHZ uitgewerkt. Begin 2024 is een voorgenomen besluit genomen voor ontwikkeling van de Risk Factory. De komende periode richt zich op de verdere realisatie van de Risk Factory.
- In aanloop naar een nieuw beleidsplan VRZHZ wordt het regionaal risicoprofiel VRZHZ in 2024 herzien.

Actuele risico's d.d. maart 2024

- Het financieel perspectief van de VRZHZ vraagt om blijvend de vinger aan de pols te houden en hier transparant met het bestuur over te spreken.
- De financiële gevolgen van de nieuwe cao-afspraken over functioneel leeftijdsontslag voor beroepsbrandweer zijn doorgerekend. Er is een voorziening gevormd die deze lasten volledig afdekt. Het risico op hogere lasten is hierdoor afgenomen. Nieuwe aanpassingen van de cao en wijzigingen in het gebruik van de regeling kunnen ervoor zorgen dat de gevormde voorziening aangevuld c.q. afgeroomd moet worden.
- Bij het onderwerp strategische huisvesting - waarbij ook in brede context het MJOP wordt betrokken- komen ook de financiële aspecten van te maken keuzes aan de orde.
- Daarnaast zien we ook het risico dat, door economische ontwikkelingen, het kostenniveau van de beoogde prioriteiten in het beleidsplan op termijn verder zou kunnen doen stijgen. De gemeenten zien over het geheel gezien een zorgelijke kostenstijging in alle domeinen op zich afkomen. De financiële ontwikkelingen bij de verschillende verbonden partijen zorgt voor toenemende druk op de gemeentelijke begrotingen. Dit heeft zijn weerslag op de financiële slagkracht van onze gemeente.
- In 2024 moet een nieuwe CAO worden afgesloten. De eerste signalen wijzen op een verhoging van ca 5%. In de begrotingsrichtlijnen 2024 is uitgegaan van een indexatie van 3,9%, in de begrotingsrichtlijnen 2025 is 5,4% gehanteerd. Doorrekening van de CAO, zodra deze bekend is, moet inzicht geven in de kosten die hieruit voortvloeien.
- Medewerkers, vrijwilligers en piketmedewerkers binden zich minder lang aan onze organisatie. De VRZHZ zet zich in op het blijven boeien en binden tegen de achtergrond dat doorgroei en wisselingen ook gezond zijn voor een organisatie. De financiële keerzijde is dat in de repressieve kant meer collega's een korter dienstverband hebben en daardoor meer collega's opgeleid moeten worden.

Gemeenschappelijke regeling Vuilverwerking Dordrecht en Omstreken (GR Gevudo)

Website	https://www.hvcgroep.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	<ul style="list-style-type: none">• Gevudo: de heer P.J. Heijkoop, vicevoorzitter Algemeen Bestuur• Gevudo: mevrouw T.F. de Jonge, plaatsvervangend lid Algemeen Bestuur• HVC: de heer P.J. Heijkoop, vertegenwoordiger namens Gevudo
Deelnemers	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht, Vijfheerenlanden en Zwijndrecht zijn deelnemer. Binnen deze regeling heeft Dordrecht momenteel op basis van inwonertallen een belang.
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	Via Gevudo participeert Dordrecht in de NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). Gezien het belang presenteren we hier ook informatie van HVC. Het doel van Vuilverwerking Dordrecht en Omstreken (Gevudo): het behartigen van aandeelhoudersbelangen van de deelnemers in de NV HVC en het daarbij uitoefenen van stemrecht in de aandeelhoudersvergaderingen van NV HVC. Het hoofddoel van HVC is: ten algemenen nutte werkzaam zijn op het gebied van het afvalbeheer en de daarmee verbonden opwekking van elektriciteit, benutting van overige vrijgekomen warmte en opwerking van reststoffen tot nuttige toepasbare restproducten; deels met inschakeling van derden.
Relevante beleidsinformatie	Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024 Gevudo wil een meer beleidsinhoudelijke eigen rol overwegen; die dan ook in 2024 in een nieuwe regeling verankerd moet worden. Het dagelijks bestuur kreeg in 2023 een andere invulling vanwege het voortijdig vertrek van wethouder Quik van de gemeente Molenlanden. Wethouder van Maanen van de gemeente Vijfheerenlanden neemt zijn plaats in.
Risico's	Actuele risico's d.d. maart 2024 Hoewel de gemeente formeel garantierisico's loopt bij HVC, houden we op grond van de risicoparagraaf van de Gevudo begroting 2024 waarin de risico's van HVC zijn beschouwd, de risicomonitor op groen.

Gemeenschappelijke regeling Wegschap Tunnel Dordtse Kil (GR Kiltunnel)

Website	http://www.kiltunnel.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	<ul style="list-style-type: none">• De heer M.D. Burggraaf, Lid Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur• De heer H. van der Linden, Lid Algemeen Bestuur.
Deelnemers	De provincie Zuid-Holland en de gemeenten Dordrecht en Hoeksche Waard.
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	Het Wegschap heeft tot taak het beheren en exploiteren van een niet-openbare toltunnel onder de Dordtse Kil tussen Dordrecht en 's Gravendeel, inclusief de daarbij behorende wegen, gebouwen en het tolplein. Daarbij hoort ook het bevorderen van het gebruik van de tunnel en het heffen van tolgelden tegen zodanige tarieven dat een rendabele exploitatie is gewaarborgd. Hierbij dient de veiligheid, zoals ook voorgeschreven in wet- en regelgeving, van de weggebruiker en de medewerkers altijd te zijn geborgd.
Relevante beleidsinformatie	Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024 <ul style="list-style-type: none">• De uitvoering voor het groot onderhoud/renovatie van de tunnel is in 2023 afgerond.• In 2023 heeft een eenmalige restitutie aan de garanten plaatsgevonden van in het verleden ingelegde en niet aangewende middelen.• Onderzocht wordt of de financieringsstrategie (op onderdelen) herziening behoeft. Hiervoor is onder andere een verkennend verkeersonderzoek uitgevoerd.• Voor de periode tot en met 2037 is een meerjaren onderhoudsplan opgesteld waarin verwachte vervangingen van installaties of delen van installaties zijn benoemd.• Met medewerking van de risicoadviseurs van de provincie Zuid-Holland is de risico-inventarisatie geactualiseerd.

Risico's

Actuele risico's d.d. maart 2024

In het regeerakkoord van het huidige (demissionaire) kabinet is opgenomen dat Betalen naar Gebruik (BnG) vanaf invoering in 2030 de dan nog bestaande tol-tracés vervangt. In dat kader is ook de Kiltunnel benoemd om vanaf die datum tolvrij te maken. Hiertoe is in 2023 gestart met het onderzoeken van mogelijke (verkeers)effecten hiervan. Na de vorming van een nieuw kabinet wordt pas echt duidelijk of en hoe het BnG traject een vervolg krijgt.

De risico-inventarisatie is in 2023 geactualiseerd. In het risicodossier zijn de risico's ingebracht waarna deze zijn gescoord op basis van het wegingskader. De impactklassen in dit kader zijn: Financieel, Compliance, (Civiele) Technische implicaties en Reputatie.

De risico's worden gemonitord door het Wegschap waarbij wordt afgestemd met de externe stakeholders (garanten).

B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides

Website	www.evides.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	De heer H. van der Linden, gevolmachtigd aandeelhouder in de Algemene vergadering van aandeelhouders (AvA)
Deelnemers	Evides Waterbedrijf kent nu twee aandeelhoudersgroepen: Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE) en Gemeenschappelijk Bezit Evides Aqua (GBE Aqua). Beiden bezitten 50% van de aandelen. De 18 gemeenten van GBE in Zuid-Holland Zuid zijn: Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Dordrecht, Goeree-Overflakkee, Hellevoetsluis, Hoeksche Waard, Nissewaard, Maassluis, Midden-Delfland, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Westland, Westvoorne en Zwijndrecht. GBE Aqua bestaat uit de provincie Zeeland, de 13 Zeeuwse gemeenten en de gemeenten Woensdrecht, Bergen op Zoom en Goeree-Overflakkee.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Openbaar of gemeentelijk belang	Drinkwatervoorziening dient een publiek belang. De B.V. GBE is 50% eigenaar van de aandelen van het waterbedrijf, Evides NV. De Evides-aandeelhouders hebben onder meer zeggenschap over de drinkwatertarieven en over het ondernemingsplan van de NV. Voor een groot deel is de sector gereguleerd via de Drinkwaterwet. De invloed van Autoriteit Consumenten en Markten (ACM) is zeer groot. De dividenduitkering is van belang voor een sluitende stadsbegroting. Dordrecht draagt een financieel belang van 7% in de B.V.
Relevante beleidsinformatie	Actuele ontwikkelingen d.d. augustus 2023 <ul style="list-style-type: none">• Grote zorg blijft bij de drinkwaterbranche bestaan over de toekomstgerichtheid van de regelgeving, waarbij de financiële problematiek van drinkwaterbedrijf Vitens als voorbeeld voor de sector dient. De eigen formele gemeentelijke invloed om ACM tot andere inzichten te brengen is overigens zeer beperkt aangezien deze aandeelhouders, hoewel publiek van karakter, niet als rechtstreeks belanghebbende in de zin van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) ziet. Desondanks is de financiële positie van Evides tot dusver solide.• Door een interventie vanuit GBE, waaronder Dordrecht, is uiteindelijk een lagere tariefsverhoging voor drinkwater in 2023 doorgevoerd.
Risico's	Actuele risico's d.d. maart 2024 <ul style="list-style-type: none">• Regulering beïnvloedt sterk het bedrijfsresultaat.• Kostenstijgingen in de branche en investeringen in het belang van leveringszekerheid voor het hele verzorgingsgebied kunnen voor 2025 opnieuw een opwaartse druk op het drinkwatertarief met zich mee brengen.• Op termijn (omstreeks 2026/2027) is forse verlaging van dividend niet uitgesloten indien de ACM-regulering niet toekomstbestendig wordt gemaakt; naast dat één en ander al eerder vooral gevolgen kan/zal hebben voor de eigen bedrijfsvoering van Evides. Dat gemeenten de komende jaren nog een redelijk stabiel dividend mogen verwachten, is mede het gevolg van vertraging in investeringen, eerder opgespaarde resultaten en afspraken met aandeelhouders om deze later uit te keren. Om die reden houden we de risicoclassificatie nog laag, tenzij er zich onverwachte materiële ontwikkelingen voor gaan doen.

Merwedelingelijn Beheer B.V.

Website	www.merwedelingelijn.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	De heer H. van der Linden, gevolmachtigd aandeelhouder en lid Algemene vergadering van aandeelhouders (AvA)
Deelnemers	De gemeenten Dordrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden, Gorinchem, Leerdam en Geldermalsen.
Vestigingsplaats	Gorinchem
Openbaar of gemeentelijk belang	Het bevorderen en zorg dragen voor een verdere impuls van de spoorlijn Merwedelingelijn (spoorverbinding tussen Dordrecht en Geldermalsen). Het doel is om een tijdige, doelmatige, duurzame en veilige verbeteringen aan de infrastructuur van en rond de spoorlijn te bewerkstelligen.
Relevante beleidsinformatie	Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024 Op dit moment houdt de Merwedelingelijn Beheer B.V. zich nog bezig met de ontwikkeling van de halte Gorinchem Noord. De verwachting is dat deze halte in 2026 gerealiseerd is. Wanneer dit het geval is, zijn alle taken van de BV, zoals opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst, gerealiseerd. Ook werkt de gemeente Dordrecht op dit moment, in samenwerking met ProRail en de provincie Zuid-Holland, aan een uitbreiding van de fietsenstalling bij station Stadspolders, om op die wijze een impuls te geven aan de Merwedelingelijn. De uitvoering van dit project stond gepland in de tweede helft van 2021, maar is door bodemvervuiling en intern personeelsverloop vertraagd, er moet nog met de uitvoering gestart worden.
Risico's	Actuele risico's d.d. maart 2024 Op dit moment worden verschillende scenario's bestudeerd voor de afwikkeling van de bodemvervuiling. De mogelijkheid bestaat dat hier meerkosten uit voortvloeien die niet kunnen worden opgevangen binnen het huidige budget voor de fietsenstalling. Het is op dit moment echter nog te vroeg om concreet voor te sorteren op een bepaalde uitkomst.

ROM-D: Holding Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden N.V.

Website	www.rom-d.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	De heer M.D. Burggraaf vertegenwoordigt Dordrecht rechtstreeks in de ROM-D Capital B.V. en de overige onderdelen van de ROM-D als gevolmachtigd aandeelhouder in de Algemene vergadering van aandeelhouders (AvA).
Deelnemers	De provincie Zuid-Holland en de gemeenten Alblasserdam, Hendrik-Ido-Ambacht, Dordrecht, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht en Rotterdam
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden groep bestaat uit verschillende onderdelen: <ul style="list-style-type: none">• Holding Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden N.V.• Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden Capital B.V.• Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden Capital Beheer B.V.• Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden Beheer N.V.• Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden Projecten C.V.• Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden Kil III C.V. <p>We geven onderstaand de informatie van de holding aan. De hoofddoelstelling van de Regionale Ontwikkelings Maatschappij Drechtsteden (ROM-D) is het versterken en uitbouwen van de regionale economie. De CV's ontwikkelen terreinen, Capital dient voornamelijk als financier, naast BNG bank. Dordrecht draagt een financieel belang van 29,73% in de Capital B.V. en een direct belang van 7,4% in Kil III C.V. Daarnaast heeft Dordrecht een belang van 69,0% in de Holding N.V.</p> <p>Het financiële en inhoudelijke belang voor Dordrecht zelf zit vooral in Kil III CV.</p>

Relevante beleidsinformatie	<p>Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024</p> <ul style="list-style-type: none"> De gemeente Rotterdam heeft te kennen gegeven uit te willen treden als aandeelhouder. De overige aandeelhouders zijn nog in gesprek over de koopprijs van de aandelen, welke dan door deze CV zelf worden teruggekocht. Het is evenwel mogelijk dat Rotterdam aanblijft omdat binnen enkele jaren deze grondexploitatie geheel voltooid is. De aandeelhouders oriënteren zich op mogelijke nieuwe projecten, die door ROM-D uitgevoerd kunnen gaan worden. ROMD Capital moet daarbij medefinancieren.
Risico's	<p>Actuele risico's d.d. maart 2024</p> <p>De risicoclassificatie verlagen wij alvast van hoog naar gemiddeld. Deze kwalificatie is vooral van toepassing op de projecten-CV vanwege een jaarlijkse, negatieve algemene reserve. Het ligt evenwel in de bedoeling om dit negatieve vermogen te gaan vereffenen vanuit Kil III CV.</p>

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V.

Website	www.innovationquarter.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	De heer M.D. Burggraaf als gevolmachtigd lid in de Algemene vergadering van aandeelhouders (AvA).
Deelnemers	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, provincie Zuid-Holland, Stichting Holdingfonds Economische Investerings Den Haag (HEID), Technische Universiteit Delft, Libertatis Ergo Holding (Universiteit Leiden), Erasmus MC Holding, Leids Universitair Medisch Centrum, gemeente Rotterdam, gemeente Den Haag, gemeente Leiden, gemeente Delft, gemeente Westland en gemeente Dordrecht.
Vestigingsplaats	Den Haag
Openbaar of gemeentelijk belang	<p>InnovationQuarter is de regionale ontwikkelingsmaatschappij voor Zuid-Holland. InnovationQuarter financiert vernieuwende en snelgroeiende bedrijven, assisteert buitenlandse ondernemingen bij het vestigen in Zuid-Holland en organiseert samenwerking tussen innovatieve ondernemers, kennisinstellingen en de overheid. De vennootschap heeft ten doel het stimuleren van de economische ontwikkeling in de regio Zuid-Holland en hiermee het versterken van de positie en de internationale concurrentiekracht van Zuid-Holland (ZH) en Nederland. Ons belang is een aandelen kapitaal. In 2016 is de GRD toegetreden als aandeelhouder van het Participatiefonds van InnovationQuarter met een bedrag van € 500.000 (500.000 aandelen met een waarde van € 1,00 = 0,8% van het aandelenkapitaal). Eind 2021 is nog een extra kapitaalstorting gedaan van € 426.846, waarmee de totale balanswaarde op € 926.846 uitkomt. De aandelen in de ROM InnovationQuarter hangen nauw samen met de regionale (beleids)taken op gebied van het Ruimtelijke-Economisch domein en de Groeiagenda 2030. Deze taken zijn al per 1 januari 2021 naar de gemeente Dordrecht overdragen. Met de verandering per 1/1/2022 van de GRD naar een GR Sociaal en Dordrecht een centrumgemeente voor bedrijfsvoering is afgesproken dat de IQ aandelen worden overgedragen aan Dordrecht, waarbij zij het stemrecht invult vanuit de regionale rol op vlak van ruimtelijke-economisch terrein. De grootste aandeelhouders zijn het ministerie van Economische Zaken en de provincie Zuid-Holland. Beide hebben een aandeel van € 25 miljoen, ruim 40%. IQ ontwikkelbedrijf verricht daarnaast specifieke diensten voor deze regio voor een jaarbedrag van circa € 240.000 ex BTW. Deze diensten worden geëvalueerd.</p>
Relevante beleidsinformatie	<p>Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024</p> <p>Actuele opgaven van IQ zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het opstellen van een Strategische Investeringsagenda voor de maritieme maakindustrie, in samenwerking met het bedrijfsleven. Het structureren en organiseren van toegang tot (financiering van) nationale programma's als het Maritieme Masterplan en Sectoragenda Maritieme Maakindustrie, met name voor samenwerkingsverbanden van MKB in de maritieme maakindustrie, zoals de RefitAlliantie en de ZED-Hub. Verbinden van de Drechtsteden aan het provinciale Maritime Delta programma. Het bevorderen van de mogelijkheden respectievelijk toegang tot Capital, voor het bedrijfsleven in de Drechtsteden. Strategisch accountmanagement in samenwerking met DEAL.

Risico's

Actuele risico's d.d. maart 2024

- Eventuele waardevermeerderingen en -verminderingen maken onderdeel uit van de exploitatielasten die Dordrecht in de toekomst maakt voor het uitvoeren van bijbehorende taken.
- De participatiemaatschappij heeft een negatieve reserve en de exploitatieperspectieven 2023 aldaar zijn in ieder geval (verder) negatief. Het eigen vermogen-saldo betreft vooral de kapitaalstortingen.
- Er is geen perspectief op dividend. De gedachte is dat de inleg revolverend moet zijn.

Het ontwikkelbedrijf probeert het boekjaar sluitend af te ronden.

Stedin Holding N.V.

Website www.stedingroep.nl

Vertegenwoordiging Dordrecht Mevrouw T.F. de Jonge als gevolmachtigd aandeelhouder in de Algemene vergadering van aandeelhouders (AvA) en als lid van de aandeelhouderscommissie (AHC).

Deelnemers Momenteel zijn 42 gemeenten aandeelhouder van Stedin. De gemeente Dordrecht bezit 9,05% gewone aandelen en daarnaast sinds 2021 10% cumulatief preferente aandelen.

Vestigingsplaats Rotterdam

Openbaar of gemeentelijk belang Stedin Groep beheert de aandelen van onder andere (doch in hoofdzaak) de netbeheerder en draagt zorg voor de concernfinanciering. De reden van participatie heeft een historische achtergrond: oprichting van een gemeentelijk energiebedrijf dat later samenging met andere bedrijven. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer is het overheidsbelang in energienetwerken bevestigd. Ons aandeel geeft (beperkte) invloed op o.a. majeure investeringsbeslissingen van de onderneming Stedin.

Relevante beleidsinformatie **Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024**
Op het moment van opstellen van deze begroting is er een principe akkoord over de toetreding door de Staat als aandeelhouder. Als gevolg hiervan zal het gemeentelijk belang met 11,9% verwateren. De besluitvorming erover door aandeelhouders vindt in december 2023 plaats. Ingeval er aanvullend kapitaal wordt gestort zal eveneens verwatering optreden. De Staat wordt dan na Rotterdam en Den Haag derde partij in stembelang, Dordrecht vierde. Vanuit de verzorgingsgebieden Utrecht en Zeeland is nog geen kapitaal gestort. De verdere consequenties worden in het concrete raadsvoorstel beschreven.

Risico's **Actuele risico's d.d. maart 2024**
Los van kapitaalbehoefte, waarin via deelname als aandeelhouder door de Staat en een aantal nieuwe aandeelhouders in de provincies Zeeland en Utrecht nu voor een groot deel in wordt voorzien, is en blijft er grote kans op congestieproblemen. Beschikbaarheid van personeel en materiaal spelen daarbij evengoed een rol.

BNG Bank N.V.

Website www.bngbank.nl

Vertegenwoordiging Dordrecht De heer P.J. Heijkoop als gevolmachtigd lid in de Algemene vergadering van de aandeelhouders (AvA).

Deelnemers Het Rijk en Nederlandse gemeenten.

Vestigingsplaats Den Haag

Openbaar of gemeentelijk belang De BNG is een bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank nog steeds essentieel voor de publieke taak, maar de gemeente heeft ook alternatieve financieringsmogelijkheden. Klanten van BNG Bank zijn overwegend overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en openbaar nut. Verreweg het grootste deel van de kredietverlening van de bank is kredietrisicovrij, omdat deze aan of onder garantie van overheden plaatsvindt.

Relevante beleidsinformatie	<p>Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024</p> <ul style="list-style-type: none"> BNG Bank heeft de ambitie uitgesproken dat zij 10% meer maatschappelijke impact wil maken in 2023 ten opzichte van 2021. Verwezen wordt naar bijgaande informatie, waarbij aangetekend wordt dat dit in samenwerking met haar klanten moet worden gerealiseerd.
Risico's	<p>Actuele risico's d.d. maart 2024</p> <p>Geen bijzonderheden behoudens renterisico's. De bank is financieel gezond maar uiterst terughoudend in het leveren van prognoses.</p>

Stichting Administratiekantoor Breedband Drechtsteden

Website	https://www.vitrumnet.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	Dhr. M.D. Burggraaf, lid Algemeen Bestuur en penningmeester
Deelnemers	De stichting administratiekantoor Breedband Drechtsteden (26 non profit certificaathouders) heeft als primair doel het houden van aandelen van de Breedband Drechtsteden Groep BV. Deze BV bedient samen met de dochter BV's Breedband Drechtsteden BV (voor de certificaathouders in STAK) en VitrumNet BV (voor alle andere activiteiten) de relaties.
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	<p>Oorspronkelijk was het doel het in eigendom verwerven en beheren van een glasvezelinfrastructuur in de regio Drechtsteden. Momenteel is het doel het beheren van aandelen/certificaten en het uitoefenen van stemrecht in de Breedband Drechtsteden Groep BV.</p> <p>Breedband Drechtsteden Groep B.V. bestaat uit de volgende werkmaatschappijen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Breedband Drechtsteden BV (bediening oprichters in de non-profit sector waaronder GRD/Dordrecht). VitrumNet BV (commercieel).
Relevante beleidsinformatie	<p>Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024</p> <p>Op het circulaire bedrijventerrein Ambachtsezoom in Hendrik-Ido-Ambacht is gestart met de realisatie van een digitale infrastructuur die alle locaties op het terrein samenbrengt. Dit wijkt af van de reguliere aanpak waarbij per aansluiting wordt gewerkt. Door alle locaties aan te sluiten ontstaat een goede basis voor unieke, digitale innovaties en toepassingen die de groep ook elders in kan gaan zetten.</p>
Risico's	<p>Actuele risico's d.d. maart 2024</p> <p>Geen bijzonderheden. De financiële gegevens uit eerdere jaren betreffen gegevens van Breedband Drechtsteden Groep. STAK is vooral een juridisch vehikel.</p>

Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.

Website	www.leerpark.nl
Vertegenwoordiging Dordrecht	<ul style="list-style-type: none"> Mevrouw C.C van Benschop, gevolmachtigd lid en voorzitter Algemeen Leden Vergadering (ALV) De heer J.H.S. Goossensen, bestuurslid (bestuurslid A) De heer N.J de Wit, bestuurslid
Deelnemers	De gemeente Dordrecht en het ROC Da Vinci College (Stichting Regionaal opleidingscentrum Zuid-Holland Zuid).
Vestigingsplaats	Dordrecht

Openbaar of gemeentelijk belang	<p>De Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A. is op 26 juni 2003 opgericht en heeft als hoofddoelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het namens de leden selecteren van een marktpartij en het namens de leden contracteren van die marktpartij, om op het terrein gelegen aan de Maria Montessorilaan en omgeving scholen, woningen, winkels, kantoren, bedrijfsruimten, openbare ruimten en infrastructuur te realiseren. • De realisatie van het Leerpark tegen de scherpste prijs en hoogst bereikbare kwaliteit te laten plaatsvinden. • In alle fasen van de ontwikkeling van het Leerpark op te treden als aanbestedende dienst krachtens de Europese richtlijnen. <p>De Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A. bestaat uit de leden - Stichting Regionaal Opleidingscentrum Da Vinci College en de Gemeente Dordrecht, en fungeert als opdrachtgever voor de fysieke realisatie van het Leerpark binnen aangegeven kaders (programma's, randvoorwaarden en budget van de leden).</p>
Relevante beleidsinformatie	<p>Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024</p> <p>Beoogd is dat de Coöperatie Ontwikkeling Leerpark wordt beëindigd of wordt omgevormd. De praktijk is namelijk vrijwel niet meer in overeenstemming met de statutaire doelstelling. In 2024 wordt onderzocht in welke rechtsvorm de DZHF kan worden geëxploiteerd.</p>
Risico's	<p>Actuele risico's d.d. maart 2024</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het budget voor exploitatiebijdragen DZHF vanuit de deelnemers raakt uitgeput. De afgelopen jaren is onder andere door nieuwe financiering, het vergroten van de huurinkomsten gestuurd op het sluitend krijgen van de exploitatie. Desondanks is er spanning of 2024 en de jaren daarna de begroting en jaarrekening zonder partnerbijdrage sluit. De coöperatie heeft geen reserves. • De jaarrekening 2021 is opgesteld en ligt per medio februari 2024 voor controle bij de accountant. De jaarrekening 2022 en 2023 volgen in het voorjaar 2024. Recente analyse van het jaarresultaat 2021 en de indicatieve jaarresultaten voor 2022 en 2023 duiden op aanvullende bijdrage ten laste van 2023 van € 270.000. Deze extra bijdrage voor 2021 is mede het gevolg van de lockdown (COVID). • De zogenaamde financiële forward voor 2024 is positief. De bezetting van de duurzaamheidsfabriek (DZHF) is goed, de tarieven zijn marktconform en de reacties van de gebruikers zijn positief. Een sluitende exploitatie 2024 lijkt haalbaar

Energie Coöperatie Dordrecht (ECD)

Website	https://www.wijkendordrecht.nl/energiedordrecht
Vertegenwoordiging Dordrecht	<ul style="list-style-type: none"> • Mevrouw T.F. de Jonge bestuurslid (Algemene leden vergadering) • Mevrouw M.J. Kraaijeveld, ambtelijk lid
Deelnemers	NV Huisvuilcentrale Noord-Holland en de gemeente Dordrecht.
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	Doel van de coöperatie is het versnellen van de uitvoering van het gemeentelijk energiebeleid, het tot stand brengen van leerwerkverbindingen op het gebied van duurzame energie en het tot stand brengen van een revolverend fonds voor het doen van duurzame investeringen.
Relevante beleidsinformatie	<p>Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024</p> <ul style="list-style-type: none"> • De activiteiten van de ECD in 2023 zijn het beheer van de in bedrijf zijnde productie-installaties en het in opdracht van de gemeente vormgeven van het zonne-offensief. • In de jaren 2022-2030 gaat de ECD zich toeleggen op het versnellen van de energietransitie door vorm te geven aan het door de gemeente gewenste zonneoffensief. Hiervoor is een projectleider zonne-energie in dienst genomen.

Risico's

Actuele risico's d.d. maart 2024

- Op dit moment zijn geen specifieke risico's anders dan die bij de exploitatie van zonnecentrales voorkomen. Risico's van uitval en diefstal van panelen zijn gedekt met een verzekering.
- Activiteiten in 2024 zijn het in opdracht van de gemeente Dordrecht vormgeven van het zonne-offensief. Gelet op de netcongestie in het westelijk deel van de stad richt de ECD zich in dit gebied op de kleine installaties bij het MKB en de middelgrote en grote installaties aan de noordzijde van de stad. Verder exploiteert de ECD een tweetal zonneweides. Tot slot zal de ECD een voorstel doen voor zon in het uitwerkingsgebied A16 west van de Regionale Energiestrategie. Hiervoor is, met het oog op te realiseren burger participatie, samenwerking gezocht met de Energie coöperatie Drechtse Energie (een burger initiatief).

Stichting Binnenstadsbedrijf

Website	https://binnenstadsbedrijfdordrecht.nl/
Vertegenwoordiging Dordrecht	<ul style="list-style-type: none">• M.D. Burggraaf, Bestuurder/secretaris DB• J.M. Huisman Bestuurder DB• J. Weeber Bestuurder/penningmeester• D. van Elsäcker, Bestuurder/voorzitter
Deelnemers	Naast de gemeente Dordrecht zijn de ondernemers en eigenaren partners in het Binnenstadsbedrijf, respectievelijk vereniging Promotie Ondernemers Binnenstad Dordrecht (POBD) en de vereniging van Vastgoedeigenaren 3311 (VVE3311). De 3 partners hebben een onafhankelijke voorzitter benoemd.
Vestigingsplaats	Dordrecht
Openbaar of gemeentelijk belang	De stichting heeft een openbaar belang namelijk de toekomstbestendigheid van de binnenstad van Dordrecht vergroten. Om de binnenstad aantrekkelijk te maken om zo meer bezoekers naar de stad te trekken, hun verblijfstijd te verlengen, het terugkeerbezoek te bevorderen, de bezoekerstevredenheid te vergroten, het ondernemersklimaat en de economisch vitaliteit van de binnenstad te versterken. De meerwaarde wordt bereikt door een geprofessionaliseerde samenwerking waarin ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente zich samen inzetten voor de binnenstad. De verantwoordelijkheid voor het functioneren van de binnenstad ligt namelijk niet bij één partij, maar vormt een gezamenlijke verantwoordelijkheid.
Relevante beleidsinformatie	<p>Actuele ontwikkelingen d.d. maart 2024</p> <p>De gemeenteraad is op 19 september 2023 akkoord gegaan met de participatie van de gemeente in stichting Binnenstadsbedrijf Dordrecht (BBD). De stichting is op 26 oktober 2023 opgericht. Vanuit het meerjarenplan heeft het bestuur het jaarplan en de begroting 2024 goedgekeurd. De programma's Toekomstige Invulling Binnenstad, Smart City en Gastvrijheid & Beleving zijn opgestart. Het BBD maakt sinds Q1 2024 gebruik van een digital twin dashboard. Door integratie van data over bezoekersstromen, winkelactiviteiten, vastgoed en parkeergelegenheid biedt het dashboard een compleet en actueel beeld van de binnenstad.</p> <p>De financiering wordt voor wat betreft de bijdrage vanuit ondernemers en eigenaren gedekt uit het Ondernemersfonds Dordrecht (https://www.ondernemersfondsdordrecht.nl/)</p>
Risico's	<p>Actuele risico's d.d. maart 2024</p> <p>Geen bijzonderheden.</p>

4.7.3 Financiële informatie verbonden partijen

Onderstaand treft u een totaal overzicht van de financiële gegevens van onze verbonden partijen. Per verbonden partij melden we de ontwikkeling van het eigen en vreemd vermogen over 2022 en 2023. Tevens melden we het (verwachtte) resultaat 2023 van de verbonden partij. En voor zover dit van toepassing is melden we welk aandeel, financieel en procentueel, de gemeente Dordrecht heeft in de verbonden partij. Bij een gemeenschappelijke regeling gaat het dan om het aandeel op basis van de vaste gemeentelijke bijdragen (zoals de algemene inwonersbijdrage), maar bij andere verbonden partijen (zoals NV's) kan het gaan om bijvoorbeeld het dividend op basis van het percentage aandelen. De onderstaande cijfers zijn van maart/april 2024 en hebben conceptstatus als het (algemeen) bestuur van de verbonden partij nog moet besluiten.

Publiek Naam Verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat		Financieel aandeel Dordt	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2023 in %	2023 in Euro's
Gemeenschappelijke regeling Sociaal	€ 145.000	€ 450.000	€ 36.783.000	€ 64.142.000	€ 145.000		53,45%	€ 169.653.000
Gemeenschappelijke regeling Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid (GR DG&J ZHZ)	€ 1.932.000	€ 2.676.000	€ 32.751.000	€ 31.694.000	DGJ -/- € 28.000 en SOJ € 4.135.000	€ -8.334.000	31%	€ 51.526.000
Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (GR OZHZ)	€ 2.316.568	€ 654.962	€ 5.973.099	€ 7.507.119	€ 117.040	pm	36,0%	€ 10.605.727
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (GR VRZHZ)	€ 3.430.748	€ 10.356.465	€ 98.273.520	€ 96.755.137	€ 1.540.644 voordelig	€ 0	31%	€ 13.720.213
Gemeenschappelijke regeling Vuilverwerking Dordrecht en Omstreken (GR Gevudo)	Gevudo: € 30.000 HVC € 198.697.000	Gevudo: € 30.000 HVC: NNB	Gevudo: € 0, HVC € 878.504.000	Gevudo: € 0, HVC NNB	Gevudo: € 0 HVC: € 29 miljoen	prognose Gevudo: 0; HVC levert geen halfjaarbericht	n.v.t.	n.v.t.
Gemeenschappelijke regeling Wegschap Tunnel Dordtse Kil (GR Kiltunnel)	€ 15.766.000	€ 18.191.000	€ 49.404.000	€ 45.807.000	€ 4.636.000	p.m.	42%	€ 21.000

Privaat	Aandelen belang Dordrecht (euro) 2023	Uitgekeerd dividend Dordrecht (%) 2023
Naam Verbonden partij		
B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides	7,05%	€ 746.000
Merwedelingelijn Beheer B.V.	2,91	NNB
ROM-D: Holding Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden N.V.	NNB	NNB
Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V.	0,737%	€ 0
Stedin Holding N.V.	7,91% (na toetreding Staat)	€1.737.000 (regulier en cumulatief preferent dividend)
BNG Bank N.V.	0,42%	€ 583.000
Stichting Administratiekantoor Breedband Drechtsteden	NNB	NNB
Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.	50%	0
Energie Coöperatie Dordrecht (ECD)	50%	geen; gegeven de akte van oprichting dient de ECD eventuele winst uit de exploitatie te her investeren in duurzaamheid
Stichting Binnenstadsbedrijf	33,33%	nihil

4.8 Grondbeleid

In deze paragraaf wordt het grondbeleid over 2023 toegelicht. De nadruk ligt daarbij op verslaglegging over het afgelopen jaar en een doorkijk op de korte termijn. In de Prognose 2024 wordt verder ingegaan op de financiële positie van het grondbedrijf op de lange termijn. De Prognose 2024 zal in juni/juli ter besluitvorming aan de raad worden aangeboden.

De raad heeft op 19 juni 2012 besloten ([zie RIS-dossier 850344](#)) om in de paragraaf grondbeleid niet inhoudelijk in te gaan op de projecten. Voor een toelichting op de projecten wordt daarom verwezen naar de specifieke projectrapportages en de Prognose 2024.

Per 31 december 2023 bedraagt de stand van de reserve grondbedrijf € 7,8 miljoen en het totaal aan risico's van het grondbedrijf bedraagt € 13,75 miljoen (gewogen risico bij 75% zekerheid). De stand van de reserve is hoger dan verwacht in de Prognose Grondbedrijf 2023, waar rekening werd gehouden met een stand tussen de -/- € 0,5 en € 6,5 miljoen. De risico's zijn met ongeveer € 4,75 miljoen afgenomen ten opzichte van de Prognose Grondbedrijf 2023.

De informatie in de paragraaf maakt onderdeel uit van het begrotingsprogramma [Bouwend en Bereikbaar Dordrecht](#). Met de exploitatie van gronden draagt het grondbedrijf bij aan de doelstellingen van de stad. De centrale ambitie hierbij is een vitale stad (en regio) met aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijfsleven. De doelstelling die hiermee wordt bereikt is het oplossen van ruimtelijke ontwikkelingsproblemen en een duurzame, ruimtelijke ontwikkeling van de stad. In het [Politiek Akkoord 2022-2026](#) wordt uitgegaan van de toevoeging 4.000 woningen en 4.000 banen. Van de 4.000 woningen zal 30% in het sociale huursegment gerealiseerd worden en er wordt gestreefd naar 1.500 betaalbare woningen in de harde planvoorraad.

De exploitatie van gronden bestaat uit de ontwikkeling van nieuwe woon- en werklocaties en het beheer van gemeentelijke grondposities. Daarnaast hebben we een strategische voorraad gronden (Materieel Vast Actief) die hiervoor in de toekomst kan worden ingezet.

Achtereenvolgens wordt kort de [visie op het grondbeleid](#) toegelicht, waarna wordt ingegaan op het resultaat 2023 en de gevolgen daarvan voor de reservepositie en het weerstandsvermogen.

4.8.1 Visie op het grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente Dordrecht is vastgelegd in de [Nota grondbeleid 2018](#) en is bedoeld om uitvoering te geven aan de ruimtelijke kaders die gesteld zijn binnen de Structuurvisie 2040. In de nota zijn de wijzigingen van het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) uit 2016 verwerkt en gelijktijdig zijn door het college een aantal richtlijnen voor gronduitgifte vastgesteld. Het uitgangspunt hierbij is dat gronduitgifte in concurrentie plaatsvindt en het grondbeleid laat zich het best kenmerken als situationeel grondbeleid. Per locatie wordt beschouwd welke ontwikkelstrategie het best past bij de doelstellingen en ambities van de gemeente Dordrecht. We vinden het van belang bij gebiedsontwikkeling een sterke regierol te vervullen. In een vroeg stadium formuleert de gemeente programmatische en kwalitatieve uitgangspunten. Ook onder de nieuwe Omgevingswet worden hier bij voorkeur anterieure afspraken over gemaakt met ontwikkelende partijen, evenals over het kostenverhaal. Mocht dit niet lukken dan zal terug worden gevallen op het publiekrechtelijke kostenverhaal.

Momenteel wordt gewerkt aan een nieuwe nota Grondbeleid die in 2024 aan de raad ter vaststelling zal worden voorgelegd. In de nieuwe nota zal de nadruk meer komen te liggen op actief grondbeleid dan nu het geval is.

4.8.2 Resultaat 2023

In dit onderdeel wordt ingegaan op de verschillende producten die van invloed zijn op het resultaat van het grondbedrijf. Hieronder vallen de resultaten van de grondexploitaties en de strategische

grondvoorraad. Het resultaat over 2023 wordt uitgedrukt in de stand van de Algemene reserve grondbedrijf.

4.8.2.1 Actualisatie resultaten grond en -erfpachtexploitaties

Jaarlijks worden de technische uitgangspunten voor het bepalen van het financiële resultaat geactualiseerd. Bij deze actualisatie worden in de exploitaties de gerealiseerde kosten en opbrengsten over het afgelopen jaar verwerkt, worden ramingen voor toekomstige kosten en opbrengsten bijgesteld en worden aanpassingen aan de hoogte van de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging doorgevoerd. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in de parameter- en grondprijzenbrief 2024 die door het college wordt vastgesteld. De definitieve resultaten zijn verwerkt in deze jaarrekening.

Het resultaat is het saldo van de positieve en negatieve resultaten van de projecten op eindwaarde. In onderstaande tabel is de mutatie van de totale portefeuille ten opzichte van voorgaand jaar weergegeven onderverdeeld naar de categorieën bouwgronden in exploitatie, exploitaties in voorbereiding en derden ontwikkelingen.

Bedragen x € 1.000.000

Resultaat ontwikkeling bouwgronden in projecten	Resultaat 31-12-2022 Eindwaarde	Resultaat 31-12-2023 Eindwaarde	Mutatie
Bouwgronden in exploitatie (BIE)	€ 29,19-	€ 34,18-	€ 4,99-
Exploitaties in voorbereiding (IVA)	€ 3,93-	€ 4,03-	€ 0,11-
Derdenontwikkelingen (Vorderingen)	€ 0,10	€ 0,10	-
Totaal:	€ 33,02-	€ 38,11-	€ 5,09-

Daar waar de actualisatie van een verliesgevende exploitatie leidt tot een verslechtering van het projectresultaat, wordt de verliesvoorziening verhoogd ten laste van de Reserve grondbedrijf. In gevallen dat sprake is van een winstgevende exploitatie, wordt winst genomen volgens de zogenaamde percentage of completion (POC) methode conform richtlijnen van het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) voor grondexploitaties. De boekwaarden en verliesvoorzieningen van de projecten (BIE) binnen het grondbedrijf worden gepresenteerd in de categorie vlottende activa op de balans.

Resultaten bouwgronden in exploitatie (BIE)

Het totale resultaat van de bouwgronden inclusief de per 31 december 2023 af te sluiten grondexploitaties verslechtert van -/- € 29,19 miljoen (negatief) naar -/- € 34,18 miljoen (negatief). De verschillen komen vooral voort uit projectspecifieke oorzaken en ten opzichte van 2023 zijn de parameters van de grondexploitaties ongewijzigd. Onderstaande tabel vat de mutaties samen. De mutaties ten opzichte van vorig jaar worden voor een juiste vergelijking weergegeven op eindwaarde.

Bedragen x € 1.000.000

Resultaat grondexploitaties (BIE)	Stand EW per prognose 2023 31-12-2022	Stand EW per prognose 2024 31-12-2023	Mutatie 2022-2023
Amstelwijck dl1	€ -0,34	€ -0,10	€ 0,24
Amstelwijck Noord	€ 12,70	€ 13,49	€ 0,79
Blekersdijk	€ -1,88	€ -1,99	€ -0,11
Dordtse Kil IV dl2	€ 27,12	€ 35,14	€ 8,02
Leerpark	€ -17,50	€ -17,68	€ -0,18
Middenzone Gezondheidspark	€ 1,05	€ -0,87	€ -1,92
Oranjepark	€ -4,31	€ -7,20	€ -2,89
Rogam	€ -0,57	€ -0,76	€ -0,19
Speeltuinlocatie Wielwijk	€ 0,42	€ 1,11	€ 0,68
Stadswerven	€ -61,21	€ -69,70	€ -8,49
Troelstrahof	€ -0,29	€ -0,16	€ 0,13
Vlijweide	€ 1,97	€ 1,74	€ -0,23
Wielwijk	€ -1,49	€ -2,28	€ -0,79
Wooncompl. Prof. Langeveldlaan	€ -1,08	€ -0,89	€ 0,20
Subtotaal grootste mutaties			€ -4,75
Subtotaal overige mutaties			€ -0,24
Totaal BIE op eindwaarde	€ -29,19	€ -34,18	€ -4,99

Resultaat bouwgronden niet in exploitatie (IVA)

Het saldo van de IVA's (voorbereidingskredieten) neemt toe met € 0,11 miljoen op eindwaarde. Dit is vooral het gevolg overschrijdingen bij de voorbereidingen van de Bouwhuys locatie (€ 0,1 miljoen) en Maasterras (€ 0,08 miljoen). De Karel Doorman locatie en Spuiboulevard kennen een voordelig resultaat van respectievelijk € 0,03 miljoen en € 0,05 miljoen.

Resultaat derdenontwikkelingen

Deze categorie betreft bouwlocaties die door derden (marktpartijen) geëxploiteerd worden. Momenteel betreft dit de projecten Plan Tij en Wilgenwende (Smitsweg). Het financiële resultaat van de gemeente beperkt zich tot kostenverhaal van openbare voorzieningen en plankosten en het resultaat hiervan staat opgenomen als vordering op de balans. Het verwachte resultaat voor de derdenontwikkelingen is onveranderd ten opzichte van verleden jaar.

4.8.2.2 Stand reserve Grondbedrijf

De stand van de reserve per 31 december 2023 is € 7,8 miljoen. Er werd een stand van de reserve verwacht tussen de +/- € 0,5 en € 6,5 miljoen, rekening houdend met het risicoprofiel van het grondbedrijf. Ten opzicht hiervan is sprake van lagere winstnames dan verwacht (€ 2,8 miljoen lager) en hogere voorzieningen (€ 13,2 miljoen). Een onttrekking ten behoeve van de parkeergarage op de Middenzone is met een jaar uitgesteld (€ 2,3 miljoen). Wel heeft er een storting plaats gevonden vanuit de Algemene Reserve Stad (€ 15,0 miljoen).

Bedragen x € 1.000.000

Stand reserve grondbedrijf 1-1-2023	€ 2,3
Bijschrijving	
Winstnemingen	€ 1,8
Resultaat afgesloten complexen	€ 4,0
Verrekeningen	€ 15,0
Subtotaal bijschrijvingen	€ 20,8
Onttrekking	
Mutatie verliesvoorzieningen	€ -13,2
Bijdrage aan WDO t.b.v. infra Dordtse Kil IV	€ -2,0
Subtotaal onttrekkingen	€ -15,2
Mutatie reserve	€ 5,6
Stand reserve grondbedrijf 31-12-2023	€ 7,8

Bijschrijvingen

In 2023 is er in totaliteit voor afgerond € 5,8 miljoen winst genomen op de winstgevende projecten (inclusief positief afgesloten grondexploitaties), terwijl € 8,6 miljoen winstname werd verwacht. Bij Dordtse Kil IV deel 2 is geen winst genomen (€ 1,6 miljoen verwacht) en bij Kilkade 7 is € 0,5 miljoen minder winst genomen dan verwacht. Bij Amstelwijck Wonen, Drechtwerk B&S, Speeltuinalocatie Wielwijk, Grote Hondring, Oud Krispijn Zuid en Overkampzone is gezamenlijk € 0,7 miljoen minder winst genomen. De verliesvoorzieningen worden verhoogd met circa € 13,2 miljoen, vooral als gevolg van de ontwikkelingen in Stadswerven (-/- € 8,5 miljoen). Andere resultaten die verslechteren zijn Oranjepark (-/- € 2,9 miljoen), Wielwijk (-/- € 0,9 miljoen) en Middenzone Gezondheidspark (-/- € 0,9 miljoen). De mutaties van de overige verlieslatende grondexploitaties bedraagt -/- € 0,3 miljoen. Tot slot heeft een storting vanuit de Algemene Reserve Stad plaats gevonden van € 15,0 miljoen.

Onttrekkingen

Ten behoeve van de bijdrage aan de Westelijke Dordtse Oever is € 2,0 miljoen aan de reserve onttrokken.

4.8.2.3 Risico's en weerstandsvermogen

Binnen de gemeente is sprake van een actief risicomanagement. Per grondexploitatie is een risicoprofiel bepaald ten opzichte van het projectresultaat. Daarnaast wegen ook algemene risico's in het kader van de economische ontwikkeling mee in het risicoprofiel van het grondbedrijf. Het totaal aan risico's is per 31 december 2023 berekend op € 13,75 miljoen (het gewogen totaal van de risico's binnen een periode van drie jaar die betrekking hebben op het grondbedrijf met een betrouwbaarheid van 75%, analoog aan de overige risico's van de gemeente). Dit is de financiële buffer die nodig zou zijn om tegenvallers op de portefeuille grondexploitaties op te kunnen vangen. Daarmee is het risicoprofiel ten opzichte van de Jaarrekening 2022 met afgerond € 7,25 miljoen afgenomen. De afname van de risico's is voor een aanzienlijk deel het gevolg van bijgestelde verwachtingen rondom macro-economische ontwikkelingen, waarbij de vooruitzichten ten opzichte van een jaar geleden zijn verbeterd. Vooral risico's op prijsdalingen van nieuwbouwwoningen zijn afgenomen. Om de effecten van macro-economische ontwikkelingen op de resultaten van de huidige portefeuille van grondexploitaties in beeld te brengen zijn meerdere scenario's doorgerekend en verwerkt als risico's voor het grondbedrijf. Verder zijn de risico's in Stadswerven aanzienlijk afgenomen omdat deze zich deels in 2023 hebben gemanifesteerd.

De risico's bij het grondbedrijf maken onderdeel uit van het weerstandsvermogen van de stad. In de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) wordt de weerstandsratio van de gemeente verder toegelicht.

In de Prognose Grondbedrijf 2024 wordt een doorkijk gegeven op de vermogenspositie van het grondbedrijf en het totaal van de huidige projectenportefeuille.

5 Financiële verantwoording

5.1 Inleiding

De jaarrekening geeft inzicht in de gemeentelijke financiën en ontwikkelingen ultimo 2023. Daartoe wordt een samenhangend inzicht in de ontwikkeling van de exploitatie en de belangrijkste vermogensbestanddelen geboden. Na een presentatie van de [gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling](#), volgt de [balans met een toelichting](#) op de verschillende balansposten. Daarnaast wordt er in dit hoofdstuk een algemene beschouwing gegeven op [het resultaat](#), de [ontwikkeling van de baten en de lasten](#) en een [analyse op programmaniveau](#) tussen de werkelijke baten en lasten versus de door de raad geautoriseerde budgetten.

5.2 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De balans wordt opgesteld in overeenstemming met het [Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2004](#) (BBV) en de [Financiële verordening gemeente Dordrecht](#).

Programmarekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

5.2.1 Activa

Vaste activa

Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Vaste activa met een onbeperkte gebruiksduur worden niet afgeschreven. Afschrijven geschiedt onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Naar verwachting duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Immateriële vaste activa

Dit betreffen eventuele kosten van onderzoek en ontwikkeling, het saldo van (dis)agio en met ingang van 2016 bijdragen aan activa in eigendom van derden. De kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht. De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de op deze basis berekende afschrijvingen. De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief worden annuïtair afgeschreven in ten hoogste vijf jaar.

Materiële vaste activa

Het betreft hier vanaf 1 januari 2004 vooral investeringen met een meerjarig economisch nut. Investerings met een maatschappelijk nut werden tot 1 januari 2017 conform financiële beheerverordening niet geactiveerd op enkele uitzonderingen en bijzondere gevallen na. Op grond van het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) moeten gemeenten met ingang van 1 januari 2017 alle investeringen die vanaf 2017 gereed komen activeren. In de toelichting op de balans is inzichtelijk gemaakt welke investeringen met maatschappelijk nut vóór 1 januari 2017 zijn geactiveerd en welke daarna. De materiële vaste activa met een economisch nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de op deze basis berekende afschrijvingen. Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Gronden in erfpacht worden gewaardeerd tegen de

eerste uitgifteprijs als verkrijgingsprijs. Tevens zijn de berekende afschrijvingen (op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs) in mindering gebracht.

De overige materiële vaste activa worden afgeschreven volgens de annuïtaire methode. Afschrijving op basis van jaarlijks gelijkblijvende annuïteiten komt uitsluitend voor bij installaties en (welzijns)accommodaties met huurtarieven en interne doorberekeningen.

Financiële vaste activa

Het betreffen kapitaalverstrekkingen, verstrekte leningen met een looptijd langer dan een jaar en tot 2016 bijdragen aan activa in eigendom van derden. Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of tegen marktwaarde indien de marktwaarde duurzaam lager is dan de verkrijgingsprijs. De leningen (uitgeleend geld) zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. De bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de op deze basis berekende afschrijvingen.

Flottende activa

Voorraden

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, dan wel lagere marktwaarde. Er is geen rente bijgeschreven op de boekwaarde van deze voorraden. De onderhanden werken grondexploitatie (bouwgronden in exploitatie) zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging zijn toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), evenals een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Bij de grondexploitaties wordt het resultaat berekend op eindwaarde, waarbij rekening gehouden wordt met rente, kosten- en opbrengstenstijgingen. Winsten uit de bouwgrondexploitatie zijn genomen conform de POC methode indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt zijn. Voor verwachte verliezen zijn voorzieningen in mindering gebracht op de boekwaarde. De overige voorraden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of duurzaam lagere marktwaarde.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van de voorziening voor oninbaarheid voor de (belasting)debiteuren.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien niet anders vermeld, zijn zij direct opvraagbaar.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

5.2.2 Passiva

Eigen vermogen

- Algemene reserve: de algemene reserve dient als algemene buffer om toekomstige tegenvallers te kunnen opvangen.
- Bestemmingsreserves: onder een bestemmingsreserve wordt verstaan een reserve waaraan door de raad een bepaalde bestemming is gegeven. Het gehele bedrag van de bestemmingsreserves ultimo het jaar dient onderbouwd te zijn met bestuursbesluiten van de raad dan wel opgenomen te zijn in het voorliggende voorstel tot resultaatbestemming.
- Gerealiseerd resultaat: het gerealiseerd resultaat is het resultaat na reeds bestemde mutaties in de reserves.

Voorzieningen

Voor verplichtingen, verliezen en risico's wordt een voorziening gevormd als de omvang onzeker is, maar wel redelijkerwijs te schatten. Deze voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

De egalisatievoorzieningen onderhoud hebben betrekking op het planmatig onderhoud aan activa zoals vermeld in het verloopoverzicht en zijn bedoeld om schommelingen in de lasten op te vangen. De jaarlijkse dotatie ten laste van de programmarekening is gebaseerd op de meerjarenraming van het planmatig onderhoud, die een meerjarige periode beslaat. De periode varieert per activum. De overige onderhoudskosten aan de gebouwen, machines en installaties zijn rechtstreeks ten laste van de programmarekening verantwoord. In de [paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen](#) is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen. Deze voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de middelen die op dat moment nog niet besteed zijn.

Langlopende schulden

De langlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de al gedane aflossingen. Vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar apart vermeld. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

5.3 Balans en toelichting

De balans met de toelichting verschaft op systematische wijze informatie over de samenstelling van de bezittingen (activa) en schulden (passiva) aan het eind van het begrotingsjaar en over de ontwikkelingen daarvan. De gemeente is niet vrij in het kiezen van de vorm bij het opstellen van de balans. Deze is vastgelegd in het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV).

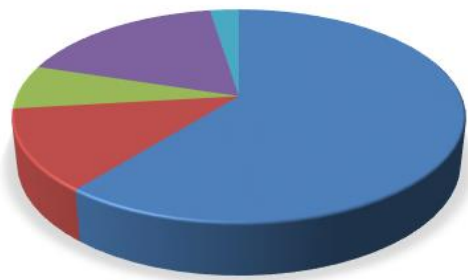
Activa en passiva

De activa op de balans zijn de bezittingen van de gemeente en bestaan uit [vaste](#) en [vlottende](#) activa. Op de passiva zijde van de balans staan de schulden vermeld. Ook deze zijn te splitsen in [vaste](#) en [vlottende](#) passiva. Het onderscheid tussen de vaste en vlottende activa en passiva is dat de vaste activa en passiva een looptijd hebben van langer dan één jaar.

Algemeen

Uit de balans in deze jaarrekening blijkt dat het [eigen vermogen](#) (reserves en rekeningssaldo) is afgenomen van € 697,3 miljoen eind 2022 tot € 678,3 miljoen eind 2023. Een oordeel over de vermogenspositie kan worden gevormd door bepaling van de solvabiliteitsratio. Solvabiliteit kan daarbij worden gedefinieerd als de mate waarin een instelling in staat is aan haar korte en lange verplichtingen te voldoen. Hiertoe wordt aan de hand van de balans het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het totale vermogen. De ratio wordt bepaald aan de hand van het eigen vermogen dat als buffer dient voor het opvangen van eventuele tegenvallers. Het eigen vermogen van de gemeente Dordrecht bestaat grotendeels uit bestemmingsreserves waarover niet vrijelijk kan worden beschikt. Als het eigen vermogen per eind 2023 wordt uitgedrukt in een percentage van het totale vermogen leidt dit tot een ratio van 64,3% wat gekenmerkt wordt als solide (eind 2022: 68,5%).

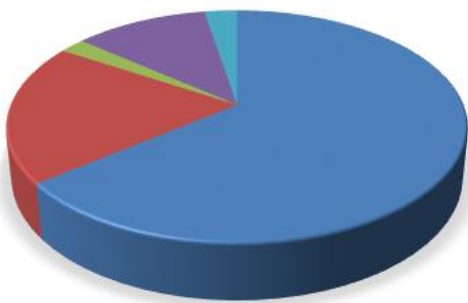
5.3.1 Balans per 31 december 2023

Activa

- Materiële vaste activa
- Financiële vaste activa
- Vorraden
- Vorderingen en liquide middelen
- Overlopende activa

Aan de activa zijde van de balans worden de bezittingen van de gemeente Dordrecht weergegeven. Bovenstaand figuur maakt inzichtelijk uit welke posten de activa zijde van de balans per 31 december 2023 bestaat. Het relatieve aandeel van de materiële vaste activa aan de activa zijde van de balans is in 2023 gestegen naar 61%.

Passiva

- Reserves
- Langlopende schulden
- Kortlopende schulden
- Overlopende passiva
- Voorzieningen

Aan de passiva zijde worden de schulden en het eigen vermogen van de gemeente Dordrecht weergegeven. Bovenstaand taartdiagram maakt inzichtelijk hoe de balansposten aan de passiva zijde zijn samengesteld. Net als in 2022 vormen de reserves het grootste onderdeel van de passiva zijde van de balans.

ACTIVA	2023		2022	
VASTE ACTIVA				
Immateriële vaste activa		3.774		2.676
Kosten sluiten geldleningen en het saldo van agio en disagio				
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	3.298		2.145	
Bijdrage activa in eigendom van derden	476		531	
Materiële vaste activa		638.424		605.918
<i>Investerings met economisch nut</i>				
Gronden uitgegeven in erfpacht	46.556		46.563	
Overige investeringen met economisch nut	361.317		341.864	
Investerings economisch nut met heffing	77.140		79.939	
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	153.412		137.553	
Financiële vaste activa		129.411		86.840
Kapitaalverstrekkingen aan:				
Deelnemingen	40.625		40.625	
Gemeenschappelijke regelingen				
Leningen aan:				
Openbare lichamen (art. 1a Wet Fido)				
Woningbouwcorporaties	3.988		4.299	
Deelnemingen				
Overige verbonden partijen				
Overige langlopende leningen	84.798		41.916	
Overige uitzettingen met een rente typische looptijd ≥ 1 jaar				
TOTAAL VASTE ACTIVA		771.610		695.435
VLOTTENDE ACTIVA				
Vorraden		70.544		77.709
Onderhanden werk, waaronder Bouwgronden in exploitatie				
Bouwgronden in exploitatie (BIE)	68.866		69.250	
Gereed product en handelsgoederen	1.678		8.459	
Vooruitbetalingen				
Uitzettingen met een rente typische looptijd < 1 jaar		182.946		186.801
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	101.153		99.562	
Vorderingen op openbare lichamen	41.776		47.523	
Verstrekte kasgeldleningen	10.000		25.000	
Rekening-courant verhoudingen met niet-financiële instellingen	9.027		10.336	
Overige vorderingen	20.990		4.368	
Overige uitzettingen			12	
Liquide middelen		2.813		5.706
Kassaldi	35		58	
Bank- en giroaldi	2.778		5.648	
Kruisposten				
Overlopende activa		26.971		52.097
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	3.344		33.518	
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	23.627		18.579	
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA		283.274		322.312
TOTAAL ACTIVA		1.054.890		1.017.749

Recht op verliescompensatie krachtens de Wet Vpb

Wij hebben op dit moment geen verrekenbare verliezen

n.v.t.

n.v.t.

PASSIVA	2023		2022	
VASTE PASSIVA				
Eigen vermogen		678.267		697.280
Reserves:				
Algemene reserve	22.363		24.116	
Bestemmingsreserves	625.834		634.966	
Gerealiseerde resultaat	30.070		38.198	
Voorzieningen		28.940		31.679
Voorziening voor verplichtingen, verliezen, risico's	17.827		18.290	
Egalisatievoorzieningen	5.217		4.500	
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	2.806		2.719	
Bijdrage aan een toekomstige vervangingsinvestering, waarvoor een heffing wordt geheven	3.090		6.170	
Vaste schulden met een rente typische looptijd ≥ 1 jaar		206.942		185.927
Obligatieleningen				
Onderhandse leningen van:				
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen				
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	206.942		185.927	
Binnenlandse bedrijven				
Openbare lichamen (art. 1a Wet Fido)				
Overige binnenlandse sectoren				
Buitenlandse instellingen, fondsen, banken en overige sectoren				
Door derden belegde gelden				
Waarborgsommen				
Verplichtingen uit hoofde van financial leaseovereenkomsten				
TOTAAL VASTE PASSIVA		914.149		914.886
VLOTTENDE PASSIVA				
Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd < 1 jaar		22.507		19.535
Kasgeldleningen aangaande openbare lichamen (art. 1a Wet Fido)				
Overige Kasgeldleningen				
Bank- en giroaldi				
Overige schulden	22.507		19.535	
Overlopende passiva		118.234		83.328
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgeboord en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	46.901		34.985	
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	64.834		40.963	
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	6.499		7.380	
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA		140.741		102.863
TOTAAL PASSIVA		1.054.890		1.017.749
Niet in de balans opgenomen verplichtingen				
Garantstellingen direct		34.351		38.848
Garantstellingen indirect		619.761		603.485
Totaal garantstellingen		654.112		642.333

5.3.2 Vaste activa

De vaste activa zijn onder te verdelen in (im)materiële en financiële vaste activa. De materiële vaste activa zijn gesplitst in investeringen met een economisch nut, en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. De financiële vaste activa bevatten alle financiële bezittingen van de gemeente, zoals aandelen, deelnemingen en verstrekte langlopende geldleningen.

5.3.2.1 Immateriële vaste activa

De balanscategorie 'Immateriële vaste activa' betreft activa die niet tastbaar zijn. Het zijn investeringen waar geen fysieke bezittingen tegenover staan. Het verloop van de waarde van de immateriële vaste activa wordt in onderstaande tabel weergegeven.

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2023	Investerings	Desinvestering	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	531.000	-	-	55.000	-	-	476.000
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	2.145.000	1.153.000	-	-	-	-	3.298.000
Totaal	2.676.000	1.153.000	-	55.000	-	-	3.774.000

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen Immateriële vaste activa worden hieronder vermeld (bedragen x € 1.000 en investeringen > € 250.000).

Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	Bedragen x € 1.000
Spuiboulevard; IVA	266
PROM Maasterras v.a. 2021; IVA	478
Diverse kleinere investeringen (< 250)	409
Totaal	1.153

De belangrijkste bijdragen van derden worden hieronder vermeld (bedragen x € 1.000 en investeringen > € 250.000).

Bijdrage aan activa in eigendom van derden	Bedragen x € 1.000
Diverse kleinere bedragen (< 250)	0
Totaal	0

De belangrijkste desinvesteringen worden hieronder vermeld (bedragen x € 1.000 en investeringen > € 250.000).

Diverse desinvesteringen	Bedragen x € 1.000
	0
Totaal	0

5.3.2.2 Materiële vaste activa

Materiële vaste activa	1-1-2023	31-12-2023
<i>Investerings met economisch nut</i>		
- Gronden uitgegeven in erfpacht	46.563.000	46.556.000
- Overige investeringen met een economisch nut zonder heffing	341.863.666	361.316.666
<i>Investerings met een economisch nut met heffing</i>	79.939.000	77.140.000
<i>Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut</i>	137.552.800	153.411.800
Totaal	605.918.466	638.424.466

De materiële vaste activa worden conform besluit van het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) als volgt opgenomen:

- Investerings met een [economisch nut](#).
- Investerings met een [economisch nut met heffing](#), waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.
- Investerings in de openbare ruimte met een [maatschappelijk nut](#).

5.3.2.2.1 Economisch nut

Gronden uitgegeven in erfpacht	Boekwaarde 1-1-2023	Investerings	Desinvestering	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Erfpachtgronden	46.563.000	0	7.000	-	-	0-	46.556.000
Totaal	46.563.000	0	7.000	-	-	0-	46.556.000

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen Gronden uitgegeven in erfpacht (bedragen x € 1.000 en investeringen > € 250.000).

Erfpachtgronden	Bedragen x € 1.000
Erfpachtgronden	0
Totaal	0

De belangrijkste in het boekjaar gedane desinvesteringen Gronden uitgegeven in erfpacht (bedragen x € 1.000 en investeringen > € 250.000).

Desinvestering	Bedragen x € 1.000
Verkoop erfpachtperceel	7
Totaal	7

Overige Investerings met economisch nut zonder heffing	1-1-2023	31-12-2023
Gronden en terreinen	40.102.053	47.049.053
Woonruimten	2.818.530	2.719.530
Bedrijfsgebouwen	249.247.083	253.894.083
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	25.671.000	25.384.000
Vervoermiddelen	863.000	726.000
Machines, apparaten en installaties	20.461.000	19.561.000
Overige materiële vaste activa	10.838.000	13.231.000
Boekwaarden onder de MVA naar de voorraden	-8.137.000	-1.248.000
Totaal	341.863.666	361.316.666

Het verloop van de waarde wordt in onderstaande tabel weergegeven. Vanaf het moment dat het actief niet meer voor eigen gebruik wordt ingezet, dan voldoet het actief niet meer aan de definitie van vast actief en is sprake van een handelsvoorraad. In dat geval vindt herrubricering plaats onder de voorraden gereed product en handelsgoederen. De negatieve bedragen onder de kolommen 'investeringen' betreffen overboeking naar de bouwgronden in exploitatie (BIE).

De materiële vaste activa met economisch nut zonder heffing bestaan uit de volgende onderdelen.

Overige investeringen met een economisch nut zonder heffing	Boekwaarde 1-1-2023	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	40.102.053	6.947.000	-	-	-	-	47.049.053
Woonruimten	2.818.530	-	-	99.000	-	-	2.719.530
Bedrijfsgebouwen	249.247.083	10.742.000	153.000	5.918.000	24.000	-	253.894.083
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	25.671.000	919.000	-	964.000	242.000	-	25.384.000
Vervoermiddelen	863.000	79.000	-	207.000	9.000	-	726.000
Machines, apparaten en installaties	20.461.000	1.745.000	-	2.594.000	51.000	-	19.561.000

Overige materiële vaste activa	10.838.000	4.687.000		2.294.000	-	-	13.231.000
Boekwaarden onder de MVA naar de voorraden	-8.137.000						1.248.000-
Totaal	341.863.666	25.119.000	153.000	12.076.000	326.000	0	361.316.666

De boekwaarde van de investeringen in dit overzicht zijn conform de BBV per 1-1 en 31-12 vermindert in verband met voorgenomen verkoop van panden die opgenomen zijn onder de voorraden, gereed product en handelsgoederen.

Boekwaarden onder de MVA naar de voorraden	Boekwaarde 1-1-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Het betreft hier een correctie op de boekwaarden onder de MVA naar de voorraden	-8.137.000	-1.248.000

Zie ook de toelichting onder de voorraden, gereed product.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen van de activa met economisch nut zonder heffing worden hieronder vermeld (bedragen x € 1.000 en investeringen > € 250.000).

Gronden & Terreinen incl. strategische verwerv.; grond incl. sloop	Bedragen x € 1.000
PROM Maasterras v.a. 2021; MVA	3.484
PROJ Verwervingen DK I en II v.a. 2023; MVA	3.201
PROJ Dordthuis	700
Amstelwijck Businesspark; MVA	-477
Diversen	39
Totaal	6.947

Er zijn een aantal activa (Amstelwijck Businesspark) overgegaan naar de MVA (Materiële vaste activa), gecorrigeerd onder deze activasoort.

Bedrijfsgebouwen	Bedragen x € 1.000
Investeringen Dordthuis	10.230
Diverse kleinere investeringen (< 250)	512
Totaal	10.742

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	Bedragen x € 1.000
Schenkeldijk veld 4 hockey totaal mat renov (2022)	309
Schenkeldijk veld R hockey totaal mat (2023)	288
Diverse kleinere investeringen (< 250)	322
Totaal	919

Vervoermiddelen	Bedragen x € 1.000
Diverse kleinere investeringen (< 250)	79
Totaal	79

Machines, apparaten en installaties	Bedragen x € 1.000
Your own device	897
Opheffen muntbet. on-street app. (2022)	321
Diverse kleinere investeringen (< 250)	527
Totaal	1.745

Overige materiële activa	Bedragen x € 1.000
Krediet ICT jaarschijf 2017	3.400
Dordthuis voorbereidingskosten inbouw en inventaris	645
Diverse kleinere investeringen (< 250)	642
Totaal	4.687

De belangrijkste desinvesteringen in boekjaar 2023 economisch nut zonder heffing worden in onderstaand overzicht categorisch vermeld.

Desinvesteringen	Bedragen x € 1.000
Diversen	153
Totaal	153

De belangrijkste bijdragen van derden in boekjaar 2023 economisch nut worden in het volgende overzicht categorisch vermeld.

Bijdrage van derden	Bedragen x € 1.000
Diversen	326
Totaal	326

Betreft voornamelijk diverse bijdragen van de provincie en het Rijk voor diverse investeringen.

Afwaarderingen	Bedragen x € 1.000
Diversen	0
Totaal	0

5.3.2.2 Economisch nut met heffing

De materiële vaste activa met economisch nut met heffing bestaan uit de volgende onderdelen:

Activacategorie	1-1-2023	31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	79.557.000	76.832.000
Machines, apparaten en installaties	9.000	6.000
Overige materiële vaste activa	373.000	302.000
Totaal	79.939.000	77.140.000

Het verloop van de waarde van de materiële vaste activa met economisch nut met heffing wordt in onderstaande tabel weergegeven.

Activacategorie	Boekwaarde 1-1-2023	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	79.557.000	6.016.000	-	2.839.000	5.902.000	-	76.832.000
Vervoermiddelen	0	-	-	-	-	-	-
Machines, apparaten en installaties	9.000	-	-	3.000	-	-	6.000
Overige materiële vaste activa	373.000	-	-	71.000	-	-	302.000
Totaal	79.939.000	6.016.000	-	2.913.000	5.902.000	-	77.140.000

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen, die direct gerelateerd zijn aan de investering. De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen van de activa met economisch nut met heffing worden hieronder vermeld (bedragen x € 1.000 en investeringen > € 250.000).

Grond- weg- & waterbouwkundige werken	Bedragen x € 1.000
Rioolvervanging/vernieuwing 2023	5.902
Diverse kleinere investeringen (< 250)	114
Totaal	6.016

Overige materiële vaste activa	Bedragen x € 1.000
Diverse kleinere investeringen (< 250)	0
Totaal	0

Machines, apparaten en installaties	Bedragen x € 1.000
Diverse kleinere investeringen (< 250)	0
Totaal	0

De belangrijkste bijdrage van derden in boekjaar 2023 economisch nut met heffing worden in onderstaand overzicht categorisch vermeld.

Bijdragen van derden	Bedragen x € 1.000
Diversen	5.902
Totaal	5.902

Dit betreft voornamelijk een bijdrage vanuit de tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

5.3.2.2.3 Maatschappelijk nut

De materiële vaste activa met maatschappelijk nut bestaan uit onderstaande onderdelen:

Activacategorie	1-1-2023	31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	127.758.000	143.033.000
Machines, apparaten en installaties	9.134.800	9.788.800
Overige materiële vaste activa	660.000	590.000
Totaal	137.552.800	153.411.800

De gemeente Dordrecht activeerde investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut tot 1 januari 2017 slechts bij uitzondering. Verkeersregelinstallaties, verlichtingsinstallaties en reconstructies aan bruggen waren daarbij de belangrijkste. Kapitaaluitgaven in de openbare ruimte

met een meerjarig maatschappelijk nut (aanleg, groot onderhoud en reconstructie van wegen, waterwegen, civiele kunstwerken, groen en kunstwerken) worden afgeschreven conform de afschrijvingstermijnen in de Nota Waardering en Afschrijving.

Op grond van het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) is de gemeente met ingang van 1 januari 2017 verplicht om alle investeringen die vanaf 2017 gereed komen te activeren. De bijdrage van derden of subsidies met betrekking tot investeringen maatschappelijk nut worden conform BBV direct in mindering gebracht op het betreffende actief. Bij de toelichting op de balans moet een uitsplitsing worden aangebracht tussen investeringen met maatschappelijk nut vanaf 2017 geactiveerd en voor 2017 geactiveerd.

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut had het volgende verloop:

Activacategorie	Boekwaarde 1-1-2023	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken vanaf 2017	108.926.563	22.570.000		1.494.000	4.830.000	-	125.172.563
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken vóór 2017	18.831.437	-		971.000	-	-	17.860.437
Machines, apparaten en installaties vanaf 2017	5.981.875	1.213.000		184.000	40.000	-	6.970.875
Machines, apparaten en installaties vóór 2017	3.152.925	-		335.000	-	-	2.817.925
Overige materiële vaste activa vanaf 2017	660.000	16.000		86.000	-	-	590.000
Totaal	137.552.800	23.799.000	-	3.070.000	4.870.000	-	153.411.800

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen van de activa met maatschappelijk nut worden hieronder vermeld (bedragen x € 1.000 en investeringen > € 250.000).

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken vanaf 2017	Bedragen x € 1.000
Wegen 2022, elementenverharding vb'21 afr'23 (30j)	5.093
Wegen 2022, overige vb.'21 afr.'23 (20 jaar)	2.582
PROJ Zuid Stat geb Weiz park Hoofd fietsr infra	2.408
PROJ Dordtse Mijl - Wegen aanvullend (2021)	2.221
Dordtse Mijl Dokweg-Wilgenbos-groot onderhoud	995
Noodlokalen onderw huisv Oekraïne	800
Fietsnota-Krispijnseweg (fietsers-verkeersveilig.)	773
PROJ Renovatie div. Kademuren 2020	657
Renovatie Kademuur Dokweg 2019	652
Wielwijk infra - Wielwijk zuid Trompweg e.o	532

PROJ Wielwijk infra - Van Kinsbergenstraat OR	523
Verkeersveiligheid jaarschijf 2022	491
Fietsnota-Fietsstraat Patersweg	380
Nw Krispijn - Nassauweg openbare ruimte	340
Oud Krispijn Fietspad Patersweg	311
PROJ Kunstwerken - Engelenburgerbrug (aanv.kred.)	287
PROJ Beweegroutes Dordwijkzone	280
Schenkeldijk veld R onderlaag asfalt	280
Herinrichting Bankastraat (fase 3)	263
Diverse kleinere investeringen (< 250)	2.702
Totaal	22.570

Machines, apparaten en installaties

Bedragen x € 1.000

Vervanging openbare verlichting 2023	364
Diverse kleinere investeringen (< 250)	849
Totaal	1.213

Overige materiële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Diverse kleinere investeringen (< 250)	16
Totaal	16

De belangrijkste bijdragen van derden in boekjaar 2023 in maatschappelijk nut worden in onderstaand overzicht categorisch vermeld (bedragen x € 1.000).

Grond- weg- & waterbouwkundige werken

Bedragen x € 1.000

PROJ Zuid Stat geb Weiz park Hoofd fietsr infra	832
Noodlokalen onderw huisv Oekraïne	800
PROJ Geluidschermen Amstelwijck, bovenwijkse deel	795
PROJ Dordtse Mijl - Wegen aanvullend (2021)	740
Renovatie Kademuur Dokweg 2019	515
Dordtse Mijl Dokweg-Wilgenbos-groot onderhoud	483

Diverse kleinere bedragen (< 250)	705
Totaal	4.870

Betreft voornamelijk bijdrage vanuit de provincie en het Rijk voor de diverse projecten.

Diverse afwaarderingen	Bedragen x € 1.000
Diverse kleinere afwaarderingen (< 250)	0
Totaal	0

5.3.2.3 Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2023 wordt in onderstaand overzicht weergegeven.

Activacategorie	Bedragen x € 1.000					Boekwaarde 31-12-2023
	Boekwaarde 1-1-2023	Investeringen	Desinvesteringen	Aflossingen	Afwaarderingen	
Kapitaalverstrekkingen aan						
Deelnemingen	40.625	-	-	-	-	40.625
Gemeenschappelijke regelingen	-	-	-	-	-	-
Overige verbonden partijen	-	-	-	-	-	-
Langlopende leningen aan						
Deelnemingen	-	-	-	-	-	-
Woningbouwcorporaties	4.299	-	-	311	-	3.988
Overige langlopende leningen	41.916	45.001	-	2.119	-	84.798
Idem, met looptijd van 1 jaar of langer	-	-	-	-	-	-
Totaal	86.840	45.001	-	2.430	-	129.411

Onderstaand volgt een specificatie van de boekwaarden kapitaalverstrekkingen (bedragen x € 1.000).

	Bedragen x € 1.000	
Deelnemingen	1-1-2023	31-12-2023
Cumulatief preferente aandelen Stedin	20.000	20.000
Aandelen Stedin Holding N.V	13.115	13.115
Aandelen Waterleidingbedr. Evides	5.992	5.992
Deelneming Innovation Quarter	927	927
Deeln.aand.kap. Bank Ned. Gemeenten	583	583
Deelname Merwede Lingelijn	7	7
Deelneming ROM-D	1	1
Totaal	40.625	40.625

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente Dordrecht heeft in 2023 geen kapitaal verstrekt aan gemeenschappelijke regelingen.

Overige verbonden partijen

Dit betreft een 50%-deelneming in de Energiecoöperatie Dordrecht (ECD), samen met HVC. De financiële waardering van de deelneming is op dit moment nihil, aangezien de deelneming nog nagenoeg geen activiteiten verricht die financieel rendement opleveren. De bijdrage van Dordrecht en HVC wordt vooral ingezet op voorlichting en stimulering van duurzaamheidsactiviteiten en de voorbereiding van het exploiteren van zonne- en windenergie.

Langlopende leningen aan

	Bedragen x € 1.000	
Woningbouwcorporaties	1-1-2023	31-12-2023
Trivire	4.299	3.988

	Bedragen x € 1.000	
Overige langlopende leningen	1-1-2023	31-12-2023
Verstreckte geldlening aan de gemeente Rotterdam		40.000
Ov. langlop.leningen buiten renteomslag Yulius	1.851	1.019
Lening verduurzaming hal Vorinklaan	152	140
Nieuwbouw en renovatieleningen Vereniging Arcade	12.390	11.989
Leningen Leerpark B.V.	18.777	20.863

Leningen SVN iz funderingsherstel	4.448	3.916
Leningen SVN iz funderingsherstel; Voorziening	-37	-37
Leningen SVN Dichterskwartier iz PWV	25	24
Leningen NRF Dordrechts Restauratiefonds	1.569	1.616
Via SVN verstrekte Startersleningen	1.505	2.455
R.K. Sportvereniging Racing Club Dordrecht		300
Leningen SVN Particuliere Woningverbetering	314	278
Lening aan SVN Blijverslening	4	2
Lening SVN energiezuinig wonen	779	2.052
Lening aan Stichting Breedband	32	30
Lening aan Stichting Delta Hal		75
Lening SVn Stim.lening Zakelijk VvE	106	75
Totaal	41.916	84.798

Er is een leningsovereenkomst voor Leerpark BV voor in totaal € 20,9 miljoen, in 2023 is het restant van € 2,1 miljoen verstrekt. In 2023 is een bedrag van € 40 miljoen verstrekt als geldlening aan de gemeente Rotterdam met een looptijd groter dan één jaar.

5.3.3 Vlottende activa

De vlottende activa bevatten alle vorderingen met een looptijd korter dan één jaar. Onderdelen hiervan zijn de voorraden goederen en grond, het onderhanden werk dat later geactiveerd wordt, de saldi bij de bank en in de kas, de debiteuren en de vooruitbetaalde bedragen.

5.3.3.1 Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst in de volgende categorieën:

Balanscategorie	1-1-2023	31-12-2023
Grond- en hulpstoffen	-	-
Overige grond & hulpstoffen	-	-
Onderhanden werk, bouwgronden in expl. (BIE)	69.250.000	68.866.000
Gereed product en handelsgoederen	8.459.000	1.678.000
Totaal	77.709.000	70.544.000

De voorraden bestaan voornamelijk uit de boekwaarde van de bouwgronden die in exploitatie zijn genomen. Daarnaast zijn onder de voorraad gereed product en handelsgoederen de materiële vaste activa opgenomen die niet meer voor eigen gebruik worden ingezet.

De voorraad gereed product is gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. De boekwaarde van de voorraden zijn conform BBV per 1-1 en 31-12 verhoogd in verband met voorgenomen verkoop van panden die opgenomen zijn onder de voorraden, gereed product en handelsgoederen.

Het onderhanden werk betreft opdrachten die het Ingenieursbureau Drechtsteden open heeft staan bij diverse partijen.

Het geraamde eindresultaat voor de bouwgronden in exploitatie is op basis van onderstaande uitgangspunten tot stand gekomen:

Parameters prognose 2023

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 en verder
Kostenstijging GWW	6,00%	4,00%	4,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Kostenstijging Algemeen	6,00%	4,00%	4,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Opbrengststijging woningbouw	0,00%	0,00%	0,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Opbrengststijging niet-woningbouw	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Rentekosten en -baten	0,78%	0,80%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Disconteringsvoet	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

Van de bouwgronden in exploitatie (BIE) kan van het verloop in 2023 het volgende overzicht worden weergegeven (grijze kolommen volgen in definitieve versie):

Bouwgronden in exploitatie (BIE)	Boekwaarde 1-1-2023	Investeringen	Opbrengsten	Vrijval verliesvoorz. bij afsluiten	Correctie winstneming	Boekwaarde 31-12-2023	Winstneming/ Verlies voorziening	Gecorr boekw. 31-12-2023	Nog te realiseren kosten incl. index.	Nog te realiseren opbrengsten incl. index.	Saldo EW
Leerpark; BIE	19.114.910	505.788				19.620.698	17.675.385	1.945.313			19.620.698
Belthurepark; BIE											0
GZH: Overkampzone; BIE	-2.301.709	28.402				-2.273.307	-1.904.432	-368.875			-2.273.307
Stadswerven; BIE	70.083.409	13.107.240	30.302			83.160.346	69.698.264	13.462.082			83.160.345
Amstelwijck Businesspark; BIE	3.050.660	769.393	1.862.633			1.957.420	95.559	1.861.861			1.957.420
Kilcade 7; BIE	-2.826.768	2.093				-2.824.675	-3.016.572	191.897			-2.824.675
GZH: Middenzone; BIE	3.344.455	4.307.171				7.651.626	874.178	6.777.447			7.651.626

Uitgifte grond Nijverheidstraat 95; BIE	2.051.419	32.679	1.320.642		763.455	761.198	2.257		763.455
Uitgifte benzine verkoop Mijlweg; BIE									0
Grote Hondring 20; BIE	-710.543	38.187	7.829		-680.184	-413.901	-266.283		-680.184
Papeterspad; BIE									0
Wielwijk; BIE	3.000.073	357.427	67.110		3.290.390	2.283.675	1.006.716		3.290.390
Oud Krispijn Zuid; BIE	-5.075.762	557.840			-4.517.922	-3.173.241	-1.344.681		-4.517.922
Troelstraweg 125; BIE	63.209	55.985	9.570		109.624	163.830	-54.207		109.624
Binnenterrein Blekersdijk; BIE	2.680.898	127.616	33.000		2.775.514	1.993.756	781.758		2.775.514
Uitgifte Drechtwerk - B&S; BIE	-1.816.892	147.019	5.373.816		-7.043.690	-7.057.842	14.152		-7.043.690
Sanering/Uitgifte BVP Baanhoekweg 20; BIE	331.996	10.156			342.152		342.152		342.152
Oranjepark; BIE	3.304.917	2.932.436	5.860		6.231.493	7.204.149	-972.656		6.231.493
Spuiboulevard; BIE									0
Admiraalsplein; BIE	606.267	181.262	125.000		662.529	146.196	516.333		662.529
OMC terrein; BIE	1.057.463	848.941	97.430		1.808.974	226.098	1.582.876		1.808.974
Spuiboulevard 4-88; BIE									0
PROJ Amstelwijck Wonen; BIE	27.104.124	2.109.562	17.364.289		11.849.397	-1.721.021	13.570.418		11.849.397
PROM Wooncomplex Prof.Langeveldlaan vml 2f; BIE	666.231	144.420			810.651	879.678	-69.027		810.651
PROM Einsteinstraat 61 DK II; BIE	747.899	14.398			762.297	52.266	710.031		762.297
PROM Dordtse Kil IV deel 2; BIE	19.166.123	7.018.184	924		26.183.383		26.183.383		26.183.383
PROM van den Broek- erf; BIE		163.239	96.000		67.239	410.953	-343.714		67.239
PROM Speeltuin lok Wielwijk; BIE	45.536	91.328			136.864		136.864		136.864
Vlijweide Noordendijk; BIE	2.905.503	304.387	9.701		3.200.189		3.200.189		3.200.189
Totaal	146.593.418	33.855.152	26.404.106		154.044.465	85.178.176	68.866.152		154.044.464

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op het [programma Bouwend en Bereikbaar Dordrecht](#) en de [paragraaf Grondbeleid](#).

5.3.3.2 Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan een jaar

Soort vordering	Gecorrigeerd 1-1-2023	Saldo 31-12-2023	Voorziening oninbaarheid	Gecorrigeerd 31-12-2023
Vorderingen op openbare lichamen	47.523.000	41.776.000	-	41.776.000
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	99.562.000	101.153.000	-	101.153.000
Verstreckte kasgeldleningen	25.000.000	10.000.000	-	10.000.000
R-courantverhoudingen niet-financiële inst.	10.336.000	9.027.000	-	9.027.000
Overige vorderingen	4.368.000	22.824.000	1.834.000	20.990.000
Overige uitzettingen	12.000	-	-	-
Totaal	186.801.000	184.780.000	1.834.000	182.946.000

Voor verwachte oninbaarheid van debiteuren is een voorziening opgenomen van € 1.834.000, bepaald op basis van geschatte inningskansen. Onder deze kolom zijn ook de dwangsommen opgenomen.

Vorderingen op openbare lichamen

Het saldo per 31 december 2023 van vorderingen op openbare lichamen betreft voornamelijk verrekeningen met de Service Gemeente Dordrecht, Da Vinci en Waterschap Hollandse Delta.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist

Eind 2013 is het verplicht schatkistbankieren ingevoerd. Toegestaan blijft dat decentrale overheden een bedrag van het begrotingstotaal buiten de Schatkist mogen houden, het zogenoemde drempelbedrag. Het drempelbedrag mag als gemiddeld creditbedrag per kwartaal niet overschreden worden. In 2023 is het drempelbedrag niet overschreden. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de [financieringsparagraaf](#).

Benutting drempelbedragen 2023	Drempel 2023	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Schatkistbankieren	10.378.000	3.723.780	6.620.102	5.691.690	5.605.983

Verstreckte kasgeldleningen

In 2023 is een kasgeldlening verstrekt van € 10 miljoen aan de gemeente Zaanstad. Dit bedrag is begin 2024 weer terugontvangen.

Rekening-courantverhoudingen niet-financiële instellingen

Betreft de uitstaande leningen bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN; inzake funderingsleningen) als bij het Nationaal Restauratie Fonds (NRF);

inzake restauratieleningen op monumentale panden).

Overige vorderingen

De post overige vorderingen bestaat uit diverse openstaande vorderingen waaronder Optisport Dordrecht B.V, Centraal Bureau COA, grondexploitatie maatschappij Amstelwijck Midden en Vereniging Arcade Dordrecht.

5.3.3.3 Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen de kas-, bank- en girosaldi.

De gemeente Dordrecht is eigenaar van een bankrekeningnummer die eigenlijk in beheer is van de verbonden partij Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A. (stand bankrekening ultimo 2023: -/- € 509.375,12). Deze staat op naam van de gemeente Dordrecht, is daarmee dus eigendom van Dordrecht, maar echter niet vermeld/opgenomen in de balans van de gemeente Dordrecht

Liquide middelen	1-1-2023	31-12-2023
Kas	58.000	35.000
Kruisposten	-	-
Bank	5.647.674	2.777.505
Totaal	5.705.674	2.812.505

De gemeente Dordrecht heeft bij de BNG krediet in rekening courant voor € 20 miljoen.

5.3.3.4 Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt worden gespecificeerd. Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.

Overlopende activa	1-1-2023	31-12-2023
Vooruitbetaalde bedragen	4.727.000	7.352.000
Nog te ontvangen bedragen van NL en EU-overheden	33.518.431	3.343.911
Overige nog te ontvangen bedragen	13.851.569	16.275.089
Totaal overlopende activa	52.097.000	26.971.000

Vooruitbetaalde bedragen

Vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.

Nog te ontvangen bedragen van NL- en EU-overheden

Net als vooruitbetaalde bedragen is dit saldo het gevolg van het toerekenen van baten aan het boekjaar 2023. Vanwege voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel hebben wij van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog bedragen te ontvangen. De kolom ontvangen bedragen betreft alle bankmutaties met de subsidiegever, de overige mutaties zijn verwerkt in de kolom toevoegingen.

De nog te ontvangen bedragen NL- en EU-overheden kunnen als volgt worden gespecificeerd.

Verloop nog te ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen	Saldo 1-1-2023	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2023
EU				
Interreg Score	63.458	-	63.458	-
Life Critical	368.205	228.078	368.205	228.078
ESF St de Hoop	82.543	-	82.543	-
ESF Trivium	123.815	-	123.815	-
Interreg Biodiverse Cities 2023		33.522	-	33.522
Rijk				
Hersteloperatie toeslagen schulden G12	159.704	65.973	159.704	65.973
Hersteloperatie toeslagen hulp gedupeerden B2	37.978		37.978	0
SPUK Kwijtschelding gemeentelijke Belastingen C62	104.768	57.770	104.768	57.770
Transformatie pand Singel 271	282.908	1.722.518	1.671.653	333.773
Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	29.598.636	1.390.661	29.716.236	1.273.061
TOZO regeling	1.438.416	0	1.438.416	-
UWV RMT middelen 2023	-	418.087	334.470	83.617
Overige NL-overheden				
Verslimmen VRI's	80.764	80.764	80.764	80.764
NLDelta Herdenking 2021	39.000		39.000	-
Biesbosch samenwerking	31.000	31.000	31.000	31.000
Biesbosch samenwerking en subsidie 2021	169.335	127.874	169.335	127.874
SOK NLDelta	50.000		50.000	-

Vliegende Brigade Maasterras	14.072	249.709	14.072	249.709
Nieuwe Dordtse Biesbosch onderhoud	33.478	33.478	33.478	33.478
Biesbosch samenwerking en subsidie 2022	170.285	170.285	170.285	170.285
Infra Weizigtpark	132.572		132.572	-
IBP Vitaal Herdenkingsjaar	16.125		16.125	-
Realisatie uitgave RPV	16.852		16.852	-
Crisisopvang Marconiweg	504.516		504.516	-
Biesbosch samenwerking en subsidie 23		68.114		68.114
Subsidie Dolderman		300.000		300.000
Project vergroening Dijkstraat en Schampershof		20.750		20.750
PHZ Schenkeldijk 20-21		13.816		13.816
MIRT bijdrage 2022/2023		172.327		172.327
Totaal	33.518.431	5.184.726	35.359.246	3.343.911

5.3.4 Vaste passiva

De vaste passiva zijn onder te verdelen in het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Het eigen vermogen bevat de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het saldo van de rekening. Het vreemd vermogen kan worden onderverdeeld in voorzieningen, vaste en vlottende schulden en overlopende passiva. De vaste schulden zijn onderhandse leningen bij derden, zoals banken, pensioenfondsen en bedrijven. Deze leningen hebben een looptijd van meer dan één jaar.

5.3.4.1 Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

Eigen vermogen	1-1-2023	31-12-2023
Algemene reserve	24.116.000	22.363.000
Bestemmingsreserves		
- voor egalisatie van tarieven	-	-
- overige bestemmingsreserves	634.965.612	625.833.612
Gerealiseerde resultaat	-	30.070.425
Totaal	659.081.612	678.267.037

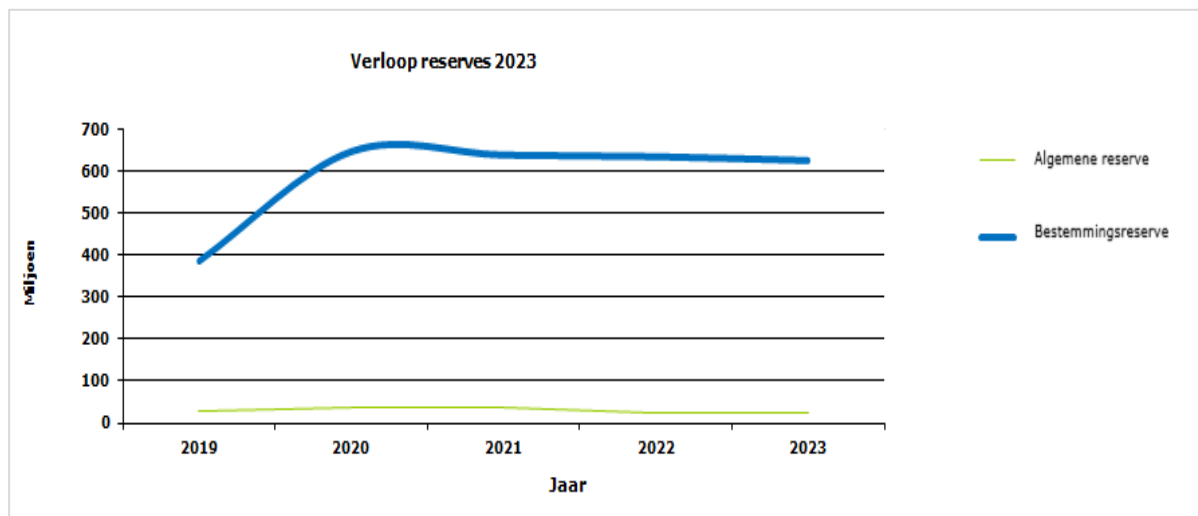
Het eigen vermogen zijn de reserves en het rekeningresultaat, het verloop 2023 wordt in onderstaand overzicht nader gespecificeerd.

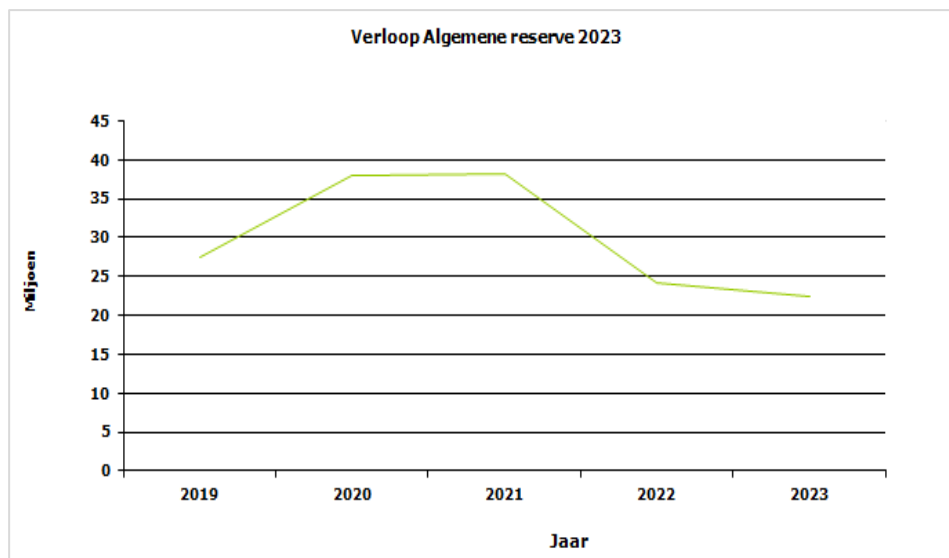
Onder de kolom 'toevoeging voorgaand boekjaar' is opgenomen het rekening resultaat van 2022 van € 38,2 miljoen, waarvan is toegevoegd € 25 miljoen aan de algemene reserve en € 13,2 aan de overige bestemmingsreserves.

Reserves	Boekwaarde 1-1-2023	Toevoeging voorgaand boekjaar	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ter dekking afschrijving	Resultaat 2023	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene reserve	24.116.000	24.969.834	34.349.166	61.072.000	-		22.363.000
Bestemmingsreserves							
- voor egalisatie van tarieven	-	-	-	-	-		-
- overige bestemmingsreserves	634.965.612	13.228.568	59.101.432	75.817.000	5.645.000		625.833.612
Gerealiseerde resultaat 2023	38.198.402					30.070.425	30.070.425
Totaal	697.280.014	38.198.402	93.450.598	136.889.000	5.645.000	30.070.425	678.267.037

Het verloop van de reserves in 2023 wordt per reserve gespecificeerd in de [staat van reserves](#). Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn toegelicht in de [financiële analyses](#) in de jaarstukken en in de [toelichting op de staat van reserves](#) in de bijlagen bij de jaarstukken.

Voor verdere informatie over de voor het weerstandsvermogen meest relevante reserves verwijzen wij u naar de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#).

5.3.4.1.1 Staat van reserves

Het verloop van de reserves in 2023 wordt in het volgende overzicht nader gespecificeerd. Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn toegelicht in de [financiële analyses](#) in de jaarstukken en in de [toelichting op de staat van reserves](#) in de bijlagen bij de jaarstukken.

		Begroot				Realisatie				Verschillen > € 100.000		
Aard	Funcctie	Stand per 1-1-2023	Storting	Onttrekking	Stand per 1-1-2024	Stand per 1-1-2023	Storting	Onttrekking	Stand per 1-1-2024	Stortingen	Onttrekkingen	
Algemene reserves												
100	Algemene reserve	Buffer	21.838.958	27.948.658	46.679.011	3.108.605	21.838.958	37.918.493	45.225.797	14.531.654	-9.969.835	1.453.214
110	Reserve Grondbedrijf	Buffer	2.278.586	9.770.234	5.416.988	6.631.832	2.278.586	21.400.731	15.846.627	7.832.690	-11.630.497	-10.429.639
Subtotaal Algemene Reserves			24.117.544	37.718.892	52.095.999	9.740.437	24.117.544	59.319.224	61.072.424	22.364.344	-21.600.332	-8.976.425
Bestemmingsreserves												
201	Reserve PA 2022-2026 Groenblauw	Bestedings	-	4.000.000	925.000	3.075.000	-	4.000.000	643.594	3.356.406		281.406
202	Reserve PA 2022-2026 Versnelling Energietransitie	Bestedings	-	2.700.000	675.000	2.025.000	-	2.700.000	302.057	2.397.943		372.943
203	Reserve PA 2022-2026 Versneld vergroenen basissch pleinen	Bestedings	-	250.000	-	250.000	-	250.000	-	250.000		
204	Reserve PA 2022-2026 Bomenonderhoud en biodiversiteit	Bestedings	-	2.000.000	-	2.000.000	-	2.000.000	-	2.000.000		
205	Reserve PA 2022-2026 Innovatie preventie Sociaal Domein	Bestedings	-	7.407.000	1.316.298	6.090.702	-	7.407.000	1.184.192	6.222.808		132.106
206	Reserve PA 2022-2026 Armoedebeleid en Minimaregelingen	Bestedings	-	3.750.000	937.500	2.812.500	-	3.750.000	629.784	3.120.216		307.716
208	Reserve PA 2022-2026 Diversiteit en Inclusiviteit	Bestedings	-	300.000	25.000	275.000	-	300.000	-	300.000		
209	Reserve PA 2022-2026 Dordtpas	Bestedings	-	2.000.000	500.000	1.500.000	-	2.000.000	500.000	1.500.000		
210	Reserve PA 2022-2026 Alternatief voor gratis busvervoer 65+	Bestedings	-	750.000	118.438	631.562	-	750.000	118.142	631.858		
211	Reserve PA 2022-2026 Gratis sporten schoolkinderen	Bestedings	-	1.500.000	-	1.500.000	-	1.500.000	-	1.500.000		
212	Reserve PA 2022-2026 Zwemveiligheid	Bestedings	-	500.000	75.000	425.000	-	500.000	65.041	434.959		
213	Reserve PA 2022-2026 Smart Society	Bestedings	-	1.600.000	400.000	1.200.000	-	1.600.000	53.257	1.546.743		346.743
214	Reserve PA 2022-2026 MKB Aanpak	Bestedings	-	500.000	125.000	375.000	-	500.000	90.735	409.265		
215	Reserve PA 2022-2026 Stadsstrand	Bestedings	-	500.000	-	500.000	-	500.000	-	500.000		
216	Reserve PA 2022-2026 Mobiliteitsfonds	Bestedings	-	1.400.000	625.000	775.000	-	1.400.000	634.373	765.627		
217	Reserve PA 2022-2026 Veiligheid (IVP 22-26)	Bestedings	-	1.500.000	375.000	1.125.000	-	1.500.000	223.886	1.276.114		151.114
218	Reserve PA 2022-2026 Ernstige overlastbestrijding	Bestedings	-	500.000	125.000	375.000	-	500.000	65.402	434.599		
219	Reserve PA 2022-2026 Leefbaarheid en veilige wijken	Bestedings	-	1.000.000	-	1.000.000	-	1.000.000	-	1.000.000		
220	Reserve PA 2022-2026 Uitbreiding handhaving	Bestedings	-	1.750.000	-	1.750.000	-	1.750.000	-	1.750.000		
221	Reserve PA 2022-2026 Cultuur en Mijlpalen/Evenementen	Bestedings	-	250.000	-	250.000	-	250.000	-	250.000		
222	Reserve PA 2022-2026 Sportaccommodaties	Bestedings	-	4.000.000	240.000	3.760.000	-	4.000.000	32.407	3.967.593		207.593
302	Reserve Functioneel leeftijdsontslag brandweer	Egalisatie	-	-	-	-	-	-	-	-		
303	Reserve Bovenwijkse voorzieningen	Egalisatie	400.041	95.627	-	495.668	400.041	95.627	-	495.668		
304	Reserve parkeervoorzieningen	Egalisatie	6.735.332	1.242.714	536.230	7.441.816	6.735.332	1.006.789	56.989	7.685.132	235.925	479.241
307	Reserve exploitatieresultaten	Egalisatie	-	-	-	-	-	-	-	-		
308	AD2030 Reserve Spoorzone	Bestedings	138.403.038	-	4.525.539	133.877.499	138.403.038	-	2.740.110	135.662.928		1.785.429
309	Reserve Afschrijving	Egalisatie	211.992.575	19.177.557	5.644.756	225.525.376	211.992.575	7.783.020	14.959.728	204.815.867	11.394.537	-9.314.972
310	Reserve dak en thuisloosheid	Bestedings	1.655.993	-	491.263	1.164.730	1.655.993	-	491.263	1.164.730		
313	Reserve Friciekosten flexpool	Egalisatie	-	-	-	-	-	-	-	-		
314	Reserve Riolering	Egalisatie	130.354	-	-	130.354	130.354	-	130.354	-		-130.354
315	Reserve afval	Egalisatie	1.146.814	2.229.733	928.559	2.447.988	1.146.814	2.243.974	246.264	3.144.524		682.295
317	Egalisatiereserve opslag vervuilde grond Kildepot	Egalisatie	19.070	-	19.070	0	19.070	-	19.070	-		
319	Reserve Crisis en Herstel	Bestedings	2.424.242	3.100.000	5.559.540	-35.298	2.424.242	3.100.000	4.615.044	909.197		944.496
323	Reserve Stadsvernieuwing	Bestedings	132.362	-	132.033	329	132.362	-	-	132.362		132.033
325	AD2030 Reserve Dordtwijkzone	Bestedings	54.647.911	-	7.371.212	47.276.699	54.647.911	-	4.493.033	50.154.878		2.878.179
326	AD2030 Reserve Ruimte voor banen	Bestedings	18.103.491	-	425.000	17.678.491	18.103.491	-	302.000	17.801.491		123.000
327	Reserve Acquisitie	Bestedings	200.000	-	-	200.000	200.000	-	-	200.000		
331	AD2030 Reserve Dordtse Leerprogramma	Bestedings	26.470.307	-	1.635.826	24.834.481	26.470.307	-	1.031.281	25.439.026		604.545
332	Reserve onderwijshuisvesting	Egalisatie	4.618.634	-	926.000	3.692.634	4.618.634	-	821.719	3.796.915		104.281
334	Reserve Jeugdfonds	Egalisatie	234.444	40.000	42.680	231.764	234.444	40.000	42.582	231.862		
337	AD2030 Reserve Toekomst Dordtse jongeren	Bestedings	10.475.000	-	510.337	9.964.663	10.475.000	-	188.105	10.286.895		322.232
338	AD2030 Reserve Zonne energie	Bestedings	4.917.355	-	117.355	4.800.000	4.917.355	-	88.995	4.828.361		
339	AD2030 Reserve Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	Bestedings	9.000.000	-	225.000	8.775.000	9.000.000	-	205.836	8.794.164		
341	Reserve Juridische risico's	Buffer	9.600.000	-	9.600.000	-	9.600.000	-	9.600.000	-		
342	AD2030 Reserve Binnenstadontwikkeling	Bestedings	39.858.256	-	404.656	39.453.600	39.858.256	-	280.163	39.578.093		124.493
343	Reserve toekomstige kosten opvang ontheemden	Bestedings	-	-	-	-	-	9.306.000	-	9.306.000	-9.306.000	
344	Reserve kunst in de openbare ruimte (KIOR)	Bestedings	-	307.156	100.000	207.156	-	307.156	81.781	225.375		
345	Reserve onderhoudsfonds havens en baggeren	Bestedings	-	522.803	640.000	-117.197	-	2.414.371	490.646	1.923.725	-1.891.568	149.354
364	Reserve Onderhoud vastgoed	Bestedings	7.321.904	3.131.287	3.573.000	6.880.191	7.321.904	3.132.871	3.819.056	6.635.719		-246.056
366	Reserve Programmering Dordtse musea	Bestedings	353.719	-	353.000	719	353.719	-	181.000	172.719		172.000
367	Reserve Subsidies gemeentelijke monumenten	Bestedings	207.642	54.292	104.000	157.934	207.642	54.292	79.984	181.950		
368	Reserve Beleidswensen	Bestedings	1.356.799	-	1.243.093	113.706	1.356.799	-	1.098.472	258.327		144.621
376	Reserve Vervanging openbare verlichting	Egalisatie	159.313	14.171	-	173.484	159.313	20.049	-	179.362		

Aard	Functie	Begroot				Realisatie				Verschillen > € 100.000			
		Stand	Storting	Onttrekking	Stand	Storting	Onttrekking	Stand	Stortingen	Onttrekkingen			
		per 1-1-2023			per 1-1-2024			per 1-1-2023			per 1-1-2024		
378	Reserve Frictiekosten organisatieontwikkeling	Egalisatie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
384	Reserve Dividend Compenseren	Egalisatie	17.108.392	-	17.108.392	-	-	17.108.392	-	-	-	-	
385	Reserve Parkschap Biesbosch	Bestedings	633.215	-	283.486	349.729	-	633.215	-	283.486	349.729	-	
387	Reserve Tentoonstellingen Biesbosch	Bestedings	94.390	-	-	94.390	-	94.390	-	-	94.390	-	
388	Reserve GRD Transitiekosten	Bestedings	1.751.212	536.350	-	2.287.562	-	1.751.212	1.174.526	-	2.925.738	-638.176	
389	Reserve Dordthuis proceskosten	Bestedings	525.564	-	291.964	233.600	-	525.564	-	275.405	250.159	-	
393	AD2030 Reserve co-financiering BZK midd Spuiboulevard	Bestedings	3.400.000	-	-	3.400.000	-	3.400.000	-	-	3.400.000	-	
394	AD2030 Reserve co-financiering Regiodeal	Bestedings	2.929.000	-	32.000	2.897.000	-	2.929.000	-	-	2.929.000	-	
395	AD2030 Res geluidsscherm Amstelwijck-Gez Park	Bestedings	9.341.880	-	1.964.555	7.377.325	-	9.341.880	794.649	599.761	9.536.768	-794.649	
396	AD2030 Res Dordtse Miji	Bestedings	5.822.099	-	4.107.890	1.714.209	-	5.822.099	-	1.989.259	3.832.840	2.118.631	
398	AD2030 Res parkeervoorziening Spuiboulevard	Bestedings	625.202	-	200.202	425.000	-	625.202	-	29.040	596.162	171.162	
399	Bestemmingsreserve Dordthuis kapitaallasten 2024_2025	Bestedings	-	-	-	-	-	-	700.000	-	700.000	-700.000	
401	SI-Impuls Fiets	Bestedings	1.426.699	-	1.401.715	24.984	-	1.426.699	-	1.216.887	209.812	184.828	
402	SI-Verkeersmanagement	Bestedings	26.834	-	26.833	1	-	26.834	-	26.834	-	-	
403	SI-Gratis OV 65+	Bestedings	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
404	SI-Sociaal domein innovatiebudget & versterken sociale infrastructuur	Bestedings	454.308	-	454.308	-0	-	454.308	-	215.802	238.505	238.506	
405	SI-Verkeersstructuurplan centrum	Bestedings	283.082	-	71.080	212.002	-	283.082	-	-	283.082	-	
410	SI-Aantrekken, stimuleren en verplaatsen bedrijven	Bestedings	450.000	-	450.000	-	-	450.000	-	450.000	-	-	
411	SI-Hofkwartier	Bestedings	291.440	-	115.000	176.440	-	291.440	-	115.000	176.440	-	
413	SI-Impulsen sociale veiligheid	Bestedings	1.653.584	-	1.161.000	492.584	-	1.653.584	-	950.193	703.391	210.807	
422	SI-Bodemsanering	Egalisatie	728.346	-	-	728.346	-	728.346	-	-	728.346	-	
423	SI-Nieuwe Dordtse Biesbosch	Bestedings	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
430	SI-Initiatieven Levendige Binnenstad	Bestedings	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
432	SI-Dordt West	Bestedings	8.891.351	-	3.222.459	5.668.892	-	8.891.351	-	1.986.634	6.904.718	1.235.825	
442	SI-Spoorzone/Spuiboulevard	Bestedings	2.420.892	-	1.268.757	1.152.135	-	2.420.892	-	195.041	2.225.851	1.073.716	
446	SI-Voorstraat Noord	Egalisatie	25.252	-	-	25.252	-	25.252	-	-	25.252	-	
447	SI-Toerisme: cofinanciering Waterdriehoek	Bestedings	198.718	-	-	198.718	-	198.718	-	-	198.718	-	
448	SI-Leerpark	Bestedings	51.658	-	46.170	5.488	-	51.658	-	46.170	5.488	-	
450	SI-Slenteroute Hofkwartier	Bestedings	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
451	SI-Infra stadion FC Dordrecht	Bestedings	1.700.000	-	-	1.700.000	-	1.700.000	-	-	1.700.000	-	
452	SI-Oranjepark	Bestedings	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
453	SI- Zuidelijk Stationsgebied	Bestedings	6.008.034	-	4.239.503	1.768.531	-	6.008.034	-	3.687.336	2.320.699	552.167	
454	Reserve Agenda Dordt 2030	Bestedings	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
455	SI-Upgrade Viersprong	Bestedings	475.256	-	475.255	1	-	475.256	-	12.909	462.347	462.346	
456	SI reserve Landbouwweg	Bestedings	75.000	-	37.500	37.500	-	75.000	-	-	75.000	-	
460	SI-Westelijke Dordtse Oever	Bestedings	407.515	2.000.000	-63.095	2.470.610	-	407.515	2.000.000	-	2.407.515	-	
461	SI-Duurzame Stad	Bestedings	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
473	SI-VRI's: doorstroming openbaar vervoer	Bestedings	130.228	-	130.227	1	-	130.228	-	-	130.228	130.227	
492	SI-Sportpark Corridor	Bestedings	9.292	-	9.292	0	-	9.292	-	9.292	-	-	
493	SI-Stadswerven	Bestedings	492.631	-	915.509	-422.878	-	492.631	-	-	492.631	915.509	
494	SI-Sportparken	Bestedings	5.333.902	-	2.244.500	3.089.402	-	5.333.902	-	524.493	4.809.409	1.720.007	
496	SI-Onderwijshuisvesting	Bestedings	6.075.588	-	-	6.075.588	-	6.075.588	-	-	6.075.588	-	
497	SI-Campusontwikkeling Leerpark	Bestedings	2.794.000	-	1.198.500	1.595.500	-	2.794.000	-	1.133.000	1.661.000	-	
802	Reserve SCD ICT verandert	Bestedings	1.764.612	-	1.764.000	612	-	1.764.612	-	-	1.764.612	1.764.000	
Subtotaal Bestemmingsreserves			634.963.769	70.608.690	94.727.387	610.845.072		634.963.769	72.330.324	81.461.279	625.832.814	-1.699.931	12.896.963
Totaal			659.081.313	108.327.582	146.823.386	620.585.509		659.081.313	131.649.548	142.533.704	648.197.158	-23.300.263	3.920.537

5.3.4.1.2 Toelichting aard en doel reserves

Algemene reserves

De algemene reserve bestaat uit componenten waaraan de raad geen bepaalde bestemming heeft gegeven.

Algemene reserve

De Algemene stadsreserve heeft een bufferfunctie voor het opvangen van schommelingen en onvoorziene gebeurtenissen. De hoogte van deze reserve wordt, in samenhang met de overige componenten van het weerstandsvermogen, jaarlijks op basis van het risicoprofiel gerelateerd aan de minimaal te behalen norm voor het weerstandsvermogen van 1,0.

Algemene Reserve Grondbedrijf

De algemene reserve Grondbedrijf heeft een bufferfunctie voor het opvangen van risico's en resultaten van grexen binnen het Grondbedrijf. Samen met de Algemene Reserve Stad vormt deze reserve het weerstandsvermogen.

Bestemmingsreserves

Algemeen geldt dat als de bestemming door de raad kan worden gewijzigd, sprake is van een (bestemmings)reserve. We onderscheiden in aard twee functies van bestemmingsreserves.

1. Bestedingsfunctie

Reserves die in het leven zijn geroepen om te worden ingezet voor een bepaald doel, hebben een bestedingsfunctie. De aanwending hiervan heeft veelal een incidenteel karakter. Het merendeel van de reserves heeft dit motief. Bij deze bestemmingsreserves is sprake van een toekomstige aanwending waarbij op het moment van vorming van deze reserve nog geen (wettelijke of feitelijke) verplichting jegens derden bestaat. Het bestedingsdoel ligt in principe vast, waarbij sprake kan zijn van eenmalige doelen.

2. Egalisatiefunctie

Reserves kunnen worden gevormd om baten en lasten over de jaren heen gelijkmatig te verdelen. Extreme pieken en dalen in de exploitatiebegroting kunnen zo worden vermeden. Ongewenste schommelingen in tarieven die aan derden in rekening worden gebracht kunnen met een egaliseringsreserve worden opgevangen. Er is ook sprake van een egalisatiefunctie als structureel gelden aan reserves worden onttrokken als dekking van de kapitaallasten van investeringen.

Hieronder volgt een specificatie van een aantal bestemmingsreserves per 31-12-2023.

- De Reserve Strategische Investeringsprojecten wordt ingezet ten behoeve van investeringsprojecten.
- De Reserve Afschrijving economisch nut dient ter dekking van de kapitaallasten van op de balans geactiveerde boekwaarden.

Voor een uitgebreide beschrijving van de doelstelling van de afzonderlijke reserves wordt verwezen naar de [nota Reserve en Voorzieningen](#), zie [raadsbesluit 0166805](#).

5.3.4.2 Voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk voorwaardelijke verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of het tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar redelijk in te schatten.

Het verloop van de voorzieningen in 2023 wordt in onderstaand overzicht weergegeven.

Voorzieningen	Boekwaarde 1-1-2023	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening voor verplichtingen, verliezen, risico's	18.289.574	1.857.000	194.242	2.125.230	17.827.102
Egalisatievoorzieningen	4.500.444	1.152.000	92.849	342.388	5.217.207
Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	2.719.494	441.931	355.268	-	2.806.157
Bijdrage aan een toekomstige vervangingsinvestering, waarvoor een heffing wordt geheven	6.169.611	2.487.069	5.566.944		3.089.736
Totaal	31.679.123	5.938.000	6.209.303	2.467.618	28.940.202

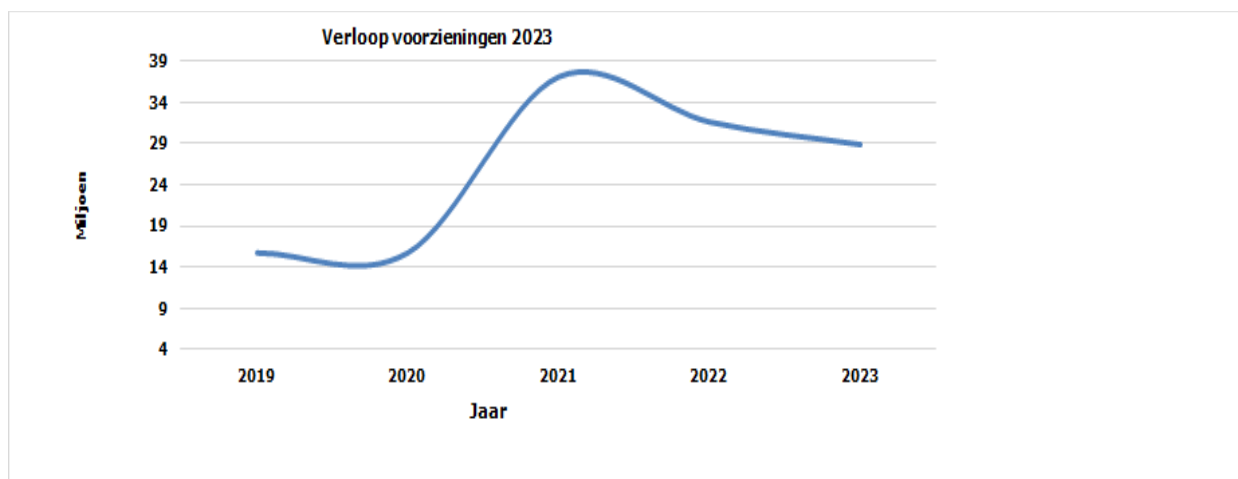
De volledige specificatie van de voorzieningen treft u in de [staat van voorzieningen](#).

Per saldo zijn de voorzieningen in 2023 met € 2,7 miljoen verminderd. Dit komt door een aantal mutaties in 2023, hieronder per voorziening aangegeven.

Omschrijving	Toevoegingen	Vrijval	Aanwending
Voorziening riooexploitatie	148	-	-
Voorziening afkopsommen Essenhof	294	229	-
Voorziening erfstellingen, legaten en schenkingen	-	56	-
Rioolheffing spaarvoorziening	2.487	5.567	-
Voorziening legaat Huis van Gijn	-	71	-
Onderhoudsvoorziening Sportboulevard	790	93	293
Onderhoudsvoorziening Havens	-	-	-
Onderhoudsvoorziening Sportvelden	278	-	-
Voorziening baggeren	-	-	-
Onderhoudsvoorziening VGB	-	-	-
Onderhoudsfonds gras en beplanting Biesbosch	-	-	-
Onderhoudsfonds infrastructuur Biesbosch	-	-	-

Bedragen x € 1.000

Onderhoudsfonds recreatieve voorzieningen Biesbosch	-	-	-
Onderhoudsfonds water en oevers Biesbosch	-	-	-
Onderhoudsfonds gebouwen Biesbosch	49	-	23
Onderhoudsfonds Ecolodge Biesbosch	5	-	-
Onderhoudsfonds vaartuigen Biesbosch	30	-	26
Voorziening Wethouderspensioenen	-	107	238
Voorzieningen GREX passiva	-	-	695
Voorziening FLO Brandweer	1.494	-	1.000
Voorziening juridische risico's	-	-	-
Voorziening spaarverlof	220	-	-
Voorziening SCD transitiekosten bovenformatieven	-	6	32
Voorziening bovenformatief afdeling FZ SCD	-	57	4
Voorziening bovenformatief ICT veranderd	-	25	156
Voorziening spaarverlof SGD 2022-2050	142	-	-
Totaal	5.938	6.209	2.468

5.3.4.2.1 Staat van voorzieningen

De volledige specificatie van de voorzieningen.

Voorzieningen	Boekwaarde 1-1-2023	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening voor verplichtingen, verliezen, risico's					
Voorziening Wethouderspensionen	5.261.597	-	106.959	238.271	4.916.367
Voorzieningen GREX passiva	694.695	-	-	694.695	-
Voorziening FLO Brandweer	10.400.821	1.494.043	-	1.000.000	10.894.864
Voorziening SCD transitiekosten bovenformatieven	229.057	-	5.838	32.389	190.831
Voorziening bovenformatief afdeling FZ SCD	292.342	-	56.583	4.072	231.688
Voorziening bovenformatief ICT veranderd	1.209.932	-	24.863	155.804	1.029.266
Voorziening spaarverlof	98.683	220.399	-	-	319.082
Voorziening spaarverlof SGD 2022-2050	101.688	142.390	-	-	244.077
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Onderhoudsfonds vaartuigen Biesbosch	73.209	30.191	-	26.434	76.966
Onderhoudsvoorziening Sportboulevard	2.315.379	789.516	92.849	293.223	2.718.823
Onderhoudsvoorziening Havens	0	-	-	-	0
Onderhoudsvoorziening Sportvelden	1.948.857	277.846	-	-	2.226.703
Onderhoudsvoorziening VGB	-	-	-	-	-
Onderhoudsfonds gras en beplanting Biesbosch	-	-	-	-	-
Onderhoudsfonds infrastructuur Biesbosch	-	-	-	-	-
Onderhoudsfonds recreatieve voorzieningen Biesbosch	-	-	-	-	-
Onderhoudsfonds water en oevers Biesbosch	-	-	-	-	-
Onderhoudsfonds gebouwen Biesbosch	146.530	48.953	-	22.731	172.752
Onderhoudsfonds Ecolodge Biesbosch	16.572	5.300	-	-	21.872
Voorziening baggeren	-	-	-	-	-
Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting					
Voorziening erfstellingen, legaten en schenkingen	55.561	-	55.561	-	0
Voorziening aankoopsommen Essenhof	2.387.079	293.700	228.667	-	2.452.112
Voorziening rioolexploitatie (art.44 lid 2)	25.763	148.198	-	-	173.962

Voorziening legaat Huis van Gijn	252.134	-	71.040	-	181.094
Bijdrage aan een toekomstige vervangingsinvestering, waarvoor een heffing wordt geheven					
Rioolheffing spaarvoorziening (art.44 lid 1d)	6.169.611	2.487.069	5.566.944		3.089.736
Totaal	31.679.123	5.938.000	6.209.303	2.467.618	28.940.202

5.3.4.2.2 Toelichting aard en doel voorzieningen

Algemeen geldt dat het doel van het treffen van voorzieningen is dat de gemeente in de toekomst kan voldoen aan financiële verplichtingen en dat duidelijk is wat voor invloed dat heeft op de financiële positie van de gemeente.

Onderhoudsvoorzieningen

De gemeente kent diverse onderhoudsvoorzieningen met als doel het opvangen van de schommelingen in de lasten van het onderhoud.

Voorziening GREX passiva

Deze voorziening heeft tot doel om de nog te betalen kosten van afgesloten BIE's te kunnen betalen. De kosten zijn reeds ten laste van de betreffende BIE gebracht om tot een eindresultaat te komen.

Voorziening wethouderspensioenen

De voorziening voorziet in het voldoen aan de te verwachten toekomstige verplichtingen voor de pensioenaanspraken van wethouders. De voorziening blijft in stand totdat de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers is geregeld.

Voorziening FLO Brandweer

Deze voorziening dekt de kosten die de Veiligheidsregio ZHZ jaarlijks aan Dordrecht door belast voor functioneel leeftijdsontslag (FLO) voor voormalig Dordts brandweerpersoneel.

Voorziening juridische risico's

De gemeente wordt geconfronteerd met de toenemende juridificering van de samenleving. Steeds vaker eisen bedrijven en burgers schadevergoeding indien voor hen nadelige gemeentelijke besluiten door de rechter worden vernietigd. Deze voorziening dekt de lasten die uit juridische risico's voortkomen.

Voorziening erfstellingen, legaten en schenkingen

Deze voorziening heeft primair als doel het doen van aankopen ten behoeve van de collectie, tenzij de externe voedingsbron (legataris of schenker) een andere doelstelling aan de besteding van de bijdrage heeft meegegeven.

Voorziening afkoopsommen Essenhof

De voorziening dekt de toekomstige, jaarlijkse onderhoudslasten aan de graven. De voorziening wordt gevoed door vooruitontvangen afkoopsommen van burgers.

Voorziening rioolexploitatie en Rioolheffing spaarvoorziening

Sinds 2014 is er sprake van gewijzigde BBV regelgeving met betrekking tot riolering. In de huidige voorziening zijn de onbenutte kapitaallasten toegevoegd voor toekomstige investeringen. Vanaf 2016 wordt naar aanleiding van het nieuwe GRP (gemeentelijk rioleringsplan) extra gespaard voor toekomstige vervangingsinvesteringen.

Voorziening legaat Huis van Gijn

Deze voorziening heeft tot doel bij te dragen aan de instandhouding en uitbreiding van collectie en inventaris van Huis van Gijn.

Voorziening baggeren

Het doel van deze voorziening is de kosten van baggerwerkzaamheden die worden uitgevoerd in samenwerking met het waterschap gelijkmatig te verdelen.

Voorziening spaarverlof

Conform BBV-regelgeving is de voorziening gevormd voor arbeid gerelateerde verplichtingen in de vorm van het volgens de CAO opgebouwde spaarverlof. Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet.

Voorziening SGD transitiekosten bovenformatieven

Deze voorziening dekt de kosten van personeel dat bij de reorganisatie van facilitaire taken van het SCD in 2015, boven-formatief is gesteld. Het betreft hier dekking van de kosten voor de periode 'van werk naar werk', de eventueel aanvullende WW kosten alsmede de begeleidings- en re-integratiekosten.

Voorziening bovenformatief afdeling FZ SGD

Deze voorziening dekt de kosten van personeel dat bij de reorganisatie van facilitaire taken van het SCD in 2015, boven-formatief is gesteld. Het betreft hier dekking van de kosten voor de periode 'van werk naar werk', de eventueel aanvullende WW kosten alsmede de begeleidings- en re-integratiekosten.

Voorziening bovenformatief ICT verandert

Deze voorziening dekt de kosten van personeel dat bij de outsourcing van ICT dienstverlening in 2021, boven-formatief is gesteld. Het betreft hier dekking van de kosten voor de periode 'van werk naar werk', de eventueel aanvullende WW kosten alsmede de begeleidings- en re-integratiekosten.

Onderhoudsfonds gebouwen Biesbosch

Deze voorziening heeft als doel het opvangen van de schommelingen in de lasten van het planmatig onderhoud aan de gebouwen in de Hollandse Biesbosch. Het betreft het Biesboschcentrum, twee dienstwoningen en overig vastgoed.

Onderhoudsfonds vaartuigen Biesbosch

Deze voorziening heeft als doel het opvangen van de schommelingen in de lasten van het onderhoud aan de vaartuigen van het Biesboschcentrum. Het gaat onder andere om vervanging van de accu's en aandrijving, stralen en coaten en keuringen met hellingbeurt.

Onderhoudsfonds infrastructuur Biesbosch; Onderhoudsfonds recreatieve voorzieningen; Onderhoudsfonds water en oevers Biesbosch en Onderhoudsfonds Ecolodge Biesbosch

Deze onderhoudsvoorzieningen zijn met de invlechting van het Parkschap de Biesbosch overgekomen naar de gemeente Dordrecht en geïntegreerd in de reguliere betreffende begrotingsonderdelen waardoor ze zijn komen te vervallen.

5.3.4.3 Vaste schulden met rentetypische looptijd van één jaar of langer

Onder vaste schulden worden verstaan de schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer. De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt.

Vaste schulden met een looptijd > 1 jaar	1-1-2023	31-12-2023
<i>Obligatieleningen</i>		
<i>Onderhandse leningen van</i>		
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	185.927.000	206.942.000
- binnenlandse bedrijven	-	-
- openbare lichamen (art. 1a Wet Fido)	-	-
- overige binnenlandse sectoren	-	-
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	-	-
Subtotaal	185.927.000	206.942.000
<i>Door derden belegden gelden</i>	-	-
<i>Waarborgsommen</i>	-	-
Totaal	185.927.000	206.942.000

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2023. Deze leningenportefeuille ging in 2023 gepaard met in totaal € 4,7 miljoen aan rentelasten, waarvan € 0,1 miljoen betrekking heeft op door verstrekte leningen en projectfinancieringen.

Verloop vaste schulden	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeerderingen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2023
Obligatieleningen			-	-
Onderhandse leningen	185.927.000	28.000.000	6.985.000	206.942.000
Door derden belegde gelden	-	-	-	-
Waarborgsommen	-	-	-	-
Totaal	185.927.000	28.000.000	6.985.000	206.942.000

In 2022 zijn vier leningen aangetrokken voor het Dordthuis voor in totaal € 110 miljoen, waarvan één lening van € 28 miljoen is ontvangen in 2023. De totale aflossing in 2023 is € 7 miljoen.

5.3.5 Vlottende passiva

Vlottende schulden zijn alle crediteuren en het rood staan op de bank. De overlopende passiva zijn vooraf ontvangen bedragen, die betrekking hebben op het volgende jaar.

Onder de vlottende passiva zijn in de balans opgenomen:

Vlottende passiva	1-1-2023	31-12-2023
Schulden korter dan een jaar	19.535.000	22.507.000
Overlopende passiva	83.328.000	118.234.000
Totaal	102.863.000	140.741.000

5.3.5.1 Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd van één jaar of korter

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Schulden korter dan een jaar	1-1-2023	31-12-2023
Kasgeldleningen aangegaan bij		
Openbare lichamen (art. 1a Wet Fido)	-	-
Overige Kasgeldleningen		-
Bank- en girosaldi	-	-
Overige schulden	19.535.000	22.507.000
Totaal	19.535.000	22.507.000

5.3.5.2 Overlopende passiva

Onder de overlopende passiva worden verplichtingen opgenomen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen.

Het saldo van de post overlopende passiva is als volgt opgebouwd. De balanscategorie 'bouwgronden in exploitatie' (BIE) is op grond van het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) gesplitst met ingang van 1 januari 2016. Dit betekent dat gemeenten BIE's deels moeten herrubriceren van de voorraden naar de overlopende passiva.

Overlopende passiva	1-1-2023	31-12-2023
Vooruitontvangen bedragen van NL- en EU-overheden	40.963.000	64.834.000
Overige vooruit ontvangen bedragen	7.380.000	6.499.000
Nog te betalen bedragen, verplichtingen	34.985.000	46.901.000
Totaal	83.328.000	118.234.000

Vooruitontvangen bedragen van NL- en EU-overheden

De ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten in volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Verloop vooruitontvangen voorschotbedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen	Saldo 1-1-2023	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2023
EU			
Shelter	93.007		0
Life IP Kans Netwerk	6.286		0
Life IP Kans Spuiboulevard	105.424	206.144	314.524
EU funding Biodiv Cities part r1		185.925	185.925
ESF React EU minus fee adm en MBO		3.208.566	3.208.566
Rijk			0
BIRK Subsidie, project Maasterras	1.425.671	1.033.754	391.917
Tijdelijke stimulering woningbouw, 2e tranche *) Overkampzone	825.000		825.000
Tennetregeling	17.681	17.681	0
Wet Educatie en beroepsonderwijs (WEB) D10	450.802	-403.514	854.316
Verkeersveiligheid	161.158	161.158	0
Ruimtelijke adaptatie Dordwijkzone	209.505	209.505	0
DWZ Reewegpark	157.600	157.600	0
Opgave Waterstad - Schuillocaties/Waterveiligheid	15.394	15.394	0
Regiodeal	14.803.793	4.555.052	10.248.741
Woningbouw impuls Spuiboulevard 2e tranche	3.525.817	0	3.525.817
SPUK ventilatie in scholen	1.667.250	681.975	985.275
SPUK PFAS	2.701.289	455.370	2.245.919
SPUK Diffuus Lood	542.065	53.013	489.052
Maasterras/Weeskinderdijk 3e tranche Woningimpuls	4.080.546	0	4.080.546
Verkeerslawaaï	164.550	66.600	231.150
Nationaal Onderwijs Programma D14	848.180	694.093	1.145.211
Regionale VSV subsidie 2021 Da Vinci College D12A	229.456	594.197	229.456
Regionaal Meld & Coördinatiepunt 2023 D12 (A)	275.659	1.216.125	276.017
Regeling Huisvesting Aandachtsgroepen RHA Merbau 62-64	126.000		0
Regeling Schone Lucht pilot H2 Electriche Minibus	80.000	80.000	160.000
Regeling Schone Lucht - Verbeteren Luchtkwaliteit	17.012	17.012	17.012

Regeling Huisvesting Aandachtsgroepen Huis en Haard A16	196.000		0	196.000
Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (Dumava) voorschot 2023	89.459		80.000	9.459
Pilot Re-integratieofficier Dordrecht	254.576	264.280	171.189	347.667
Re-integratieofficier Dordrecht	45.825	30.550	76.375	0
SPUK Preventieakkoord 2023	43.123	60.000	67.829	35.294
SPUK lokale Sportakkoord en leefstijlinterventies	93.879		74.384	19.495
Toeslagenproblematiek hulp gedupeerden B2	187.030		187.030	0
SPUK impuls jongerencultuur 2023	308.500	294.700	300.500	302.700
SPUK Crisis Oekraïne onderwijshuisvesting	357.992		357.992	0
Aanpak Energiearmoede	1.451.990	1.762.813	1.810.695	1.404.108
Onderwijs Achterstandenbeleid 2023	330.649	6.899.131	6.790.799	438.980
SPUK Coronatoegangsbewijzen 2023	391.304		391.304	0
SPUK Onderwijsroute G10 en Inburgering	70.452	1.380.049	1.284.600	165.901
Brede SPUK H30 Schuif GALA		1.468.785	1.242.532	226.253
DUMAVA Dalmeyerplein		15.021	0	15.021
DUMAVA Kerkeplaat		89.459	89.459	0
DUMAVA Sportboulevard stadsverwarming		76.748	0	76.748
DUMAVA Sportboulevard verlichting		152.751	39.792	112.958
DUMAVA Sportboulevard zonnepanelen		401.623	4.788	396.835
Gebiedsbudget Won.bouw 2023 C106		3.603.306	0	3.603.306
Interventie Integrale Persoonsgerichte Toeleiding Arbeid (IPTA)		490.800	12.850	477.950
Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie C95		341.337	229.942	111.395
NIP Middelen LIA		2.451.148	0	2.451.148
Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters (NIEUW)		108.000	45.000	63.000
SPUK Breed Combinatiefuncties H30		667.630	555.365	112.265
SPUK CDOKE F28		2.510.954	893.628	1.617.326
SPUK Impuls Winkelgebieden (NIEUW)		382.622	0	382.622
SPUK Jeugdcriminaliteit		966.868	197.993	768.875
SPUK kansrijke wijk C100		1.735.807	39.359	1.696.448

SPUK lokale bieb voorziening D23 (NIEUW)	211.206		0	211.206
SPUK Startbouwimpuls	887.490		0	887.490
SPUK WKTb1 E104	12.389.529		642.206	11.747.323
Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027	1.240.368		330.025	910.343
Overige NL overheden				
Subsidie voor communicatie/projecten inNL Delta gebied	7.618		0	7.618
Sanering Verkeerslawaa en maatregelen bij woningen	382.500		0	382.500
Animatie Elizabethpanelen	30.889		30.889	0
Sportpark Reeweg/Schenkeldijk	50.000		50.000	0
Knelpuntenpot Crabbehof	234.298	250.000	87.924	396.374
Inzake MBO aanpak	36.151	36.151	36.151	36.151
Fietsenstalling Stadspolder	118.813	118.813	118.813	118.813
Versnelling Woningbouw Spoorzone Ontwikkelgebied Maasterras CS (Nieuw)	75.000		75.000	0
Herinrichting Charlotte de Bourbonstraat Witte Dorp (Nieuw)	200.000	250.000	200.000	250.000
Merwedeheuvel (Nieuw)	27.500	10.000	23.035	14.465
Duurzaam Drechtsteden Kil III (Nieuw)	14.079		14.079	0
Biesbosch Samenwerking (Nieuw)	26.312		26.312	0
Ontwikkelagenda MT Netwerk - Jeugd	53.561	230.517	53.561	230.517
Fietsenstalling Krispijnsezijde (Nieuw)	527.254		527.254	0
Crabbehof West		90.416	28.080	62.336
ZonMW_MDT		35.000	9.373	25.627
Kwaliteitsimpuls NDB		150.000		150.000
ZonWM		444.000		444.000
Corona Toegangs Bewijzen		130.475		130.475
Project Leerpark Campusontwikkeling	548.935	600.000	179.168	969.767
Subsidieregeling instandhouding Monumenten (SIM)	494.119	113.770	429.380	178.509
Regionale projecten portfolio RPP	1.774.941	1.897.039	634.351	3.037.629
Totaal	40.963.000	51.903.816	28.032.811	64.834.000

Nog te betalen bedragen, verplichtingen

Dit betreft nog te betalen bedragen die ten laste van het dienstjaar 2023 zijn gebracht, doch waarvan de facturen in de loop van 2023 zijn ontvangen en betaalbaar gesteld. Deze posten worden in 2024 afgewikkeld.

5.3.6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Gemeenten zijn verplicht om eventuele tekorten van gemeenschappelijke regelingen aan te zuiveren, ongeacht de oorzaak hiervan. Dit is onderdeel van het algemene risico dat de gemeenten nemen door samen te werken, waardoor opnemingen in het risicoprofiel relevanter is. Per eind 2023 stond de gemeente borg voor ruim € 654 miljoen. Ten opzichte van eind 2022 is dit een toename van ruim € 11,8 miljoen. Deze stijging komt vrijwel geheel voort uit het door woningcorporaties aantrekken van door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw gegarandeerde leningen. De gemeente neemt hiervoor een achtervangpositie in. In de achtervangpositie WSW zit voor € 3.988.203 per 31-12 aan leningen inbegrepen die door gemeente Dordrecht zelf zijn verstrekt. Deze leningen zijn opgenomen onder de financiële vaste activa.

Voor een nadere uiteenzetting rond borgstellingen wordt verwezen naar de [Financieringsparagraaf](#) en de in de bijlage opgenomen [Staat van Gewaarborgde geldleningen](#).

Bedragen x € 1.000				
Geldnemer	Oorspronkelijk bedrag	Gewaarborgd 1-1-2023	Gewaarborgd 31-12-2023	% per eind 2023
Garanties met direct kredietrisico				
HVC Alkmaar (getrapt via GR Gevudo)	Diversen	26.574	22.595	3,5%
Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.	8.579	7.418	7.255	1,1%
Sportverenigingen en stichtingen	6.052	4.856	4.502	0,7%
Subtotaal		38.848	34.351	5,3%
Garanties met indirect kredietrisico (achtervang waarborgfondsen)				
Achtervang Waarborgfonds Sociale Woningbouw	594.919	603.485	619.761	94,7%
Totaal	594.919	642.333	654.112	100%

5.4 Financiële positie en toelichting

De verantwoording van het financiële resultaat is gebonden aan wettelijke voorschriften. Per 2004 is het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) ingevoerd met als belangrijkste doelstelling transparantie in verslaglegging. Belangrijk element hierin is de wijze van verwerking van mutaties in reserves. Werden in het verleden de mutaties uit reserves meegenomen bij de bepaling van het totale financiële resultaat, vanaf 2004 worden deze mutaties afzonderlijk gepresenteerd. Het BBV spreekt over:

- Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten is exclusief geautoriseerde mutaties in reserves. In 2023 is dit resultaat € 19,0 miljoen negatief. Dit is het saldo van afgerond € 747,5 miljoen baten minus afgerond € 728,5 miljoen lasten.
- Het gerealiseerd resultaat is inclusief geautoriseerde mutaties in reserves. In 2023 is dit resultaat € 30,1 miljoen positief.

5.4.1 Financieel resultaat 2023

Het resultaat over het boekjaar 2023 bedraagt € 30,1 miljoen na verrekening met de diverse reserves. Dit resultaat is als volgt opgebouwd, verdeeld over de verschillende, bestuurlijk vastgestelde programma's:

Bedragen x € 1.000

Programma's	Begroot lasten	Werkelijk lasten	Verschil lasten	Begroot baten	Werkelijk baten	Verschil baten
Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht	25.071	23.982	1.089	11.404	11.506	-102
Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht	85.527	73.299	12.227	40.872	45.028	-4.157
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	77.499	78.925	-1.427	44.524	47.333	-2.809
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	331.104	326.229	4.875	79.188	77.520	1.668
Lerend en Ondernemend Dordrecht	43.451	45.388	-1.938	17.724	21.889	-4.165
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	79.625	87.065	-7.440	77.151	72.667	4.484
Algemene Dekkingsmiddelen	14.132	15.533	-1.401	404.781	412.790	-8.008
Overhead	96.814	97.057	-243	39.190	39.790	-600
Vennootschapsbelasting	106	50	56	0	0	0
Onvoorzien	2	6	-4	0	0	0
Saldo*	753.330	747.535	5.795	714.834	728.523	-13.689
Afwijking t.o.v. actuele begroting						19.484
Mutatie reserves	83.976	72.343	11.633	122.472	121.425	1.046
Afwijking mutatie reserves						10.587
Totaal saldo incl. mutatie reserves	837.306	819.878	17.428	837.306	849.948	-12.643
Gerealiseerd resultaat						30.070

* Gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten

5.4.2 Overzicht incidentele baten en lasten

Het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) schrijft voor (artikelen 19 en 28) dat gemeenten zowel bij de begroting als bij de jaarrekening een overzicht van incidentele baten en lasten presenteren. Met behulp van dit overzicht kan worden bepaald in hoeverre de totale baten en lasten in evenwicht zijn, maar ook in hoeverre de structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Het overzicht is, voor zowel raad als voor provincie, een essentieel onderdeel bij de bepaling van het structureel evenwicht van de exploitatie. Er is sprake van structurele exploitatieruimte als de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten. Dit percentage zegt iets over de robuustheid van de financiële positie van de gemeente.

De uitwerking is in lijn met de [Themacirculaire incidentele baten en lasten 2015](#) van de provincie Zuid-Holland en de [Notitie structurele en incidentele baten en lasten](#) (2018) van de Commissie BBV en de [handreiking](#) daarbij uit 2021. Ook is alvast kennis genomen van de ['Notitie incidenteel-structureel'](#) uit het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen (BOFv) van november 2023 die vanaf 2024 ingaat. In deze notitie zijn afspraken zijn vastgelegd en verduidelijkingen opgenomen over de verschillende vraagstukken die onder de noemer incidenteel/structureel worden geschaard.

In onderstaand overzicht zijn per programma de incidentele baten en lasten met een eenmalig of tijdelijk karakter opgenomen.

Programma	Begroting 2023			Jaarrekening 2023		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht	2.000		-2.000	4.332	1.952	-2.380
Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht	1.139		-1.139	22.361	38.290	15.929
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	515		-515	1.602	0	-1.602
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	2.203		-2.203	8.531	5.631	-2.900
Lerend en Ondernemend Dordrecht	3.109		-3.109	6.932	2.963	-3.969
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	31.431	36.202	4.771	56.587	45.727	-10.860
De Financiën van Dordrecht	582	1.358	776	7.588	172	-7.416
Totaal	40.979	37.560	-3.419	107.933	94.735	-13.198

In onderstaande opsomming worden de incidentele bedragen uit de tabel toegelicht. Alleen posten groter dan € 100.000 zijn opgenomen, wat inhoudt dat de tabel een conservatief/voorzichtig beeld schetst, omdat de werkelijke incidentele uitgaven feitelijk hoger zijn dan nu wordt gepresenteerd.

Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht

Tweede kamer verkiezingen 2023 (€ 388.000)

Dit betreft de gemaakte kosten omdat vanwege de val van het kabinet op 23 november 2023 nieuwe Tweede Kamerverkiezingen zijn georganiseerd.

Uitgaven crisis- en herstellfonds (lasten € 883.000)

Bij de inrichting van het crisis- en herstellfonds worden de bepalingen van de 'COVID-19-maatregelen' tot uiterlijk 2023 verlengd toegepast, met als doel op incidentele basis subsidies te verlenen, ingegeven door de coronacrisis, de stijging van energieprijzen en de grote gevolgen daarvan voor maatschappelijke organisaties en de inwoners van Dordrecht. In 2023 is € 883.000 uit het fonds uitgekeerd. De inzet van het fonds dient niet sec de effecten van de crises zelf te verlichten, maar dient ook voor het leggen van fundamenten voor een duurzaam herstel waarbij zoveel mogelijk de koppeling wordt gelegd met onze duurzaamheidsopgave.

Werken derden (lasten € 3.061.000, baten € 1.952.000)

Een kostendekkende exploitatie is uitgangspunt van ons gemeentelijk beleid en de begroting. De lasten voor het op incidentele basis uitvoeren van opdrachten en werkzaamheden voor derden, zijn in 2023 niet volledig gedekt door baten.

Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht

Crisisopvang Oekraïners (lasten € 21.678.000, baten € 38.290.000)

Dit betreft de in 2023 gemaakte kosten voor de crisis opvang van Oekraïners en de rijksvergoeding daarvan.

Plan van aanpak 'Kromhout' (lasten € 437.000)

Dit betreft de in 2023 gemaakte kosten voor het plan van aanpak voor aandachtsgebied Kromhout, waarvoor tot en met 2024 een tijdelijke taskforce is opgezet om de fysieke en sociale leefbaarheid en veiligheid ter plaatse weer op orde te brengen.

Cultuurprogramma (lasten € 246.000)

Vanuit de cultuurnota 'De kracht van cultuur, voor en door iedere Dordtenaar', is nog voor de jaren 2023 en 2024 budget beschikbaar voor culturele initiatieven. Het betreft onder andere een culturele impuls aan de projecten 'Broedplaats', 'Culturele ateliers', 'Pictura' en 'Hollands Diep'.

Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht

Opgave prestatielijnen klimaat (lasten € 696.000)

Er is tot 2026 incidenteel budget beschikbaar voor de opgave 'Groenblauw'. De middelen zijn ingezet voor innovatie en stimuleringsmaatregelen op gebied van klimaatadaptatie.

Campagne programma 'Schoon' (€ 604.000)

In dit programma werd in 2023 een impuls gegeven aan de bestrijding van zwerfafval, waarbij extra activiteiten zijn uitgevoerd op het gebied gedragsverandering, aanspreken en gerichte handhaving. De campagne bestaat uit maatregelen ter verbetering van leefbaarheid en vermindering van overlast door minder/geen zwerfvuil c.q. bijplaatsingen. Belangrijk onderdeel van de campagne is de pilot met zgn. 'FIKS-teams' om binnen drie uur (drugs)-afvaldumpingen te verwijderen.

Opgave energietransitie (lasten € 302.000)

Er is tot 2026 incidenteel budget beschikbaar voor de opgave 'Energietransitie'. De uitgaven betreffen onder andere de uitrol van het warmtenet, duurzame opwekking en het stimuleren van energiebesparing.

Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht

Inzet ontvangen rijksmiddelen (lasten € 5.499.000, baten € 5.494.000)

Het Rijk stelt middelen beschikbaar voor de uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) in 2023 t/m 2026, voor de uitvoering van het regionale Integraal Zorgakkoord (IZA) in 2023 en de specifieke uitkering meerkosten energie openbare zwembaden (SPUK-MEOZ).

Innovatieve interventies in het sociaal domein (lasten € 934.000)

Tijdelijke interventies in het sociaal domein gedekt uit incidentele middelen met als uiteindelijk doel dat de kosten aan de zwaardere (jeugd-) zorg op lange termijn verminderen (of minder hard stijgen). De impuls bestaat onder andere uit de projecten (met einddatum 2026): 'Koploperschap', 'Sociale teams', 'Ontmoeten in de wijk', en 'No-label-participatieplekken'

Programmaliĳnen armoedebeleid en minimaregelingen (lasten € 630.000)

Het kabinet laat het op dit moment afweten om inwoners aan de financiële onderkant van de samenleving te voorzien in voldoende bestaansmiddelen. Uitkeringen en minimumloon zijn onvoldoende om in eerste levensbehoeften te voorzien. Alleen de rijksoverheid heeft het mandaat en de instrumenten om dit structureel te repareren. Vanuit incidentele middelen kiest de gemeente Dordrecht ervoor om tijdelijk (tot en met 2026) de minima- en armoederegelingen te intensiveren met verschillende projecten en programmalijnen.

Incidentele bijdragen aan sportevenementen en -verenigingen (lasten € 443.000)

De uitgaven betreffen incidentele bijdragen aan derden zonder sprake van een wettelijke taak inzake de verplaatsing van voetbalvereniging Dubbeldam, een gemeentelijke bijdrage aan het WK shorttrack in 2023 in Dordrecht en een bijdrage aan een pilot gratis schoolzwemmen onder leiding van een buurtsportcoach.

Proef tijdelijke inrichting warme ontmoetingsplekken (lasten € 254.000)

De openingstijden van diverse publieke locaties, zoals bijvoorbeeld de bibliotheek zijn, vanwege de energiecrisis als proef in het winterseizoen 2022/2023, verruimd voor zogenaamde 'warme ontmoetingen'. Binnen dit initiatief werkten diverse partners uit de stad samen om inwoners zich welkom te laten voelen op diverse locaties waar zij tijdelijk terecht konden voor warmte, een gratis kop koffie of thee en een douchevoorziening. De dekking van dit initiatief is het crisis en herstelfonds.

Sociale innovaties (lasten € 216.000)

De uitgaven betreffen innovatieve en preventieve maatwerk-projecten in het sociaal domein. Doelstelling is om per situatie te bepalen welke korte termijn investeringen mogelijk zijn met als doel de kosten aan de zwaardere (jeugd-) zorg op lange termijn verminderen (of minder hard te laten stijgen). Dit incidentele budget eindigt in 2026.

Ontwikkelagenda Netwerk MT-Jeugd (lasten € 203.000, baten € 137.000)

Dordrecht is penvoerder voor de regionale ontwikkelopgaven op het gebied van jeugdhulp. Deze opgaven worden/zijn door het Netwerk MT Jeugd opgepakt t/m 2024.

Project 'Glansrijke toekomst' (lasten € 188.000)

De huidige arbeidsmarkt vraagt om inzet van alle talenten. Dordrecht maakt zich hard om de aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt soepel te laten verlopen. Vanuit de agenda 2030 zorgen we ervoor dat jongeren een glansrijke toekomst tegemoet gaan door al vroeg in te zetten op vaardigheden en competenties die later goed van pas komen en jongeren in staat stellen regie te voeren over hun eigen ontwikkeling. Jongeren worden gestimuleerd om te kiezen voor opleidingen die zich richten op de arbeidsmarkt in onze regio. Het project 'Glansrijke Toekomst' loopt in de periode 2023-2025.

Afbouw statushouders (lasten € 164.000)

Statushouders die tot 2022 ingestroomd zijn vallen niet onder de nieuwe inburgeringswet die op 1 januari 2022 van start is gegaan (en vallen dus buiten de nieuwe financiering). Tot 1-1-2022 werden deze kosten gedekt uit rijksmiddelen voor inburgering voor deze groep. Statushouders doorlopen een inburgeringstraject van maximaal drie jaar, waarin begeleidingskosten gemaakt worden (dus instromers uit 2021 zitten nog tot en met 2024 in het traject). Om deze aflopende kosten te dekken zijn in 2023 en 2024 incidentele middelen beschikbaar.

Lerend en Ondernemend Dordrecht

Campusontwikkeling (lasten € 1.312.000, baten € 179.000)

Om een campus op het leerpark te realiseren is een projectsubsidie beschikbaar voor de Dordrecht Academy (hoger onderwijs). De bate betreft een bijdrage provincie Zuid Holland voor de 'Maakfabriek'.

Exploitatiebijdrage Coöperatie Leerfabriek over de jaren 2021 tot en met 2023 (lasten € 306.000)
Op basis van de concept jaarrekening 2021 en de prognoses voor 2022 en 2023 van de Coöperatie Duurzaamheidsfabriek is een extra bijdrage over de afgelopen jaren onvermijdelijk. De coöperatie heeft geen eigen vermogen. Het financieel tekort is in gelijke mate tussen de leden (gemeente Dordrecht en Da Vinci) verdeeld.

Dordts leerprogramma (lasten € 1.175.000, baten € 143.000)
Met het Dordts leerprogramma (DLP) wordt in de periode 2022-2026 subsidie verstrekt voor activiteiten met een eenmalig of projectmatig karakter om buiten schooltijd de ontwikkelachterstand bij leerlingen (van 0-12 jaar) in 11 specifieke onderwijsinstellingen in Dordrecht weg te werken.

Ventilatie in scholen (lasten € 1.629.000, baten € 1.629.000)
Het Rijk heft een specifieke uitkering voor Ventilatie in Scholen (SUVIS) ingesteld om scholen tegemoet te komen in de kosten van het verbeteren van de ventilatie in de schoolgebouwen. Deze subsidie vergoedt 30% van de kosten. De gemeente en Arcade dekken de overige 70%. De gemeente ontvangt de eerst de subsidie en betaalt deze vervolgens door aan Arcade.

Afrekening met Arcade en scholen (lasten € 1.082.000, baten € 631.000)
Per 1/1/2021 is het grootste deel van de schoolgebouwen voor het primair- en primair speciaal onderwijs overgedragen aan Arcade. Een deel van de exploitatielasten en -baten zijn echter nog terecht gekomen bij de gemeente Dordrecht. De kosten zijn grotendeels afgerekend met Arcade en deels met scholen (MI-vergoeding). Aangezien de MI-vergoeding niet toereikend was voor onder andere de energiekosten (die in 2023 fors zijn door de hoge tarieven en het beëindigen van het contract met 'Gazprom' en het overgaan op 'Vattenfall' is er in 2023 sprake van een incidenteel saldo.

Inhaalslag groot onderhoud monumentale school 'Hofstraat 5' (lasten € 189.000)
In het kader van de doordecentralisatie van onderwijshuisvesting voor het primair onderwijs is het bijbehorende vastgoed per 1/1/2021 overgedragen aan Arcade. Arcade ontvangt jaarlijks een bijdrage vanuit de gemeente. De monumentale school 'Hofstraat 5' wordt zodra de geraamde inhaalslag aan onderhoud is uitgevoerd, ook formeel overgedragen aan Arcade. Vanwege deze eindigheid is sprake van een incidentele last. De gemeentelijke bijdrage is berekend op basis van overdracht van 'Hofstraat 5' aan Arcade (per 1/1/2021). De inhaalslag van het onderhoud behelst incidentele meerkosten voor de gemeente in de periode voor overdracht.

Innovatieve roadmaps en digital mainport (lasten € 1.030.000, baten € 1.030.000)
De incidentele lasten zijn gemaakt voor twee [regiodeal](#) projecten ([innovatieve roadmaps](#) en [digital mainport](#)) met als doel een sterk digitaal ecosysteem te creëren om samen met onze partners te komen tot innovatieve en slimme toepassingen in de stad, bij bedrijven en andere instellingen. Naast het Rijk, de Drechtstedengemeenten en de gemeente Gorinchem heeft ook de provincie Zuid-Holland zich aan de regioideal gecommitteerd. De projecten moeten uiterlijk in 2025 afgerond zijn.

Eenmalige ondersteuning crisis- en herstel (lasten € 209.000)
Ter ondersteuning van de ondernemers in Dordrecht gedurende de corona/energiecrisis, heeft Dordrecht in 2023 extra bijdragen verstrekt aan onder andere 'Dordrecht Marketing', gedekt uit het crisis en herstelfonds. Deze ondersteuning stopt met ingang van 2024.

Eenmalige kwijtschelding eigen bijdragen aan ondernemersfonds (baten +/- € 649.000)
Dordrecht kent een ondernemersfonds dat deels gevuld wordt met de inkomsten uit een reclamebelasting. Gedurende de corona/energiecrisis, heeft Dordrecht in 2023 deze reclamebelasting kwijtgescholden en de bijdrage voor eigen rekening genomen en dit gedekt uit het crisis en herstelfonds. Deze ondersteuning stopt m.i.v. 2024. Verder kent Dordrecht een aantal bedrijven-investeringszones (BI-zones). Voor deze zones heft Dordrecht een BI-zone-bijdrage. Ter

ondersteuning van de ondernemers in deze zones, gedurende de corona/energiecrisis, heeft Dordrecht dit jaar deze bijdrage kwijtgescholden en gedekt uit het crisis en herstelfonds. Ook deze ondersteuning stopt met ingang van 2024.

Bouwend en Bereikbaar Dordrecht

Grondexploitaties (lasten € 34.977.000, baten € 26.500.000)

Op basis van het verloop van grondexploitaties worden de winstnames bij het afsluiten van een grondexploitatie gestort in de algemene reserve grondbedrijf. Conform de handreiking van de provincies is hier per definitie sprake van incidentele posten.

Grondexploitaties - mutatie balanspost voorraden (lasten € 16.958.000, baten € 17.250.000)

De mutatie met de balanspost voorraden wordt conform de regelgeving afzonderlijk opgenomen.

Project fietsenstalling Zuidelijk Stationsgebied (lasten € 3.320.000, baten € 1.977.000)

De incidentele lasten betreffen een bijdrage aan 'ProRail' voor het bouwen van een vernieuwde fietsenstalling aan de parkzijde van station Dordrecht. Deze fietsenstalling wordt gerealiseerd door ProRail en blijft ook hun eigendom, maar de gemeente en de provincie Zuid-Holland dragen bij aan de realisatie van deze stalling. Een deel van de kosten wordt door een subsidie van de provincie Zuid-Holland gedekt.

Gedragscampagne bewustwording klimaat en biodiversiteit (lasten € 429.000)

In 2023 is binnen het mobiliteitsprogramma een gedragscampagne uitgevoerd waarmee door middel van een zogenaamd 'bewegend bos' is geëxperimenteerd om te komen tot een groeiende bewustwording rondom klimaat en biodiversiteit. Het bewegend bos is een pilot. De bomen en struiken zullen uiteindelijk een vaste plek krijgen.

Revitaliseringsopgave (lasten € 410.000)

Voor de jaren 2023 en 2024 is incidenteel budget beschikbaar voor de revitalisering van de industrieterreinen 'Dordtse Kil' en 'Amstelwijck West'. Het betreft hier dekking voor de inzet van extra capaciteit om in twee jaar een kwaliteitsimpuls aan het gebied en de randvoorwaarden voor de revitalisering van geprioriteerde locaties succesvol vorm te geven.

Spoorbeveiliging Dordtse Mijl (lasten € 330.000)

Op het industriegebied 'Dordtse Mijl' is sprake van een klein spoorlijntje naar het havengebied waar tweemaal per dag een trein heel langzaam overheen rijdt. Verkeersdeelnemers worden met 'toeters en bellen' (letterlijk) geattendeerd dat het treintje eraan komt. Spoorbeveiliging valt onder de verantwoording van ProRail en is geen gemeentelijke taak. De gemeente realiseert in samenwerking met ProRail voor deze unieke situatie een normale beveiliging (met lichten en slagbomen).

Implementatiekosten Omgevingswet (lasten € 163.000)

Dit project betreft de voorbereidingskosten voor de implementatie van de nieuwe Omgevingswet die in 2024 van start gaat.

Financiën van Dordrecht

Eenmalige tegemoetkoming OZB (lasten € 4.022.000)

In 2023 is een eenmalige OZB-compensatie aan huishoudens verstrekt. Hiervan was vooraf een einddatum vastgesteld en gecommuniceerd. De compensatie was dermate uitzonderlijk en valt uiteraard niet onder de reguliere gemeentetaken.

Transitietrajecten ICT en organisatie (lasten € 2.063.000)

Voor de uitvoering van nieuwe taken en de positionering van de gemeente als servicegemeente Drechtsteden loopt tot en met 2026 een transitietraject waarbij diverse nieuwe integrale systemen

en data gedreven programmamanagement worden (door)ontwikkeld en geïmplementeerd om van Dordrecht een moderne verbonden organisatie te maken die het voortouw neemt in de regio.

Verhuizing naar het Dordthuis (lasten € 774.000)

Voor de verhuizing van het oude stadskantoor naar het 'Dordthuis' (voorheen 'Huis van Stad en Regio'), zijn in 2023 eenmalige (voorbereidende) kosten gemaakt.

Verkoopresultaat vastgoed (lasten € 570.000, baten € 172.000)

Bezit is maar één keer te verkopen, dus is er altijd sprake van incidentele baten. In lijn met de incidentele verkoop- en tijdelijke verhuuropbrengsten worden ook de tijdelijke beheerlasten van deze panden tot aan de verkoop als incidenteel aangemerkt. Het gaat in 2023 om meerdere panden (Voorstraat 180, Nieuwstraat 12-24/Voorstraat 220 (Berckepoort) en Maasstraat 11 (Biesboschhal). Tot de daadwerkelijke verkoop is sprake van tijdelijk beheer. In lijn met de incidentele verkoopopbrengsten worden ook de beheerlasten van de panden die op de dispositielijst staan verkocht te worden als incidentele lasten aangemerkt. De verhuurbaten van de dispositiepanden zijn onderdeel van de hier opgevoerde incidentele baten.

Onderzoek verduurzaming vastgoed (lasten € 159.000)

In 2023 heeft de gemeente onderzoek laten uitvoeren naar de mogelijkheden het maatschappelijk vastgoed te verduurzamen.

5.4.3 Incidentele onttrekkingen en toevoegingen reserves

Onttrekkingen en toevoegingen aan [reserves](#) moeten worden gezien als een incidentele baat of last voor de exploitatie, omdat een reserve immers op termijn uitgeput is. De enige uitzondering wordt gemaakt voor de onttrekkingen en toevoegingen aan de reserve afschrijving met als doel het dekken van kapitaallasten van kredieten.

Zie onderstaande tabel het berekende totaalsaldo van de incidentele mutaties van de reserves.

Incidentele reservemutaties	Bedragen x € 1.000	
	Jaarrekening 2023	
Onttrekkingen volgens de staat van reserves	142.534	
AF: Directe overboeking tussen reserves	21.108	
Onttrekkingen via exploitatie		121.427
Stortingen volgens de staat van reserves	131.650	
AF: Toegevoegd resultaat 2022	38.198	
AF: Directe overboeking tussen reserves	21.108	
Stortingen via exploitatie		72.343
Saldo van alle reserve-mutaties via exploitatie		49.084
AF: Structurele mutatie reserve 'Afschrijving'		14.960
Totaal saldo incidentele reservemutaties		34.124

5.4.4 Structurele exploitatieruimte

Over het algemeen geldt dat naarmate de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten, de exploitatie meer flexibel is dan een exploitatie waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De structurele exploitatieruimte wordt uitgedrukt in een percentage en wordt bepaald door het structurele begrotingssaldo te delen door de totale baten, zodat beoordeeld kan worden welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent dit dus dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

Structurele exploitatieruimte		Bedragen x € 1.000			
	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	
Saldo van totale baten en lasten	-7.382	-2.712	-19.011	-19.307	
Saldo van totale toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	45.583	7.293	49.084	19.989	
Begrotingssaldo na bestemming	38.198	4.582	30.070	678	
AF: incidentele reservemutaties	36.524	540	34.124	12.199	
AF: incidentele baten en lasten (saldo)	-11.157	-3.419	-13.198	-13.918	
Structureel begrotingssaldo	12.831	7.461	9.144	2.397	
Totale baten	662.960	617.672	728.523	667.738	
Structurele exploitatieruimte	1,9%	1,2%	1,3%	0,4%	

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de structurele exploitatieruimte 1,3% bedraagt. Een positief percentage houdt in dat de structurele uitgaven voldoende gedekt zijn door structurele inkomsten.

Er zijn geen landelijke normen voor de structurele exploitatieruimte, omdat het percentage sterk afhangt van de lokale situatie, maar hier geldt hoe hoger dit percentage is, hoe beter de financiële positie van de gemeente.

5.4.5 Verschillenanalyse programma's

In de navolgende webpagina's worden de afwijkingen tussen realisatie en gewijzigde begroting uitgebreid per programma – en conform het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) gesplitst naar baten en lasten – geanalyseerd. In het onderdeel [grote verschillen ten opzichte van gewijzigde Begroting 2023](#) is een hoofdlijnenanalyse opgenomen, waarin de grootste verschillen zijn benoemd die hebben geleid tot het in onderdeel [toelichting Jaarrekeningresultaat 2023](#) opgenomen rekeningresultaat.

Verschillenanalyses

De analyses zijn op programmaniveau ingestoken, wat recht doet aan het budgetrecht van de raad. Die ligt immers op het niveau van de programma's. De verschillenanalyses omvatten een korte algemene uitleg op het niveau van de veroorzakers van het verschil. Hierbij is op de volgende wijze onderscheid gemaakt naar de aard van het verschil:

- incidentele verschillen zijn aangeduid met een (I).
- structurele verschillen die een doorwerking hebben naar de begroting van jaar x+1 en verder zijn aangeduid met een (S).
- verschillen die naar hun aard structureel zijn, maar waarvan het financiële effect al in de begroting is verwerkt zijn aangeduid met een (S*).

Begrotingsmethodiek projecten

Tot op heden wordt het overgrote deel van de meerjarig verstrekte projectkredieten in zijn geheel begroot in de huidige jaarschijf (in dit geval jaarschijf 2023). Op basis van de per jaareinde werkelijk geboekte uitgaven worden de restantkredieten overgeheveld naar het volgende jaar. Grote verschillen tussen begroting en realisatie zijn aldus een rechtstreeks gevolg van de huidige begrotingssystematiek. Vanzelfsprekend wordt in het lopende jaar slechts een deel van dit totale projectbudget benut. Het restant wordt in de navolgende jaren gebruikt. Omdat deze projecten

veelal uit reserves, vooral Strategische Investerings (SI), gedekt worden, zien we hetzelfde grote verschil terug bij de onttrekkingen uit reserves. Kortom, als er in enig jaar minder wordt gerealiseerd dan begroot, dan wordt er ook minder onttrokken aan de reserve, waardoor het resultaat na bestemming nihil is.

5.4.5.1 Overzicht baten en lasten in de jaarrekening

Hier treft u het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening aan. Dit overzicht is in overeenstemming met het [Besluit Begroten en Verantwoorden](#) (BBV). Eerst wordt het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten gepresenteerd, vervolgens de geautoriseerde mutatie(s) in de reserves en uiteindelijk het gerealiseerd resultaat. Het overzicht van baten en lasten wordt op programma-productniveau gepresenteerd en biedt een integraal overzicht van de begrote en gerealiseerde gemeentelijke baten en lasten.

Programma/product	Begroting 2023				Begroting 2023 (na wijziging)					Rekening 2023					Verschillen begroting na wijziging - Rekening 2023					
	Lasten	Baten	Geraamd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Geraamd resultaat	Lasten	Baten	Geraamd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Geraamd resultaat	Lasten	Baten	Gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Gerealiseerd resultaat	Lasten	Baten	Gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Gerealiseerd resultaat
Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht																				
Basisregistratie Vastgoed	1.334	358	-976	-976	1.223	358	-865	-865	-865	1.164	476	-688	-688	-688	59	118	-177		177	
Griffie	2.466		-2.466	-2.466	2.567		-2.567	-2.567	-2.567	2.656	34	-2.622	-2.622	-2.622	-89	34	55		-55	
Rekenkamer	295		-295	-295	305		-305	-305	-305	272		-272	-272	-272	33		-33		33	
Bestuur	2.684	535	-2.149	-2.149	4.932	535	-4.397	4.385	-12	4.298	1.107	-3.191	3.383	192	634	572	-1.206	1.002	204	
Bestuurlijke samenwerking	19		-19	-19	1.471		-1.471		-1.471	1.455		-1.455	-1.455	-1.455	16		-16		16	
Publieke dienstverlening	6.320	4.403	-1.917	500	-1.417	6.946	4.800	-2.146	500	-1.646	7.668	5.192	-2.476	500	-1.976	-722	392	330	-330	
Internationale betrekkingen	198		-198	-198	205		-205	-205	-205	174		-174	-174	-174	31		-31		31	
Stelposten	3.176		-3.176	-3.176	-31	1.570	1.601	-186	1.415		1.568	1.568	-186	1.382	-31	-2	33		-33	
Bedrijfsvoering stad									1.114				10.429	10.429				-9.315	9.315	
Leefbare wijken	2.015		-2.015	-2.015	1.634	25	-1.609	-1.609	-1.609	1.882	27	-1.855	-1.855	-1.855	-248	2	246		-246	
Groeiagenda Regio																				
Energietransitie Regio																				
Economie & Werken Regio																				
Bereikbaarheid & Mobiliteit Regio																				
Bouwen & Wonen Regio																				
Organisatie meervoudig lokale taken						32		-32	32		3		-3	-3	29		-29	32	-3	
Regiodeal																				
Onderzoek	868	921	53	53	1.134	1.021	-113	-113	-113	1.350	1.151	-199	-199	-199	-216	130	86		-86	
Werken derden	4.369	3.694	-675	-675	4.653	3.096	-1.557	-1.557	-1.557	3.061	1.952	-1.109	-1.109	-1.109	1.592	-1.144	-448		448	
Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht																				
Openbare Orde en Veiligheid	2.680		-2.680	636	-2.044	2.904		-2.904	1.679	-1.225	3.008	271	-2.737	1.258	-1.479	-104	271	-167	421	-254
Handhaving Openbare ruimte	3.146	187	-2.959		-2.959	3.662	337	-3.325		-3.325	3.328	393	-2.935		-2.935	334	56	-390	390	
Rampenbestrijding	120		-120		-120	35.231	34.922	-309		-309	21.797	38.411	16.614		16.614	13.434	3.489	-16.923	16.923	
Externe veiligheid verkeer en vervoer																				
Brandweer	12.495		-12.495		-12.495	13.497		-13.497		-13.497	14.214		-14.214		-14.214	-717		717	-717	
Mediazaken	255		-255		-255	405		-405		-405	404		-404	150	-254	1	-1	-150	151	
Cultuur	6.965		-6.965	115	-6.850	8.033	80	-7.953	915	-7.038	8.330	382	-7.948	915	-7.033	-297	302	-5	5	
Volksfestiviteiten	103	188	85	85	103	188	85	85	85	166	186	20	20	20	-63	-2	65		-65	
Recreatie	3.738	1.300	-2.438	55	-2.383	4.908	1.403	-3.505	1.004	-2.501	4.108	1.521	-2.587	542	-2.045	800	118	-918	462	456
Binnenstad	413		-397	16	-397	644		-644	419	-225	806	22	-784	295	-489	-162	22	140	124	-264
Toerisme en Marketing	772		-772		-772	815		-815		-815	907		-907		-907	-92		92		-92
Marketing	2.162	10	-2.152		-2.152	2.162	10	-2.152		-2.152	2.178		-2.178		-2.178	-16	-10	26		-26
Hofkwartier																				
Kunst en geschiedenis	9.679	1.786	-7.893	976	-6.917	13.163	3.931	-9.232	1.476	-7.756	14.053	3.841	-10.212	1.286	-8.926	-890	-90	980	190	-1.170
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht																				
Wegen	13.364	1.416	-11.948	1.090	-10.858	12.016	2.216	-9.800	495	-9.305	12.305	2.636	-9.669	785	-8.884	-289	420	-131	-290	421
Groen	9.720	30	-9.690	27	-9.663	11.210	197	-11.013	863	-10.150	11.969	236	-11.733	588	-11.145	-759	39	720	275	-995
Openbare verlichting	2.357	191	-2.166		-2.166	2.999	221	-2.778	-14	-2.792	2.885	308	-2.577	-20	-2.597	114	87	-201	6	195
Verkeersmeubilair en VRI's	2.302	770	-1.532		-1.532	2.505	935	-1.570		-1.570	2.510	961	-1.549		-1.549	-5	26	-21		21
Constructies	3.042	45	-2.997	67	-2.930	3.283	57	-3.226	1.176	-2.050	3.121	65	-3.056	462	-2.594	162	8	-170	714	-544
Speelvoorzieningen	1.169		-1.169		-1.169	1.311		-1.311	114	-1.197	1.341	1	-1.340	84	-1.256	-30	1	29	30	-59
Havenexploitatie	3.341	721	-2.620		-2.620	3.774	976	-2.798	304	-2.494	3.369	1.011	-2.358	99	-2.259	405	35	-440	205	235
Havens																				
Overige exploitaties Havens																				
Afvalinzameling en -verwerking	15.907	18.530	2.623	-225	2.398	15.203	18.891	3.688	-1.301	2.387	15.189	19.573	4.384	-1.998	2.386	14	682	-696	697	-1
Riolen	11.625	15.126	3.501		3.501	12.147	15.126	2.979		2.979	12.881	15.476	2.595	130	2.725	-734	350	384	-130	-254
Overige milieumaatregelen																				
Milieubeheer	962		-962		-962	871		-871	70	-801	1.946	813	-1.133	70	-1.063	-1.075	813	262		-262
Nieuwe Dordtse Biesbosch	121		-121	33	-88	80		-80	33	-47	93		-93	33	-60	-13		13		-13
Natuur- en milieucentrum	1.577	205	-1.372	15	-1.357	1.580	171	-1.409	15	-1.394	1.790	188	-1.602	15	-1.587	-210	17	193		-193
Wonen	1.157	143	-1.014		-1.014	2.077	218	-1.859	281	-1.578	1.427	152	-1.275	281	-994	650	-66	-584		584
Soc. Herstructureringswijken/Dordt West	456		-456	177	-279	360		-360	84	-276	396	23	-373	146	-227	-36	23	13	-62	49
Portfolio duurzaamheid	888	456	-432		-432	5.419	3.568	-1.851	1.087	-764	4.807	3.560	-1.247	685	-562	612	-8	-604	402	202
IBD	2.210	2.881	671		671	727	1.265	538		538	1.217	1.506	289		289	-490	241	249		-249
Water	342	92	-250	100	-150	1.937	684	-1.253	1.038	-215	1.679	826	-853	757	-96	258	142	-400	281	119
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht																				
Veiligheidshuis	1.245	600	-645		-645	1.015	659	-356		-356	982	575	-407		-407	33	-84	51		-51
Plechtigheden (Essenhof)	2.471	2.598	127	-25	102	2.743	3.111	368	-25	343	3.164	3.062	-102	-25	-127	-421	-49	470		-470
Welzijnsaccommodaties	609	150	-459	11	-448	686	150	-536	11	-525	692	123	-569	11	-558	-6	-27	33		-33
Integratie	1.859	738	-1.121		-1.121	2.903	1.672	-1.231		-1.231	2.621	1.216	-1.405		-1.405	282	-456	174		-174
Lokaal gezondheidsbeleid	1.984		-1.984		-1.984	5.185	2.999	-2.186	56	-2.130	4.735	2.612	-2.123	56	-2.067	450	-387	-63		63
WMO hulpmiddelen en hoppers	6.159		-6.159		-6.159	6.838		-6.838		-6.838	6.992		-6.992		-6.992	-154		154		-154
Bijstandsverlening	74.848	57.709	-17.139		-17.139	76.650	61.197	-15.453		-15.453	76.958	59.302	-17.656		-17.656	-308	-1.895	2.203		-2.203

Programma/product	Begroting 2023					Begroting 2023 (na wijziging)					Rekening 2023					Verschillen begroting na wijziging - Rekening 2023					
	Lasten	Baten	Geraamd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Geraamd resultaat	Lasten	Baten	Geraamd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Geraamd resultaat	Lasten	Baten	Gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Gerealiseerd resultaat	Lasten	Baten	Gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Gerealiseerd resultaat	
Armoedebeleid / bijzondere bijstand	7.862		-7.862	938	-6.924	19.115		-19.115	6.323	-12.792	18.264	48	-18.216	6.015	-12.201	851	48	-899	308	591	
Schuldhelpverlening	70		-70		-70	71		-71		-71	71		-71		-71						
Kwijtscheldingsbeleid	2.210		-2.210		-2.210	2.080		-2.080		-2.080	1.933	30	-1.903		-1.903	147	30	-177		177	
Schoolmaatschappelijk werk SIS programma																					
Educatie																					
School- en gymnastieklokalen																					
Werk en Participatie	35.976		-35.976	39	-35.937	37.474		-37.474	765	-36.709	36.444	34	-36.410	443	-35.967	1.030	34	-1.064	322	742	
Inburgering																					
WMO individuele voorzieningen	13.189		-13.189		-13.189	10.830		-10.830		-10.830	11.662		-11.662		-11.662			832		-832	
Maatschappelijke ondersteuning	7.551		-7.551	1.051	-6.500	9.668	1.740	-7.928	885	-7.043	9.188	1.993	-7.195	699	-6.496	480	253	-733	186	547	
Intensieve Maatschappelijke Ondersteuning	11.554		-11.554	491	-11.063	12.811	126	-12.685	491	-12.194	17.849	481	-17.368	491	-16.877	-5.038	355	4.683		-4.683	
Buurtwerk																					
Vrijwilligerswerk	442		-442		-442	442		-442		-442	443		-443		-443	-1		1		-1	
Sluitende aanpak jeugd																					
Kindervoorzieningen	295		-295	3	-292	243		-243	3	-240	160		-160	3	-157	83		-83		83	
Opvoedingsondersteuning																					
Jongerenvoorzieningen																					
Toezicht Kinderopvang	440		-440		-440	512		-512		-512	507	23	-484		-484	5	23	-28		28	
Overige maatschappelijk voorzieningen																					
Jeugdzorg Algemeen																					
Sport	14.035	5.221	-8.814	1.184	-7.630	17.772	6.667	-11.105	2.266	-8.839	15.281	6.973	-8.308	348	-7.960	2.491	306	-2.797	1.918	879	
Jeugdgezondheidszorg	3.403		-3.403		-3.403	3.453		-3.453		-3.453	3.667		-3.667		-3.667	-214		214		-214	
Preventief jeugdbeleid	4.492	34	-4.458	250	-4.208	4.766	34	-4.732	504	-4.228	4.550	293	-4.257	257	-4.000	216	259	-475	247	228	
Hoog Specialistische Jeugdhulp						-4		4		4	-4		4		4						
Reguliere Jeugdhulp						62		-62		-62	76	16	-60		-60	-14	16	-2		2	
Uitvoering Jeugdhulp						-5		5		5	-5		5		5						
Lokaal budget jeugdhulp	6.573	34	-6.539		-6.539	7.500	233	-7.267		-7.267	6.938	168	-6.770		-6.770	562	-65	-497		497	
Jeugdhulp I																					
Jeugdhulp II																					
Bescherm wonen	37.443	600	-36.843		-36.843	38.405	600	-37.805		-37.805	32.431	533	-31.898		-31.898	5.974	-67	-5.907		5.907	
Deelfonds sociaal domein WMO taken	20.367		-20.367		-20.367	24.208		-24.208		-24.208	24.625	38	-24.587		-24.587	-417	38	379		-379	
Deelfonds sociaal Uitvoeringskosten	43.153		-43.153		-43.153	45.685		-45.685		-45.685	46.006		-46.006		-46.006	-321		321		-321	
Levend en Ondernemend Dordrecht																					
Bibliotheek	2.890		-2.890		-2.890	2.990		-2.990	100	-2.890	3.067	118	-2.949	33	-2.916	-77	118	-41	67	-26	
Culturele educatie																					
Sportboulevard																					
Sportstimulering																					
Zwemmen																					
Leerplicht en voortijdig schoolverlaten	2.797	1.622	-1.175		-1.175	3.165	1.943	-1.222		-1.222	2.958	1.823	-1.135		-1.135	207	-120	-87		87	
Bestrijding Onderwijsachterstanden	8.200	6.171	-2.029	1.441	-588	9.013	6.878	-2.135	1.636	-499	8.603	7.461	-1.142	1.031	-111	410	583	-993	605	388	
Voor- en vroegschoolse educaties	1.499	1.030	-469		-469	1.542	1.353	-189		-189	965	903	-62		-62	577	-450	-127		127	
Onderwijs aangelegenheden	2.220	931	-1.289		-1.289	2.852	931	-1.921		-1.921	2.573	931	-1.642		-1.642	279		-279		279	
Werkgelegenheid	542		-542		-542	2.348	418	-1.930	412	-1.518	6.164	4.172	-1.992	412	-1.580	-3.816	3.754	62		-62	
Ruimtelijke Lobby	2.930	2.196	-734		-734	2.317	2.046	-271		-271	2.528	2.346	-182		-182	-211	300	-89		89	
Leerpark	1.415	7	-1.408	1.245	-163	1.565	157	-1.408	1.245	-163	1.848	443	-1.405	1.179	-226	-283	286	-3	66	-63	
Ondersteuning ondernemerschap	1.630	330	-1.300	2.675	1.375	2.340	608	-1.732	2.588	856	2.251	678	-1.573	2.363	790	89	70	-159	225	-66	
Detailhandel en ambulante handel	417	332	-85		-85	568	332	-236		-236	664	320	-344		-344	-96	-12	108		-108	
Droge / natte bedrijven	436	3	-433	401	-32	948	3	-945	948	3	950	2	-948	830	-118	-2	-1	3	118	-121	
Smart City																					
Intensiveren Culturele Programmering																					
Sportbeleid																					
Onderwijshuisvesting	10.167	891	-9.276	313	-8.963	13.803	3.055	-10.748	1.136	-9.612	12.818	2.691	-10.127	1.133	-8.994	985	-364	-621	3	618	
DIEP																					
Schouwburg Kunstmin																					
CBK																					
Dordtse Musea																					
Overige producten Cultuur																					
Overige producten Cultuur																					
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht																					
Verkeersveiligheid	729	430	-299	13	-286	650	430	-220		-220	527	387	-140		-140	123	-43	-80		80	
Vergunningen	8.974	4.847	-4.127		-4.127	9.427	5.239	-4.188		-4.188	9.215	4.226	-4.989		-4.989	212	-1.013	801		-801	
Vergunningen	657		-657		-657	315		-315		-315	163		-163		-163	152		-152		152	

Programma/product	Begroting 2023					Begroting 2023 (na wijziging)					Rekening 2023					Verschillen begroting na wijziging - Rekening 2023				
	Lasten	Baten	Geraamd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Geraamd resultaat	Lasten	Baten	Geraamd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Geraamd resultaat	Lasten	Baten	Gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Gerealiseerd resultaat	Lasten	Baten	Gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Gerealiseerd resultaat
Funderingen	8		-8		-8	8		-8		-8	21		-21		-21	-13		13		-13
Monumenten	422	1	-421	-54	-475	555	1	-554	50	-504	573	3	-570	26	-544	-18	2	16	24	-40
Beheer en ontwikkeling van wijken																				
Planologisch juridisch instrumentarium	760	207	-553		-553	688	207	-481		-481	635	99	-536		-536	53	-108	55		-55
Bouwgronden wonen zonder exploitatie	31.371	31.055	-316	-368	-684	35.386	34.862	-524	-396	-920	44.668	31.811	-12.857	11.499	-1.358	-9.282	-3.051	12.333	-11.895	-438
Exploitatie gemeentelijke eigendommen	1.770	5.225	3.455		3.455	1.934	5.345	3.411		3.411	2.086	5.730	3.644		3.644	-152	385	-233		233
Grondbeleid en ontwikkeling	400		-400		-400	570		-570		-570	377		-377		-377	193		-193		193
Bedrijventerreinen	4.974	13.270	8.296	-8.280	16	11.720	17.496	5.776	-5.791	-15	11.390	15.414	4.024	-3.886	138	330	-2.082	1.752	-1.905	153
Hoofdinfrastructuur (auto, fiets, water en OV)	8.176	2.281	-5.895	1.448	-4.447	9.470	2.234	-7.236	3.568	-3.668	8.094	2.839	-5.255	2.732	-2.523	1.376	605	-1.981	836	1.145
Parkeren																				
Parkeren	6.347	11.549	5.202	-1.884	3.318	6.367	10.852	4.485	-1.090	3.395	6.774	11.487	4.713	-1.318	3.395	-407	635	-228	228	
Woningbouw	329	250	-79		-79	2.536	485	-2.051	2.214	163	2.542	669	-1.873	1.776	-97	-6	184	-178	438	-260
Algemene Dekkingsmiddelen																				
Algemene uitkering		346.170	346.170		346.170		360.165	360.165		360.165		359.335	359.335		359.335		-830	830		-830
Belastingheffing	3.492	27.613	24.121	75	24.196	9.050	32.697	23.647	75	23.722	8.401	34.751	26.350	75	26.425	649	2.054	-2.703		2.703
Geldleningen	5	961	956		956	5	961	956		956	5	376	371		371		-585	585		-585
Beleggingen	794	1.718	924		924	1.004	2.983	1.979	-1.381	598	794	3.121	2.327	-1.381	946	210	138	-348		348
Resultaatsrekening	4.582		-4.582		-4.582	2.788		-2.788	150	-2.638						2.788		-2.788	150	2.638
Vastgoed niet in eigen gebruik	9.610	4.891	-4.719	3.185	-1.534	10.723	4.076	-6.647	4.168	-2.479	11.352	4.610	-6.742	4.378	-2.364	-629	534	95	-210	115
Treasury	-9.438		9.438		9.438	-9.438	3.900	13.338		13.338	-5.020	10.597	15.617		15.617	-4.418	6.697	-2.279		2.279
Overhead																				
Overhead	32.679	1.902	-30.777	-438	-31.215	39.950	2.819	-37.131	2.003	-35.128	41.942	3.205	-38.737	-784	-39.521	-1.992	386	1.606	2.787	-4.393
Overhead SGD	47.634	30.117	-17.517		-17.517	56.865	36.371	-20.494		-20.494	55.115	36.585	-18.530		-18.530	1.750	214	-1.964		1.964
Vennootschapsbelasting																				
Vennootschapsbelasting	106		-106		-106	106		-106		-106	50		-50		-50	56		-56		56
Onvoorzien																				
Onvoorzien	400		-400		-400	2		-2		-2	6		-6		-6	-4		4		-4
TOTALEN	624.966	617.672	-7.294	7.296	2	753.337	714.836	-38.501	38.497	-4	747.536	728.522	-19.014	49.085	30.071	5.801	13.686	-19.487	-10.588	30.070

5.4.5.2 Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht

Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht

Verschil ten opzichte van de actuele begroting							Bedragen x € 1.000
	Lasten			Baten			
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil	
Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht	25.071	23.983	1.088	11.405	11.507	102	
Mutaties met de reserves	11.786	11.786		17.631	25.912	8.281	
	36.857	35.769	1.088	29.036	37.419	8.383	
Totale verschil t.o.v. actuele begroting						9.471	

Oorzaken van de verschillen	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. Onverwachts Tweede Kamerverkiezingen georganiseerd	Incidenteel	-441	486	
2. Gebruik Dordtpas toegenomen	Incidenteel	-175	187	
3. Hogere legesopbrengst identiteitsbewijzen gerealiseerd	Incidenteel		101	
4. Hogere lasten en baten onderzoekscentrum gerealiseerd	Incidenteel	-130	130	
5. Inzet Crisis en Herstelfonds afgerond	Incidenteel	1.002		-1.002
6. Personeelskosten per saldo tegengevallen	Incidenteel	980	-1.050	
7. Hogere baten uit opdrachten levering GEO gegevens	Structureel		118	
8. Deel van reserve Afschrijving vrijgevallen	Incidenteel			9.315
9. Kleine verschillen		-148	130	-32
		1.088	102	8.281

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. Onverwachts Tweede Kamerverkiezingen georganiseerd

De lasten zijn incidenteel € 441.000 hoger dan begroot, omdat voor Dordrecht en een aantal regiogemeenten wegens de val van het kabinet onverwachts Tweede Kamerverkiezing georganiseerd zijn.

De baten zijn incidenteel € 486.000 hoger dan begroot, omdat de kosten worden doorbelast die Dordrecht maakt voor het organiseren van de verkiezing voor de gemeenten die participeren in Dienstverlening Drechtsteden.

2. Gebruik Dordtpas toegenomen

De lasten zijn incidenteel € 175.000 hoger dan begroot, omdat de handelingskosten zijn toegenomen. Dit wordt veroorzaakt door het toegenomen aantal regelingen dat via de Dordtpas verloopt, het gestegen aantal pashouders (en derhalve meer contacten) en het toegenomen gebruik van acties door de pashouders waardoor een hogere nominale vergoeding plaatsvindt.

De baten zijn incidenteel € 187.000 hoger dan begroot, voornamelijk door het stijgende aantal verkochte passen. Daarnaast zijn bijdragen ontvangen van de diverse beleidsterreinen als dekking voor de handelingskosten van regelingen.

3. Hogere legesopbrengst identiteitsbewijzen gerealiseerd

De baten zijn incidenteel € 101.000 hoger dan begroot, omdat de voor 2024 aangekondigde paspoortenpiek zich al in het najaar van 2023 heeft ingezet.

4. Hogere lasten en baten onderzoekscentrum gerealiseerd

De lasten en baten zijn incidenteel € 130.000 hoger dan begroot, omdat meer onderzoekopdrachten zijn uitgevoerd en voornamelijk met gemeenten zijn afgerekend.

5. Inzet Crisis en Herstelfonds afgerond

De lasten zijn incidenteel € 1.002.000 lager dan begroot, omdat de doelen van het Crisis en Herstelfonds, zijnde het inspelen op de gevolgen van de coronacrisis en de energiecrisis, niet langer actueel zijn.

Er is hierdoor € 1.002.000 minder van de reserve Crisis en Herstel geboekt.

6. Personeelskosten per saldo tegengevallen

De lasten zijn incidenteel € 980.000 lager dan begroot, omdat:

- er intern verrekend is op de lasten (€ 730.000). Deze verrekening staat op begrotingsbasis als baten.
- er intern meer op projecten is verrekend dan begroot (€ 250.000).

De baten zijn incidenteel € 1.050.000 lager dan begroot, omdat:

- er intern verrekend is op de lasten (€ 600.000). Deze verrekening staat op begrotingsbasis als baten.
- de realisatie van een aantal stelposten op andere programma's zijn geboekt (€ 300.000).
- een deel van de stelposten niet gerealiseerd zijn (€ 150.000).

7. Hogere baten uit opdrachten levering GEO gegevens

De baten zijn structureel € 118.000 hoger dan begroot, omdat de tarieven voor het leveren van GEO gegevens aan gemeenten in het najaar met terugwerkende kracht zijn verhoogd.

8. Deel van reserve Afschrijving vrijgevallen

Van de reserve Afschrijving is ten gunste van het jaarresultaat incidenteel € 9.315.000 geboekt, omdat:

- geen reservevorming nodig is voor het afschrijven op gronden en terreinen. Op gronden en terrein wordt, volgens de financiële verordening, niet afgeschreven. De vrijval uit de reserve Afschrijving bedraagt € 2.943.000.
- de reserve Afschrijving is gescreend op stortingen die geen relatie hebben met toekomstige afschrijvingslasten. Het betreffen activa waar niet meer op wordt afgeschreven en activa waarvoor op basis van investeringsramingen teveel is gestort. De vrijval ten gunste van het jaarresultaat 2023 bedraagt € 6.372.000.

9. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.4.5.3 Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht

Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht

Verschil ten opzichte van de actuele begroting

Bedragen x € 1.000

	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht	85.527	73.299	12.228	40.871	45.027	4.156
Mutaties met de reserves	6.222	6.072	150	11.715	10.518	-1.197
	91.749	79.371	12.378	52.586	55.545	2.959

Totale verschil t.o.v. actuele begroting

15.337

Oorzaken van de verschillen	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. Ontheemden Oekraïne opgevangen	Incidenteel	13.522	3.328	
2. Aanloopkosten project AZC 2025 hoger uitgevallen	Incidenteel	-140	121	
3. Exploitatie Biesboschcentrum tegengevallen	Inc./struct.	-134		
4. Inrichting Merwedehoeveel later gestart	Incidenteel	191		
5. Planvorming Wantij-west vertraagd	Incidenteel	234		
6. Inzet cultuurfonds geprogrammeerd	Incidenteel	200		
7. Subsidieregeling toekomstbestendige cultuur volledig ingezet	Incidenteel	-150		
8. Besteding Impuls jongerencultuur loopt door	Incidenteel	-300	300	
9. Onttrekking Algemene Reserve t.b.v. RTV Dordrecht uitgevoerd	Incidenteel			150
10. Energielasten Musea hoger uitgevallen	Incidenteel	-362		
11. Verhuur en rondleidingen Musea toegenomen	Incidenteel	-106	100	
12. Inkomsten entree Musea lager dan begroot	Incidenteel		-190	
13. Programmeringsreserve Musea ingezet	Incidenteel			-172
14. Storting in de personele voorziening FLO brandweer uitgevoerd	Incidenteel	-708		
15. Kosten integrale veiligheid meegevallen	Incidenteel	211		-211
16. Uitvoeringskosten en subsidie van project 'Leefbaar en veilig' niet geraamd	Incidenteel	-198	198	
17. Scope visie binnenstadsontwikkeling op onderdelen gewijzigd	Incidenteel	124		-124
18. Project aanpak Kromhout vertraagd	Incidenteel	152		-152
19. Project Viersprong afgesloten	Incidenteel	462		-462
20. Beheerkosten zwembad De Dubbel hoger dan begroot	Incidenteel	-107		
21. Bijdragen van derden en subsidies ontvangen	Incidenteel		197	
22. Personeelskosten tegengevallen	Incidenteel	-614	42	
23. Verschillen kleiner dan € 100.000	Incidenteel	-49	60	-76
		12.228	4.156	-1.047

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. Ontheemden Oekraïne opgevangen

De lasten zijn incidenteel € 13.522.000 lager dan begroot, omdat:

- de begroting is opgesteld aan de hand van de rijksvergoeding 2022, 10 maanden na het opstarten van de opvang voor vluchtelingen uit Oekraïne (€ 1.780.000).
- de kosten zijn meegevallen met name door schaalvoordelen. Locatie Crownpoint is de grootste locatie met circa 900 opvangplekken in 2023 (€ 10.698.000).
- de kosten van de slaapschepen conform contract zijn doorbetaald door de gemeente Dordrecht. Na beëindiging, van de opvang slaapschepen per 27 maart 2023, heeft het COA per 1 juli 2023 de ingebruikname van slaapschepen overgenomen. Conform contract zijn door de gemeente Dordrecht de kosten doorbelast tot en met 31 december 2023 (-/- € 2.933.000).
- gekozen is extra te investeren in het leren van de taal. Met het doel vluchtelingen uit Oekraïne de ruimte te bieden om te integreren (-/- € 356.000).
- de keukens op locatie sneller zijn geleverd dan gepland. Er is begroot op basis van het normbedrag en hierin is rekening gehouden met hogere kosten voor de catering (€ 3.823.000).
- er minder gecaterd is dan voorzien ten tijde van het opstellen van de begroting (€ 671.000).
- de kosten niet alleen voor de locatie Crownpoint zijn, maar ook voor de locatie Singel. In december 2023 is er nog een uitbreiding geweest van 60 opvangplekken op de locatie Crownpoint (-/- € 327.000).
- in 2023 in de Gemeentelijke Opvang Ontheemden (GOO) er meer opvangplekken zijn geweest dan in 2022. Tevens blijkt uit de cijfers 'werk' een daling in de toestroom van hoger opgeleide vluchtelingen, ten opzichte van vacatures betreft het kandidaten met een hoger kwalificatieprofiel (-/- € 101.000).
- de Particuliere Opvang Ontheemden (POO) is begroot op basis van de realisatie (10 maanden) 2022 (€ 267.000).

De baten zijn incidenteel € 3.328.000 hoger dan begroot, omdat:

- de gemeente Dordrecht de kosten van de slaapschepen per 1 juli 2023 heeft doorbelast aan het COA (€ 2.824.000).
- de kosten van onder andere de uitbreiding van opvangplekken voor de locatie Crownpoint resulteren in een hogere beschikking van het Rijk voor de transitiekosten (€ 327.000).
- de uitvoeringskosten Particuliere Opvang Ontheemden (POO) hoger zijn uitgevallen ten opzichte van (10 maanden) 2022, waarvoor we compensatie hebben ontvangen (€ 177.000).

2. Aanloopkosten project AZC 2025 hoger uitgevallen

De lasten zijn incidenteel € 140.000 hoger dan begroot, omdat ten tijde van het opstellen van de begroting de onderhandelingen voor de komst van het AZC nog gaande was, deze zijn pas in september 2023 afgerond. Deze lasten worden gedekt vanuit de 'eenmalige vergoeding aanloopkosten AZC' ter grootte van € 400.000 conform getekende bestuursovereenkomst.

De baten zijn incidenteel € 121.000 hoger dan begroot, omdat deze baten onder de 'eenmalige vergoeding aanloopkosten AZC' ter grootte van € 400.000 vallen (conform de getekende bestuursovereenkomst).

3. Exploitatie Biesboschcentrum tegengevallen

De lasten zijn deels structureel en deels incidenteel € 134.000 hoger dan begroot, omdat:

- de uitbreiding van de toiletvoorziening heeft geleid tot een toename van de schoonmaakkosten.
- noodzakelijke aanschaf van een voertuig ter verbetering van de arbeidsomstandigheden.
- de aankoop van software ondersteuning heeft geleid tot hogere ICT-kosten.
- de kosten voor project Lichtroute zijn hoger uitgevallen. Echter, deze toename in kosten wordt compenseert door een stijging in gegenereerde inkomsten.
- overige kleine verschillen in de onderhoudskosten.

4. Inrichting Merwedeheuvel later gestart

De lasten zijn incidenteel € 191.000 lager dan begroot, omdat pas in de loop van het jaar gestart is met de inrichting van de Merwedeheuvel. In 2024 wordt verder gewerkt aan de inrichting. Dit kan gedekt worden uit het in 2024 voor de Merwedeheuvel beschikbare budget.

5. Planvorming Wantij-west vertraagd

De lasten zijn incidenteel € 234.000 lager dan begroot, omdat de planvorming voor Wantij-west is vertraagd door personeelwisselingen binnen de gemeente.

Hiervoor is een voorstel tot budgetoverheveling ter grootte van € 234.000 vanuit resultaatbestemming 2023.

6. Inzet Cultuurfonds geprogrammeerd

De lasten zijn incidenteel € 200.000 lager dan begroot, omdat dit bedrag nog resteert op het door de raad voor drie jaar beschikbaar gestelde bedrag van € 300.000 voor bijzondere producties.

Hiervoor is een voorstel tot budgetoverheveling ter grootte van € 200.000 vanuit resultaatbestemming 2023.

7. Subsidieregeling toekomstbestendige cultuur volledig ingezet

De lasten zijn incidenteel € 150.000 hoger dan begroot, omdat meer is uitgegeven aan de subsidieregeling toekomstbestendige cultuur. Hiermee het volledige subsidieplafond van € 300.000 bestemd voor 2023 en 2024 reeds bereikt en komt de in de begroting opgenomen bijdrage van € 150.000 voor 2024 te vervallen.

8. Besteding Impuls Jongerencultuur loopt door

De lasten zijn incidenteel € 300.000 hoger dan begroot, omdat de in 2022 van het ministerie ontvangen bijdrage nog in 2023 besteed mocht worden.

De baten zijn incidenteel € 300.000 hoger dan besteed, omdat de in 2022 van het ministerie ontvangen bijdrage naar 2023 doorgezet mocht worden.

9. Onttrekking Algemene Reserve t.b.v. RTV Dordrecht uitgevoerd

Er is € 150.000 minder van de reserve geboekt, omdat als gevolg van een administratieve omissie de onttrekking aan de reserve rechtstreeks op het budget van RTV is geboekt en niet via het daartoe bestemde grootboeknummer is verlopen. Het hierdoor ontstane verschil is uitsluitend administratief en heeft geen budgettaire consequentie.

10. Energielasten Musea hoger uitgevallen

De lasten zijn incidenteel € 364.000 hoger dan begroot, omdat de energielasten inclusief de nagekomen eindafrekening over 2022 veel hoger zijn uitgevallen dan waar mee rekening was gehouden.

11. Verhuur en rondleidingen Musea toegenomen

De lasten zijn incidenteel € 106.000 hoger dan begroot, omdat meer rondleidingen zijn gegeven zijn en ruimte verhuur is toegenomen.

De baten zijn incidenteel € 100.000 hoger dan begroot, omdat extra inkomsten zijn ontvangen uit het toegenomen aantal rondleidingen en extra ruimte verhuur.

12. Inkomsten entree Musea lager dan begroot

De baten zijn incidenteel € 190.000 lager dan begroot, omdat er geen tentoonstelling is geweest met een toeslag op de entreprijs, waarmee in de begroting wel gerekend was.

13. Programmeringsreserve Musea ingezet

Er is € 172.000 minder van de reserve geboekt, omdat inzet van de volledige reserve die als risicoreservering op hoge programmeringskosten was ingezet, niet volledig benodigd is gebleken, omdat de voorbereidingskosten voor de grote tentoonstelling grotendeels in 2024 vallen.

14. Storting in personele voorziening FLO brandweer uitgevoerd

Er is € 708.000 naar de Voorziening FLO Brandweer geboekt, omdat op basis van de afgesloten CAO-overeenkomsten de verwachte uitgaven voor het functioneel leeftijdsontslag (FLO) van de medewerkers bij de regionale brandweer stijgen. De aanvullende storting dekt alle verplichtingen gedurende de looptijd van de FLO.

15. Kosten integrale veiligheid meegevallen

Er is € 211.000 minder van de reserve PA 2022-2026 Veiligheid (IVP 22-26) geboekt, omdat de geplande ICT-verbeteringen zijn uitgesteld.

16. Uitvoeringskosten en subsidie van project 'Leefbaar en veilig' niet geraamd

De baten zijn incidenteel € 198.000 hoger dan begroot, omdat voor het project leefbaar en veilig de subsidie en daarmee verband houdende inkomsten niet waren geraamd.

De lasten zijn incidenteel € 198.000 hoger dan begroot, omdat voor het project leefbaar en veilig de subsidie en daarmee verband houdende uitgaven niet waren geraamd.

17. Scope visie binnenstadsontwikkeling op onderdelen gewijzigd

De lasten zijn incidenteel € 124.000 lager dan begroot, omdat:

- opstellen van de gebiedsprofilen in het najaar is opgestart en in 2024 wordt afgerond.
- de subsidieaanvraag impulsaanpak winkelgebieden in verband met de lage respons van de doelgroep doorschuift van de 2e naar de 4e tranche voor een ruimer plangebied.
- aan de leegstandmonitor in overleg met het nieuw gevormde Binnenstadbedrijf op een andere wijze invulling gegeven gaat worden.

Er is € 124.000 minder van de reserve Binnenstadontwikkeling is € 124.000 geboekt, omdat op een aantal onderdelen die samenhangen met de binnenstadvisie geen besteding heeft plaatsgevonden in verband met wijziging van de scope.

18. Project 'Plan van aanpak Kromhout' vertraagd

De lasten zijn incidenteel € 152.000 lager dan begroot, omdat een aantal herinrichtingsmaatregelen in de fysieke buitenruimte uit het plan van aanpak Kromhout zijn vertraagd als gevolg van afstemming en aansluiting met andere samenhangende projecten in het gebied.

Er is hierdoor € 152.000 minder van de SI-reserve Leefbaarheid geboekt.

19. Project Viersprong afgesloten

De lasten zijn incidenteel € 462.000 lager dan begroot, omdat het project van de nieuwe inrichting van het speelbos 'Viersprong' is afgesloten, aangezien uit tevredenheidsonderzoek blijkt dat de beoogde doelstellingen van het project inmiddels ruimschoots zijn behaald.

Er is hierdoor € 462.000 minder van de reserve SI-reserve Upgrade Viersprong geboekt.

20. Beheerkosten De Dubbel hoger dan begroot

De lasten zijn incidenteel € 107.000 hoger dan begroot, omdat enkele zaken na de renovatie van het zwembad nog niet volledig waren afgehecht. Het gaat onder andere om werkzaamheden, die bij de renovatie achterwege waren gebleven in de vorm van glasvezel, bestrating en hekwerk inclusief de begeleiding daarvan. Ook is door ziekte bij de gebruiker de technische ondersteuning aan de gebruiker vooralsnog gecontinueerd. Partijen zijn hierover in gesprek.

21. Bijdragen van derden en subsidies ontvangen

De baten zijn incidenteel € 197.000 hoger dan begroot, omdat er inkomsten van derden zijn ontvangen die niet waren begroot met betrekking tot:

- twee subsidies (€ 81.000).
- dienstverleningsovereenkomst regionale handhaving (€ 56.000).
- bijdragen van derden aan veiligheid (€ 40.000).
- verhuur en kleine verkopen (€ 20.000).

22. Personeelskosten tegengevallen

De lasten zijn incidenteel € 614.000 hoger dan begroot, omdat:

- de versterking van de museum organisatie met € 400.000 nog niet volledig gecompenseerd kon worden door extra inkomsten in 2023;
- de inbedding van de organisatie van het Biesboschcentrum in de organisatie van Dordrecht extra frictiekosten geeft (€ 260.000).

23. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.4.5.4 Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht

Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht

Verschil ten opzichte van de actuele begroting

Bedragen x € 1.000

	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	77.499	78.925	-1.426	44.525	47.335	2.810
Mutaties met de reserves	21.935	10.900	11.035	26.181	13.016	-13.165
	99.434	89.825	9.609	70.706	60.351	-10.355

Totale verschil t.o.v. actuele begroting

-746

Oorzaken van de verschillen	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. Lasten geluidsscherm N3 meegevallen	Incidenteel	238		
2. Groot onderhoud groen tegengevallen	Incidenteel	-112		
3. Voorbereidingskosten Dordwijkzone meegevallen	Incidenteel	328		-328
4. Baten rioolheffing meegevallen	Incidenteel		265	
5. Energielasten gestegen	Incidenteel	-381		130
6. Meer diensten aan derden doorbelast	Incidenteel	-490	241	
7. Projecten klimaatadaptatie uit subsidies gefinancierd	Incidenteel	30	251	-281
8. Voorbereiding projecten energietransitie vertraagd	Incidenteel	402		-402
9. Uitvoering bodemsanering voortgezet	Incidenteel	-305	305	
10. Rijksbijdrage PFAS ingezet	Incidenteel	-455	455	
11. Minder gladheidbestrijding en veegvuil	Structureel	161		
12. Uitvoering geluidsscherm N3 vertraagd	Incidenteel	125		-125
13. Boomprogramma via resultaatsbestemming gedekt	Incidenteel	-650		
14. Uitvoering steiger- en halteerplan vertraagd	Incidenteel	348		
15. Meer werkzaamheden voor kabels en leidingen uitgevoerd en doorberekend	Incidenteel	-312	312	
16. Vervuiling illegale drugsdumping opgeruimd	Incidenteel	-117		
17. Gereserveerd budget voor activum 'modernisering VRI's' vrijgevallen	Incidenteel	130		
18. Beheer camera's autoluw gebied met eigen personeel uitgevoerd	Incidenteel	113		
19. Hogere inkomsten van het Afvalfonds ontvangen	Incidenteel		343	-343
20. Hogere bijdragen regiogemeenten i.v.m. invoering recycle tarieven DIFTAR	Incidenteel		262	-262
21. Exploitatie walstroom tegengevallen	Structureel	-210		
22. Onderhoudsprogramma baggeren bijgesteld	Incidenteel	149		-149
23. Lagere bijdrage algemene reserve aan investeringsproject	Incidenteel			-315
24. Voordeel nascheidingsinstallatie 2020	Incidenteel	159		
25. Bijdragen van derden ontvangen	Incidenteel		188	
26. Uitvoeringskosten belastingen tegengevallen	Incidenteel	-487	0	0

27. Verschillen kleiner dan € 100.000	Incidenteel	-90	188	-55
		-1.426	2.810	-2.130

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. Lasten geluidscherm N3 meegevallen

De lasten zijn incidenteel € 238.000 lager dan begroot, omdat een verwacht nadeel vanwege BTW-problematiek zich niet heeft voorgedaan.

2. Groot onderhoud groen tegengevallen

De lasten zijn incidenteel € 112.000 hoger dan begroot, omdat aanbestedingen voor het groot onderhoud op groen tegen zijn gevallen.

3. Programmaorganisatie Dordwijkzone meegevallen

De lasten zijn incidenteel € 328.000 lager dan begroot, omdat de programmaorganisatie en de voorbereiding voor het project Dordwijkzone zijn meegevallen.

4. Baten rioolheffing meegevallen

De baten zijn incidenteel € 265.000 hoger dan begroot, omdat meer inkomsten zijn ontvangen uit de rioolheffing door een stijging van het aantal woningen.

5. Energielasten rioolgemalen gestegen

De lasten zijn incidenteel € 381.000 hoger dan begroot, omdat de kosten voor met name energie fors zijn gestegen.

Er is € 130.000 meer van de reserve Riolering geboekt, omdat het tekort op de rioolexploitatie wordt voor zo ver mogelijk onttrokken uit de reserve.

6. Meer diensten aan derden doorbelast

De lasten zijn incidenteel € 490.000 hoger dan begroot, omdat meer diensten zijn afgenomen bij het Ingenieursbureau Drechtsteden.

De baten zijn incidenteel € 241.000 hoger dan begroot, omdat meer kosten zijn doorbelast aan derden. Daarnaast zijn op het programma Overhead minder kosten gemaakt waardoor voor dit onderdeel per saldo een sluitende exploitatie is gerealiseerd.

7. Projecten klimaatadaptatie uit subsidies gefinancierd

De baten zijn incidenteel € 251.000 hoger dan begroot, omdat diverse subsidies zijn toegekend op het gebied van klimaatadaptatie voor projecten uit de opgave groenblauw.

Er is hierdoor € 281.000 minder van de reserve PA 2022-2026 Groenblauw geboekt.

8. Voorbereiding projecten energietransitie vertraagd

De lasten zijn incidenteel € 402.000 lager dan begroot, omdat in dit startjaar de werving en inhuur van personeel voor de energietransitie meer tijd in beslag nam dan verwacht. De gemaakte kosten zijn daarnaast zoveel mogelijk onder Rijksmiddelen verantwoord.

Er is hierdoor € 402.000 minder van de Reserve PA 2022-2026 Versnelling energietransitie geboekt.

9. Uitvoering bodemsanering voortgezet

De lasten zijn incidenteel € 305.000 hoger dan begroot, omdat laat in het jaar van het Rijk een bijdrage voor bodemsanering werd ontvangen, die niet meer in de begroting verwerkt kon worden.

De baten zijn incidenteel € 305.000 hoger dan begroot vanwege deze rijksbijdrage.

10. Rijksbijdrage PFAS ingezet

De lasten zijn incidenteel € 455.000 hoger dan begroot, omdat de kosten van het PFAS- onderzoek niet volledig in de begroting waren verwerkt, vanwege de onzekerheid over de omvang van de kosten.

De baten zijn incidenteel € 455.000 hoger dan begroot, omdat van het Rijk een bijdrage in de kosten van het PFAS onderzoek is ontvangen.

11. Minder gladheidbestrijding en veegvuil

De lasten zijn structureel € 161.000 lager dan begroot, omdat er minder dagen met gladheid waren dan verwacht. Voorts is geconstateerd dat de hoeveelheid veegvuil minder is dan vooraf ingeschat.

12. Uitvoering geluidsscherm Amstelwijck vertraagd

De lasten zijn incidenteel € 125.000 lager dan begroot, omdat de werkzaamheden aan het geluidsscherm langs het spoor later zijn gestart. Medio 2024 zullen de laatste werkzaamheden worden afgerond.

13. Boomprogramma via resultaatsbestemming gedekt

De lasten zijn incidenteel € 650.000 hoger dan begroot, omdat het besluit om de gemaakte kosten voor boomonderhoud te onttrekken uit de reserve 'Boomonderhoud en biodiversiteit' is vertraagd naar 2024.

Voorgesteld wordt om deze overschrijding ter grootte van € 650.000 via de resultaatbestemming van de jaarrekening 2023 alsnog te dekken uit de eerdergenoemde bestemmingsreserve.

14. Uitvoering steiger- en halteerplan vertraagd

De lasten zijn incidenteel € 348.000 lager dan begroot, omdat de uitvoering van de maatregelen die gepland waren in 2023 is vertraagd naar 2024. Oorzaak hiervan is dat in eerste instantie geen aanbesteding was voorzien, maar dit wel noodzakelijk bleek om overschrijding van de aanbestedingsnormen te voorkomen.

Hiervoor is een voorstel tot budgetoverheveling ter grootte van € 348.000 vanuit resultaatbestemming 2023.

15. Meer werkzaamheden voor kabels en leidingen uitgevoerd en doorberekend

De lasten zijn incidenteel € 312.000 hoger dan begroot, omdat meer vergunningen zijn verleend voor kabels en leidingen en meer graafwerkzaamheden zijn uitgevoerd voor het dichten van sleuven. Het betreft werkzaamheden als gevolg van nieuwbouw en ontwikkelgebieden, het oplossen van storingen en onderhoud aan bestaande netten door netbeheerders en gemeente en de energietransitie.

De baten zijn incidenteel € 312.000 hoger dan begroot, omdat meer vergunningen zijn verleend voor kabels en leidingen en meer graafwerkzaamheden zijn doorberekend voor het dichten van sleuven.

16. Vervuiling illegale drugsdumping opgeruimd

De lasten zijn incidenteel € 117.000 hoger dan begroot, omdat een drugsdumping heeft geleid tot een sterk verontreinigd grondgebied welke de gemeente vanuit haar zorgplicht dient te saneren.

17. Gereserveerd budget voor activum 'modernisering VRI's' vrijgevallen

De lasten zijn incidenteel € 130.000 lager dan begroot, omdat een gereserveerd budget voor kapitaallasten van het activum 'modernisering VRI's' is vrijgevallen, omdat de beoogde maatregelen in verschillende lopende projecten konden worden uitgevoerd.

18. Beheer camera's autoluw gebied met eigen personeel uitgevoerd

De lasten zijn incidenteel € 145.000 lager dan begroot, omdat sinds 2023 een deel van de beheerwerkzaamheden en cameratoezicht in het autoluwe gebied met gemeentelijk personeel wordt uitgevoerd terwijl dit nog volledig begroot was als uitbesteed werk.

19. Hogere inkomsten van het Afvalfonds ontvangen

De baten zijn incidenteel € 343.000 hoger dan begroot, omdat de maatregelen uit het Grondstoffenplan, welke gericht zijn op het bevorderen van een betere afvalscheiding, voor een toename in inkomsten van het afvalfonds heeft gezorgd. Bovendien zijn de inkomsten van het laatste kwartaal van het jaar 2022 in de financiële administratie van 2023 verwerkt.

Er is hierdoor € 343.000 minder van de bestemmingsreserve Afval geboekt.

20. Hogere bijdragen regiogemeenten invoering recycle tarieven DIFTAR

De baten zijn incidenteel € 262.000 hoger dan begroot, door de invoering van recycle tarieven in het kader van DIFTAR door de gemeenten Zwijndrecht (2023), Hendrik-Ido-Ambacht en Papendrecht (2024). Invoering van een nieuw complexer heffingssysteem vraagt extra investeringen bij GBD en de kosten worden jaarlijks verrekend met de deelnemers aan het DIFTAR-systeem.

Er is hierdoor € 262.000 minder van de bestemmingsreserve Afval geboekt.

21. Exploitatie walstroom tegengevallen

De lasten zijn structureel € 210.000 hoger dan begroot, omdat de kosten voor beheer en onderhoud niet meer gedekt kunnen worden door de contractueel overeengekomen doorberekeningen aan derden, omdat:

- er veel storingen verholpen moesten worden, door verouderde walstroomkasten.
- een aantal modems noodzakelijk vervangen moesten worden.
- de elektriciteitstarieven zijn gestegen.

22. Onderhoudsprogramma baggeren bijgesteld

De lasten zijn incidenteel € 149.000 lager dan begroot, omdat mutaties door herprioritering in de jaarprogrammering van het baggerwerk hebben plaatsgevonden waardoor er minder werkzaamheden zijn uitgevoerd dan oorspronkelijk was voorzien.

Er is hierdoor € 149.000 minder van de reserve Onderhoudsfonds havens en baggeren geboekt.

23. Lagere bijdrage algemene reserve aan investeringsproject

Er is € 315.000 minder van de algemene reserve geboekt, omdat de begrote incidentele dekking aan investeringsproject 'Spartelvijver' niet nodig was omdat dit krediet is gekapitaliseerd.

24. Voordeel nascheidingsinstallatie 2020

De lasten zijn incidenteel € 159.000 lager dan begroot, omdat er op de afvalinzameling een eenmalig voordeel is door de eindafrekening van de nascheidingsinstallatie over 2020.

25. Bijdragen van derden ontvangen

De baten zijn incidenteel € 188.000 hoger dan begroot, omdat meer inkomsten van derden zijn ontvangen inzake een terugbetaling van een verbonden partij en omdat er meer werkzaamheden zijn uitgevoerd voor regio-gemeenten.

26. Uitvoeringskosten belastingen tegengevallen

De lasten zijn incidenteel € 487.000 hoger dan begroot, omdat de uitvoeringskosten voor het innen van gemeentelijke belastingen zijn toegenomen onder andere door ICT-investeringen en het afhandelen van bezwaarschriften.

27. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.4.5.5 Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht

Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht

	Verschil ten opzichte van de actuele begroting						Bedragen x € 1.000
	Lasten			Baten			
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil	
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	331.108	326.230	4.878	79.188	77.520	-1.668	
Mutaties met de reserves	18.561	18.541	20	29.839	26.840	-2.999	
	349.669	344.771	4.898	109.027	104.360	-4.667	

Totale verschil t.o.v. actuele begroting

231

Oorzaken van de verschillen	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. WMO duurder uitgevallen	Structureel	-1.426		
2. Uitgaven inkomensondersteuning hoger uitgevallen	Incidenteel		-2.123	
3. Minder beroep op minimaregelingen gedaan	Incidenteel/ Structureel	780		-266
4. Minder kwijtscheldingen verleend	Incidenteel	161		
5. Meer inzet op hersteloperatie KOT verricht	Incidenteel	-307	263	
6. Regionale jeugdhulp duurder uitgevallen	Structureel	-321		
7. Jeugdhulp naar voorveld goedkoper uitgevallen	Incidenteel	560	-59	
8. Sociaal innovatiebudget niet volledig besteed	Incidenteel	239		-239
9. Meer jeugdgezondheidszorg verleend	Incidenteel	-247		
10. Minder GALA-activiteiten uitgevoerd	Incidenteel	227	-227	
11. Huisvestingslasten meegevallen	Incidenteel	305		
12. Overige lasten maatschappelijke ondersteuning meegevallen	Incidenteel	172		-132
13. Energiecompensatie voor Sportboulevard hoger	Incidenteel	-371	371	0
14. Uitbetaling project v.v. Dubbeldam na start bouw	Incidenteel	1.278	0	-1.270
15. Onderzoeken uitvoering sportvisie vertraagd	Incidenteel	163	0	0
16. Uitvoering sportvisie 2030 op onderdelen doorgeschoven	Incidenteel	635	0	-635
17. Overlagen (fiets)paden Schenkeldijk doorgeschoven	Incidenteel	219	0	0
18. Extra budget Sportakkoord en combinatiefuncties mag mee	Incidenteel	215	-95	0
19. Glansrijke Toekomst vertraagd	Incidenteel	322		-322
20. Re-integratie officier ingezet	Incidenteel	-249	248	
21. Uitgaven Sociale Werkvoorziening lager uitgevallen	Incidenteel	409		
22. Lasten en baten Beschermd Wonen en Opvang per saldo meegevallen	Incidenteel	1.447	313	
23. Minder inburgeringstrajecten gerealiseerd	Incidenteel	432	-459	
24. Personeelskosten meegevallen	Incidenteel		150	
25. Apparaatskosten GR Sociaal lager uitgevallen	Incidenteel	305		
26. Verschillen kleiner dan € 100.000	Incidenteel	-70	-50	-115

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. WMO duurder uitgevallen

De lasten zijn *vooral* structureel € 1.426.000 hoger dan begroot, omdat met name de landelijke cao-wijzigingen leidden tot hogere tarieven voor huishoudelijke ondersteuning, begeleiding/dagbesteding WMO en vervoer. Daarnaast hebben zorgaanbieders 1 week (week 53) extra mogen declareren.

2. Uitgaven inkomensondersteuning hoger uitgevallen

De baten zijn incidenteel € 2.123.000 lager dan begroot, omdat de gebundelde uitkering van het Rijk (BUIG) naar beneden is bijgesteld.

3. Minder beroep op minimaregelingen gedaan

De lasten zijn *vooral* deels incidenteel en deels structureel € 780.000 lager dan begroot, omdat:

- de verwachte groei van de 'oude' doelgroepen voor met name bijzondere bijstand (zoals algemene levensbehoeften, verhuiskosten en aanvullende bijstand voor jongeren onder 21 jaar) en bewindvoering te hoog was geraamd.
- door de uitkering van energietoelagen mogelijk minder inwoners een beroep hoefden te doen op de reguliere regelingen, zoals bijzondere bijstand.
- de nieuwe doelgroepen van de uitgebreide minimaregelingen nog niet volledig zijn bereikt.
- de ramingen van het herijkte minimale beleid niet meer gebaseerd zijn op actuele CBS-cijfers. We zien over een periode van 2019 tot en met 2022, dat de omvang van de doelgroepen van minimale beleid (tot 150% van het Wettelijk Sociaal Minimum) een licht dalende trend vertonen.
- de (handelings-) kosten van het SMS-kinderfonds te ruim waren begroot en deels bij het begrotingsprogramma Bestuurlijk en Ondersteuning (onderdeel Dordtpas) zijn geboekt.

Er is hierdoor € 266.000 minder van de reserve PA 2022-2026 Armoedebeleid en minimaregelingen geboekt.

4. Minder kwijtscheldingen verleend

De lasten zijn incidenteel € 161.000 lager dan begroot, omdat met name het aantal kwijtscheldingsverzoeken en geautomatiseerde kwijtscheldingen lager is dan geraamd.

5. Meer inzet op hersteloperatie KOT verricht

De lasten zijn *vooral* incidenteel € 307.000 hoger dan begroot, omdat de -qua omvang onzekere- inzet van GR Sociaal voor hersteloperatie Kinderopvangtoeslagaffaire (KOT) niet was begroot.

De baten zijn incidenteel € 263.000 hoger dan begroot, omdat de verwachte Rijkscompensatie Rijksbijdrage voor de inzet op de hersteloperatie KOT niet was begroot.

6. Regionale jeugdhulp duurder uitgevallen

De lasten zijn *vooral* structureel € 321.000 hoger dan begroot, omdat met name het gebruik van persoonsgebonden budgetten is toegenomen en omdat meer jeugdbeschermingsmaatregelen zijn ingezet.

7. Jeugdhulp naar voorveld goedkoper uitgevallen

De lasten zijn incidenteel € 560.000 lager dan begroot, omdat:

- we cofinanciering van het Rijk voor praktijkondersteuning huisartsen hebben ingezet (€ 320.000).
- we minder lokale initiatieven voor het jeugdbeleid hebben ontvangen/gefinancierd (€ 135.000).

- interventies van het regionale programma [Werk voor de Jeugd](#) doorlopen naar 2024 (€ 105.000).

De baten zijn incidenteel € 59.000 lager dan begroot, omdat we de ontvangen middelen voor het regionale programma Werk voor de jeugd deels hebben doorgeschoven naar 2024.

8. Sociaal innovatiebudget niet volledig besteed

De lasten zijn incidenteel € 239.000 lager dan begroot, omdat we cofinanciering van het Rijk voor BSO+ hebben ingezet. Zie raadsvoorstel over [Inzet niet bestede middelen reserve sociaal domein](#).

Er is hierdoor € 239.000 minder van de reserve SI-Sociaal domein innovatiebudget & versterken sociale infrastructuur geboekt.

9. Meer jeugdgezondheidszorg verleend

De lasten zijn incidenteel € 247.000 hoger dan begroot, omdat onze ketenpartner JongJGZ gevluchte Oekraïense kinderen in zorg heeft gehad.

We zijn hiervoor gecompenseerd door het Rijk. Zie vrijvallende middelen voor Meerkosten Oekraïne sociaal domein ter grootte van € 261.000 uit de [Decembercirculaire 2023](#) op programmakaart Algemene Dekkingsmiddelen.

10. Minder GALA-activiteiten uitgevoerd

De lasten en baten zijn incidenteel € 226.000 lager dan begroot, omdat we de activiteiten en bijbehorende programmagelden van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) deels mogen doorschuiven naar 2024.

11. Huisvestingslasten meegevallen

De lasten zijn incidenteel € 305.000 lager dan begroot, omdat:

- de verbouwingen van trefpunt De Stoof en ontmoetingscentrum Het Polderwiel vertraging opliepen (€ 106.000).
- de post voor exploitatie van ontmoetings-/wijkcentra niet volledig nodig was (€ 101.000).
- we cofinanciering van het Rijk voor de [verlengde openingstijden van de Stadsbibliotheek als warme ontmoetingsplek](#) hebben ingezet (€ 98.000).

12. Overige lasten maatschappelijke ondersteuning meegevallen

De lasten zijn incidenteel € 172.000 lager dan begroot, omdat:

- de aanpak eenzaamheid en de WMO-cliëntondersteuning (mede door cofinanciering) goedkoper uit vielen (€ 65.000).
- we minder subsidies voor participatielekken (No label) hebben verleend (€ 44.000).
- we zorgkosten voor een goede overgang van beschermd naar zelfstandig wonen (i.c. Thuis in de wijk) deels hebben verhaald op regionale middelen (€ 40.000).
- interventies van de sociaal pontonnier deels verhaald zijn op de bestemmingsreserve Beleidswensen (€ 23.000).

Er is hierdoor € 132.000 minder van de reserve PA 2022-2026 Innovatie- en preventiebudget Sociaal Domein geboekt.

13. Energiecompensatie voor Sportboulevard hoger

De lasten zijn incidenteel € 371.000 hoger dan begroot, omdat de omvang van de aan de exploitant door te betalen energiecompensatie van het Rijk 2022 en 2023 voor de Sportboulevard hoger is dan begroot.

De baten zijn incidenteel € 371.000 hoger dan begroot, omdat de van het Rijk ontvangen energiecompensatie niet volledig was begroot.

14. Uitbetalingen project v.v. Dubbeldam na start bouw

De lasten zijn incidenteel € 1.278.000 lager dan begroot, omdat een aanvullende lening (zie [2023-0145968](#)) nodig was alvorens de aanneemovereenkomst door v.v. Dubbeldam kon worden ondertekend. Na de start bouw in 2024 zullen de uitkering van de schadeloosstelling en begrotingsubsidie aan v.v. Dubbeldam kunnen plaatsvinden.

Er is € 1.270.000 minder van de reserve sportparken geboekt, omdat er onder andere nog geen betalingen aan v.v. Dubbeldam zijn verricht.

15. Onderzoeken uitvoering sportvisie verstraagd

De lasten zijn incidenteel € 163.000 lager dan begroot, omdat nog niet alle onderzoeken inzake de uitvoering van het programma sportparken (sportvisie) zijn uitgevoerd (zie ook raadsbesluit [2021-0135173](#)).

Hiervoor is een voorstel tot budgetoverheveling ter grootte van € 163.000 vanuit resultaatbestemming 2023.

16. Uitvoering sportvisie 2030 op onderdelen doorgeschoven

De lasten zijn incidenteel € 635.000 lager dan begroot, omdat er nog niet beschikt is op aanvragen voor de subsidieregelingen Renovatie en/of nieuwbouw sportvoorzieningen en Professionaliseren sportverenigingen (zie ook stand van zaken uitvoering sportvisie [2023-174026](#)). Daarnaast is de planvorming wijk sportparken verstraagd door de vertraging bij het vaststellen van de sportvisie 2030.

Er is hierdoor € 635.000 minder van de reserves SI Sportparken en PA 2022-2026 Sportaccommodaties sportparken geboekt.

17. Overlagen (fiets)paden Schenkeldijk doorgeschoven

De lasten zijn incidenteel € 219.000 lager dan begroot, omdat het 'overlagen' van de fietspadenstructuur op sportpark Schenkeldijk ([RIS 1369185](#)) is uitgesteld vanwege de bouw van de nieuwe accommodatie van v.v. Dubbeldam en de ontwikkelingen inzake Stadspark XXL. De huidige staat van de fietspaden is door slijtage dermate verslechterd, dat in het voorjaar van 2024 een noodreparatie ten laste van dit budget moet worden uitgevoerd.

Hiervoor is een voorstel tot budgetoverheveling ter grootte van € 219.000 vanuit resultaatbestemming 2023.

18. Extra budget Sportakkoord en combinatiefuncties mag mee

De lasten zijn incidenteel € 215.000 lager dan begroot, omdat een deel van de extra middelen voor de uitvoering van het Lokaal Sportakkoord en de brede regeling combinatiefuncties (nog) niet is besteed.

De baten zijn incidenteel € 95.000 lager dan begroot, omdat de extra middelen ad. € 130.000 vanuit het Rijk mogen worden meegenomen naar 2024 (nadelig) en er daarnaast cofinanciering ad. € 35.000 is gerealiseerd (voordelig).

19. Glansrijke Toekomst verstraagd

De lasten zijn incidenteel € 322.000 lager dan begroot, omdat de uitvoering van het programma vertraging heeft opgelopen. Enerzijds komt dat door onvoldoende beschikbare capaciteit, zowel intern als extern, waardoor het tijdsplan is opgeschoven. Ook hebben er personele wisselingen plaatsgevonden bij de ketenpartners waardoor enkele processtappen extra aandacht vroegen. Om die reden verwachten we dat de begrote kosten alsnog worden gemaakt, maar dan later. Een andere reden is dat er voor het traject 'monitoring', een belangrijke voorwaarde om tot samenwerking te komen, een langere tijd nodig was om tot consensus te komen, waardoor uitvoeringsprojecten uitgesteld moesten worden.

Er is hierdoor € 322.000 minder van de reserve Toekomst Dordtse Jongeren geboekt.

20. Re-integratie officier ingezet

De lasten en baten zijn incidenteel respectievelijk € 248.000 en € 249.000 hoger dan begroot, omdat de ontvangen financiële middelen voor de functie van de re-integratie officier zijn uitgegeven.

21. Uitgaven Sociale Werkvoorziening lager uitgevallen

De lasten zijn *vooralsnog* incidenteel € 409.000 lager dan begroot, omdat het resultaat over 2023 van GR Sociaal op het onderdeel Drechtwerk is meegevallen met € 409.000.

22. Lasten en baten Beschermd wonen en Opvang per saldo meegevallen

De lasten voor Beschermd Wonen en Opvang zijn incidenteel € 740.000 lager dan begroot, omdat meer rijksbijdrage is ontvangen en de uitgaven lager zijn uitgevallen dan eerder werd ingeschat.

De baten zijn incidenteel € 313.000 hoger dan begroot, omdat een aantal subsidies lager zijn vastgesteld, waardoor terugbetalingen zijn ontvangen.

23. Minder inburgeringstrajecten gerealiseerd

De lasten voor inburgering zijn € 432.000 lager dan begroot, omdat er door lagere instroom minder inburgeringstrajecten zijn gerealiseerd.

De baten zijn incidenteel € 459.000 lager dan begroot, omdat als gevolg van een lager aantal inburgeringstrajecten er minder rijksbijdrage is ontvangen.

24. Personeelskosten meegevallen

De baten zijn incidenteel € 150.000 hoger doordat de dekking van de stelposten uit het programma [Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht](#) op dit programma zijn gerealiseerd.

25. Apparaatskosten GR Sociaal lager uitgevallen

De lasten zijn *vooralsnog* incidenteel € 305.000 lager dan begroot, omdat het resultaat over 2023 van GR Sociaal op het onderdeel Apparaatskosten is meegevallen.

26. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.4.5.6 Lerend en Ondernemend Dordrecht

Lerend en Ondernemend Dordrecht

Verschil ten opzichte van de actuele begroting

Bedragen x € 1.000

	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Lerend en Ondernemend Dordrecht	43.451	45.389	-1.938	17.724	21.888	4.164
Mutaties met de reserves	5.616	5.515	101	13.681	12.495	-1.186
	49.067	50.904	-1.837	31.405	34.383	2.978

Totale verschil t.o.v. actuele begroting

1.141

Oorzaken van de verschillen	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. Ventilatie in scholen (SUVIS) nog niet afgerond	Incidenteel	985	-985	
2. Afronden financiële overdracht twee basisscholen	Incidenteel	-152	236	
3. Hogere baten voor gebruik gymzalen ontvangen	Structureel		206	
4. Hogere lasten en baten onderwijshuisvesting	Incidenteel	-202	230	
5. Renovatie Hofstraat vertraagd	Incidenteel	591		
6. Besteding aanpak voortijdig schoolverlaten (vsv) aangepast	Incidenteel	195	-133	
7. Hogere baten voor- en vroegschoolse educatie ontvangen	Incidenteel	-329	440	
8. Dordts Leerprogramma vertraagd	Incidenteel	461	143	-605
9. Minder educatie en beroepsonderwijs ingezet	Incidenteel	564	-450	
10. Uitgaven leerlingenvervoer meegevallen	Incidenteel	100		
11. Uitgaven Nationaal Onderwijsprogramma lager uitgevallen	Incidenteel	120	-120	
12. Bijdragen exploitatietekorten Coöperatie Duurzaamheidsfabriek 2021, 2022 en 2023	Incidenteel	-260		
13. Hogere lasten gedekt door hogere baten (prov. subsidie)	Incidenteel	-220	220	
14. Uitkering Informatie punten digitale overheid aan bibliotheek uitbetaald	Incidenteel	-118	118	
15. ESF middelen REACT-EU uitbetaald	Incidenteel	-3.624	3.615	
16. Pijler Toegepaste Innovatie (Regiodeal) voortgezet	Incidenteel	-241	241	
17. Pijler Human Capital (Regiodeal) voortgezet	Incidenteel	-108	108	
18. Project Smart Society vertraagd	Incidenteel	347		-347
19. Crisis en Herstelfonds afgerekend	Incidenteel	-157		157
20. Personeelskosten meegevallen	Incidenteel	354		
21. Ruimte voor banen vertraagd	Incidenteel			-118
22. Subsidie The NXT Chapter gewijzigd	Incidenteel	-84	84	
23. Verschillen kleiner dan € 100.000		-160	211	-172
		-1.938	4.164	-1.085

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. Ventilatie in scholen (SUVIS) nog niet afgerond

De lasten zijn incidenteel € 985.000 lager dan begroot, omdat nog niet alle investeringen in ventilatie op basisscholen zijn uitgevoerd. Een deel van de aan Arcade doorbetaalde subsidie Ventilatie in Scholen (SUVIS) wordt in 2024 besteed.

De baten zijn incidenteel € 985.000 lager dan begroot, omdat eenzelfde deel van de van het Rijk ontvangen subsidie in 2024 wordt aangewend.

2. Afronden financiële overdracht twee basisscholen

De lasten zijn incidenteel € 152.000 lager dan begroot, omdat de overdracht van een basisschool alsnog financieel is afgerond door de resterende boekwaarde af te boeken.

De baten zijn incidenteel € 236.000 hoger dan begroot, omdat de investering van de gemeente in twee basisscholen van net voor de Doordecentralisatie Primair (Speciaal) Onderwijs (DDC P(S)O) alsnog is afgerekend met Arcade.

3. Hogere baten voor gebruik gymzalen ontvangen

De baten zijn structureel € 206.000 hoger dan begroot, omdat de begrote inkomsten sinds 2019 niet zijn geïndexeerd en omdat sprake is van een significante groei van online aanvragen en verhuur via Dordt Sport.nl. Het online aanvragen zorgt voor een hogere bezettingsgraad van de gymzalen.

4. Hogere lasten en baten onderwijshuisvesting

De lasten zijn incidenteel € 152.000 hoger dan begroot, omdat de extra lasten, waaronder energie, voor de afronding van de Doordecentralisatie (DDC P(S)O) hoger zijn dan in de bestuursrapportage was ingeschat.

De baten zijn incidenteel hoger dan begroot, omdat de extra baten in relatie tot de afronding van de DDC P(S)O en voor het voortgezet onderwijs eveneens hoger zijn dan eerder ingeschat.

In de eerste bestuursrapportage leidde de afronding van de DDC P(S)O tot een nadeel van € 90.000, dit nadeel wordt nu dus gecompenseerd.

5. Renovatie Hofstraat vertraagd

De lasten zijn incidenteel € 591.000 lager dan begroot, omdat het onderhoud aan de Statenschool (Hofstraat) nog niet is uitgevoerd door capaciteitsproblemen en in afwachting van goede afspraken met Arcade. Het onderhoud, gebaseerd op een meerjarig instandhoudingsplan, is nodig om het pand te kunnen overdragen aan Arcade in het kader van de DDC P(S)O.

Hiervoor is een voorstel tot budgetoverheveling ter grootte van € 591.000 vanuit resultaatsbestemming 2023.

6. Besteding aanpak voortijdig schoolverlaten (vsv) aangepast

De lasten zijn incidenteel € 195.000 lager dan begroot en de baten zijn incidenteel € 133.000 lager dan begroot, omdat door ons verstrekte subsidies rondom de aanpak van voortijdig schoolverlaten lager zijn vastgesteld waardoor middelen via de balans zijn doorgeschoven naar 2024.

7. Hogere baten voor- en vroegschoolse educatie ontvangen

De lasten zijn incidenteel € 329.000 hoger dan begroot, omdat er meer subsidies zijn verstrekt ter bestrijding van onderwijsachterstanden bij peuters.

De baten zijn incidenteel hoger door lagere vaststelling subsidies 2022 aan peuter- en kinderopvangorganisaties waardoor terugbetalingen zijn ontvangen én middelen uit 2022 die via de balans zijn doorgeschoven naar 2023.

8. Dordts Leerprogramma vertraagd

De lasten zijn incidenteel € 461.000 lager dan begroot, omdat de begrote uitgaven van het programma het schooljaar 2023-2024 betreffen. De subsidies voor het schooljaar 2023-2024 waren nog niet allemaal beschikt voor 31 december, waardoor er middelen uit 2023 overbleven.

Er is hierdoor € 605.000 minder van de reserve Dordtse Leerprogramma geboekt. De subsidies zijn intussen allemaal beschikt en we lopen weer op schema.

9. Minder educatie en beroepsonderwijs ingezet

De lasten zijn incidenteel € 564.000 lager dan begroot, voornamelijk door het intrekken van twee percelen bij aanbieders en de naweeën van Corona in verband met het opnieuw opstarten van activiteiten in de regio door onze opdrachtnemers.

De baten zijn incidenteel € 450.000 lager dan begroot, omdat de specifieke uitkering Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) deels is doorgeschoven naar 2024.

10. Uitgaven leerlingenvervoer meegevallen

De lasten zijn incidenteel € 100.000 lager dan begroot, omdat er minder vervoersbewegingen van de leerlingen waren.

11. Uitgaven Nationaal Onderwijsprogramma lager uitgevallen

De lasten en baten zijn incidenteel € 120.000 lager dan begroot. Deze middelen mogen tot en met juli 2025 worden ingezet voor de doeleinden achter de specifieke uitkering middelen inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen. We hebben een bestedingsplan dat over de hele looptijd van de specifieke uitkering gaat. Dit houdt in dat we middelen mee kunnen nemen naar volgende kalenderjaren om alle geplande kosten te kunnen maken.

12. Bijdragen exploitatietekorten Coöperatie Duurzaamheidsfabriek 2021, 2022 en 2023

De lasten zijn incidenteel € 260.000 hoger uitgevallen, omdat in Coöperatie Duurzaamheidsfabriek volgens de conceptjaarrekening die in 2024 is opgeleverd een hoger nadelig resultaat heeft. Het hogere nadelig resultaat is door lagere bezettingsgraad als gevolg van COVID. Hoewel de financiële prognoses voor de jaren 2022 en 2023 beter zijn, wordt als gevolg van stijgende (energie-) lasten voor beide jaren een nadelig resultaat verwacht.

13. Hogere lasten gedekt door hogere baten (prov. subsidie)

De lasten zijn incidenteel € 220.000 hoger dan begroot, omdat de ontvangen provinciale subsidie voor het programma Campusontwikkeling Leerpark is ingezet.

De baten zijn incidenteel € 220.000 hoger dan begroot, omdat voor het programma Campusontwikkeling Leerpark een provinciale subsidie is ontvangen.

14. Uitkering Informatie punten digitale overheid aan bibliotheek uitbetaald

De lasten zijn incidenteel € 118.000 hoger dan begroot, omdat de ontvangen Specifieke Uitkering Informatiepunten Digitale Overheid ter uitvoering als subsidie aan de bibliotheek beschikt is.

De baten zijn incidenteel € 118.000 hoger dan begroot, omdat een Specifieke Uitkering Informatiepunten Digitale Overheid ontvangen is.

15. ESF middelen REACT-EU uitbetaald

De lasten zijn incidenteel € 3.624.000 hoger dan begroot, omdat de aangevraagde subsidie vanuit het Europees Sociaal Fonds Programma 2021-2027 vanuit het herstelfonds REACT-EU is doorbetaald aan de uitvoerende instellingen.

De baten zijn incidenteel € 3.615.000 hoger dan begroot, omdat de toegekende subsidie herstelfonds REACT-EU vanuit het Europees Sociaal Fonds Programma 2021-2027 in 2023 daadwerkelijk is ontvangen.

16. Pijler Toegepaste Innovatie (Regiodeal) voortgezet

De lasten zijn incidenteel € 241.000 hoger dan begroot, omdat er meer activiteiten voor deze pijler hebben plaatsgevonden dan eerder werd gedacht.

De baten zijn incidenteel € 241.000 hoger dan begroot, vanwege deze extra activiteiten.

17. Pijler Human Capital (Regiodeal) voortgezet

De lasten zijn incidenteel € 108.000 hoger dan begroot, omdat er meer activiteiten voor deze pijler hebben plaatsgevonden dan eerder werd gedacht.

De baten zijn incidenteel € 108.000 hoger dan begroot, vanwege deze extra activiteiten.

18. Project Smart Society vertraagd

De lasten zijn incidenteel € 347.000 lager dan begroot, omdat de drie geplande projecten grotendeels in 2024 worden uitgevoerd.

Er is hierdoor € 347.000 minder van de reserve PA Reserve 2022-2026 Smart Society geboekt.

19. Crisis en Herstelfonds afgerekend

De lasten zijn incidenteel € 157.000 hoger dan begroot, omdat in 2023 sprake was van afrekening van de laatste activiteiten in het kader van het Crisis en Herstelfonds.

Er is hierdoor € 157.000 meer van de reserve Crisis en Herstel geboekt.

20. Personeelskosten meegevallen

De lasten zijn incidenteel € 350.000 lager dan begroot, omdat een aantal vacatures langere tijd niet konden worden ingevuld (€ 200.000) en omdat de invulling van de stelposten die op programma [Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht](#) zijn begroot (€ 150.000).

21. Ruimte voor banen vertraagd

Er is € 118.000 minder van de reserve AD2030 Ruimte voor banen geboekt, omdat de voorbereiding en onderzoeken ten behoeve van de centrumfunctie en de bedrijventerreinen in de Merwedehavens doorschuiven naar 2024 en de dekking daarvoor pas dan benodigd is. Anderzijds zijn de kosten voor de Westelijke Dordtse Oever (WDO) hoger uitgevallen.

22. Subsidie The NXT Chapter gewijzigd

De lasten en baten zijn incidenteel € 84.000 hoger dan begroot, omdat de ontvangen subsidie en de hieruit voortvloeiende inzet voor het project rondom maatschappelijke diensttijd voor jongeren (The NXT Chapter) zijn opgehoogd en verlengd.

23. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.4.5.7 Bouwend en Bereikbaar Dordrecht

Bouwend en Bereikbaar Dordrecht

Verschil ten opzichte van de actuele begroting

Bedragen x € 1.000

	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	79.626	87.065	-7.439	77.151	72.665	-4.486
Mutaties met de reserves	15.773	14.291	1.482	14.328	25.119	10.791
	95.399	101.356	-5.957	91.479	97.784	6.305

Totale verschil t.o.v. actuele begroting

348

Oorzaken van de verschillen	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. Activiteiten OZHZ en WABO leges afgenomen	Incidenteel	189	-872	
2. Invoeringskosten Omgevingswet over langere periode uitgespreid	Incidenteel	146		
3. Parkeerexploitatie tegengevallen	Incidenteel	-261		261
4. Inkomsten uit mobiel parkeren en pinbetalingen toegenomen	Incidenteel		635	-635
5. Bouw fietsenstalling Stadspolders vertraagd	Incidenteel	132		-132
6. Reparatiekosten veerpont niet begroot	Incidenteel	-120		
7. Fietsenstalling Station Zuid niet begroot	Incidenteel	-135	40	
8. Kosten en bijdrage Waterbus toegenomen	Incidenteel	-281	134	
9. Bouwgrondexploitatie wonen	Incidenteel	-9.282	-3.051	11.895
10. APV leges tegengevallen	Structureel		-127	
11. Personeelskosten meegevallen	Incidenteel	146		
12. Bouwgrondexploitaties bedrijventerreinen	Incidenteel	330	-2.082	1.905
13. Verkoop grond niet begroot	Incidenteel	-139	380	
14. Realisatie zuidelijke stationsomgeving vertraagd	Incidenteel	1.902	205	-715
15. Overige verschillen op erfpachtbeleid	Incidenteel	180	5	
16. Verschillen kleiner dan € 100.000	Incidenteel	-246	247	-306
		-7.439	-4.486	12.273

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. Activiteiten OZHZ en WABO leges afgenomen

De lasten zijn incidenteel € 189.000 lager dan begroot, omdat bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) in 2023 sprake was van een afname van het aantal activiteiten, met name op het gebied van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

De baten zijn incidenteel € 872.000 lager dan begroot, omdat er minder (grote) Wabo-vergunningen zijn aangevraagd.

2. Invoeringskosten Omgevingswet over langere periode uitgespreid

De lasten zijn incidenteel € 146.000 lager dan begroot, omdat de invoering van de Omgevingswet meerdere keren is uitgesteld, waardoor de invoeringskosten over een langere periode zijn uitgespreid.

3. Parkeerexploitatie tegengevallen

De lasten zijn incidenteel circa € 261.000 hoger dan begroot, omdat:

- de stijging van de energietarieven heeft geresulteerd in hogere energiekosten voor de parkeergarages;
- de noodzakelijke betonreparatie van de parkeergarage Sportboulevard heeft geleid tot onvoorziene kosten.

De toevoeging aan de reserve parkeervoorzieningen is € 236.000 lager dan begroot.

4. Inkomsten uit mobiel parkeren en pinbetalingen toegenomen

De baten zijn incidenteel circa € 635.000 hoger dan begroot, omdat de gerealiseerde inkomsten voor mobiel parkeren en pinbetalingen hoger zijn dan verwacht. Deze ontwikkeling is het resultaat van een samenloop van omstandigheden, waaronder de toename van het gebruiksgemak bij het verrichten van betalingen en een groeiende betalingsbereidheid van burgers op straat.

De onttrekking aan de reserve parkeervoorzieningen is hierdoor € 479.000 lager dan begroot.

5. Bouw fietsenstalling Stadspolders vertraagd

De lasten zijn incidenteel € 132.000 lager dan begroot, omdat door gebrek aan personeel het project is vertraagd naar 2025.

Er is € 132.000 minder van de reserve Stadsvernieuwing geboekt als gevolg van de vertraging.

6. Reparatiekosten veerpont niet begroot

De lasten zijn incidenteel € 120.000 hoger dan begroot in verband met onverwacht noodzakelijk onderhoud van de veerverbinding.

7. Fietsenstalling Station Zuid niet begroot

De lasten zijn incidenteel € 135.000 hoger dan begroot, omdat vanwege personele verschuiving niet het juiste budget is opgenomen.

De baten zijn incidenteel € 40.000 hoger dan begroot, omdat geen rekening is gehouden met een ontvangen subsidie.

8. Kosten en bijdrage Waterbus toegenomen

De lasten zijn incidenteel € 281.000 hoger dan begroot, omdat gefactureerde kosten vanuit de provincie als gevolg van hoge brandstofprijzen zijn toegenomen.

De baten zijn incidenteel € 134.000 hoger dan begroot, doordat de omliggende gemeenten ook hebben bijgedragen aan de hogere kosten.

9. Bouwgrondexploitaties wonen

De lasten zijn incidenteel € 9.681.000 hoger dan begroot omdat:

- lagere kosten van € 114.000 bij Blekersdijk als gevolg van vertraging in de voorbereidingen.
- lagere kosten van € 169.000 bij Steegoversloot als gevolg van vertraging in de voorbereidingen, waarvan de termijn van voorbereiding de voorgescreven 5-jaarstermijn overschrijd, waardoor de kosten ten laste van de exploitatie worden verantwoord.
- hogere kosten van € 1.253.000 bij Amstelwijk Wonen als gevolg van nog niet uitgevoerde plankosten, bouw- en/of woonrijp maken, verwervingen en sloopkosten.
- lagere kosten van € 3.316.000 bij Middenzone als gevolg van vertraging in werkzaamheden rondom het geluidsscherm en bouwrijp maken.
- lagere kosten van € 1.874.000 bij Speeltuinallocatie Wielwijk, Overkampzone, Oud-Krispijn Zuid, Wielwijk en Wooncomplex Professor Langeveldlaan als gevolg van het later afnemen van de

grond. Hierdoor schuiven de kosten voor woonrijp en/of bouwrijp maken en bijkomende kosten ook door naar latere jaren.

- lagere kosten van € 9.128.000 bij materiele en immateriële vaste activa (MVA en IVA) Maasterras door nog niet gerealiseerde aankopen en hieraan gekoppelde voorbereiding.
- lagere kosten van € 139.000 bij Van den Broekerf door uitgestelde kosten vanwege de uitgebleven gunning.
- lagere kosten van € 438.000 bij Leerpark als gevolg van verlenging van de looptijd waardoor kosten doorschuiven naar latere jaren.
- lagere kosten van € 3.474.000 bij Stadswerven als gevolg van aanpassing van de fasering waardoor plankosten, sloopkosten, milieukosten en kosten voor bouw- en/of woonrijp later worden gemaakt.
- lagere kosten van € 813.000 bij Vlijweide doordat als gevolg van juridische procedures de ontwikkeling vertraagd.
- als gevolg van de technische regelgeving (BBV) dient het saldo van baten en lasten te worden geactiveerd. Hierdoor ontstaan lasten € 27.223.000 hoger dan begroot.
- overige afwijkingen van € 272.000 nadelig op projecten met een afwijking kleiner dan € 250.000.

De baten zijn incidenteel € 3.051.000 lager dan begroot door:

- lagere baten van € 18.385.000 bij Amstelveen Wonen als gevolg van uitgestelde uitgaven van deelfasen 1 en 2.
- lagere baten van € 3.675.000 bij Middenzone door vertraging van grondverkoop vanuit de 1e fase.
- lagere baten van € 1.249.000 bij Speeltuinallocatie Wielwijk, Wielwijk en Leerpark door vertraging van uitgifte.
- lagere baten van € 449.000 bij Van der Broekerf door vertraagde uitgifte doordat de tender niet heeft geleid tot een gunning.
- lagere baten van € 12.313.000 bij Stadswerven doordat als gevolg van aangepaste fasering de uitgaven zijn vertraagd.
- als gevolg van de technische regelgeving (BBV) dient het saldo van baten en lasten te worden geactiveerd. Hierdoor ontstaan baten € 33.020.000 hoger dan begroot.

Er is ten opzichte van de bijgestelde begroting € 11.894.000 minder naar de reserves geboekt door lagere mutaties winstnemingen (€ 759.000), mutaties verliesvoorzieningen (€ 11.066.000) en overige, kleine mutaties (€ 69.000). Per saldo leiden alle mutaties tot een lastenoverschrijding van € 350.

10. APV leges tegengevallen

De baten vallen structureel € 127.000 tegen, omdat de leges opbrengsten voor evenementen te positief zijn begroot.

11. Personeelskosten meegevalen

De lasten zijn incidenteel € 147.000 lager dan begroot, omdat meer capaciteit is toegerekend aan projecten.

12. Bouwgrondexploitaties bedrijventerreinen

De lasten zijn incidenteel € 330.000 lager dan begroot vanwege:

- lagere kosten van € 205.000 bij Amstelveen Businesspark als gevolg van het nog niet aanleggen van een watergang, minder plankosten en VTU kosten door lagere inzet vanuit de projectleiding dan verwacht.
- lagere kosten van € 1.089.000 bij Dordtse Kil IV deel 2 als gevolg van minder civiele kosten uit fase 1 welke doorwerken naar fasen 2 en 3.
- hogere kosten van € 193.000 bij Nijverheidsstraat 95 als gevolg van een hogere verliesneming dan in eerdere jaren voorzien.
- als gevolg van de technische regelgeving (BBV) dient het saldo van baten en lasten te worden geactiveerd. Hierdoor ontstaan lasten € 814.000 hoger dan begroot.

- overige afwijkingen van € 43.000 voordelig op projecten met een afwijking kleiner dan € 250.000.

De baten zijn incidenteel € 2.082.000 lager dan begroot door:

- lagere inkomsten van € 358.000 bij Amstelwijck Businesspark als gevolg van minder gronduitgiften dan verwacht.
- lagere inkomsten van € 193.000 bij Nijverheidsstraat 95 als gevolg van een lagere opbrengsten van uitgiften dan voorzien.
- als gevolg van de technische regelgeving (BBV) dient het saldo van baten en lasten te worden geactiveerd. Hierdoor ontstaan baten € 1.531.000 lager dan begroot.

Er is ten opzichte van de bijgestelde begroting € 1.904.000 minder naar de reserves geboekt door lagere winstnemingen (€ 1.712.000), hogere verliesvoorzieningen (€ 192.000) en een hogere dotatie aan de bestemmingsreserve WDO (€ 2.000.000) gedekt uit de algemene reserve grondbedrijf. Per saldo leiden alle mutaties tot een budgetoverschot van € 152.

13. Verkoop grond niet begroot

De lasten en baten zijn incidenteel per saldo € 241.000 hoger dan begroot door meerdere verkooptransacties van erfpachtgrond en snippergroen.

14. Realisatie zuidelijke stationsomgeving vertraagd

De realisatie is lager dan begroot (€ 1.902.000) omdat als gevolg van een obstakel in de ondergrond de aanleg van de fietsenstalling vertraging heeft opgelopen. Vanwege deze vertraging schuift ook de realisatie van de aanleg en daarmee de dekking (€ 510.000) van het Weizigtpark van 2023 door naar 2024.

15. Overige verschillen op erfpachtbeleid

De lasten zijn incidenteel € 193.000 lager dan begroot door een lagere toerekening van personeelskosten. De overige afwijkingen resulteren in lasten en baten zijn per saldo incidenteel € 8.000 nadelig door afwijkingen kleiner dan € 250.000.

16. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.4.5.8 Algemene Dekkingsmiddelen

Algemene Dekkingsmiddelen

Verschil ten opzichte van de actuele begroting

Bedragen x € 1.000

	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Algemene Dekkingsmiddelen	14.132	15.532	-1.400	404.782	412.790	8.008
Mutaties met de reserves	2.677	2.844	-167	5.690	5.916	226
	16.809	18.376	-1.567	410.472	418.706	8.234

Totale verschil t.o.v. actuele begroting

6.667

Orzaken van de verschillen	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. Lasten en baten gemeentelijk vastgoed hoger uitgevallen	Structureel/ Incidenteel	-310	560	
2. Personeelskosten tegengevallen	Structureel	-129		
3. Meer planmatig onderhoud uitgevoerd	Incidenteel	-199	-56	256
4. Begroot resultaat 2023	Incidenteel	2.788		-150
5. Effect decembercirculaire 2023 op de algemene uitkering	Structureel/ Incidenteel		-1.071	
6. Rijksbijdrage AU ontvangen verrekenbedragen voorgaande jaren	Incidenteel		242	
7. Betaalde rente Dordthuis lager uitgevallen	Incidenteel	-198		
8. Rente	Incidenteel	-4.048	6.212	
9. Hogere opbrengst OZB o.a. door inhaalslag taxatie en met inbegrip van oplegging uit voorgaande jaren	Incidenteel		2.307	
10. Lagere baten vanwege uitvoeren onderhanden werk No Cure No Pay in 2024	Incidenteel		-403	
11. Hogere baten invordering gemeentelijke belastingen	Incidenteel		164	
12. Lagere lasten uitvoering WOZ gemeentelijke belastingen	Incidenteel	304		
13. Lagere lasten bij belastingkorting op lokale heffingen	Incidenteel	196		
14. Lagere afboekingen gemeentelijke belastingen wegens oninbaarheid	Incidenteel	65		
15. Verschillen kleiner dan € 100.000	Incidenteel	131	53	-47
		-1.400	8.008	59

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. Lasten en baten gemeentelijk vastgoed hoger uitgevallen

De lasten zijn deels incidenteel en deels structureel hoger dan begroot, omdat onder andere:

- de aanhuur van portocabins aan de Noordendijk 252 (tijdelijke huisvesting van de brandweer) langer doorloopt dan gepland, de begroting was hier niet op aangepast;
- de hoger uitgevallen kosten voor de brandverzekering na aanbesteding nog niet in de begroting zijn verwerkt en de belastingen niet zijn geïndexeerd;
- het groot onderhoud aan woonwagens, dat het ene jaar hoger is dan het andere, door schilderwerk dit jaar hoger uitviel dan gemiddeld;
- het resterende budget voor de beleidswens verduurzaming niet voldoende was voor de flinke stap, die is gezet met het laten opstellen van maatwerkadviezen voor de vastgoedportefeuille;

- sprake was van hogere energiekosten. De begroting is niet opgehoogd voor hogere energielasten, die aan gebruikers wordt doorbelast.

De baten zijn deels incidenteel en deels structureel hoger dan begroot, omdat onder andere:

- de huuropbrengst voor de Noordendijk 252 langer doorloopt dan gepland;
- de huuropbrengsten voor enkele andere kernpanden hoger zijn dan begroot. Zo is de bezetting in het pand Achterom 103-121 verbeterd, hetgeen leidt tot hogere huuropbrengsten;
- er meer servicekosten in rekening zijn gebracht, onder andere gerelateerd aan de energiekosten.

De extra energiekosten zullen deels in 2024 worden afgerekend met de gebruikers.

2. Personeelskosten tegengevallen

De lasten zijn structureel € 129.000 hoger dan begroot, omdat de bestaande formatie onvoldoende aansluit op de bestaande vastgoedportefeuille en - voor een beperkt deel - omdat duurder personeel is ingehuurd om vacatureruimte van het team vastgoed in te vullen.

3. Meer planmatig onderhoud uitgevoerd

De lasten zijn incidenteel € 199.000 hoger dan begroot, omdat voor enkele van onze kernpanden het planmatig onderhoud noodzakelijkerwijs naar voren is gehaald en het onderhoud aan onze monumentale panden iets duurder is uitgevallen. Daartegenover staat dat het planmatig onderhoud voor het Energiehuis (theatertechniek) lager is dan begroot en naar 2024 verschuift.

De baten zijn incidenteel € 56.000 lager dan begroot, omdat er minder Subsidie instandhouding rijksmonumenten (Sim) aan de onderhoudsuitgaven kon worden toegerekend.

Er is hierdoor € 256.000 meer van de onderhoudsreserve vastgoed (egalisatie) geboekt.

4. Begroot resultaat 2023

Het begroot (verwacht) resultaat 2023 na [Bestuursrapportage 2023](#) en de effecten van de Septembercirculaire 2023 bedraagt in totaal € 2.788.000 en wordt op deze wijze in het jaarresultaat 2023 opgenomen.

Er is incidenteel € 150.000 meer van de algemene reserve geboekt.

5. Effect Decembecirculaire 2023 op de algemene uitkering

De lasten zijn € 1.071.000 hoger dan begroot. De algemene uitkering van het gemeentefonds wordt meerdere malen per jaar bijgesteld door middel van circulaire. Het nadeel van € 1.071.000 ziet op de volgende drie bijstellingen naar aanleiding van de Decembecirculaire 2023:

1. De baten zijn structureel € 436.000 lager dan begroot, omdat (ten opzichte van de septembercirculaire) door de ontwikkeling van hoeveelheidsverschillen. Dit betreffen met name de hoeveelheidsverschillen door lagere aantallen bijstandsontvangers Participatiewet, IOAW, elders verzorgenden en overige adreslozen in Dordrecht.
2. De baten zijn structureel € 1.569.000 lager dan begroot, omdat (ten opzichte van de septembercirculaire) als gevolg van de ontwikkeling van de uitkeringsfactor. Deze uitkeringsfactor voor 2023 wijzigt van 1,311 naar 1,304. Deze neerwaartse bijstelling van 0,007 punten wordt veroorzaakt door de actualisatie van de maatstaf huishoudens met een laag inkomen met drempel. Landelijk gezien is er namelijk in 2023 een hoger aantal huishoudens met laag inkomen. Om die reden wordt de rekenfactor naar beneden bijgesteld omdat het landelijke te verdelen totale bedrag in 2023 niet omhooggaat.
3. De baten zijn incidenteel € 975.000 hoger dan begroot, omdat (ten opzichte van de septembercirculaire) door taakmutaties en andere AU mutaties. Hier te noemen zijn drie mutaties > € 50.000. Dit zijn de mutatie maatschappelijke begeleiding statushouders (€ 78.000), de mutatie invoering Omgevingswet (€ 529.000) en de mutatie meerkosten Oekraïne sociaal domein (€ 261.000).

6. Rijksbijdrage AU ontvangen verrekenbedragen voorgaande jaren

De baten zijn incidenteel € 242.000 hoger dan begroot, omdat de algemene uitkering van het gemeentefonds meerdere malen per jaar wordt bijgesteld door middel van circulaires. Het voordeel bestaat uit bijstellingen voor de jaren 2020-2022.

7. Betaalde rente Dordthuis lager uitgevallen

De lasten zijn incidenteel € 198.000 lager dan begroot, omdat bij het project Dordthuis er sprake is van projectfinanciering. Vanwege vertraging bij de bouw van het Dordthuis is de betaalde rentelast van deze projectfinanciering lager uitgevallen.

8. Rente

De lasten zijn incidenteel € 4.048.000 hoger dan begroot, omdat we meer rente hebben betaald voor kortlopende aangegane leningen.

De baten zijn incidenteel € 6.212.000 hoger dan begroot, omdat we meer rente hebben ontvangen door schatkistbankieren en hogere stand van de rekening-courant tegoeden. De hogere stand van de rekening-courant tegoeden kwam ook doordat de uitvoering van het geplande investeringsprogramma is vertraagd. De rentevergoeding hiervoor liep in 2023 op naar bijna 4%.

9. Hogere opbrengst ozb onder andere door inhaalslag taxatie en met inbegrip van oplegging uit voorgaande jaren

De baten zijn incidenteel € 2.307.000 hoger uit dan begroot, omdat in 2023 meer taxaties bij de niet-woningen zijn afgerond. Als gevolg hiervan zijn ook aanslagen over voorgaande jaren opgelegd en in het jaarresultaat 2023 betrokken.

10. Lagere baten vanwege uitvoeren onderhanden werk No Cure No Pay in 2024

De baten zijn incidenteel € 403.000 lager dan begroot, omdat een deel van de inkomsten voor nog uit te voeren werkzaamheden is bestemd. Specifiek betreft het de afwikkeling van No Cure No Pay kwesties. De verwachte kosten voor 2024 worden gedekt uit de in 2023 ontvangen inkomsten.

11. Hogere baten invordering gemeentelijke belastingen

De baten zijn incidenteel € 164.000 hoger dan begroot, omdat er meer invorderingswerkzaamheden zijn uitgevoerd.

12. Lagere lasten uitvoering WOZ gemeentelijke belastingen

De lasten zijn incidenteel € 266.000 lager dan begroot, omdat de toegepaste kostentoedeling op basis van aanslagregels voor de jaarrekening 2023 afwijkt ten opzichte van het uitgangspunt van de begroting 2023. De afwijking voor 2023 houdt verband met de aangepaste inning voor 2021.

13. Lagere lasten bij belastingkorting op lokale heffingen

De lasten zijn incidenteel € 197.000 lager dan begroot, omdat hoofdzakelijk minder tegemoetkomingen voor kwijtschelding aan huishoudens zijn verleend.

14. Lagere afboekingen gemeentelijke belastingen wegens oninbaarheid

De lasten zijn incidenteel € 65.000 lager dan begroot, omdat het invorderen is geïntensiveerd. Het intensiveren van de invordering resulteert in lagere afboekingen vanwege oninbaarheid.

15. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.4.5.9 Overhead

Overhead

Verschil ten opzichte van de actuele begroting

Bedragen x € 1.000

	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Overhead	96.815	97.057	-242	39.190	39.790	600
Mutaties met de reserves	1.404	2.396	-992	3.408	1.612	-1.796
	98.219	99.453	-1.234	42.598	41.402	-1.196

Totale verschil t.o.v. actuele begroting

-2.430

Oorzaken van de verschillen	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. Personeelskosten tegengevallen	Incidenteel	-753	121	
2. Bedrijfsvoering Servicegemeente	Incidenteel	-214	214	
3. Hogere dekking overhead grondexploitaties en ingenieursbureau	Structureel	489		
4. In 2023 geen uitgaven project ICT-Beweegt	Incidenteel	1.764		-1.764
5. Hogere storting in de reserve Afschrijvingen	Structureel			-353
6. Besparingen GRD transitie hoger uitgevallen	Incidenteel			-638
7. Innovatiebudget robotisering SGD	Incidenteel	200		
8. Lagere huisvestingslasten	Incidenteel/ structureel	319		
9. Storting voorzieningen spaarverlof	Incidenteel	-362		
10. Hogere personeelsgerelateerde uitgaven	Incidenteel/ structureel	-1.061	157	
11. Algemene organisatie ontwikkeling	Incidenteel/ structureel	-591	44	
12. Meer vergoedingen invorderingskosten ontvangen	Incidenteel		47	
13. Verschillen kleiner dan € 100.000	Incidenteel/ structureel	-33	17	-33
		-242	600	-2.788

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. Personeelskosten tegengevallen

De lasten zijn incidenteel € 753.000 hoger dan begroot, omdat:

- geïnvesteerd is in extra teamleiders om de stijging van de arbeidsmobiliteit binnen de organisatie in goede banen te leiden;
- de functies van een aantal gedetacheerde medewerkers opnieuw zijn ingevuld.

De baten zijn € 121.000 hoger dan begroot, omdat een aantal medewerkers extern zijn gedetacheerd.

2. Bedrijfsvoering Servicegemeente

De baten en lasten zijn incidenteel € 214.000 hoger dan begroot, omdat tegen betaling meer bedrijfsvoering is ingezet vanuit de servicegemeente Dordrecht.

3. Hogere dekking overhead grondexploitaties en ingenieursbureau

De lasten zijn structureel € 489.000 hoger dan begroot, omdat de kosten voor overhead zijn gestegen en er sprake is geweest van een hogere capaciteitsinzet bij de grondexploitaties en het ingenieursbureau. Zodoende is er meer doorbelast.

4. In 2023 geen uitgaven project ICT-Beweegt

De lasten zijn € 1.764.000 incidenteel lager dan begroot, omdat het project ICT-Beweegt is vertraagd.

Er is hierdoor € 1.764.000 minder van de bestemmingsreserve geboekt.

5. Hogere storting in de reserve Afschrijvingen

De lasten zijn structureel hoger dan begroot, omdat in 2023 extra devices zijn aangeschaft die vanaf 2024 ten laste van de reserve Afschrijving worden afgeschreven. De extra aanschaf wordt veroorzaakt door de toename van de formatie en het nieuwe concept (= laptops in plaats van 'thin clients').

Er is hierdoor € 353.000 meer in de reserve Afschrijving geboekt.

6. Besparingen GRD transitie hoger uitgevallen

In de reserve transitiekosten SCD/SGD is incidenteel € 638.000 extra gestort, omdat de besparingen voortvloeiende uit het ontvlechten en integreren in de service gemeente Dordrecht (SGD) hoger uitvallen.

7. Innovatiebudget robotisering SGD

De lasten zijn incidenteel € 200.000 lager dan begroot, omdat nog geen robotiseringsprojecten zijn uitgevoerd.

8. Lagere huisvestingslasten

De lasten zijn € 319.000 lager dan begroot, omdat:

1. er € 150.000 minder aan onderhoud en kleine reparaties aan het stadskantoor is uitgegeven. Met het oog op de realisatie van het Dordthuis wordt alleen het onvermijdelijke aan reparaties en onderhoud uitgevoerd.
2. de projectkosten (€ 113.000) lager waren ten opzichte van de begroting voor het projectprogramma Dordthuis, omdat er minder capaciteitsinzet is geweest.
3. de geraamde huisvestingslasten voor het gebruik van een deel van het gemeentehuis in Sliedrecht structureel € 56.000 lager zijn uitvallen ten opzichte van de begroting. In de begroting 2023 werd op hogere huur- en servicekosten rekening gerekend.

9. Storting voorzieningen Spaarverlof

De lasten zijn incidenteel € 362.000 hoger dan begroot, omdat de kosten voor de stortingen in de voorzieningen spaarverlof niet begroot zijn. Vanuit het Besluit Begroten en Verantwoorden is het verplicht om een voorziening te vormen voor het spaarverlof van medewerkers. Deze voorziening dient als dekking indien medewerkers in de toekomst het niet genoten bovenwettelijke verlof opnemen. Op voorhand is niet in te schatten hoeveel spaarverlof medewerkers sparen en opnemen. De toevoeging aan de voorziening Spaarverlof is € 220.000 en aan de voorziening Spaarverlof SGD 2022-2025 € 142.000.

10. Toename personeelsgerelateerde uitgaven

De lasten zijn € 1.061.000 hoger dan begroot, omdat de kosten voor personeelsgerelateerde uitgaven (scholing, opleiding, arbo, werving, kantoorbenodigdheden, contributies, abonnementen, representatie, uitgaven in verband met in- en uitstroom jubilea enz.) zijn toegenomen door:

- toename van formatie met 12% ten opzichte van 2022. De begroting is alleen voor hogere prijzen geïndexeerd.
- inhaalslag bij opleidingen als gevolg van COVID-19.
- het ontbreken voor eenduidige kaders en procedures voor het toekennen van faciliteiten in de per 1 januari 2022 samengestelde organisatie.

- hogere tarieven ten opzichte van de ingecalculerde prijsindexering van 6,3%.

De baten zijn € 157.000 hoger dan begroot, omdat in de begroting geen rekening is gehouden met een bijdrage van de medewerkers voor de personele voorzieningen.

11. Algemene organisatie ontwikkeling

De lasten zijn € 581.000 hoger dan begroot, omdat er is geïntensiveerd op een aantal organisatiebrede trajecten, waaronder:

- extra inzet reorganisatie-traject Besturing en Inrichting meerkosten.
- extra inzet diverse communicatie(strategieën).
- diverse externe begeleiding in het kader van doorontwikkeling en inrichting nieuwe organisatie.

Anderzijds geldt voor dit budget dat er in de nieuwe organisatie nog onvoldoende sprake is van heldere kaders, budgetspecificaties en eenduidige afspraken over het budgetbeheer.

Ter voorkoming van budgetoverschrijdingen in de toekomst wordt op dit onderdeel extra ingezet op het verbeteren van afspraken/processen betreffende het budgetbeheer en de informatievoorziening.

De baten (terugontvangsten) zijn € 44.000 hoger dan begroot, omdat deze baten in verband met bijdragen door andere instanties voor congressen en dergelijke niet waren begroot.

12. Meer vergoedingen invorderingskosten ontvangen

De baten vanuit invorderingsactiviteiten zijn incidenteel € 47.000 hoger dan begroot, omdat deze ontvangsten niet in de Begroting 2023 zijn meegenomen. In de Jaarrekening 2022 zijn € 63.000 aan baten verantwoord.

13. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.4.5.10 Vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting

Verschil ten opzichte van de actuele begroting

Bedragen x € 1.000

	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Vennootschapsbelasting	106	50	56			
Mutaties met de reserves						
	106	50	56			
Totale verschil t.o.v. actuele begroting						56

Oorzaken van de verschillen

	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. Verschillen kleiner dan € 100.000	Incidenteel	56		
		56	0	0

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.4.5.11 Onvoorzien

Onvoorzien

Verschil ten opzichte van de actuele begroting

Bedragen x € 1.000

	Lasten			Baten		
	Begroot	Werkelijk	Verschil	Begroot	Werkelijk	Verschil
Onvoorzien	2	6	-4			
Mutaties met de reserves						
	2	6	-4			
Totale verschil t.o.v. actuele begroting						-4

Oorzaken van de verschillen	Incidenteel/ Structureel	Verschil Lasten	Verschil Baten	Verschil Reserves
1. Verschillen kleiner dan € 100.000	Incidenteel	-4		
		-4	0	0

-/- betreft een nadeel

Toelichting bij de oorzaken

1. Verschillen kleiner dan een ton

Oorzaken met een verschil kleiner dan € 100.000 worden niet nader toegelicht.

5.5 Projecten

In het onderdeel projecten wordt achtereenvolgens ingegaan op de:

- in 2023 [actieve projecten](#).
- [begrotingssystematiek](#).
- [relevante ontwikkelingen](#) binnen de projectenportefeuille.

5.5.1 Overzicht projecten

Een project is een eenmalige en eindige taak of activiteit met een concreet gedefinieerd eindresultaat, waarvan de uitvoering zich, in de meeste gevallen, over meerdere jaren uitstrekt. De reserveringen zijn bij voorgaande kadernota's (nu de perspectiefnota), bij het vaststellen van de prognose grondbedrijf of bij MJP's genomen besluiten gedaan. Kredieten zijn formeel door de raad geautoriseerde en beschikbaar gestelde budgetten (vanuit de reserveringen) ten behoeve van de voorbereiding en/of uitvoering van een formeel voorgenomen project. In de tabel 'overzicht actieve projecten' zijn zowel de grote projecten (waaronder uit de [Agenda Dordrecht 2030](#)) als de overige projecten opgenomen. Het overzicht start met alle reserves die gevormd zijn ten behoeve van de Agenda Dordrecht 2030. Voor sommige projecten in dit overzicht geldt dat de dekking niet alleen wordt gevormd door deze reserve maar ook bijvoorbeeld een eerder gevormde reserve en ook cofinanciering door derden. In veel gevallen dient de reserve als gemeentelijke cofinanciering om andere subsidies en rijksspecifieke uitkeringen (SPUK's) te verwerven. In dit overzicht is de uitputting van de reserves als uitgangspunt genomen.

Voor de grondexploitaties zijn geen bedragen opgenomen, hiervoor verwijzen wij naar de stukken die als geheime bijlagen zijn gevoegd bij de jaarlijkse prognose van het grondbedrijf. Bij de overige projecten vormt het reserveringsbedrag het totaal aan verwachte uitgaven dat nodig is om het project te realiseren. De dekking hiervan vindt plaats door gemeentelijke middelen en bijdragen van derden zoals subsidies.

In de tabel zijn de reserveringen, kredieten en uitgaven per project weergegeven. Hiermee wordt zichtbaar welk gedeelte van het krediet is uitgegeven en welk gedeelte nog beschikbaar (en eventueel heroverweegbaar) is.

**Overzicht actieve projecten:
Agenda Dordt 2030**

	Reservering	Kredieten/ verstrekte budgetten	Onttrekkingen
Spoorzone ¹	€ 140.000.000	€ 9.704.034	€ 4.337.072
Dordwijkzone	€ 55.000.000	€ 11.220.763	€ 4.845.122
Ruimte voor banen	€ 20.500.000	€ 1.445.860	€ 396.509
Dordtse Leerprogramma	€ 27.400.000	€ 9.500.778	€ 1.960.674
Toekomst Dordtse jongeren	€ 10.475.000	€ 510.337	€ 188.105
Zonne energie	€ 5.000.000	€ 217.355	€ 171.639
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	€ 9.000.000	€ 3.463.000	€ 205.836
Binnenstadontwikkeling	€ 40.000.000	€ 1.500.000	€ 452.285
Co-financiering BZK midd Spuiboulevard	€ 3.400.000	€ 0	€ 0
Co-financiering Regiodeal	€ 3.000.000	€ 135.000	€ 71.000
Geluidsscherm Amstelwijck-GezondheidsPark	€ 17.000.000	€ 15.187.000	€ 7.463.232
Dordtse Mijl	€ 6.200.000	€ 4.526.358	€ 2.367.160
Parkeervoorziening Spuiboulevard	€ 640.000	€ 640.000	€ 43.838
	€ 337.615.000	€ 58.050.485	€ 22.502.472

¹ Binnen de Spoorzone zijn overige dekkingsbronnen uit andere reserves en subsidies. Deze zijn niet meegenomen in dit overzicht.

Overige projecten

	Reservering	Kredieten/ verstrekte budgetten	Gerealiseerd
Dordthuis	€ 950.159	€ 128.231.000	€ 20.526.493
Spuiboulevard & VSP	nvt	€ 12.938.076	€ 1.432.871
Dordtse Mijl	€ 11.079.000	€ 11.079.000	€ 7.289.550
Dordt West	€ 27.888.447	€ 25.746.000	€ 16.257.809
	€ 41.608.586	€ 49.988.992	€ 29.525.496

Lopende grondexploitaties²

	Reservering	Kredieten/ verstrekte budgetten	Gerealiseerd
Admiraalsplein	-	-	-
Amstelwijck Businesspark	-	-	-
Amstelwijck Wonen	-	-	-
Blekersdijk	-	-	-
BVP Baanhoekweg	-	-	-
Dordtse Kil IV	-	-	-

Drechtwerk B&S	-	-	-
Einsteinstraat 61	-	-	-
Gezondheidspark Middenzone	-	-	-
Gezondheidspark Overkampzone	-	-	-
Grote Hondring	-	-	-
Kilkade 7	-	-	-
Leerpark	-	-	-
Nijverheidsstraat	-	-	-
OMC terrein	-	-	-
Oranjepark	-	-	-
Oud Krispijn Zuid	-	-	-
Prof Langeveldlaan	-	-	-
Speeltuinlocatie Wielwijk	-	-	-
Stadswerven	-	-	-
Troelstraweg	-	-	-
Van den Broekerf	-	-	-
Vlijweide	-	-	-
Wielwijk	-	-	-
	-	-	-

² Voor deze bedragen bij genoemde projecten verwijzen wij naar de geheime bijlagen bij de prognose 2024 van het grondbedrijf.

5.5.2 Begrotingsmethodiek projecten

Door toenemende aandacht voor meerjarig begroten is de hoogte van over te hevelen restantkredieten afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Door te gaan werken met jaarschijven krijgt de meerjarenbegroting een realistischer en, ten opzichte van het huidige begrotingsjaar, minder fluctuerend beeld van de te verwachten projectuitgaven. Daarnaast zullen de programma's jaarlijks een steeds minder groot exploitatiesaldo op inkomsten en uitgaven vertonen ten opzichte van de begroting. Met ingang van 2024 maken de restant exploitatiebudgetten die gedekt worden uit reserves onderdeel uit van de perspectiefnota. In de perspectiefnota worden deze restantbudgetten als 'budgetneutrale ontwikkeling' verwerkt in de begroting van het opvolgende jaar.

Bij grondexploitatie geldt dat jaarlijks de nieuwe prognose wordt vastgesteld waarmee ook de begroting voor het lopende boekjaar wijzigt.

5.5.3 Relevante ontwikkelingen in projecten

In juni 2022 is in de Auditcommissie gesproken over de memo van de griffie over kaderstelling en controle van de raad bij grote, risicovolle projecten. In deze commissie is onder andere geconcludeerd dat de projectbladen grote projecten niet het juiste middel zijn om de raad in positie te brengen als het gaat om sturing en bijsturing op deze projecten. Deze projectbladen maken daarom geen onderdeel meer uit van de cyclische P&C-documenten. In de [Begroting 2022](#) is op wens van de raad voor het eerst een Dashboard Agenda Dordrecht 2030 opgenomen. Dat geeft de raad twee keer per jaar een instrument om rondom die Agenda Dordt 2030 de grote hoofddoelstellingen te zien en de [voortgang](#) daarop. De grote projecten geven uitvoering aan de doelstellingen die benoemd zijn in de Agenda Dordrecht 2030 en in het Politiek Akkoord.

Bij aanvang van een project wordt met een raadsvoorstel aan de raad gevraagd om de kaders vast te stellen. Over de voortgang wordt gerapporteerd middels raadinformatiebrieven. Indien de scope wijzigt, er meer financiële middelen nodig zijn of er een andere reden is die het nodig maakt om de kaders te wijzigen, volgt een separaat raadsvoorstel waarin de raad wordt gevraagd deze kaders opnieuw vast te stellen. Daarnaast wordt de raad over de grondexploitaties geïnformeerd bij de jaarlijkse prognose van het grondbedrijf. In de Auditcommissie van 13 februari 2024 is opnieuw gesproken over de wijze waarop de raad wordt geïnformeerd en in positie wordt gebracht in de sturing op grote projecten aan de hand van de '[discussienota grote projecten](#)'. De conclusie van deze sessie was: "om het sturings- en verantwoordingsvraagstuk breder aan te pakken en om de grip op risicovolle projecten goed op de P&C-cyclus aan te laten sluiten, is het voorstel nu geen aparte, losstaande regeling risicovolle projecten op te stellen, maar afspraken over de sturing op deze projecten op te nemen in een te actualiseren Nota Kiezen, Sturen en Verantwoorden (en waar nodig een te actualiseren Financiële verordening)".

College en raad hebben zich in de vorige raadsperiode al uitgesproken over de groeiambitie. College en raad streven er naar om 10.000 woningen toe te voegen aan de bestaande woningvoorraad gedurende een periode van 15 tot 20 jaar. Deze woningen zullen binnenstedelijk - en met name in de Stadsas Dordt - gerealiseerd worden, zoveel als mogelijk rekening houdend met het door de raad vastgestelde 'STOMP- principe' (Stappen, Trappen, OV, Mobility as a service, Parkeren). Binnenstedelijk ontwikkelen is complex en duur en vraagt soms om lastige keuzes. Het is daarom van belang om goed te blijven communiceren met raad, inwoners, bedrijfsleven en andere stakeholders. Hiertoe worden verschillende (communicatie) instrumenten ingezet en hierop wordt de interne organisatie ingericht. Zo is er bijvoorbeeld voor de Stadsas een omgevingsmanager aangesteld, worden er voor de raad verschillende informatiesessies georganiseerd waar telkens een ander thema wordt behandeld en houdt de ambtelijke organisatie van het programma Westelijke Dordtse Oever (WDO) sinds 2023 kantoor in het gebied op Dordtse Kil I.

Naast het bouwen van woningen wordt ingezet op meer nieuwe banen en zogenaamde banen met impact. Met het programma 'Agenda Dordrecht 2030 Ruimte voor banen' zijn er door het college drie gebieden benoemd waar de focus ligt:

- De bestaande en nieuwe bedrijventerreinen Westelijke Dordtse Oever/Dordtse Kil IV, en Amstelvijk.
- De binnenstad.
- De 2e en 3e Merwedehaven.

Daarnaast blijft er vanuit dit programma natuurlijk ook aandacht bestaan voor de Campusontwikkeling Leerpark waarbij ook het OV knooppunt Leerpark, als onderdeel van de Stadsas, een grote rol zal gaan spelen. Ook het nieuw te ontwikkelen Maasterras zal als onderdeel van een 'nieuwe binnenstad' een belangrijke pijler zijn in dit programma.

De werklocaties sluiten aan bij de positieve groeiverwachtingen in de maakindustrie, logistiek, dienstverlening, zorg en leisure/toerisme. Inmiddels is een start gemaakt met de revitalisering van de verouderde bedrijventerreinen Dordtse Kil I en II. Voor een aantal percelen die in erfpacht waren uitgegeven worden de erfpachtcontracten beëindigd en zullen de percelen, al dan niet samengevoegd, in bouwrijpe staat weer worden uitgegeven aan een partij die voldoet aan de voorwaarden die gesteld zijn in de maatschappelijke businesscase 'Ruimte voor banen'. Eén van de grote ontwikkelingen die erop gericht is om het woningaanbod in Dordrecht uit te breiden is de Spoorzone. Inmiddels is er gekozen voor een andere naamgeving en profilering, namelijk StadsAs Dordt. Voor StadsAs Dordt wordt twee keer per jaar een voortgangsrapportage opgesteld en gedeeld met de raad.

In het [Politiek Akkoord 2022-2026](#) wordt aan het bovenstaande een vervolg gegeven met nieuwe accenten. Zo zijn er vijf focuspunten benoemd:

1. Realisatie van meer betaalbare woningen in Dordrecht.

2. Forse ambities voor een duurzame en groene stad.
3. We gaan ons nog meer inzetten voor bestaanszekerheid en gelijke kansen.
4. We zetten ook deze periode in op groei van de economie en een gezonde arbeidsmarkt.
5. We zetten ons daarom in voor een veilige, leefbare en levendige stad.

Deze vijf focuspunten vormen de basis voor deze bestuursperiode waarbij we werken aan een sterke toekomst voor onze stad voor de toekomstige generaties. Vanuit die basis geven we concreet en gericht, maar met nieuwe, ambitieuze accenten, invulling aan de Agenda 2030 die de raad in 2021 heeft vastgesteld. Onze opgaven, programma's en projecten zullen hierop gericht zijn en daar invulling aan geven.

5.6 SiSa-bijlage 2023

Gemeenten kunnen extra geld krijgen om specifiek beleid van de Rijksoverheid uit te voeren. Dit zijn specifieke uitkeringen (SPUK). De verantwoording over de besteding van deze middelen verloopt via de SiSa-systematiek. SiSa staat voor Single Information, Single Audit en is de wijze waarop onder andere gemeenten, maar ook provincies en gemeenschappelijke regelingen, zich jaarlijks verantwoorden naar het Rijk en provincies over de besteding van specifieke uitkeringen. Hieronder is de SiSa bijlage 2023 gepresenteerd, die separaat wordt ingediend bij het Rijk.

<Volgt>

5.7 Controleverklaring van de accountant

<Volgt>

6 Bijlagen

6.1 Beleidsindicatoren

Met de basisset beleidsindicatoren van de VNG ziet iedere gemeente in Nederland hoe ze ervoor staan. De set omvat 34 indicatoren, verdeeld over acht taakvelden. Met de tabel laten we, in samenwerking met het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD), zien hoe Dordrecht er voorstaat ten opzichte van de G40. In de toelichting is aangegeven wat er met de indicatoren wordt bedoeld en plaatsen we enkele kanttekeningen.

indicator – eenheid	jaar	Dordrecht JS2023	Dordrecht B2024	Dordrecht JS2022	Dordrecht B2023	jaar	G40
bestuur en ondersteuning							
formatie - FTE's per 1.000 inwoners (FTE)	2023	10,96	10,82	10,46	11,09	2023	n.b.
bezetting - FTE's per 1.000 inwoners (FTE)	2023	11,33	10,75	9,94	10,76	2023	n.b.
apparaatskosten - kosten per inwoner (€)	2023	805,20	931,32	1.000,91	1.123,38	2023	n.b.
externe inhuur - kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2023	24,55	8,08 ¹	28,72	8,19	2023	n.b.
overhead - % van de totale lasten (%)	2023	7,94	12,51	7,23	11,10	2023	n.b.
veiligheid							
verwijzingen Halt - per 1.000 inwoners 12-17 jaar	2022	9	9	6	6	2022	9
jongeren met delict voor rechter - % van 12-21 jaar	2022	1,0	1,0	2,0	2,0	2022	1,0
winkeldiefstal - per 1.000 inwoners	2023	3,7	3,7	3,7	2,6	2023	3,7
gewelddsmisdrijven - per 1.000 inwoners	2023	5,8	5,8	5,8	5,6	2023	5
diefstal uit woning - per 1.000 inwoners	2023	0,8	0,8	0,8	0,8	2023	1,3
vernietiging en beschadiging - per 1.000 inwoners	2023	6,1	5,6	5,6	5,1	2023	7,1
economie							
functiemenging - %	2022	52,4	52,0	52,0	52,0	2022	55,1
banen - per 1.000 inwoners 15-64 jaar	2022	683,6²	683,6	667,0	667,0	2022	777,1
vestigingen - per 1.000 inwoners 15-74 jaar	2023	132,9	123,1 ³	123,1 ³	115,7	2023	131,2
onderwijs							
absoluut verzuim - aantal per gemeente per 1.000 leerlingen	2022	1,2	1,2	1,2	1,2	2022	5,8
relatief verzuim - aantal per gemeente per 1.000 leerlingen	2022	15	15	9	9	2022	25
voortijdige schoolverlaters - %	2023	3,2	2,7	2,7	2,7	2023	2,8
sport, cultuur, recreatie							
niet-sporters - %	2020	52,6	52,6	52,6	52,6	2020	48,8

sociaal domein

kinderen in uitkeringsgezin - %	2022	7,0	8,0	8	8,0	2022	7,0
netto arbeidsparticipatie - %	2023	72	70,2	70,2	65,7	2023	72,7
werkloze jongeren - %	2022	2,0	2,0	2	3,0	2022	2,0
personen met bijstandsuitkeringen - per 10.000 inwoners 18+	2023	473	520,7	520,7	520,7	2023	411,6
lopende re-integratievoorzieningen - per 10.000 inw. 15-64 jr	2023	241	153	153	152,0	2023	188,9
jongeren met jeugdhulp - %	2023	12,5	12,8	12,8	15,3	2023	11,8
jongeren met jeugdbescherming - %	2023	1,3	6,4	6,4	1,5	2023	1,1
jongeren met jeugdreclassering - %	2023	0,4	1,3	1,4	0,5	2023	0,3
cliënten met een maatwerkarrangement - per 10.000 inwoners	2023	800	790	790	850	1e helft 2021	699

 volksgezondheid en milieu

huishoudelijk restafval - kg per inwoner	2022	174	190	190	228	2022	146
hernieuwbare elektriciteit - %	2021	18,8	18,8	20,4	20,3	2018	10,7

 volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing

WOZ-waarde woningen (gemiddelde) - x € 1.000	2023	297	248	248	227	2022	340
nieuwbouw - per 1.000 woningen	2023	12,2	2,8	2,8	9,1	2022	8,7
demografische druk (groen en grijs) - %	2023	68	68,6	68,6	68,3	2022	64,9
woonlasten éénpersoonshuishouden - €	2023	786	803	803	734	2023	863
woonlasten meerpersoonshuishouden - €	2023	802	818	818	734	2023	942

¹ Uitgangspunt is een begrote formatie met eigen personeel. Doordat we in de afgelopen jaren vacatures steeds moeilijker kunnen invullen, is het inhuurpercentage steeds hoger.

² Per 1.000 inwoners 15-74 jaar.

³ Leeftijdsgroep niet exact bekend.

De tabel bevat de Dordtse score op 34 indicatoren uit de basisset van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De basisset is eind 2015 tot stand gekomen en in het voorjaar van 2016 voor het eerst door KING gevuld. Sindsdien zijn vijf indicatoren komen te vervallen: hardekern jongeren, verkeersongevallen met een motorvoertuig, overige vervoersongevallen met een gewonde fietser, bruto gemeentelijk product, achterstandsléerlingen. Vooral omdat de gegevens niet meer worden bijgehouden of de indicator teveel is gewijzigd. Voor het thema verkeer & vervoer zijn nu in het geheel geen indicatoren meer voorhanden.

In onderstaande tabel geven we per indicator de definitie en plaatsen we enkele kanttekeningen bij de interpretatie van de cijfers.

indicator	definitie	toelichting
veiligheid		
verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar (vanaf jaartal 2020, daarvoor was het per 10.000 inwoners). Jongeren komen bij Halt terecht omdat ze een grens hebben overschreden. Ze hebben bijvoorbeeld een afvalbak vernield, gespijbeld of een winkeldiefstal gepleegd	Aantal verwijzingen kan ook weerspiegelen hoe actief er op wordt ingezet
jongeren met delict voor rechter	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen	
winkeldiefstal	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	
geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners (vanaf jaartal 2020, daarvoor was het per 10.000 inwoners). Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.)	
diefstal uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners	
vernieling en beschadiging	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners	
economie		
functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen	Streven kan zijn om werken en wonen zoveel mogelijk in balans te hebben en dus zo dicht mogelijk bij de 50% uit te komen
banen	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar. Gaat om personen die minimaal 1 uur per week betaalde activiteiten verrichten op of vanuit een vestiging: meewerkende eigenaar (directie, bedrijfshoofd), meewerkend gezinslid, zelfstandige beroepsbeoefenaar en/of werknemer (inclusief uitzendkrachten)	Op basis van een enquête, dus uitkomst omgeven door nauwkeurigheidsmarges
vestigingen	Elke afzonderlijk gelegen ruimte, terrein of complex van ruimten of terreinen, benut door een bedrijf voor uitoefening van de activiteiten. Ieder bedrijf bestaat uit tenminste één vestiging. Meerdere locaties van een bedrijf binnen één postcodegebied worden als één vestiging beschouwd	
onderwijs		
absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school	
relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is (te laat, luxe verzuim, te laat terug van vakantie of signaalverzuim)	
voortijdige schoolverlaters	Het aandeel leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dus zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.	
sport, cultuur, recreatie		
niet-sporters	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners	Enquêtegegevens, dus omgeven door nauwkeurigheidsmarges
sociaal domein		
kinderen in uitkeringsgezin	Kinderen tot 18 jaar die leven in een gezin dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen	

netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking (15-74 jaar) ten opzichte van de bevolking	Op basis van de CBS enquête 'Beroepsbevolking', dus omgeven door nauwkeurigheidsmarges
werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	
personen met bijstandsuitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering op grond van de Participatiewet (vanaf jaartal 2020 per 10.000 inwoners, daarvoor was het per 1.000 inwoners)	
lopende re-integratievoorzieningen	Voorzieningen die door een gemeente worden ingezet nadat de gemeente heeft vastgesteld dat een cliënt een belemmering heeft die directe arbeidsinschakeling bemoeilijkt (er is een afstand tot de arbeidsmarkt). De voorziening is erop gericht de afstand tot de arbeidsmarkt van een cliënt te verkleinen, waarbij het doel op de lange termijn altijd arbeidsinschakeling is (vanaf jaartal 2020 per 10.000 inwoners, daarvoor was het per 1.000 inwoners).	Het zou beter zijn om deze indicator te corrigeren voor de omvang van de doelgroep. Streven is immers: zorgen dat iedereen die een voorziening nodig heeft, deze ook krijgt
jongeren met jeugdhulp	Hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders	Voor deze drie indicatoren kan ook gelden: hoe hoger, hoe beter. Dat kan als je redeneert vanuit de gedachte: iedere jongere met behoefte aan hulp of bescherming ook daadwerkelijk helpen
jongeren met jeugdbescherming	Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'	
jongeren met jeugdreclassering	Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar.	
cliënten met een maatwerkarrangement	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo (vanaf jaartal 2020 per 10.000 inwoners, daarvoor was het per 1.000 inwoners).	Idealiter geeft deze indicator weer of de cliënten die een arrangement nodig hebben, deze ook krijgen.
volksgezondheid en milieu		
huishoudelijk restafval	Door of in opdracht van de gemeente bij huishoudens ingezameld afval (inclusief door scholen, verenigingen en liefdadigheidsorganisaties ingezameld textiel, oud papier en karton). Omdat het afval van kleine winkels en dergelijk vaak tegelijk met het afval van huishoudens wordt ingezameld, zal een (klein) deel niet afkomstig zijn van huishoudens	Op basis van een schriftelijke vragenlijst onder alle Nederlandse gemeenten. Ruim 90 procent retourneert een bruikbare vragenlijst
hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. Het gaat hier om het gebruik	Vanwege de grote verschillen in scores zetten we vraagtekens bij de juistheid ervan

volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing

WOZ-waarde woningen	De gemiddelde WOZ waarde van woningen (koop en huur)
nieuwbouw	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen
demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (niet werkende bevolking/werkende bevolking)
woonlasten éénpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten (onroerendzaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing)
woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten (onroerendzaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing)

6.2 Overzicht primitieve begroting en afwijkingen 2023

Op verzoek van de raad is in de jaarstukken een aansluitingsoverzicht opgenomen waarbij zichtbaar is gemaakt op basis van welke besluiten de primair vastgestelde begroting is gewijzigd en is gekomen tot de geactualiseerde begroting. De realisatie wordt vervolgens afgezet tegen de geactualiseerde begroting. De verschillen tussen de laatste twee wordt toegelicht in het onderdeel [verschillenanalyse programma's](#).

Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht	Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Primaire Begroting 2023	23.744	9.910	-500	13.334
223007 Inzet crisis en herstelfonds	4.385	-	-4.385	-
223031 Programma participatie	100	-	-	100
223037 Meicirculaire 2023	4.487	-2.080	-	6.567
223045 Septemercirculaire 2023 - jaarschijf 2023	-70	-	-	-70
223046 RV - Extra laagdrempelige plekken in wijk	-373	-	-	-373
223099 Effecten uit de 2e verzamelwijziging 2022 (222200) in 2022	110	-	-	110
223100 1e bestuursrapportage 2023	-253	2.227	-	-2.480
223200 2e bestuursrapportage 2023	-8.411	1.245	186	-9.470
223600 Besluiten BWN's jaarrekening 2022	1.146	-	-1.146	-
223700 P-begroting herschikking	205	102	-	103
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023	1.326	1.494	-5.345	-5.513
Actuele Begroting 2023	25.070	11.404	-5.845	7.821
Af: realisatie 2023	23.982	11.506	-14.126	-1.650
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)	1.088	102	8.281	9.471
Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht	Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Primaire Begroting 2023	42.527	3.471	-1.798	37.258
223007 Inzet crisis en herstelfonds	100	-	-100	-
223016 AD2030 Binnenstadsontwikkeling	110	-	-110	-
223018 Besteding coronamiddelen cultuur	500	-	-500	-
223019 Extra subsidie RTV 2023	150	-	-	150
223029 Bijdrage Samuel van Hoogstraten	300	-	-	300
223037 Meicirculaire 2023	613	-	-	613
223045 Septemercirculaire 2023 - jaarschijf 2023	73	-	-	73
223099 Effecten uit de 2e verzamelwijziging 2022 (222200) in 2022	6	-	-	6
223100 1e bestuursrapportage 2023	36.600	34.997	-998	605
223200 2e bestuursrapportage 2023	2.985	2.404	264	845
223600 Besluiten BWN's jaarrekening 2022	1.583	-	-2.252	-669
223700 P-begroting herschikking	-20	-	-	-20
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023	43.000	37.401	-3.696	1.903
Actuele Begroting 2023	85.527	40.872	-5.494	39.161
Af: realisatie 2023	73.299	45.028	-4.445	23.826
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)	12.228	4.156	-1.049	15.334
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Primaire Begroting 2023	70.539	40.608	-1.284	28.647
223016 AD2030 Binnenstadsontwikkeling	120	-	-120	-
223021 Bestedingsplan GroenBlauw 2023-2026	1.125	-	-1.125	-
223023 Doorstartnotitie Energietransitie Dordrecht	675	-	-675	-
223037 Meicirculaire 2023	764	-	-	764
223099 Effecten uit de 2e verzamelwijziging 2022 (222200) in 2022	57	75	-	-18
223100 1e bestuursrapportage 2023	2.053	709	-392	952
223200 2e bestuursrapportage 2023	-2.175	3.132	3.931	-1.376
223600 Besluiten BWN's jaarrekening 2022	4.278	-	-4.579	-301
223700 P-begroting herschikking	62	-	-	62
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023	6.959	3.916	-2.960	83
Actuele Begroting 2023	77.498	44.524	-4.244	28.730
Af: realisatie 2023	78.925	47.333	-2.117	29.475
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)	-1.427	2.809	-2.127	-748
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Primaire Begroting 2023	298.232	67.684	-3.941	226.607
223006 Verruiming kwijtscheldingsbeleid	70	-	-	70
223007 Inzet crisis en herstelfonds	400	-	-400	-
223011 Politiek akkoord 2022-2026 OV voor minima	118	-	-118	-
223015 Raadsvoorstel Verduurzaming maatsch vastgoed	-	467	-	-467
223022 Wijziging sportvisie 2030	1.536	116	-1.420	-
223025 Glansrijke Toekomst AD2030	510	-	-510	-
223028 Kansrijke Start	56	-	-56	-
223032 Warme ontmoeting	82	-	-82	-
223033 Energietoelage 2023 - decembereirc. 2022	4.140	-	-4.140	-
223035 Raadsvoorstel Diversiteit en Inclusiviteit	25	-	-25	-
223037 Meicirculaire 2023	1.183	-	-	1.183
223045 Septemercirculaire 2023 - jaarschijf 2023	6.980	-	-	6.980
223046 RV - Extra laagdrempelige plekken in wijk	-	-	373	373
223047 Sportpark Smitsweg	-605	-105	500	-

223099	Effecten uit de 2e verzamelwijziging 2022 (222200) in 2022	-183	-	-	-183
223100	1e bestuursrapportage 2023	10.856	6.807	863	4.912
223200	2e bestuursrapportage 2023	5.303	3.894	285	1.694
223202	Burap 2023 correctie dubbeling eruit	-	286	-	-286
223600	Besluiten BWN's jaarrekening 2022	2.430	40	-2.606	-216
223700	P-begroting herschikking	-29	-	-	-29
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023		32.872	11.505	-7.336	14.031
Actuele Begroting 2023		331.104	79.189	-11.277	240.638
Af: realisatie 2023		326.229	77.520	-8.297	240.412
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)		4.875	-1.669	-2.980	227
Lerend en Ondernemend Dordrecht					
Primaire Begroting 2023		35.143	13.513	-6.074	15.556
223001	Aanpassing reclamebelasting 2023	-	-122	-122	-
223003	Ruimte voor banen	425	-	-425	-
223007	Inzet crisis en herstellfonds	100	-	-100	-
223017	RV Reserveren budget tbv het aanbieden van schoolmaaltijden	100	100	-	-
223037	Meicirculaire 2023	580	-	-	580
223044	Doorverstreken SUVIS aan Arcade	1.627	1.627	-	-
223099	Effecten uit de 2e verzamelwijziging 2022 (222200) in 2022	929	300	-623	6
223100	1e bestuursrapportage 2023	1.174	479	-733	-38
223200	2e bestuursrapportage 2023	2.637	1.827	753	1.563
223600	Besluiten BWN's jaarrekening 2022	700	-	-738	-38
223700	P-begroting herschikking	35	-	-	35
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023		8.307	4.211	-1.988	2.108
Actuele Begroting 2023		43.450	17.724	-8.062	17.664
Af: realisatie 2023		45.388	21.889	-6.981	16.518
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)		-1.938	-4.165	-1.081	1.146
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht					
Primaire Begroting 2023		64.917	69.116	9.126	4.927
223004	Spuiboulevard 2023	1.001	519	-482	-
223005	Van Baerleplantsoen	156	-	-156	-
223008	Vorbereidingskrediet Knoop Leerpark Gezondheidspark 2023 2024	500	-	-500	-
223009	Aanvulling op bwn 222026 jaarschijf 2023 e.v	7.436	8.898	1462	-
223010	Vaststellen grondexploitatie Vlijweide 2023	-495	588	1083	-
223012	Aanv. uitg.budget Entreegebouw Fietsenstalling station Dordrecht	760	-	-715	45
223014	Mobiliteitsplan 2023-2026	625	-	-625	-
223016	AD2030 Binnenstadsontwikkeling	80	-	-80	-
223020	Vd Broek-erf	693	294	0	399
223024	OZHZ Jaarprogramma 2023	392	392	0	-
223036	Prognose GREX	17.094	14.125	-3048	-79
223043	Aanpassing GREX Amstelwijck	475	475	0	-
223045	Septemercirculaire 2023 - jaarschijf 2023	61	-	0	61
223099	Effecten uit de 2e verzamelwijziging 2022 (222200) in 2022	-317	22	340	1
223100	1e bestuursrapportage 2023	195	71	50	174
223200	2e bestuursrapportage 2023	-15.558	-17.515	-3432	-1.475
223600	Besluiten BWN's jaarrekening 2022	1.586	165	-1578	-157
223700	P-begroting herschikking	23	-	-	23
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023		14.707	8.034	-7.681	-1.008
Actuele Begroting 2023		79.624	77.150	1.445	3.919
Af: realisatie 2023		87.065	72.667	-10.828	3.570
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)		-7.441	-4.483	12.273	350
Algemene Dekkingsmiddelen					
Primaire Begroting 2023		4.464	381.353	-3.260	-380.149
223006	Verruiming kwijtscheldingsbeleid	-70	-	-	-70
223012	Aanv. uitg.budget Entreegebouw Fietsenstalling station Dordrecht	-45	-	-	-45
223015	Raadsvoorstel Verduurzaming maatsch vastgoed	125	-	242	367
223019	Extra subsidie RTV 2023	-	-	-150	-150
223029	Bijdrage Samuel van Hoogstraten	-300	-	-	-300
223031	Programma participatie	-100	-	-	-100
223036	Prognose GREX	79	-	-	79
223037	Meicirculaire 2023	-5.039	4.668	-	-9.707
223045	Septemercirculaire 2023 - jaarschijf 2023	1.868	8.913	-	-7.045
223100	1e bestuursrapportage 2023	-5.211	2.565	-181	-7.957
223200	2e bestuursrapportage 2023	13.678	7.283	-1.229	5.166
223202	Burap 2023 correctie dubbeling eruit	-	-	286	286
223600	Besluiten BWN's jaarrekening 2022	102	-	1.279	1.381

Mutatie op resultaat 2023	1.943			1.943
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023	7.030	23.429	247	-16.152
Actuele Begroting 2023	11.494	404.782	-3.013	-396.301
Af: realisatie 2023	15.533	412.790	-3.072	-400.329
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)	-4.039	8.008	2.844	6.813
Overhead	Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Primaire Begroting 2023	80.313	32.019	438	48.732
223002 HvsR - Inrichting en gebruik	436	205	-231	-
223015 Raadsvoorstel Verduurzaming maatsch vastgoed	100	-	-	100
223099 Effecten uit de 2e verzamelwijziging 2022 (222200) in 2022	79	-	-	79
223100 1e bestuursrapportage 2023	7.806	1.115	-2.859	3.832
223200 2e bestuursrapportage 2023	8.195	5.759	615	3.051
223600 Besluiten BWN's jaarrekening 2022	59	92	33	-
223700 P-begroting herschikking	-174	-	-	-174
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023	16.501	7.171	-2.442	6.888
Actuele Begroting 2023	96.814	39.190	-2.004	55.620
Af: realisatie 2023	97.057	39.790	784	58.051
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)	-243	600	-2.788	-2.431
Vennootschapsbelasting	Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Primaire Begroting 2023	106	-	-	106
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023	-	-	-	-
Actuele Begroting 2023	106	-	-	106
Af: realisatie 2023	50	-	-	50
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)	56	-	-	56
Onvoorzien	Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Primaire Begroting 2023	400	-	-	400
223020 Vd Broek-erf	-398	-	-	-398
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023	-398	-	-	-398
Actuele Begroting 2023	2	-	-	2
Af: realisatie 2023	6	-	-	6
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)	-4	-	-	-4
TOTAAL GEMEENTE DORDRECHT	Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Primaire Begroting 2023	620.385	617.674	-7.293	-4.582
Bij: door raad vastgestelde begrotingswijzigingen 2023	130.410	97.161	-31.201	-2.639
Actuele Begroting 2023	750.689	714.835	-38.494	
Af: realisatie 2023	747.534	728.523	-49.082	-30.070
Afwijkingen Jaarstukken (zie toelichting per programma)	3.103	5.358	13.373	27.431

6.3 Overzicht taakvelden

In het kader van het [Besluit Begroting en Verantwoording](#) (BBV) is het verplicht om de begrotingsrealisatie op te stellen aan de hand van taakvelden. Met deze bijlage geven we hier invulling aan. Met behulp van deze gegevens kunnen gemeenten onderling beter worden vergeleken.

Rekening onderverdeeld naar taakvelden

Bedragen x € 1.000

Nr.	Taakveld	Lasten 2023	Baten 2023	Saldo 2023
0.1	Bestuur	8.839	1.806	7.033
0.2	Burgerzaken	9.018	5.655	3.364
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	11.352	4.610	6.742
0.4	Overhead	97.053	39.790	57.263
0.5	Treasury	-4.226	13.955	-18.181
0.61	OZB woningen	686	15.326	-14.640
0.62	OZB niet-woningen	1.926	17.845	-15.920
0.63	Parkeerbelasting	139	7.320	-7.181
0.64	Belastingen overig	1.774	1.591	183
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	360.903	-360.903
0.8	Overige baten en lasten	4.395	3.457	938
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	50	0	50
0.10	Mutaties reserves	72.343	121.425	-49.083
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	36.011	38.411	-2.400
1.2	Openbare orde en veiligheid	8.625	1.280	7.344
2.1	Verkeer en vervoer	28.357	7.073	21.284
2.2	Parkeren	6.078	4.190	1.889
2.3	Recreatieve havens	648	239	409
2.4	Economische havens en waterwegen	2.171	647	1.524
2.5	Openbaar vervoer	1.233	123	1.110
3.1	Economische ontwikkeling	9.102	6.518	2.584
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	12.185	15.414	-3.229
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	3.377	988	2.389
3.4	Economische promotie	3.440	200	3.239
4.1	Openbaar basisonderwijs	359	0	359
4.2	Onderwijshuisvesting	8.526	1.404	7.122
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	23.029	13.037	9.992
5.1	Sportbeleid en activering	2.523	824	1.699
5.2	Sportaccommodaties	12.472	6.222	6.251
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	10.814	1.905	8.909
5.4	Musea	11.713	2.304	9.409

5.5	Cultureel erfgoed	939	3	935
5.6	Media	3.470	118	3.352
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	17.191	1.948	15.243
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	18.364	1.793	16.571
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	13.789	39	13.750
6.3	Inkomensregelingen	101.359	59.380	41.979
6.4	WSW en beschut werk	22.254	0	22.254
6.5	Arbeidsparticipatie	16.217	1.248	14.970
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	6.993	36	6.956
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	11.599	0	11.599
6.71B	Begeleiding (WMO)	14.609	0	14.609
6.71C	Dagbesteding (WMO)	4.627	0	4.627
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	1.231	0	1.231
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	8.827	0	8.827
6.72B	Jeugdhulp behandeling	1.822	0	1.822
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	4.726	0	4.726
6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	70	0	70
6.73A	Pleegzorg	2.789	0	2.789
6.73B	Gezinsgericht	2.011	0	2.011
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	9.238	22	9.217
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	7.166	0	7.166
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	2.886	0	2.886
6.74C	Gesloten plaatsing	1.554	0	1.554
6.81A	Beschermd wonen (WMO)	11.544	533	11.011
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	37.632	1.333	36.298
6.82A	Jeugdbescherming	2.847	0	2.847
6.82B	Jeugdreclassering	316	0	316
7.1	Volksgezondheid	8.329	2.539	5.790
7.2	Riolering	12.866	15.476	-2.610
7.3	Afval	15.141	19.573	-4.432
7.4	Milieubeheer	7.579	4.506	3.073
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	3.164	3.062	101
8.1	Ruimte en leefomgeving	4.024	2.036	1.988
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	46.297	36.587	9.710
8.3	Wonen en bouwen	12.395	5.254	7.141
Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten		819.877	849.948	-30.074

6.3.1 Programma taakvelden

6.3.1.1 Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht

Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht		Bedragen x € 1.000		
Nr.	Taakveld	2023	2023	2023
		Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	8.839	1.806	7.033
0.2	Burgerzaken	9.010	5.640	3.370
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	1.568	-1.568
0.8	Overige baten en lasten	3.061	1.952	1.110
2.2	Parkeren	22	22	0
3.1	Economische ontwikkeling	3	0	3
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.882	27	1.855
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.164	476	688
8.3	Wonen en bouwen	1	16	-16
Geraamd totaal saldo baten en lasten		23.982	11.507	12.475
0.10	Mutaties reserves	11.786	25.912	-14.126
Geraamd resultaat		35.768	37.418	-1.651

6.3.1.2 Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht

Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht		Bedragen x € 1.000		
Nr.	Taakveld	2023	2023	2023
		Lasten	Baten	Saldo
0.2	Burgerzaken	8	14	-6
0.8	Overige baten en lasten	106	0	106
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	36.011	38.411	-2.400
1.2	Openbare orde en veiligheid	6.268	665	5.603
2.1	Verkeer en vervoer	30	0	30
2.3	Recreatieve havens	9	0	9
2.4	Economische havens en waterwegen	35	8	27
3.1	Economische ontwikkeling	10	0	10
3.4	Economische promotie	3.440	200	3.239
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	10.814	1.905	8.909
5.4	Musea	11.684	2.304	9.380
5.5	Cultureel erfgoed	395	0	395
5.6	Media	404	0	404
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.087	1.521	2.566
Geraamd totaal saldo baten en lasten		73.301	45.028	28.272
0.10	Mutaties reserves	6.072	10.517	-4.445
Geraamd resultaat		79.372	55.546	23.826

6.3.1.3 Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht

Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht		2023	2023	Bedragen x € 1.000 2023
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.8	Overige baten en lasten	1.217	1.506	-289
2.1	Verkeer en vervoer	20.822	3.969	16.852
2.3	Recreatieve havens	640	239	401
2.4	Economische havens en waterwegen	2.136	638	1.498
2.5	Openbaar vervoer	113	0	113
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.790	188	1.602
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	13.047	236	12.811
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	292	23	269
6.3	Inkomensregelingen	62	0	62
7.2	Riolering	12.866	15.476	-2.610
7.3	Afval	15.141	19.573	-4.432
7.4	Milieubeheer	7.579	4.506	3.073
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.662	698	963
8.3	Wonen en bouwen	1.560	280	1.280
Geraamd totaal saldo baten en lasten		78.927	47.332	31.593
0.10	Mutaties reserves	10.899	13.016	-2.117
Geraamd resultaat		89.824	60.349	29.476

6.3.1.4 Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht

Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht		2023	2023	Bedragen x € 1.000 2023
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
1.2	Openbare orde en veiligheid	982	575	407
3.1	Economische ontwikkeling	188	0	188
4.1	Openbaar basisonderwijs	359	0	359
5.1	Sportbeleid en activering	2.523	824	1.699
5.2	Sportaccommodaties	12.472	6.222	6.251
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	16.191	1.743	14.448
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	13.789	39	13.750
6.3	Inkomensregelingen	97.275	59.380	37.894
6.4	WSW en beschut werk	22.254	0	22.254
6.5	Arbeidsparticipatie	16.217	1.248	14.970
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	6.992	0	6.992
6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	11.599	0	11.599
6.71B	Begeleiding (WMO)	14.609	0	14.609
6.71C	Dagbesteding (WMO)	4.627	0	4.627

6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	1.231	0	1.231
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	8.827	0	8.827
6.72B	Jeugdhulp behandeling	1.822	0	1.822
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	4.726	0	4.726
6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	70	0	70
6.73A	Pleegzorg	2.789	0	2.789
6.73B	Gezinsgericht	2.011	0	2.011
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	9.238	22	9.217
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	7.166	0	7.166
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	2.886	0	2.886
6.74C	Gesloten plaatsing	1.554	0	1.554
6.81A	Beschermd wonen (WMO)	11.544	533	11.011
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	37.632	1.333	36.298
6.82A	Jeugdbescherming	2.847	0	2.847
6.82B	Jeugdreclassering	316	0	316
7.1	Volksgezondheid	8.329	2.539	5.790
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	3.164	3.062	101
Geraamd totaal saldo baten en lasten		326.229	77.520	248.709
0.10	Mutaties reserves	18.541	26.838	-8.297
Geraamd resultaat		344.771	104.358	240.412

6.3.1.5 Lerend en Ondernemend Dordrecht

Lerend en Ondernemend Dordrecht		Bedragen x € 1.000		
		2023	2023	2023
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.64	Belastingen overig	6	12	-6
3.1	Economische ontwikkeling	8.749	6.518	2.231
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	423	0	423
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	3.377	988	2.389
4.2	Onderwijshuisvesting	8.526	1.404	7.122
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	21.239	12.848	8.391
5.6	Media	3.067	118	2.948
Geraamd totaal saldo baten en lasten		45.387	21.888	23.498
0.10	Mutaties reserves	5.515	12.496	-6.982
Geraamd resultaat		50.903	34.385	16.518

6.3.1.6 Bouwend en Bereikbaar Dordrecht

Bouwend en Bereikbaar Dordrecht		2023	2023	Bedragen x € 1.000 2023
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.63	Parkeerbelasting	139	7.320	-7.181
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.375	41	1.335
2.1	Verkeer en vervoer	7.505	3.103	4.402
2.2	Parkeren	6.056	4.168	1.889
2.5	Openbaar vervoer	1.120	123	997
3.1	Economische ontwikkeling	152	0	152
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	11.762	15.414	-3.652
5.4	Musea	29	0	29
5.5	Cultureel erfgoed	544	3	541
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	57	191	-134
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.199	862	336
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	46.297	36.587	9.710
8.3	Wonen en bouwen	10.831	4.855	5.976
Geraamd totaal saldo baten en lasten		87.066	72.667	14.400
0.10	Mutaties reserves	14.290	25.118	-10.828
Geraamd resultaat		101.356	97.785	3.570

6.3.1.7 Algemene Dekkingsmiddelen

Algemene Dekkingsmiddelen		2023	2023	Bedragen x € 1.000 2023
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	11.352	4.610	6.742
0.5	Treasury	-4.226	13.955	-18.181
0.61	OZB woningen	686	15.326	-14.640
0.62	OZB niet-woningen	1.926	17.845	-15.920
0.64	Belastingen overig	1.768	1.579	189
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	359.335	-359.335
6.3	Inkomensregelingen	4.022	0	4.022
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1	36	-35
8.3	Wonen en bouwen	4	102	-99
Geraamd totaal saldo baten en lasten		15.533	412.788	-397.257
0.10	Mutaties reserves	2.844	5.916	-3.072
Geraamd resultaat		18.376	418.706	-400.329

6.3.1.8 Overhead

Overhead		2023	2023	Bedragen x € 1.000 2023
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	97.053	39.790	57.263
0.8	Overige baten en lasten	4	0	4
Geraamd totaal saldo baten en lasten		97.057	39.790	57.267
0.10	Mutaties reserves	2.396	1.612	784
Geraamd resultaat		99.453	41.401	58.051

6.3.1.9 Vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting		2023	2023	Bedragen x € 1.000 2023
Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	50	0	50
Geraamd totaal saldo baten en lasten		50	0	50
Geraamd resultaat		50	0	50

6.4 Toelichting op de Staat van de reserves

Voor het financiële overzicht van de reserves, inclusief de verschillen tussen begroot en werkelijk, verwijzen we naar de [Staat van reserves](#). Enkel afwijkingen boven de € 100.000 worden toegelicht.

100 Algemene reserve

De onttrekking is € 1.453.000 lager dan begroot, omdat er minder is uitgegeven op de kredieten Charlotte de Bourbon e.o., Hans Petri Fontijn, Kavel 2F Leerpark en Spartelvijver waardoor er per saldo € 1.200.000 is gestort in de Algemene Reserve in plaats van de € 253.000 begrote onttrekking.

De storting is € 9.970.000 hoger dan begroot door de definitieve toevoeging van het gerealiseerde rekeningresultaat uit 2022, inclusief budgetoverhevelingen.

110 Algemene reserve Grondbedrijf

De onttrekking is € 10.429.000 hoger dan begroot door verhoging van de verliesvoorzieningen (€ 10,8 miljoen) en overige nadelige mutaties (€ 0,4 miljoen).

De storting is € 11.630.000 hoger dan begroot door de bij de jaarrekening 2022 vastgestelde resultaatbestemming (€ 15,0 miljoen), een aantal hogere winstnames (€ 0,4 miljoen), een aantal lagere winstnames (€ 3,3 miljoen) en overige nadelige mutaties (€ 0,4 miljoen).

201 Reserve PA 2022-2026 Groenblauw

De onttrekking is € 281.000 lager dan begroot, omdat meer lasten dan verwacht gedekt zijn uit subsidie inkomsten.

202 Reserve PA 2022-2026 Versnelling energietransitie

De onttrekking is € 373.000 lager dan begroot, omdat de voorbereiding van projecten in het kader van de energietransitie langer duurt dan verwacht.

205 Reserve PA 2022-2026 Innovatie en preventie sociaal domein

De onttrekking is € 132.000 lager dan begroot, omdat:

- de aanpak eenzaamheid en de WMO-cliëntondersteuning goedkoper (mede door cofinanciering) is uitgevallen.
- er minder subsidies voor participatielekken (No label) zijn verleend.
- interventies van de sociaal pontonnier deels zijn verhaald op de bestemmingsreserve Beleidswensen.

206 Reserve PA 2022-2026 Armoedebeleid en minimaregelingen

De onttrekking is € 308.000 lager dan begroot, omdat:

- we de nieuwe doelgroepen van de uitgebreide minimaregelingen nog niet volledig hebben bereikt.
- de ramingen voor het herijkte minimabeleid zijn gebaseerd op niet meer actuele CBS-cijfers. We zien over een periode van 2019 tot en met 2022, dat de omvang van de doelgroepen van het minimabeleid (tot 150% van het Wettelijk Sociaal Minimum) een licht dalende trend vertonen.
- het programma Samen tegen Armoede goedkoper is uitgevallen.

213 Reserve PA 2022 -2026 Smart Society

De onttrekking is € 347.000 lager dan begroot, omdat de voorbereiding van projecten in het kader van de energietransitie langer duurt dan verwacht. Alle voorgenomen projecten en investeringen van het programma Smart Society gaan plaatsvinden, echter verschuiven in de tijd.

217 Reserve PA 2022-2026 Veiligheid (IVP 22-26)

De onttrekking is € 151.000 lager dan begroot, omdat voorbereiding inclusief afstemming met belanghebbenden langer heeft geduurd. De uitvoering van het programma is hierdoor vertraagd.

222 Reserve PA 2022-2026 Sportaccommodaties

De onttrekking is € 208.000 lager dan begroot, omdat er nog niet beschikt is op aanvragen voor de subsidieregelingen Renovatie en/of nieuwbouw sportvoorzieningen en Professionaliseren sportverenigingen. Daarnaast is de planvorming wijksporthallen vertraagd door de vertraging bij het vaststellen van de sportvisie 2030.

304 Reserve parkeervoorzieningen

De onttrekking is € 479.000 lager dan begroot, omdat de gegeneerde inkomsten voor mobiel parkeren en pinbetalingen hoger zijn dan verwacht.

De storting aan de reserve is € 236.000 lager dan begroot, omdat de stijging van de energietarieven en onvoorziene kosten heeft geresulteerd in meer kosten dan ingeschat.

308 AD2030 Reserve Spoorzone

De onttrekking aan de reserve Spoorzone is € 1.785.000 lager dan begroot, omdat als gevolg van een obstakel in de ondergrond de aanleg van de fietsenstalling vertraging heeft opgelopen. Vanwege deze vertraging schuiven de kosten voor de aanleg van het Weizigtspark van 2023 door naar 2024.

309 Reserve Afschrijving

De onttrekking is € 9.315.000 hoger dan begroot, omdat:

- geen reservevorming nodig is voor het afschrijven op gronden en terreinen. Op gronden en terrein wordt, volgens de financiële verordening, niet afgeschreven. De vrijval uit de reserve Afschrijving bedraagt € 2.943.000.
- de reserve Afschrijving is gescreend op stortingen die geen relatie hebben met toekomstige afschrijvingslasten. Het betreffen activa waar niet meer op wordt afgeschreven en activa waarvoor op basis van investeringsramingen teveel is gestort. De vrijval uit de reserve Afschrijving bedraagt € 6.372.000.

314 Bestemmingsreserve Riool

De onttrekking is € 130.000 hoger dan begroot, omdat de energiekosten meer zijn gestegen dan verwacht.

315 Bestemmingsreserve Afval

De onttrekking is € 682.000 lager dan begroot, omdat:

- de inkomsten van het afvalfonds zijn toegenomen vanwege de maatregelen uit het grondstoffenplan die gericht zijn op het bevorderen van een betere afvalscheiding.
- de inkomsten uit het laatste kwartaal van het jaar 2022 zijn abusievelijk verwerkt in de financiële administratie van 2023.
- de invoering van een nieuw complexer heffingssysteem in het kader van DIFTAR vraagt extra investering bij GBD.

319 Reserve Crisis en herstel

De onttrekking is € 944.000 lager dan begroot, omdat de doelen van deze reserve, zijnde het inspelen op de gevolgen van de coronacrisis en de energiecrisis, niet langer actueel zijn. De afweging over eventuele vrijval van deze reserve wordt gemaakt in 2024.

323 Gemeentelijke Stadsvernieuwingsreserve

De onttrekking is € 132.000 lager dan begroot, omdat het project Fietsenstalling station Stadspolders is uitgesteld in verband met aangetroffen lichte grondvervuiling. Er wordt in 2024 naar technische mogelijkheden gezocht om toch een fietsenstalling te kunnen plaatsen.

325 AD2030 Reserve Dordwijkzone

De onttrekking is € 2.878.000 lager dan begroot, omdat de voorbereidings- en uitvoeringswerkzaamheden van projecten in de Dordwijkzone vanwege een aantal omgevingsfactoren (nieuwbouw kantine FC Dubbeldam, capaciteitsgebrek IBD en vergunningstraject Waterschap) vertraagd zijn naar 2024.

326 AD2030 Reserve Ruimte voor banen

De onttrekking is € 123.000 lager dan begroot, omdat voorbereiding en onderzoeken ten behoeve van de centrumfunctie en de bedrijventerreinen in de Merwedehavens doorschuiven naar 2024.

331 AD2030 Reserve Dordtse Leerprogramma

De onttrekking is € 605.000 lager dan begroot, omdat de subsidies voor het schooljaar 2023-2024 nog niet allemaal zijn beschikt voor 31 december, waardoor er middelen uit 2023 overblijven. De subsidies zijn intussen allemaal beschikt, waardoor we weer op schema lopen.

332 Reserve Onderwijshuisvesting

De onttrekking is € 104.000 lager dan begroot, omdat de openbare ruimte rond de school Albatros in Wielwijk nog niet is afgerekend.

337 AD2030 Reserve Toekomst Dordtse jongeren

De onttrekking is € 322.000 lager dan begroot, omdat de uitvoering van het programma vertraging heeft opgelopen. Onder andere vanwege onvoldoende beschikbare capaciteit en personele wisselingen bij de ketenpartners.

342 AD2030 Reserve Binnenstadontwikkeling

De onttrekking is € 124.000 lager dan begroot, omdat:

- het opstellen van de gebiedsprofielen in het najaar is opgestart en in 2024 wordt afgerond.
- de subsidieaanvraag impulsaanpak winkelgebieden in verband met de lage respons van de doelgroep doorschuift van de 2e naar de 4e subsidie aanvraagronde voor een ruimer plangebied.
- er geen besteding heeft plaatsgevonden aan de leegstandmonitor. In 2024 wordt in overleg met het nieuw gevormde Binnenstadbedrijf op een andere wijze invulling gegeven aan deze monitor.

343 Reserve toekomstige kosten opvang ontheemden

De storting is € 9.306.000 hoger dan begroot, omdat een wijziging van de Begroting 2023 via de Tweede Bestuursrapportage 2023 (oktober 2023) niet meer mogelijk was omdat het raadsbesluit over deze toevoeging aan de reserve bij de vaststelling van de Jaarstukken 2022 laat in het jaar (september 2023) genomen is.

345 Reserve onderhoudsfonds havens en baggeren

De onttrekking is € 149.000 lager dan begroot, omdat er mutaties door herprioritering in de jaarprogrammering van het baggerwerk hebben plaatsgevonden waardoor er minder werkzaamheden zijn uitgevoerd dan oorspronkelijk was voorzien.

De storting is € 1.892.000 hoger dan begroot, omdat een wijziging van de Begroting 2023 via de Tweede Bestuursrapportage 2023 (oktober 2023) niet meer mogelijk was omdat het raadsbesluit over deze toevoeging aan de reserve bij de vaststelling van de Jaarstukken 2022 laat in het jaar (september 2023) genomen is.

364 Bestemmingsreserve Onderhoudsfonds VGB

De onttrekking is € 256.000 hoger dan begroot, omdat voor enkele van onze kernpanden het planmatig onderhoud noodzakelijkerwijs naar voren is gehaald en het onderhoud aan onze monumentale panden iets duurder is uitgevallen. Daartegenover staat dat het planmatig onderhoud voor het Energiehuis (theatertechniek) lager is dan begroot en naar 2024 verschuift. Tenslotte kon minder Subsidie instandhouding rijksmonumenten (Sim) aan de onderhoudsuitgaven worden toegerekend, waardoor de onttrekking iets hoger wordt.

366 Programmeringsreserve Musea

De onttrekking is € 172.000 lager dan begroot, omdat de voorbereidingskosten voor de grote tentoonstelling grotendeels in 2024 vallen.

368 Bestemmingsreserve beleidswensen

De onttrekking is € 145.000 lager dan begroot, omdat naast enkele kleine voordelen (€ 42.000) bij de realisatie van de beleidswensen, een begrote storting naar de reserve 'Afschrijving' met betrekking tot het activum 'Modernisering VRI's' niet nodig was (€ 103.000).

388 Reserve GRD transitiekosten

De storting is € 638.000 hoger dan begroot, omdat de besparingen door verloop van personeel voormalig Bureau Drechtsteden, die niet (direct) zijn vervangen, groter zijn dan verwacht.

395 AD2030 Res geluidsschermen Amstelwijck-Gezondheidspark

De onttrekking is € 1.365.000 lager dan begroot, omdat het scherm langs de A16 goedkoper uitvalt dan vooraf gedacht en de bouw van het scherm langs het spoor licht is vertraagd.

De storting is € 795.000 hoger dan begroot, omdat een niet begrote bijdrage vanuit Rijkswaterstaat voor het werk is ontvangen.

396 AD2030 Res Dordtse Mijl

De onttrekking is € 2.119.000 lager dan begroot, omdat de uitvoering van het project langer duurt dan verwacht als gevolg van vertraging in de afstemming met derde partijen. Het restant van het werk zal in 2024 worden uitgevoerd.

398 AD2030 Res parkeervoorziening Spuiboulevard

De onttrekking is € 171.000 lager dan begroot, omdat vanwege een nieuwe uitvraag naar benodigde capaciteit de planuitwerking vertraagd is. Hierdoor zijn ook de begrootte kosten vertraagd.

399 Bestemmingsreserve Dordthuis kapitaallasten

De storting is € 700.000 hoger dan begroot, omdat het een wijziging van de Begroting 2023 via de Tweede Bestuursrapportage 2023 (oktober 2023) niet meer mogelijk was omdat het raadsbesluit over deze toevoeging aan de reserve bij de vaststelling van de Jaarstukken 2022 laat in het jaar (september 2023) genomen is.

401 SI-impuls fiets

De onttrekking is € 185.000 lager dan begroot, omdat de projecten Eulerlaan (€ 127.000) en Reeweg Oost (€ 65.000) zijn vertraagd naar 2024 vanwege onder andere activiteiten planning rondom FC Dordrecht.

404 SI-Sociaal domein innovatiebudget & versterken infrastructuur

De onttrekking is € 239.000 lager dan begroot, omdat we cofinanciering van het Rijk voor Buitenschoolse opvang+ hebben ingezet.

413 SI-Leefbaarheid

De onttrekking is € 211.000 lager dan begroot, omdat een aantal fysieke projecten (aanleg van een speeltuin, aanleg van een verkeersdrempel en de herinrichting van het Kromhout) nog niet uitgevoerd konden worden als gevolg van vertragingen van andere samenhangende projecten in de fysieke buitenruimte waarmee afstemming en aansluiting moet worden gemaakt.

432 SI-W20 Dordt West

De onttrekking is € 1.236.000 lager dan begroot, omdat de voorbereidingen voor het werk aan het Wielwijkpark (vanwege aanvullend boomonderzoek) en de Ring Admiraalsplein (vanwege personeelwisselingen) langer duurden dan vooraf gedacht. Hierdoor vindt de realisatie pas in 2024 plaats.

442 SI-Spoorzone Spuiboulevard

De onttrekking is € 1.074.000 lager dan begroot, omdat binnen project Spuiboulevard besloten is voor circa € 350.000 aan onderzoeken op een later moment uit te voeren en als gevolg van vertraging door obstakels in de ondergrond de onttrekking van circa € 715.000 ten behoeve van de Fietsenstalling Zuidelijk stationsgebied uitgebleven is.

455 SI-reserve upgrade Viersprong

De onttrekking is € 462.000 lager dan begroot, omdat het project van de nieuwe inrichting van het speelbos 'Viersprong' afgesloten kan worden. Uit tevredenheidsonderzoek blijkt dat de beoogde doelstellingen van het project inmiddels ruimschoots zijn behaald.

473 SI-V07 Doorstroming openbaar vervoer

De onttrekking is € 130.000 lager dan begroot, omdat een aantal verkeersdoorstromende maatregelen binnen bestaande projecten zijn uitgevoerd.

493 SI - W46 Stadswerven (parkeergar, bruggen, infr.)

De onttrekking is € 916.000 lager dan begroot, omdat de realisatie van het Wervenpark is vertraagd. Het budget is in 2024 benodigd.

494 SI-sportparken

De onttrekking is € 1.720.000 lager dan begroot, omdat er nog niet beschikt is op aanvragen voor de subsidieregelingen Renovatie en/of nieuwbouw sportvoorzieningen en omdat er nog geen betalingen aan v.v. Dubbeldam zijn verricht. Na de [start bouw](#) in 2024 zullen de uitkering van de schadeloosstelling en begrotingssubsidie aan v.v. Dubbeldam kunnen plaatsvinden.

802 Reserve SCD ICT verandert

De onttrekking is € 1.764.000 lager dan begroot, omdat de reserve onttrokken zou worden ten bate van dekking van de uitgaven voor ICT-Beweegt. Aangezien er uitloop is op dit project worden kosten pas in 2024 gemaakt.

6.5 Investeringskredieten

Van de investeringsprojecten is een deel afgerond en wordt financieel afgesloten per 31-12-2023. De overige projecten lopen door in 2024 en verder waarvoor het resterende budget wordt overgeheveld.

De producten 'Bouwgronden Wonen zonder exploitatie' en 'Bedrijventerreinen' blijven buiten beschouwing. Deze producten maken onderdeel uit van het Grondbedrijf en worden toegelicht in de paragraaf [Grondbeleid](#).

De onderstaande tabel geeft inzicht in de resterende budgetten per product voor de investeringsprojecten die nog niet zijn afgerond.

Bedragen x € 1.000				
Programma	Product	Begroting	Realisatie	Restant
Leefbaar en Veilig Dordrecht	Brandweer	5.247	151	5.096
Groen en Ruimtelijk Dordrecht	Constructies	3.045	-146	3.191
	Ecologie	433	113	319
	Groen	2.474	-71	2.545
	Havenexploitatie	9.818	1.241	8.577
	Openbare verlichting	814	757	58
	Riolering	250	114	136
	Soc. Herstructureringswijken/Dordt West	3.144	1.847	1.297
	Verkeersmeubilair en VRI's	774	559	215
	Wegen	18.381	10.647	7.733
	Duurzaamheidscentrum Weizigt	150	77	73
Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	Plechtigheden (Essenhof)	391	38	354
Lerend en Ondernemend Dordrecht	Droge- en natte bedrijven	-63	0	-63
	Onderwijshuisvesting	3.432	304	3.129
Gezond en Levendig Dordrecht	Kunst en Geschiedenis	386	361	25
	Recreatie	138	105	33
	Sport	1.142	988	154
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	Hoofdinfrastructuur	4.277	2.927	1.350
	Parkeren	1.221	648	573
Samenwerkend en Verbindend Dordrecht	Exploitatie gemeentelijke eigendommen	0	0	0
	Publieke dienstverlening	89	27	63
	Verkeersveiligheid	809	716	94
Algemene Dekkingsmiddelen	Budget Vastgoed	27.189	11.930	15.259
Overhead	Overhead	6.627	4.297	2.330
Totaal kredieten die doorlopen in 2024 (restant wordt overgeheveld)		90.169	37.629	52.540

De verschillen die optreden zeggen (nog) niets over het verwachte resultaat van de onderliggende projecten. De meeste investeringsprojecten zijn meerjarig en bovenstaande tabel geeft enkel inzicht in de begrote en gerealiseerde budgetten voor 2023. Het grootste deel van de overheveling heeft betrekking op de producten budget vastgoed, wegen, havenexploitatie en brandweer.

Af te sluiten investeringskredieten

In 2023 zijn diverse projecten afgerond of was er geen investeringsnoodzaak. Als dit het geval is worden de bijbehorende kredieten ook afgesloten. Hierbij kan sprake zijn van overschrijding of juist gedeeltelijke vrijval van investeringskredieten. Onderstaande tabel geeft per product inzicht in de overschrijding of vrijval van de investeringskredieten.

Bedragen X € 1.000

Programma	Product	Begroting	Realisatie	Restant
Groen en Ruimtelijk Dordrecht	Constructies	-	-	-
	Wegen	5.651	5.294	357
	Duurzaamheidscentrum Weizigt	-	-	-
Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	Plechtigheden (Essenhof)	-	-	-
Gezond en Levendig Dordrecht	Recreatie	30	29	1
	Sport	54	34	20
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	Hoofdinfrastructuur	103	-	103
	Parkeren	75	-	75
Algemene Dekkingsmiddelen	Budget Vastgoed	-	-	-
Overhead	Overhead	-	-	-
Totaal kredieten die worden afgesloten per 31-12-2023		5.913	5.357	556

De kapitaallasten in de meerjarenbegroting worden voor de afgeronde projecten berekend op de daadwerkelijke lasten in plaats van op de begrote lasten. De verschillen die hierbij optreden worden verwerkt in de Tweede Bestuursrapportage 2024 en de Begroting 2025.

6.6 Vereenvoudigde staat van gewaarborgde geldleningen

Naam instelling	Doel van de geldlening	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening in Euro	Restantbedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar in Euro	Waarvan door de gemeente gewaarborgd	Bedrag van de in 2023 nieuw gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone- en buitengewone aflossing	Restant lening eind 2023	Waarvan door de gemeente gewaarborgd
GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN (BIJZONDERE BORGSTELLING VANWEGE WETTELIJKE BEPALINGEN) + OVERIGE VERBONDEN PARTIJEN								
HVC Alkmaar (getrapt via GR Gevudo)	Financieringspositie		610.101.000	26.574.099	-	-	565.252.000	22.594.897
Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.	Ontwikkeling Duurzaamheidsfabriek Leerpark	8.579.388	7.417.803	7.417.803	-	162.965	7.254.838	7.254.838
		8.579.388	617.518.803	33.991.902	-	162.965	572.506.838	29.849.735
SPORTVERENIGINGEN								
St. Sporthal De Dijk	Sporthal	925.712	212.679	212.679	-	50.721	161.958	161.958
Stichting Deltahal	Bouw 3e verenigingshal	726.048	124.126	124.126	-	38.389	85.737	85.737
St. overdekte accommodatie Reeweg	Bouw 4e verenigingshal	2.823.185	1.296.144	1.296.144	-	120.483	1.175.661	1.175.661
Tafeltennisver. "Dordrecht"	Inrichting nieuw pand	34.034	4.084	4.084	-	4.084	-	-
Handbalver. Minerva Olympia Combinatie (MOK)	Aanbouw/opknappen accommodatie	70.336	19.290	19.290	-	2.347	16.943	16.943
Chr. korfbalver. Oranje-Wit	Bouw tweede sporthal	272.268	594.948	594.948	-	35.004	559.944	559.944
St. Vorrinklaan	Bouw sporthal DeetosSnel	1.050.000	2.544.096	2.544.096	-	97.733	2.446.363	2.446.363
Honkbal- en softballclub The Hawks	Renovatie clubgebouw	150.000	60.500	60.500	-	5.400	55.100	55.100
		110.000						
		6.161.582	4.855.866	4.855.866	-	354.161	4.501.706	4.501.706
Totaal garanties met direct kredietrisico			622.374.669	38.847.768	-	517.126	577.008.544	34.351.441
GARANTIES MET INDIRECT KREDIETRISICO								
ACHTERVANGPOSITIE WSW								
Stichting Habion			34.770.201	197.739	37.931.000	-	72.701.201	439.359
Stichting HW Wonen			40.611.168	106.553	55.658.000	-	96.269.168	233.679
Stichting Trivire			318.513.686	318.513.686	-	51.991.147	266.522.539	266.522.539
Stichting Trivire			106.287.791	77.015.071	74.402.000	-	180.689.791	129.301.928
Woonbron			174.782.493	174.782.493	-	65.516	174.716.977	174.716.977
Woonbron			252.541.499	30.868.371	147.259.734	-	399.801.233	45.492.469
Woonzorg Nederland			337.628	337.628	-	337.628	-0	-0
Woonzorg Nederland			247.630.482	1.663.851	106.290.372	-	353.920.854	3.053.944
Totaal garanties met indirect kredietrisico			1.175.474.948	603.485.391	421.541.106	52.394.291	1.544.621.763	619.760.896
TOTAAL			1.797.849.618	642.333.159	421.541.106	52.911.417	2.121.630.307	654.112.337

6.7 Overzicht EMU-saldo

Bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo

		Jaarrekening	Begroting	Jaarrekening	Begroting
		2022	2022	2023	2023
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-7.382	3.205	-19.012	4.582
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	18.475	17.491	18.114	20.195
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	4.817	3.410	5.938	4.347
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	30.160	34.229	44.989	49.908
6	Desinvestering in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	51	0	160	0
8	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	14.642	8.582	-7.165	2.481
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	10.016	8.738	8.677	5.335
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via het exploitatiesaldo (post 1) lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande posten	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-9.574	-10.278	-55.631	-23.639
Individuele referentiewaarde		-20.398	-20.581	-20.398	-23.362

6.8 Aanbevelingen rekenkamercommissie

De Dordtse rekenkamercommissie heeft in 2023 drie onderzoeken uitgevoerd en afgerond, te weten:

1. Richting geven aan bereikbaarheid.
2. Het regenboogbeleid van de gemeente.
3. Een huis voor iedereen? Deel 3: Onderzoek naar de betaalbaarheid van Wonen.

Daarnaast zijn in 2023 ook nog drie onderzoeken opgestart die in 2024 worden afgerond, te weten 'Armoedebeleid', 'Klimaatbeleid' en het 'DoeMee 2023 onderzoek naar Klachtafhandeling in de gemeente'.

Tevens is in 2023 een rekenkamerbrief opgeleverd in het kader van het 'DoeMee 2022 onderzoek naar de Staat van de (financiële) ondersteuning van de volksvertegenwoordiging in het decentraal bestuur'. DoeMee onderzoeken zijn landelijke onderzoeken gefaciliteerd door de NVRR (Nederlandse Vereniging van rekenkamers en Rekenkamercommissies) waaraan Rekenkamercommissies kunnen meedoen. Doordat er verschillende rekenkamer(commissie)s meedoen kan er een vergelijking worden gemaakt met andere deelnemers.

Alle onderzoeken en publicaties zijn te vinden op de [website van de rekenkamer](#). Ook is daar het jaarverslag van de rekenkamer te vinden waarin gerapporteerd wordt over andere ontwikkelingen die het afgelopen jaar plaatsvonden die van invloed waren zoals afscheid/herbenoeming van leden en de verandering van een Rekenkamercommissie naar de Rekenkamer Dordrecht. Op grond van de nieuwe Wet Versterking decentrale rekenkamers werd op 31 december 2023 de oude Rekenkamercommissie opgeheven. Ze is vervangen door een Rekenkamer Dordrecht vanaf 1 januari 2024.

De verordening Rekenkamercommissie Dordrecht (RKC) schrijft voor dat het college jaarlijks, bij de jaarstukken, aan de raad rapporteert over de stand van zaken rond de uitvoering van de over de rekenkamercommissie-onderzoeken genomen raadsbesluiten. Hieronder treft u deze informatie:

1. Richting geven aan bereikbaarheid: onderzoek naar de sturing op bereikbaarheid

Dit onderzoek liep nog door vanuit het werkprogramma 2022, maar werd opgeleverd in 2023. De bereikbaarheid van Dordrecht is belangrijk. Daarom wilde de Rekenkamercommissie inzicht geven in 'hoeverre en op welke manier de ambities rondom de bereikbaarheid van Dordrecht uit het coalitieakkoord 2018-2022 zijn waargemaakt en in welke mate deze aansluiten bij de regionale ontwikkelingen in de verkeersbehoefte.' In de bestuurlijke reactie gaf het college aan verheugd te zijn met (de timing van) het onderzoeksrapport en het belang wat hierin uitgedragen wordt voor het onderwerp bereikbaarheid. Het college onderschreef de verschillende aanbevelingen en zei toe dat ze een plek krijgen in het Mobiliteitsplan 2040. Na een beeldvormende bespreking in de raad over de [uitgangspunten voor dit plan](#) op 12 september 2023, kwam het college met een [RIB Plan van aanpak 'Richting geven aan bereikbaarheid'](#). Daarin werd voorgesteld om bij het Mobiliteitsplan 2040 te rapporteren over de voortgang en uitvoering van de aanbevelingen, in plaats van bij de jaarrekening 2023. Vaststelling van het Mobiliteitsplan Dordrecht 2040 staat gepland voor medio 2024 (vóór de behandeling van de Perspectiefnota 2025).

2. Dordrecht een kleurrijke stad: onderzoek naar het regenboogbeleid van de gemeente

Dordrecht is een regenbooggemeente. De Rekenkamercommissie onderzocht hoe de gemeente zich in de afgelopen periode heeft ingezet voor het gevoel van leefbaarheid, acceptatie en veiligheid van haar inwoners, ondernemers en de bezoekers van de stad. 'Hoe geeft de gemeente invulling aan haar rol als (regenboog)stad? En in hoeverre is er sprake van een doeltreffende en doelmatige uitvoering van het daarop ontwikkelde beleid in de vier jaar?' was de centrale onderzoeksvraag. Daarbij moest in het bijzonder zicht komen op de leefbaarheid voor en acceptatie van LHBTI+'ers. Welke acties zijn uitgezet en welke resultaten heeft dit tot gevolg? Het college gaf in haar bestuurlijke reactie op het rapport en de aanbevelingen aan het positief stemt dat de Rekenkamercommissie concludeerde dat stakeholders de gemeente als betrokken ervaren maar het daarmee niet klaar is. Daarom is inclusiebeleid opgenomen als prioriteit in het [Politiek Akkoord 2022- 2026](#) en zijn doelstellingen opgenomen in het [Uitvoeringsprogramma Dordrecht regenboogstad 2023 – 2026](#). Met de aanbevelingen is rekening gehouden bij de vaststelling van de [Startnotitie Inclusieve stad](#). LHBTI+ beleid is onderdeel van deze opgave. Afgesproken is dat een [Uitvoeringsprogramma Inclusieve stad](#) wordt uitgewerkt en de raad middels een raadsinformatiebrief jaarlijks op de hoogte wordt gehouden van de voortgang van de opgave.

3. Wonen deel II 'Een goed huis voor iedereen? Onderzoek naar kwaliteit/verduurzaming woningen'.

En: Wonen deel III: 'Een betaalbaar huis voor iedereen. Onderzoek naar (beleid omtrent) de betaalbaarheid van Wonen'.

In [februari 2023](#) heeft de gemeenteraad het college opdracht gegeven met een plan aanpak te komen voor het eind 2022 opgeleverde rekenkameronderzoek inzake duurzaamheid. Dit was het tweede onderzoek naar wonen in een serie van drie. Waar het eerste onderzoek draaide om of er voldoende woningen voor woningzoekenden in Dordrecht beschikbaar waren, richtte het tweede onderzoek zich op kwaliteit en verduurzaming van woningen. De focus in dit onderzoek lag niet zozeer op de behaalde resultaten ('outcome') van het beleid, maar vooral op de lokale (uitvoerings)praktijk. In de bestuurlijke reactie had het college al het belang benadrukt van de verbinding tussen wonen en verduurzaming te onderschrijven en gaf zij aan hiermee aan de slag te gaan vanuit de opgave Klimaatneutraal 2040. Op [19 september 2023](#) is een RIB met daarin een plan van aanpak behandeld. Het plan van aanpak was op moment van behandelen in uitvoering. Zo was bijvoorbeeld de (door)Startnotitie Programma Energietransitie op [16 mei 2023](#) vastgesteld in de raad.

In 2023 is het derde en laatste van de reeks rekenkameronderzoek Wonen voor iedereen uitgevoerd. Dit was het afsluitende onderzoek over het woonbeleid van de gemeente Dordrecht, na

voorgaande jaren ook al woononderzoeken te hebben uitgevoerd: de beschikbaarheid van woningen voor woningzoekenden (in 2021) en de Kwaliteit en verduurzaming van woningen (in 2022). 'Hoe heeft de betaalbaarheid van het wonen in Dordrecht zich ontwikkeld tussen 2018 en 2022?' Dat was de centrale vraag van dit rekenkameronderzoek naar wonen. Daarbij is gekeken naar bestaand beleid en afspraken en ingezoomd op deelvragen als 'Hoe heeft de gemeente Dordrecht betaalbaarheid gedefinieerd?' en 'Welke ambities en doelen heeft de gemeente Dordrecht zich gesteld ten aanzien van de betaalbaarheid?' Tevens is gekeken naar de regionale prestatie afspraken met de woningcorporaties ten aanzien van de betaalbaarheid van woningen. De aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek zijn door het college onderschreven en in de bestuurlijke reactie is geduid hoe daaraan invulling wordt gegeven. Op de [beeldvormende raadsbijeenkomst](#) over het Rekenkamerrapport heeft de commissie aangegeven nog graag met het college in gesprek te gaan over de onderzoeksresultaten en het thema betaalbaarheid bij de bespreking van in 2024 op te leveren (beleids)stukken en afspraken, zoals De woonzorgvisie, Routekaart wonen, Huisvestingverordening, et cetera.

6.9 Bestuurskosten

De raad heeft op 26 september 2017 besloten het college op te dragen actief transparant te zijn in de bestuurskosten. Het college heeft naar aanleiding van dit besluit een plan van aanpak opgesteld. Hierin is aangegeven dat voortaan in elk jaarverslag wordt gerapporteerd over bestuurskosten en op welke wijze dit gebeurt. Deze bijlage geeft hier invulling aan. Bestuurskosten zijn kosten die door of namens collegeleden van de gemeente Dordrecht zijn gemaakt, niet zijnde de reguliere bezoldiging. Onderstaande tabel maakt inzichtelijk welke bestuurskosten in 2023 zijn gemaakt in relatie tot de bestedingen in 2022 en 2021.

De bestuurskosten vallen in 2023 bijna € 85.000 hoger uit dan 2022. Dit komt voornamelijk door de giften ten behoeve van de aardbeving in Turkije en Syrië (€ 121.500) begin 2023. Zonder deze giften vielen de bestuurskosten in 2023 lager uit dan 2022. De reis- en verblijfskosten zijn ten opzichte van 2022 gestegen. Rekening houdend met prijsstijgingen lagen de reiskosten in 2023 op het niveau van voor de coronacrisis (2019).

Omschrijving	Bedrag 2021	Bedrag 2022	Bedrag 2023
Reis- en verblijfskosten	€ 28.094	€ 42.614	€ 78.286
Representatiekosten	€ 47.599	€ 123.426	€ 102.684
Deelname congressen	€ 99	€ 12.665	€ 10.987
Overige	€ 49.754	€ 80.471	€ 151.557
Totaal	€ 108.307	€ 259.176	€ 343.514

6.10 Interbestuurlijk Toezicht (IBT)

RAPPORTAGE INTERBESTUURLIJK TOEZICHT OVER 2023

Gemeente Dordrecht

Op te voeren door gemeente in P&C cyclus/jaarrekening

De actuele stand van zaken wordt gepresenteerd in het IBT-dashboard. Het dashboard wordt regelmatig bijgewerkt, zodat het actuele informatie bevat. Raadpleeg het dashboard IBT via deze [link](#).

Oordeel Groen = Geen interventie

Oordeel Geel = Informatie opvragen

Oordeel Oranje = Ambtelijk afspraken maken

Huisvesting vergunninghouders		Toelichting oordeel
De provincie verwijst voor de uitgangspunten van het toezicht op huisvesting voor vergunninghouders naar dit beleidskader .		De gemeente heeft op 1 juli 2023 een achterstand van 27 vergunninghouders en is daarom op trede 1 van de IBT-ladder geplaatst: signaleren.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	
Informatie- en archiefbeheer		Toelichting oordeel
De provincie toetst of het college van B&W daadwerkelijk (twee)jaarlijks de gemeenteraad informeert en of het de in het inspectieverslag genoemde verbeterpunten ook daadwerkelijk oppakt. Als het verslag geen actie door de gemeente vereist zal dit laatste achterwege kunnen blijven.		Uit het 'Jaarverslag 2021 van SCD-DIV over het beheer van niet overgebrachte informatie en archiefbescheiden' en het Inspectieverslag van de gemeentearchivaris over 2021 is op te maken dat de gemeente zaken heeft opgepakt, maar het archief- en informatiebeheer nog niet voldoet. Het college van B&W heeft het verslag van de archivaris en diens aanbevelingen besproken en in een raadsinformatiebrief van 23 januari 2023 aangegeven op welke wijze het de aanbevelingen denkt te gaan opvolgen. Het verslag over 2022 zou medio 2023 door het college worden besproken.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	
Monumentenzorg en Archeologie		Toelichting oordeel
Als indicator hanteert de provincie het totaal aantal monumenten gedeeld door de totale capaciteit uitgedrukt in het aantal FTE's op beleid, vergunningverlening, toezicht en handhaving		Momenteel wordt gewerkt aan de invoering van nieuwe indicatoren voor Monumentenzorg en Archeologie, zoals vermeld in het Uitvoeringsprogramma IBT 2022. Dit oordeel is nog gebaseerd op de oude indicator. De gemeente scoort groen omdat zij in 2021 beschikte over een deskundige monumentencommissie.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

Omgevingsrecht		Toelichting oordeel
<p>De provincie toetst of de gemeente in ieder geval beschikt over de volgende documenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeringsstrategie - Handhavingsstrategie <p>(Na vaststelling van bovenstaande documenten dienen zowel de raad als de provincie binnen 2 maanden geïnformeerd te worden)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeringsprogramma VTH <p>(Dient vastgesteld te worden vóór 1 februari in het jaar waarop het betrekking heeft.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Evaluatierapportage <p>(Dient uiterlijk 15 juli vastgesteld te worden)</p>		<p>De gemeente voldoet gedeeltelijk aan de minimale procescriteria die de provincie hanteert op grond van het Besluit omgevingsrecht voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Dordrecht beschikt over een actueel operationeel handhavings- en uitvoeringsbeleid. Ook beschikt de gemeente over een vastgesteld jaarprogramma 2023 en jaarrapportage 2022. Het jaarprogramma 2023 is later vastgesteld dan de termijn die de provincie als indicator hanteert. De afgelopen vier jaar is het wettelijke vereiste jaarlijkse uitvoeringsprogramma niet tijdig vastgesteld. De gemeente heeft ambtelijk aangegeven dat zij verwacht in 2024 te voldoen aan de door de provincie gehanteerde termijnen. De gemeente is vooralsnog geplaatst op trede 2b van de IBT-ladder.</p>
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	
Ruimtelijke ordening		Toelichting oordeel
<p>De provincie toets of:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De gemeente beschikt over grondgebied-dekkende bestemmingsplannen. 2. De bestemmingsplannen voldoen binnen de door de Omgevingsverordening gestelde implementatietermijn aan de instructieregels van het ruimtelijk deel van de Omgevingsverordening. 		<p>De bestemmingsplannen zijn geactualiseerd en voldoen aan de Omgevingsverordening.</p>
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	

6.11 Formele WNT-overzicht

WNT-verantwoording 2023 Gemeente Dordrecht

De WNT is van toepassing op Gemeente Dordrecht. Het voor Gemeente Dordrecht toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000 algemeen bezoldigingsmaximum (lokale overheden).

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Gegevens 2023		
bedragen x € 1	CHWM Post	AET Wepster
Functiegegevens	Secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01-31/12	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	154.910	122.188
Beloningen betaalbaar op termijn	22.579	19.539
<i>Subtotaal</i>	<i>177.489</i>	<i>141.726</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	177.489	141.726
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2022		
bedragen x € 1	CHWM Post	AET Wepster
Functiegegevens	Secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01-31/12	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	149.105	117.668
Beloningen betaalbaar op termijn	22.894	21.020
<i>Subtotaal</i>	<i>171.999</i>	<i>138.688</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000
Bezoldiging	171.999	138.688